ALİ ŞERİATİ

06 BÜTÜN ESERLERİ

Hac

FECR

Sizi rahatsız etmeye geldim!

Ali Şeriati

Fecr Yayınları 108
ALİ ŞERİATİ
Bütün Eserleri 06

Hac

Eserin Orijinal Adı
Tahlîlî Ez Menasik-i Hac

Tercüme
Doç. Dr. Ejder Okumuş

Editörler
Doç. Dr. Hicabi Kırlangıç
Doç. Dr. Derya Örs

Tashih ve Redakte
Dr. Enver Arpa
Cahit Ezerbolatoğlu
Murat Demirkol

ISBN 978-975-6004-36-4

1. Baskı: Kasım 2007

Kapak ve İç Konsept: TN İletişim
Sayfa Düzeni: Cinas
Baskı: Kalkan Matbaacılık
Büyük Sanayi 1. Cadde 99/32
Tel: 0312. 3419234 İskitler/Ank.

FCR Yayın Reklam Bilgisayar
San. ve Tic. Ltd. Şti.
Rüzgarlı Cad. No: 2/5
Ulus / Ankara
Tel: 0312. 310 08 60
Faks: 0312. 311 47 89
www.fcr.com.tr
e-posta: fcr@fcr.com.tr

ALİ ŞERİATİ

Hac

FECR

Ankara 2007

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BÖLÜM

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALİ ŞERİATİ

23 Kasım 1933'te Horasan eyaletine bağlı Sebzivar'ın Mezinan köyünde dünyaya geldi. 1950'de Meşhed'deki Öğretmen Koleji'ne girdi. 1952'de Meşhed yakınlarındaki Ahmedabad köyünde öğretmenliğe başlardı. 1955 yılında Mekteb-i Vâsıta'yı yazdı. Ebuzer-i Gıfarî'yi tercüme etti. 1956'da Meşhed Üniversitesi'ne girdi. Ulusal Direniş Hareketi'ne üye olduğundan, babası ve diğer üyelerle birlikte tutuklandı, altı ay tutuklu kaldı. 1959'da Alexis Carrel'den Dua'yı tercüme etti. Üniversiteden başarıyla mezun oldu. 1960'ta Fransa'ya gönderildi, orada sosyoloji ve dinler tarihi üzerine çalıştı. Cezayir Kurtuluş Hareketi'ne aktif olarak katıldı. Bu faaliyetlerinden dolayı Paris'te tutuklandı; bu arada birçok makale, konuşma ve çevirisi değişik dergilerde yayımlandı. Sosyoloji ve dinler tarihi alanında doktorasını tamamlayarak 1962'de İran'a dönerken sınırda tutuklandı; aylarca hapiste kaldı. Hapisten çıktından sonra öğretmenlik yapmaya başladı ve Meşhed Üniversiteleriyle diğer merkezlerde konferanslar verdi. Hüseyniye-i İrşad 1973 Eylül'ünde kapatıldı. Savak, Şeriati'yi aramaya başladı. Kendisini bulamayınca babasını tutukladı. Babası bir yıl kadar hapsedildi. Şeriatî teslim oldu ve on sekiz ay hücrede kaldı. 1975-77 arası Savak'ın takibinden sürekli kaçıp, başkalarının evlerinde kalarak çalışmalarına devam etti. Sabahlara kadar süren konuşmalar yaptı. 16 Mayıs 1977'de Avrupa'ya hicret etti. Otuz gün sonra İngiliz İstihbaratı'nın yardımıyla Savak tarafından şehit edildi.

YAYINCININ NOTU

Yayınevimiz, Şeriati düşüncesini külliyat olarak Türk okuruna sunmakla önemli bir hizmet vermektedir. Merhum Şeriati, dünyanın bugün yaşayan iki önemli medeniyeti olan, İslâm ve Batı medeniyetini yakından tanıma fırsatı bulmuş ender şahsiyetlerden biridir. Dahası, bir sosyolog gözüyle incelediği konuları, dahiyane bir düşünce işçiliği ile işlemiş ve Fars edebiyatının kendisine kazandırdığı akıcı üslupla ortaya koymuştur. Bilimsel liyakati, özgün bakış açısı, dindarlığı ve inandığı doğrular uğruna can verecek kadar yürekli kişiliği ile sadece İran gençliğini arkasından sürüklemekle kalmamış, dünya Müslümanlarının öze dönüş çabasına katkıda bulunarak bir döneme damgasını vurmuştur. Onun bu özgün ve özgürlükçü tutumu, sadece İslâm düşmanlarının tepkisini çekmekle ve onlar tarafından şehit edilmekle kalmamış, dost ve kardeş bildiği Müslümanlardan da çok büyük tepkiler almıştır. Çünkü onun düşünceleri, Batılı saldırı karşısında çok derin ve güçlü bir mukavemet oluştururken İslâm geleneğini kirleten ve çöküntüye sebep olan bidat ve hurafelere de ağır darbe indiriyordu. Tabiî bu da bilinçsiz kesimler nezdinde İslâm'ın kendisine yapılan bir saldırı olarak algılanıyordu.

Kendi tabiriyle içinde doğup büyüdüğü geleneksel Safevî Şiîliğine yönelttiği eleştiriler yüzünden İran'da dışlanırken, Şiî bakış açısı nedeniyle de Sünnî dünyadan önemli tepkiler almıştır. Ancak Şeriati, her ne kadar Ali Şiası ve Safevî Şiası ayrımı yapsa ve Safevî Şiîliğini eleştirse de eleştirdiği düşünceden bütünüyle kurtulamamış ve söz konusu etkilerle Sünnî dünyanın kabul

edemeyeceği kimi düşünceler serdedebilmiştir. Sahabiler hakkında kullandığı ifadeler hoşgörü sınırını zorlayan kusurlar olarak değerlendirilebilir. Ayrıca yaşadığı çağ ve çevrenin etkisiyle Fransız sosyalistlerinden etkilendiği ve kimi yorumlarında bu etkinin izlerinin görüldüğü de söylenebilir.

Ali Şeriati'nin de her insan gibi hata edebileceğini, hatalarının ve savaplarının sadece kendisini bağlayacağını okuyucunun takdir edebileceğine inanıyoruz. Fecr Yayınevi olarak, ölçümüzün yüce Kur'an-ı Kerim ve onun numune-i timsali olan Hz. Peygamber (as) olduğuna inanıyor, Şeriati de dahil bütün insanların bu ölçüler içinde değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Onun her görüşünü onaylamadığımız halde eserlerini yayınlıyor, ama katılmadığımız görüşlerine de müdahale etmeyi uygun görmüyoruz. Çünkü böyle bir müdahalenin düşüncelerin doğru anlaşılmasına engel olacağı, bunun da hem yazar, hem okur açısından bir hak ihlali sayılacağı kanaatindeyiz. Buna rağmen kimileri, tasvip etmedikleri düşüncelerden dolayı bilinçsiz okuyucuların olumsuz etkileneceği gerekçesiyle vebal alacağımızı düşünebilirler. Fakat biz, genelde Müslüman olmanın, özelde Şeriati okuru olmanın, okuduğu herşeyi kabullenen değil, eleştiren bir seviye gerektirdiğini düşünüyoruz.

Dolayısıyla bütün olumsuzluklarına ve kusurlarına rağmen Şeriati'nin o engin birikiminin Türk okuruna çok şey kazandırdığına ve kazandıracağına inanarak eserlerini külliyat olarak yayınlamaya karar vermiş bulunuyoruz. Buna paralel olarak hem Fars hem de Türk edebiyatına vukufiyetiyle temayüz etmiş mütercimlerden oluşan bir heyet oluşturarak eserlerin en az hata ile çevrilmesine de özen gösterdik. Bu nedenle tercümeler, sadece söz konusu eserleri dağınık vaziyette sunulmaktan kurtarmayacak, Şeriati okurunun liyakatsiz tercümelerden çektiği sıkıntıları da asgariye indirecektir.

Külliyattaki kitapların bazılarında yazara ait olmayan dipnotlar yer almaktadır. İran'daki Dr. Ali Şeriati Eserlerini Derleme Bürosu tarafından eklenen notların sonunda (Derleyen), yayınevimiz tarafından ilave edilen notların sonunda (Fecr), mütercim-

lerin ilave ettiği notların sonunda ise (Çev.) ifadeleri kullanılmıştır. Bunların dışındaki dipnotlar Ali Şeriati'ye aittir.

Bütün hassasiyet ve çabamıza rağmen, insan olmamız hasebiyle gözümüzden kaçan kusurlar olursa okurumuzdan özür diler, eleştirilerine müteşekkir kalırız. Bu vesileyle Şeriati'ye Allah'tan rahmet diler; başta değerli mütercimler olmak üzere, editörlere, tashih ve redakte heyetine ve eserlerin sizlere ulaşmasında emeği geçen bütün dostlara gönülden teşekkür ederiz.

FECR YAYINEVİ

GİRİŞ

OKUYUCU İLE HASBİHAL

Ters Giyilmiş Kürk

Bir "din bilimci", özellikle de "dinler tarihçisi" olarak, Francis Bacon'un ifadesiyle "dinî duygu ve fırka taassubu karışmış bir bakış açısı ile değil, saf bilimsel bir bakış açısıyla tarihin dinî misyonlarını, her dinin[1] tarihî değişim sürecini incelediğim, önceden özde var olanla sonradan var olmuş olanı ve ondan sonra da bu "fâsıla"ları, yani dinlerin "hakikat"i ile "realite"si arasındaki mesâfeleri, birbirleriyle karşılaştırdığım zaman şu sonuca ulaştım:[2]

Her dini, insanın kurtuluşunu uhdesine alan misyon açısından değerlendirdiğimde, sosyal gelişim –bilinç, hareket, sorumluluk, insanî idealizm, sosyal bakış açısı, adâletçilik ruhu, onurunu muhâfaza etme ruhu ve nihâyet gerçekçilik, tabiatçılık, maddî güçle uyum, bilimsel ilerleme, yaratıcılık, medeniyet, fikrî mücâdele ruhu ve halkçılık vs.– bakımından Hz. Muhammed'in (s.a.v.) risâletinde var olan İbrahimî tevhid mektebinden yani İslâm'dan daha ileri ve aynı zamanda daha bilinçli ve güçlü bir risâlet göremiyorum.

Fakat aynı zamanda İslâm kadar çöküş doğrultusunda ilerlemiş olan ve önceden özde var olanla sonradan olmuş olan arasında tenakuz derecesinde bir mesâfe açmış olan bir risâlet de tanımıyorum!

Eğer siz, günümüz İslâm'ını çöküntüye uğramış diğer dünya dinleriyle mukayese ederseniz, benim bu yargımı doğru bulmayabilirsiniz. Fakat böyle bir mukayese doğru değildir. Her hakikatin sapma derecesini, o hakikatin kendi serüveni içinde değerlendirmek, ilk seyir çizgisi ve ilk hareket noktasıyla ölçmek gerek.

[1] Bu noktada şu izahı yapmakta yarar görmekteyim: Burada "dinler" terimini tarihî ve sosyal bir tabir olarak ve "dinler bilimi"nin diliyle kullanıyorum. Bu kullanımda, felsefî, bilimsel, edebî, sanatsal vb. ekol ve çağrılara mukabil dinî yönü olan her ekol ve çağrı, metafiziksel kökeni olsun veya olmasın din olarak isimlendirilir. Zira dinlerin hak olup olmadığı konusu, her dinde, ilâhî hikmet ve kelâm ilminin işidir. Ben ise böyle bir konumda değilim.

[2] Lütfen her kelime üzerinde dikkatle düşünün.

Ve yine biz, aynı yöntemle, İslâm mezhepleri arasında bir mukayese yapsak, İslâm dâhilinde bulunan Şia'yı, dinler arasında İslâm'ı nasıl görüyorsak öyle görürüz.

Hayret!

Diğer dinlerin "hakikat"i ile "realite"si arasında karşılaştırma yapıldığında "ihtilaf" kelimesi kullanılabilir. Halbuki İslâm ve Şia'nın tarihî yazgısıyla İslâm ve Şia'nın "tabiat"ı mukayese edildiğinde, böyle bir kelime tam olarak uygun düşmez. Onun yerine "tezat" veya "tenakuz" sözcüğünü kullanmak daha uygun olur.[3]

[3] İslâm'ı her İslâmbilimciden daha iyi bilen, İslâm'ın tarihî yazgısını her sosyologdan daha büyük bir vukûfiyetle öngören, her edipten daha iyi yorum gücü ve mârifeti olan tarihî bir şahsiyetin, yani Ali'nin ifâdesi bundan da uygundur. Ali ki İslâmbilim ve sosyoloji uzmanlarının, bilimsel İslâm tarihi tahliliyle, kitaplarla ve yaygın konferanslarla söylemek istediklerini, İslâm'ın ilk hakikati ile şimdiki gerçekliğini mukayese ederken ifade etmek istediklerini, İslâm'ın yapıcı misyonu ile yıkıcı rolünü izah ederken vurgulamak istediklerini, hatta geçmişte ve şimdi vukufiyet sahibi halkla sorumlu aydınların duygu ve düşüncelerini İslâm'a mal edip İslâm'la özdeş görürken söylediklerini, İslâm'ın ilk hakikatinin güzelliğini ve cazibesini, İslâm'ın bugünkü gerçekliğini açıklarken söylediklerini, önce İslâm'ın, onunla aynı çerçevede görülen bütün dinlerden farklı, istisnaî bir din ve sonraları çöküşte de çökmüş veya çöküşle yüzyüze gelmiş olan diğer bütün dinlerden ayrı olarak istisnaî bir din olduğunu, ilk İslâm'ın, mektep ve çağrıların en güzeli, en câzibi iken değişim ve çöküş sürecinde en çirkin ve en nefret edileni olduğunu ifâde ederken söylediklerini ve benim en yüce düşünce okulu, en ileri insânî misyonun, dünyanın en çökmüş mekteb ve en menfî misyonu haline geldiğini ifâde ederken söylemek istediğimi... Evet, bütün bunları Ali, halk kitlesinin hayatından üç kelimelik tabiî basit bir istiareyle dakîk, güzel ve eksiksiz bir şekilde beyan etmiştir:

"İslâm, ters dönmüş post elbise gibi giyildi." (Nehcü'l-Belaga, 107. Hutbe'nin son cümlesi)

Post elbise, hem cins, hem şekil, hem de masraf yönünden diğer elbiselerden farklıdır. Deri (post) elbise, yüzü en güzel, en sanatkarâne, en çekici, ama arkası en çirkin, en kara ve en nefret verici olan bir elbisedir. Güzel işlemeli ve en gösterişli deri elbise, ters giyildiğinde "öcü" olur. Çocukları onunla korkuturlar. (Yoksa çocuklar şimdi bu İslâm'dan korkmuyorlar mı? Şimdi insan, deri elbiseyi (postu) o yüzünden (tersinden) giyiyor, koyun ise bu yüzünden (doğru yüzünden)!

Daha da şaşılacak olan şudur:

Bütün maddî, manevî, açık, gizli âmil ve imkânlardan oluşmuş bir güç, en güçlü ve en seçkin tarih felsefecileri, sosyologlar, antropologlar, filozoflar, beşerî bilim uzmanları, din bilimciler, sosyal psikologlar, siyasetçiler, doğubilimciler, İslâmbilimciler, Kur'ân âlimleri, fakihler, hikmet, irfan ve İslâmî edebiyat uzmanlarından ve Orta Doğu'daki halkların sosyal geleneklerini, ruhî ve fikrî özelliklerini, toplumsal ve sınıfsal zaaf noktalarını, duyarlılıklarını, sosyal ve sınıfsal davranışa özgü eğilimlerini iyi bilen kimselerden ibâret bir heyet görevlendirilmiş sanki. Hangi amaçla? Elbette halkın ve çevrenin tam ve bilimsel bir incelemesini yapıp İslâm'ı derin bir şekilde tanıyarak, İslâm'ı kelimenin tam anlamıyla "ters döndürmek" amacıyla... Zira apaçık ortadadır ki söz konusu olan, bir dinin tabiî değişimi ve yıkılışı değildir. Bilakis İslâm'da ortaya çıkan şey "ters dönmüşlük"tür. Bu öyle bir ters dönmüşlük ki tesâdüfle izah edilemez. Bu, tarihteki tabiî bilinçsiz faktörlerden, yabancı kültürlerle karşılaşmadan doğmuş veya İslâm'a girmiş olan milletlere özgü kavmî, sınıfsal ve geleneksel görüşlerin tesiri altında ortaya çıkmış ya da genellikle fikrî bir ekole veya dinî bir imana etkide bulunan, onu değiştirip saptıran başka bir tarihî, sosyal ve kültürel zorunluluk, şart ve sebeplerin tesiriyle kendini göstermiş de değildir. Aksine öyle görünüyor ki İslâm'da bu ters dönmüşlük, çok bilinçlice ve ustalıkla ortaya çıkarılmıştır. Öyle ki İslâm'ın en ileri itikadî ve amelî boyutları, en geriletici antisosyal etkenler haline gelmiştir.

İlginç olan şu ki burada da özellikle Şia, böyle bir yazgıya sahiptir. Birbirine benzeyen iki tabiatın, benzer iki yazgıya sahip olması, anlaşılır bir durumdur. Daha doğru bir ifâdeyle Şia'nın, İslâm misyonunun en ileri tecellisi olduğu gibi, bu ters döndürmede İslâm misyonunun fiilen çökmüş görüntüleri haline gelmesi de tabiîdir.

Anladığım kadarıyla takipçilerinin bilgi, bilinç, özgürlük, hareket ve onurlarını garanti altına alan, hepsinden de öte, sosyal güç ve sorumluluk oluşturan İslâm'ın en ileri itikadî ve amelî boyutları, şu üç kavramdan ibarettir:

Tevhid, Cihad ve Hac.

Tevhid öğretiminin, okullarda son bulduğunu görüyoruz. Gündeme gelse bile sadece hikmetli alimlerin ve rabbânî âriflerin toplantılarında gündeme geliyor. O da kelamî ve felsefî tartışmalar, hayattan kopuk ve halka yabancı zihniyetler ve daha çok da Allah'ın varlığının ispatı biçiminde söz konusu ediliyor. Yani tevhid değil gündeme getirilen. Pratikte tevhid hiç demek! Yani hallolmuş bir mesele! Bu ise, daha ziyâde düşmanın buyruğuyla oluyor ve en azından düşmanın çıkarına uygun olarak yapılıyor!

Ve cihad! Tarihte bırakılmış, unutulmuş bir sözcük; cihadın felsefesi olan "emr bi'l-ma'ruf ve nehy ani'l-münker" ise tekfir topuzu: Düşmanın başına değil, dostun başına inen topuz!

Ve Müslümanlar arasında her yıl tekrar edilen en çirkin, en mantıksız eylem olarak görülen Hac!

Ve işte insanî kılavuzluğu, özgürlükçü ruhu ve devrimci sorumluluğu, Ali'yi seven Müslümanlara ilham eden, Şia'nın kendine özgü en ileri itikadî ve amelî boyutları:

İmamet; Aşurâ ve Bekleyiş (İntizar).

Bunlardan birincisinin, teklif karşısında tevessül aracı olduğunu, ikincisinin "musîbet" mektebi, üçüncüsünün ise teslimiyet, zulmü ve fesat zorbalığını te'vil felsefesi, ıslah yolunda atılan her adımın ve adâlet yolunda yapılan her kıyamın peşinen mahkûmiyeti felsefesi olduğunu görüyoruz!

Bütün bunları bir siyasetle elde ettiler: "Dua kitabı"nı kabristandan alıp şehre getirirken Kur'an'ı hayat şehrinin içinden kabristana götüren ve ölülerin ruhlarına gönderen bir siyâsetle.

Bu siyaset, dinî ders havzalarında "usul"ü, İslâmî ilimler öğrencilerinin önüne koymuş ve Kur'an'ı ellerinden alarak öğrencinin odasının rafına koymuştur. Açıktır ki Kur'ân hem Müslüman toplumun hayatını, hem de İslâm'ı terk etmiştir! Onun yokluğunda her iş yapılabilir; nitekim her işi de yapmışlardır!

Bir aydın, kendi halkına karşı; bir Müslüman, imanına karşı so-

rumluluk duygusu taşır. Bir Müslüman aydın ise iki yönlü bir sorumluluğa sahiptir. O, hem imanının, aşkın değerlerinin başkalaşımından, hem de halkının çöküşünden ızdırap duyar. Onun gördüğü en büyük ızdırap ise toplumunun, ölü bedene hayat veren, kör gözü görür yapan Mesihî ruhlarla birlikte olduğu halde ölüp gitmesi ve görmez olmasıdır! Bu Müslüman aydın, İslâm ve Şia'ya –Müslüman topluma ve Şiî halka– karşı, özellikle İslâm ve Şia'nın bu en yapıcı üç boyutuna karşı nasıl bir duyguya ve ne gibi bir sorumluluğa sahip?

Acaba sessiz kalabilir mi? Acaba Batılı bir ideolojiye tutunmak, derde derman, halk için kurtuluş yolu mudur? İslâm ve Şia'nın yazgısına karşı ruhanî ulemanın sorumluluğu bulunduğunu bahane ederek kendi sorumluluğundan soyutlanabilir, sonuçsuz beklemelerle asırlarca oturabilir ve entelce laflar ederek varlık gösterebilir mi? Eğer İslâm –özellikle İslâm'ın Şiî telakkisi– bilim ya da felsefede bir uzmanlık dalı değil de bir "misyon" ise, o halde insanlık onun direkt muhâtabıdır, bilinçli aydın da ona karşı doğrudan sorumludur.

Ve sen benim dert ortağım aydın, dindaşım Müslüman, sen ister kendini halk karşısında, ister Allah karşısında sorumlu bil, pratikte seninle bizim işimiz bir, sorumluluğumuz aynı!

Zillete düşmemiz için düşmanın seçtiği yol, izzetimiz için seçebileceğimiz en iyi kılavuzdur.

Tam da düşmanın bizi götürdüğü yoldan tekrar dönmek.

Kur'an'ı kabristandan şehre getirmek ve sonra dirilere okumak, raflar üzerinden indirmek ve derste açıp okumak.

Kur'an'ı yok edememiş, fakat kapatmışlardır. "Kitab"ı bir bereket ve uğur kitabına dönüştürmüşlerdir. O'nu tekrar "Kitap" yapalım, okuma kitabı! Nitekim Kur'ân, "okuma kitabı" demektir.

Acaba okullarımızdaki İslâmî derslerin müfredâtında Kur'an'ın da bir ders kitabı olarak kabul edildiğini görebileceğimiz bir gün gelecek mi?

Acaba ictihad derecesine kavuşmak için Kur'an'ın da dinî bir kitap olarak zorunlu bir biçimde öğretileceği bir gün gelir de biz bunu görür müyüz?

Eğer Kur'an'ı dinimize, hayatımıza ve mezhebimize yeniden döndürürsek, o, "dünya görüşü" olarak tevhidi bize yeniden kazandıracaktır. Hac, cihad, imâmet, şehâdet ve bekleyiş (intizar) ise tevhide hayat veren ruhlarına kavuşacaklardır. Biz de kendi hayat ve ruhumuza! İşte şimdi Hacc'a, yani tevhidî dünya görüşünde yer alan ve tevhidin dünya görüşü olan Hacc'a geçebiliriz:

Üç Hac ve bir Umre'de edindiğim tecrübelerle sahip olduğum düşüncelerin özü ve Hac konusunda söyleyeceklerimin tamamı üç bölümden oluşmaktadır

1. Yirmi Üç Günde Yirmi Üç Yıl

Düşündüm ki her İranlı, Hac için Arap Yarımadası'nda yirmi üç gün kalmaktadır. Yıllardır enine boyuna Peygamber'i düşünmekte, hayatını tahayyül etmekteyim. Maalesef toplumumuzda Peygamber, bütün mezhebî şahsiyetlerimizden daha meçhul kalmıştır.[4]

Arada bir onun hayatından söz açılsa bile, bu da fırka problemlerini, kelâmî ve tarihî kavgaları, Şiî ve Sünnî ihtilaflarını gündeme getirmek için bir araç olsun diye yapılmaktadır. Sonuçta daima Peygamber'in öğretici ve hayret verici hayat hikayesinden özel ve sınırlı birkaç husus tekrar edilmektedir; üstelik bu da sorgulayıcı, araştırmacı bir gözle, müstakil araştırıcı bir ruhla değil, aksine sabit ön yargılarla; tek yanlı, önceden belirlenmiş, taklitçi ve genellikle bağnazca mevzî almalarla yapılmaktadır!

Netice itibariyle birkaç yıldır, Peygamber'in hayran bırakan şahsiyeti, yüce ruhu ve cezbedici hayatına tamamen gark oldum.

[4] Meselâ 28 Safer, hem Peygamber'in vefat günüdür, hem de İmam Hasan'ın. Fakat ben, İmam için yapılan yas tutma merasiminde hiç kimsenin Peygamber'i de yâd ettiğini görmedim. Kur'ân'sız ve Peygamber'siz bir İslâm... Gerçekten ne kadar da kolay bir lokma!

Yirmi üç yıllık elçilik hayatını –Mekke'de yıl yıl, Medine'de ay ay– derledim. "Tarih"te, bu "büyük ümmî Peygamber"in hayatıyla ilgili okuduğum şeyleri, Peygamber ülkesine ardı ardına yaptığım dört seyahat sonucunda "coğrafya"da buldum. Peygamberin hayatını, Peygamber ülkesine yerleştirdim. Bu temel üzere, Peygamber dönemi Arap Yarımadası'nın bir haritasını çıkardım ve o zamanın bütün kabilelerini Arap Yarımadası'nın mevcut coğrafî haritasına yerleştirdim. Peygamber çağındaki Mekke ve Medine şehirlerinin haritasını yaptım. Mekke'de, Medine'de, Taif'te ve bu şehirlerin çevrelerinde, gerek Peygamber'in gerekse Peygamber'le akrabalık, dostluk veya düşmanlık yoluyla ilişkisi olmuş olanların ayak bastığı her yeri bu haritada gösterdim. Seferlerinde takip ettiği bütün güzergâhları, bütün savaş sahnelerini, hayatının bütün izlerini, –her nerede yaşamış ve her nereden geçmişse– izledim. Bu şehirde, dağlarda ve sahralarda ona dair hâtırası olan her yeri buldum.

Bedir, Uhud, Hendek, Benî Kurayza, Hayber, Fetih, Huneyn, Taif vb. cephelerinin ayrıntılı haritasını, Mekke ve Medine'deki evlerin haritasını, hattâ Benî Haşim Mahallesi'nin müstakilen ayrıntılı krokisini, Mescid-i Nebevî'yi, eşlerinin evlerini, Fâtımâ'nın Medine'deki evini, Hatice, Ebû Talib ve Fâtımâ evlâdının evlerini, imamların, ashâbın tam adreslerini ve de büyük düşmanlarının Mekke'de oturduğu mahalli gösterdim. Bugün Mekke, Medine, Taif vb. şehirlerin başkalaşmış vaziyeti içerisinde bulunulabilsin, Peygamber'in yaşadığı şehir ortamının, sosyal ve ailevî yaşamının tam tasviri zihinde canlandırılabilsin, tarih canlı bir şekilde görülebilsin ve bizim canımızın, ruhumuzun bulunduğu o zaman, mekân ve durumlarda hissedilebilsin diye...

Ve böylece sen ey İranlı hacı kardeşim! Bu yirmi üç günde her yerde Peygamber'le birlikte olabilirsin. Peygamber'in on üç yıl Mekke'de kalışının bir sembolü olarak sen de Mekke'de on üç gün kalabilir, onun izini sürerek Taif'e sefer yapabilirsin; onun gittiği her yere gidebilir, dâvet için, savaş için sefere çıkabilirsin... Sonra Muhacirlerle birlikte Mekke'den Medine'ye hicret

edebilirsin. Rebeze ve Bedir yolundan geçerek Kuba'ya ve ardından Medine'ye girebilir; Medine'nin Peygamber'den ve âilesiyle dostlarından bir iz taşıyan her sokağını, her noktasını dolaşabilir, yüreğinde hissedebilirsin. Akabinde Hayber'e, bu ıssız, suskun, el değmemiş, sanki on dört asır önceki haliyle kalmış olan vadiye sefer yapabilirsin. Rutubetli hurmalıklarının derin esrârengiz sessizliğinde, çevreni kuşatan dağların zirvesindeki 'Yahudi' kalelerini görebilir, birer birer tanıyabilirsin. Orada, hâlâ bu vadinin hâtıralarla dolu sessizliğinde çınlamakta olan "Ali'nin gök gürültüsü gibi feryadı"nı duyabilir, onun izlerini dünya gözüyle görebilirsin: Merhab kalesinin keskin inişindeki Ali mescidini –ki burası, onun askerî üssü olmuştur– Ali pınarını, hâlâ görünmekte olan kaleleri, metruk evleri ve ıssız Hayber hurmalıklarını temaşâ edebilir, seyre dalabilirsin.

Ve o serüvenlerde, o topraklar üzerinde, Bedir, Uhud, Hayber, Hunenyn ve Mekke'de vb. sergilenen savaşların, sahne ve cephelerin ayrıntılı bir haritasını da görebilirsin.

Evet, Medine'de Peygamber'le birlikte on gün yaşayabilirsin, onun burada on yıl kalmasının anısına! onun gittiği her yere gidebilir, oralarda Ali'yi de görebilirsin. Birer birer ashâbı ve ashâbın evlerini de tabiî. Bugünün Medinesi'nde Medine'nin geçmişini bulabilirsin.

Ve böylece heyecan, aşk, coşku, hareket ve cihad dolu İslâm tarihinde yerini alabilir, insanlık tarihinin bereket dolu yirmi üç yılı içerisinde, kendini Muhacirler ve Ensar arasında bulabilirsin. Hac'la birlikte İslâm tarihini ve Peygamber'in sîretini bu şekilde görebilirsin. Genellikle beyhûde beklemeler, boş sözler, alış-veriş yapmak ve yapanları izlemek ya da alışverişten bahsetmekle heder olan ömrün en özgür ve uygun anlarında, en azîz zemin ve zamandasın, sen ey Müslüman kardeşim! İslâm'ın beşiğinde Hac'la birlikte, İslâm'ın değişim getiren mükemmel, dakik, zinde bir devresini öğrenip tecrübe edebilir, yaşayabilirsin.[5]

[5] Hac'la birlikte Medine'nin de ziyaret edilmesi vurgulanmıştır. Peygamber, bir rivayette şöyle buyurmaktadır: "Hacc'a gelip de beni ziyaret etmeyen kişi, bana zulmetmiş olur." Bana göre bu yüzdendir ki Hac'da tevhidi öğrenir, tecrü-

2. İbrahim'le Sözleşme

Bu bölüm, Âdem, İbrahim ve tevhid'i, İslâm'ın insânî misyonunu ve tarih felsefesini, tevhid ve şirkin fikrî, tarihî, sosyal, ahlâkî veya antropolojik rolünü, Hacc'ın ana hatlarını ve Hac felsefesini konu edinmektedir.

3. Menâsik

Üçüncü bölüm ise elinizdeki bu kitaptır. Menâsik, ne-se-ke kökünden gelen mensek[6] kelimesinin çoğuludur. Kelimenin içinde ne gibi anlamlar bulunmaktadır? Prestij, zâhidlik, riyâzet, Allah karşısında huşû, insanı Allah'a yaklaştıran şey, elbiseyi yıkayıp temizlemek, eve varmak, doğru ve güzel yolda yürümek ve yürümeye devam etmek, Allah'tan gelen her hak, Allah'a sunulan şey, kan ve kan tazminatı...

Bu anlamlara göre;

Nâsik insan: Âbid, zâhid insan.

Nâsik yer: Üzerine yeni yağmur yağmış yemyeşil güzel yer.

Mensek: Tanıdık, dost memleket. Gönlün ülfet ve bağ kurduğu diyar, Allah'ın her ümmetin ayakları altına serdiği dosdoğru yol.

Menâsik, ne Hacc'ın âdâbı ve amelleri hakkında tam bir fıkhî risâle, ne de bu âdabın felsefesi, bu amellerin yorum ve analizi hakkında fikrî bir risâledir. Aksine Hac'daki âdâb ve amellerin özel adıdır. Menâsik. Bu, İslâm'ın bizzat ona verdiği isimdir. Bu da benim, topluluk halinde zamana bağlı olarak yapılan düzenli hareketler bütünü şeklinde yaptığım Hac tarifimin, bu isimlendirmeyle uygunluk oluşturduğunu göstermektedir.

be eder, İbrahim'i tanırsın; Medine'de ise İslâm'ı öğrenip yaşar, İbrahim tarihinin devam ettiricisi ve tevhid risâletinin tamamlayıcısı olan İslâm Peygamberi'ni tanırsın. Ve sen ey kardeşim! Yine Medine'de Hac dersinin peşine düşer, Hac mektebini tamamlarsın. Yoksa Peygamber seninle benim ziyaretime muhtaç değildir. Onun İslâm'ı semeresiz yaşamda ve esersiz zihinlerde var olan şeye âhiret'te ödül vermekten ve de ne halk için bir hizmeti, ne de kendisi için bir yararı olmayan bir amele sevap vermekten daha mantıklı ve daha ciddidir.

[6] Kitapta ne-se-ke'nin çoğulu olduğu ifâde edilmektedir. Muhtemelen burada bir baskı hatası olmuştur. (Çev.)

Bu kitap, Allah'ın bu âciz kulunun söz konusu âdâb ve ahkâm konusundaki yorum ve çözümlemelerini ihtivâ etmektedir. Hiçbir Müslüman, Hac merasimini bu kitaba göre algılamakla görevli değildir. Menâsik, fıkhî bir risâle değil, fikrî bir risâledir. Benim tek yaptığım, Hac Menâsikini yorumlamaya çalışmaktan ibarettir; üstelik de bunu bir molla veya bir İslâm müctehidi olarak değil, "Müslüman bir hacı" olarak yaptım. Elbette Müslüman bir hacının Hac dönüşünde Hac'dan ve Hac makamında gördüklerinden söz etme hakkı vardır, nitekim söz etmektedir de. Diğerlerinin de onun sözüne kulak verme hakları vardır ve kulak da vermektedirler. Bu, sadece bir hak değil, ayrıca bir âdettir. Hac'dan dönüşteki âdeti kastediyorum, uğurlama âdetini değil. Hac ziyaretçisi, Hac dönüşünde akrabalarını, tanıdıklarını, dostlarını ve komşularını dâvet eder. Bu gelenek dolayısıyla, her yıl Hac meselesi düşünce ve zihinlerde şekillenir, bahis konusu edilir; herkes, Yaradan ve yaratılanlarla olan buluşmasında "elde ettiklerini" kendi memleketine getirir, kendi toplumuna armağan eder. Bu, her yıl gücü yeten azınlığın pratik olarak ve gücü yetmeyen çoğunluğun teorik olarak Hacc'a katıldığı "büyük Hac öğretimi"dir. Eğer bütün dünyadan, en uzak köy ve en geri kalmış kabilelerden Hacc'a gelen bir milyondan fazla Müslümanın eğitim ve öğretiminden sorumlu olanlar, Hac karşıtı lüksü sergilemede, çirkin aristokratlık taslamalarda, yemede, içmede, uykuda, sağlıkta ve hediye getirmede gösterilen özeni onun ruhuna gösterselerdi; amellerin yapılış şeklinde, yani dış görünüşünde sergilenen bağnazlık, titizlik, kılı kırk yarma ve vesvesenin binde biri, Hacc'ın içeriği ve manasını idrâk etmede sergilenseydi, evet böyle olsaydı, o takdirde Hac, her yıl, yüz binlerce gönüllü, iştiyaklı ve hür temsilciyi, bir aylık teorik ve pratik İslâmî ilim kursu sayesinde Hac ruhuyla, İslâm misyonuyla, tevhid mektebiyle ve Müslüman milletlerin yazgısıyla tanıştıracak bir ders dönemi olabilirdi. O zaman hacılar; ülkelerine, şehir ve köylerine, iş, hayat ve iman çevrelerine dopdolu elleri ve yürekleriyle dönebilir, kendi öğrendiklerini halklarına öğretebilirlerdi. Böylece Hac, her yıl berrak düşünce ve imanıyla Müslüman ümmeti sulayabilen coşkun bir zemzem

olacaktı; Hacı, öptüğü taşa (Hacer-i Esved) yeminden sonra ömrünün sonuna kadar karanlık çevresini aydınlatabilen bir nûr taşıyıcısı olacaktı.

Her hacı, kendisinin ve çevresindeki insanların idrâki düzeyinde, en azından evde oturduğu günlerde, dost akraba ve meslektaşlarından dört yüz kişiyi, tekrar edilip duran, basit, mide bulandırıcı hâtıra ve olayların dışında Hac okuluyla tanıştırsa, her yıl bütün dünya Müslümanları, bir milyon beş yüz bin Hac öğretmeni vasıtasıyla öğretim görmüş olurlardı.

İslâmî gelenekte bir Müslüman, insanları, kendisini görmeye iki konuda dâvet etmelidir: Biri Hac; diğeri ölüm!

Yılda bir kez, belirli bir zamanda Hacc'ı düşünmek için!

Ve ölümü düşünmek için!

Ölüm!.. Onun belirli bir zamanı yoktur. Ölüm, kurbanına haber vermeden gelir. Ancak ölümün seçtiği kurban, seni haberdâr eder:

Aklını başına al!

Ölüm vakti sana da gelip çatar!

Vakit! Ölüm vakti!

Hac, diğer dinî veya dinî olmayan hüküm ve ameller arasında müstesna bir yere sahiptir.

Namaz, "ruhun, evrenin manevî merkezine, varlığın büyük mabûd ve maşûkuna doğru yaptığı gezinti"; Victor Hugo'nun ifadesiyle "küçük bir sonsuz"un, "büyük bir sonsuz" karşısında duruşudur.

Bu "somut, sabit bir kavram"dır. Tabiî ki farklı derecelerde.

Cihad, bir "akîde savaşı"dır. Elbette onu anlama derecesi, mücâhidin düşüncesinin derinliğine bağlıdır. Oruç da böyledir, Zekât da...

Fakat Hac böyle mi?

Haccı somut bir kavram ve ifâde ile tarif etmek mümkün mü?

Hac nedir?

Bu soruya, düşünen hacıların sayısı kadar değişik cevaplar verilebilir. Hac, hangi manasıyla anlaşılırsa anlaşılsın, "kendi"nden Allah'a doğru halk(yaratılmışlar)la birlikte yapılan bir harekettir.

Hac, "müteşâbih bir hüküm"dür... Müteşâbih âyet gibi... Kur'ân'daki âyetler iki kısımdır: Muhkem ve müteşâbih.

Muhkemler tek boyutlu âyetlerdir; açık, sabit manası olan sözlerdir.

Müteşâbihler ise çok boyutlu âyetlerdir. Zihni değişik yollara sevkeden, birkaç mânânın anlaşıldığı sözlerdir.

En zengin, en esaslı mânâlar, "müteşâbihât" kapsamında gizlidir. Her çağda ve her keşifle, bu âyetlerin sayısız bâtınlarından bir bâtın açılır; düşünce ve duyguların değişim ve gelişiminde, beyanın sırlarla dolu karmaşık dokusu içerisinde bu âyetler daha bir açılır, daha bir aydınlanır.

Adeta şifreli sedef içinde gizlenen bu müteşabih âyetler, gelecek yüzyıllarda araştırmacı düşünürlerin keşfedip ortaya çıkaracakları şeyleri, bugünün ve dünün kem gözlerinden ve kaypak düşüncelerinden saklamışlardır.

"Kur'an'ın sözü"nü sade bir mesaj yapan, bu müteşâbih âyetlerin çok renkli, yüzlerce kenarlı prizmasıdır. Mesajındaki sâdelikten dolayı, onları, bir çöl bedevîsi kolayca anlayacağı, kendisini ona muhatab göreceği gibi, medenî bir filozof da onun sanatsal mucizesinden, manevî zenginliğinden ve fikrî kurgu derinliğinden hayrete düşer; bu filozofun araştırmacı düşüncesi ve anlam bulucu gönlü, onun sonuna erişemez, onu aşamaz!

Bu müteşâbih âyetlerdir ki bu kitabın ebedîliğini, etkinliğini, öğreticiliğini, sürekli tazeliğini; her şeyi çürüten, köhne yapan ve öldüren zaman sürecine ve de "oluş ve yokoluş", "ölüm ve hayat" yeri olan zemine karşı korumuş, teminat altına almıştır.

Benim gözümde, hükümler de âyetler gibi muhkem ve müteşâbih diye ikiye ayrılır. Cihad, bir "muhkem hüküm"dür. Hac ise

bir "müteşâbih hüküm"! Bu müteşâbih hükmün anlaşılmasını zorlaştıran, onu beyan etmek için seçilen dilin, "remizli bir dil", bugünkü ıstılahıyla sembolik dil oluşudur.

Bunun anlaşılmasını daha da zorlaştıran şey ise, bu sembolik dilin "lafız" değil, "hareket" oluşudur.

Ve sessiz bir hareket!

Remzî hareketlerle açıklanmış olan müteşâbih bir hüküm!

Haccı müteşâbih kılan sadece "dil" değildir. Onun müteşâbih içeriği vardır!

Niçin böyle?

Zira Hac, içindekileri, bir çağda, bir neslin gözü önüne çıkarıp koyacak ve bâtınını, bir "kavrayış" ihtiyacı ve bir "duygu" gücü için sofraya getirecek kadar basit bir şey değildir. O takdirde gelecek asırlar için tekrarlanan bir gelenek haline gelir ve gelecek nesiller için kalıpsal seramonilerden, taabbüdî bir hükümden, abes, ruhsuz, bomboş, kelamsız, rolsüz, nakışsız, köhne, bitmiş ve tarihte kalmış bir şeyden ibâret olurdu!

Bu durumda Hac, sadece tek bir akîdeyi, prensibi ve değeri ortaya koymak istemez. Hac İslâm'ın tâ kendisidir. İslâm, "kelimeler"le Kur'ân'dır, "insanlar"la imam ve "hareketler"le de Hac!

Öyle anlaşılmaktadır ki Allah, insana anlatmak istediği her şeyi, Hac'da ortaya dökmüştür!

Varlık felsefesi ve dünya görüşünden tutun insanın yaratılış felsefesine, tarihin seyri ve insânî tekâmülün aşamalarına –insanın toprak üzerinde ilk ortaya çıkışından, nihaî kemalinin en son kalesine– kadar her şey... Ve yine insanın öğrenmesi gereken şeyler ve İlahî miracına yükselebilmek için kullukta katetmesi gereken aşamalar... Ve nihayet, "beşer türü"nün yaratılış projesi ve "örnek beşerî ümmet"in oluşum planı, "beşerî ferd"in tekâmülü ve "ebedî değişim"in esası, "sabit düzen", "zamanla tam bir uyum", "toplumun asıl oluşu" ve genel olarak "bir topluluğun, mutlak ebediyete, sonsuz kemâle doğru bilinçli, seçkin hareketi.." Allah'a doğru hareketi...!

Hidâyet meselesi, ahlâkî değerler, imâmet, ümmet, mekteb, tarihî ittisal, beşerî toplumsallaşma, kültürel kollektivite, siyâsî ittihad, sınıfsal vahdet, kavmî vahdet, itikadî vahdet, yol, hareket, yön, rehberlik, hedef, sorumluluk, ideoloji, fedâkârlık, takva, bilgi, bilinç, vukûfiyet, seferberlik, hazırlık, silah, strateji, cihad, şehâdet, aşk, kan, zafer, özgürlük...

Tevhidî dünya görüşü ve varlık felsefesinden tutun; savaş, ayrımcılık ve açlıkla mücâdeleye kadar her şey!

Hem Allah, hem ekmek!

Hem kulluk, hem kurtuluş!

Hem kendini yetiştirme, hem ferdin ümmette erimesi.

Kendini halka fedâ etme; ama kendin için değil, halk için de değil, sadece Allah için!

Ben Hac'dan ne anlamaktayım?

Esasen öncelikle şu soruyu cevaplandırmak gerek: Temel olarak Hac'dan ne anlaşılabilir?

Hac, genel bir bakışla insanın Allah'a doğru varlık seferidir; Âdemoğullarının yaratılış felsefesinin sembolik gösterisi; bu felsefede ortaya konan şeyin nesnel tecessümüdür. Tek kelimeyle Hac, yaratılış tiyatrosudur. Aynı zamanda tarih tiyatrosu, aynı zamanda tevhid tiyatrosudur. Yine Hac mekteb tiyatrosu, ümmet (İslâm'ın insanlar arasında kurmak istediği örnek itikadî toplum) tiyatrosudur... Ve nihayet Hac, insanın yaratılışının ve İslâm mektebinin sembolik bir gösterisidir.

Bu gösterinin yönetmeni Allah, dili ise harekettir. Asıl karakterler: Âdem, İbrahim, Hacer ve İblis.

Sahneler: Harem ve Mescid-i Haram bölgesi, Sa'y, Arafat, Meş'ar, Mina.

Semboller: Kâbe, Safa, Merve, gündüz ve gece, gün batımı ve gün doğumu, put, kurban.

Elbise ve süs: İhram, tıraş ve saç kısaltma...

Bu tiyatroda oyuncular kim?

–Bu daha da şaşırtıcıdır.–

Sadece bir kişi, o da sen! Kadın erkek, yaşlı genç, siyah beyaz her kim olursan ol, bu sahneye katıldığına göre başrol sana âit. "Allah-İblis" zıtlaşmasında hem Âdem, hem İbrahim ve hem de Hacer karakterini canlandıracaksın bu başrolünde! Burada şahsın kim olduğu önemli değildir. Kendi şahsını öne çıkarmak yoktur burada. Cinsiyet de söz konusu değildir bu bağlamda. Sadece ve sadece bir "kahraman" söz konusudur; o da insan! Bu, bütün rolleri bir kişinin üstlendiği bir tiyatrodur. O bir kişi, hikâyenin kahramanıdır. Aynı zamanda sahne açıktır; her yıl bütün İbrahimî insanlar bu hayret verici gösterime dâvet edilirler! Dünyanın her tarafından Hac Mevsimi'nde oraya ulaşabilen herkes sahneye girer ve başrolü üstlenerek sahnenin kahramanı olur. Bütün rolleri kendisi oynar. Burada ayrımcılık yoktur, büyüklük taslama yoktur. Kendi şahsiyetini öne çıkarmak yoktur. Hiyerarşik derecelendirme ve ast-üst ilişkisi de yoktur. Herkes birdir burada, bir de herkes. İslâm, insanları böyle görür!

"Kim bir nefsi öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de bir nefsi diriltirse, bütün insanları diriltmiş gibi olur..." (5/Mâide Suresi 32)

Yoksa bir insan "insan" değil midir? Bu dinde insanın sahip olduğu değere bir bakın. Bir de düşman, bu dini, insanı hor görmek ve hakirleştirmekle suçlar. Yalanın alâsıdır bu. Ancak sözde dostlar, insanı hakirleştirecek bir araca dönüştürüyorlar bu dini. İşte bu doğru bir tespittir. Acaba hak yeme ve zulümlerle dolu olan tarihimizde İslâm'dan daha mazlumu var mı? İslâm'da da Hac'dan daha mazlumu? Hacc'ın evlâdı Ali'nin güzel ifâdesiyle "Hac kürkünü de ters çevirip giydiler!".

İnsan geleneği değil,

"Koyun geleneği!"

Ben Hac'dan ne anladım acaba?

O kadar kapsamlı, o kadar derin anlamı var ki Hacc'ın: Sonsuz, "büyük sonsuz"... "Küçük sonsuz" olan bir ferd, "büyük son-

suz" olan Hac'dan ne anlayabilir ki? Ne görebilir ki o "büyük sonsuz" mânâ denizinde? Nasıl? Nereye kadar?

Her hâlükârda aziz okuyucu, mesele bundan ibaret. Benim iddiamın ölçüsü bu!

Eğer Hac amelini öğrenmek istiyorsan, fakihlerin menâsik risâlelerini oku. Eğer Hacc'ın anlamını kavramak istiyorsan, İslâm'ı anla ve İslâm'daki insanı tanı.

Ve eğer sadece benim Hacc'ı nasıl anladığımı görmek istiyorsan, bu kitabı oku. Olur ki bu kitabı okumak, seni Hacc'ı anlamaya, en azından Hacc'ı düşünmeye sevkeder:

Birazcık,

çok değil, birazcık!

BİRİNCİ BÖLÜM

HAC

Hac

Hac: İstek, niyet ve yönelme, yani hareket ve aynı zamanda hareket yönüdür. Her şey, kendini kendinden, hayatından ve bütün bağlarından koparmakla başlıyor. Yoksa sen, kendi şehrinde sâkin değil misin? Sükûnet mi? Sükûn mu? Hac, sükunun gidişidir. Hayat, hedefi bizzat kendisi olan şey, yani ölüm. Bir tür soluk alıp veren, can taşıyan ölüm. Murdarca yaşamaksa, bir nevî kokuşmuş var oluş.

Hac: Akmaya başla!

Hayat, döngüsel bir hareket, kısır döngü, boş, anlamsız, tekdüze git-geller... Peki işin aslı? Yaşlanmak; gerçek sonuç mu? Çürümek. Tekdüze ve aptalca bir sallantı. Acımasız bir işkence. Gündüz, geceye bir giriş, gece de gündüze. Ve ölünceye değin ömür ipini kemirerek kısaltan bu iki siyah ve beyaz farenin soğuk mükerrer oyunuyla oyalanmak.

Hayat mı? Temâşâ; sonuçsuz, anlamsız sabah ve akşamların seyri. Tatsız, sonu gelmez bir oyun... Zamanın yoktur... Her ızdırap, telaş, bekleyiş... Vakit bulduğunda elde ettiğin şey, bir hiç, boş, abes felsefesi, nihilizm...

Ve Hac, senin bu aptalca cebre, bu anlamsız lânetli yazgıya karşı isyanın. Kararsız, sallantılı, tereddütlü ve döngüsel hayattan, tüketim için üretim, üretim için tüketimden kurtuluşun.

Hac, ucu kaçmış bir yumak gibi varlığını açar. Bu kapalı dâire, "devrimci niyet"le açılır, yola koyulur, ufukları işâret eder. Dosdoğru bir seyir çizgisinde ebediyete, başka bir yöne, O'na hicret eder!

Kendi evinden Allah'ın Evi'ne, halkın evine hicret! Ve sen her kim olursan ol, insan idin, Âdem'in evlâdı idin; fakat tarih, hayat, insanlık dışı sosyal düzen seni çirkinleştirmiş, kendine yabancılaştırmış, "aline" etmiş, seni kendinden, o fıtrî özünden uzaklaştırmıştır. Zerreler âleminde insan idin, Allah'ın halifesi idin. Allah'la söyleşendin. Allah'ın özel emânetçisi idin. Tabiatın sahibi, Allah'ın yakını idin, Allah'ın rûhu üflenmişti sana. Allah'ın özel öğrencisiydin.

Allah sana bütün isimleri öğretmiştir.[7] Allah sana kalemi öğretmiştir. Allah seni kendine benzeterek yaratmıştır.[8] Seni yaratmış ve kendi yaratığı olan sana büyük bir makam vermiştir. Seni yaratıp kaldırmış, uzak ve yakınındaki bütün melekleri ayağına kapandırmıştır. Bütün melekleri sana boyun eğdirmiştir. Yer, gök ve onlarda var olan her şeyi senin güçlü ellerine bırakmıştır. Senin yanına gelerek kendi özel emanetini omuzlarına yüklemiştir. Seninle anlaşma yapmış, seni toprağına getirmiştir. Senin fıtratına yerleşmiş, seninle yuvadaş olmuştur.[9] Ne yaptığını görmek için seni gözetlemede kalmıştır.[10]

Sense tarih caddesini önüne katıp yola düştün, Allah'ın "emanet" yükü omuzunda, Allah'ın sözleşmesi elinde, Allah'ın sana öğrettiği isimler yüreğinde, Allah'ın rûhu "varlığının" bedeninde...

Bütün sermâyen "asır". İşin ne? Bütün yaptığın, sermâyeden yemek! Hayatının hüneri ne? Zarar etmek; kârdan zarar değil, sermâyeden zarar: "Hüsran". "Ve asra andolsun ki insan daima ziyandadır". Bunun adı da yaşamak oluyor! Sen şu ana kadar ne yaptın? Güyâ yaşadın!

– Şimdi elinde ne var?

– Kaybettiğim yıllar!

7 Bu konuda Allâme Tabatabaî şu görüştedir: Hilâfet ve isimlerin öğretimi, Âdem'e özgü değildir. Âdem'in çocuklarının da payı vardır, hilâfet ve isimlerin öğretiminde. (el-Mîzân, c. 1)

8 "Şüphesiz Allah, Âdem'i kendi sûretinde yaratmıştır." (Hz. Muhammed, Esrârü'l-Hikem, s. 225) Veya "Âdem'i Rahman sûretinde yaratmıştır." buyurulmuştur. Ayrıca "İki Atîk"de de bu anlamda bir âyet mevcuttur. (Esrârü'l-Hikem, s. 116'da sûret kelimesi sıfat olarak tefsir edilmiştir.)

9 Mü'minin kalbi, Allah'ın arşı veya Rahman'ın arşıdır. (Esrârü'l-Hikem, s. 226)

10 *"Elbette Allah, sâdık olanları da bilir, yalancıları da bilir."* (29/Ankebût Suresi 3)

"... Allah, kendisine ve peygamberlerine gaybda kimlerin yardım edeceğini bilsin..." (57/Hadîd Suresi 25)

"Şüphesiz biz, yeryüzü üzerindeki şeyleri ona bir süs kıldık; onların hangisinin daha güzel davranışta bulunduğunu deneyelim diye." (18/Kehf Suresi 7)

"O, amel bakımından hanginizin daha iyi olacağını denemek için ölümü ve hayatı yarattı." (67/Mülk Suresi 2)

Ne hâle gelmişsin? Ey Allah'ın sîmâsı üzere olan! Ey Allah'ın emânetinden sorumlu olan! Ey Allah'ın meleklerinin secde ettiği! Ey Allah'ın yeryüzündeki halifesi! Evrendeki halifesi!

Para oldun; şevhet oldun, işkembe oldun, yalan oldun, vahşîleştin, yırtıcı oldun, kof oldun; için boş, bomboş! Yoksa dopdolu mu! Olsa olsa çamurla dolu, başka birşey değil, bir hiç! Başlangıçta çamurdan, murdar bir kalıp idin. "Hamein mesnûn" (15/Hicr Suresi 26): Pis, kötü kokan çamur! Allah, bu çamur olan "sana" kendi rûhundan üfledi! Hani nerede o rûh! Ahuraî rûh, Allah'ın rûhu! Ey çamur yiyen karga! Varlığını bu bataklıktan, yaşamını bu çamur deryasından kurtar! Kendini hemen sahile at. Ey çürümüş beden, ey çamur cesedi! Bu "utanç verici" şehir, bağ ve bayındırlıktan, yarımadanın güneş çölüne baş koy. Kuru, kızgın, kum deryası çölünde, Vahy'in yağdığı göğün altında Allah'a yönel. Ey kurumuş ve sararmış içi boş ney! Gurbet, sürgün ve yabancılıktan inle dur! Ey yabancıların, düşmanların eğlence aracı! Ey başkalarının dudaklarına tatlı melodiler konduran! Kendi sazlığına yönel.

Buluşma Zamanı

Şimdi, kapı çalma zamanı gelmiştir; vakit, kapı çalma vaktidir. Zilhicce'dir, Hac ayı: Hürmet ayı. Bu ayda kılıçlar dinlenmeye çekilmiş, savaş atlarının kişnemesi, savaşçıların ve kılıç kuşanmış olanların nârâları çölde sessizliğe gömülmüştür.

Savaş, kin ve korku, yerini barış, perestiş ve güvenliğe bırakmıştır. Halkın, Allah'la görüşme zamanıdır; mevsiminde gitmek gerek oraya. Allah'ın yanına, insanlarla birlikte gitmek gerek. İbrahim'in yeryüzündeki çağrısını duymuyor musun?

"İnsanların içinde Hacc'ı duyur; gerek yaya gerekse uzak yollardan gelen yorgun düşmüş develer üstünde sana gelsinler."[11] (22/Hac Suresi 27)

Ve sen ey çamur! Allah'ın rûhunu ara. Geri dön ve ondan bir

[11] Hacc'ın görüntüsü, bugün göründüğünün aksine aristokrat değil, halkçı/insancı bir görüntüdür. Bu çağrıya cevap verenler, birinci derecede yayalar, ikinci derecede süvarilerdir. Fakat bu süvariler, "hızlı, korkunç savaş devele-

haber al. Kendi evinden O'nun Evi'ne yönel. O, Evi'nde seni beklemektedir. Seni çağırıyor: Dâvetine lebbeyk de!

Sen ey hiçbir şey olmayan! Sen, sadece O'na doğru yol almadasın, başka bir şey değil.[12]

rine" ve "dizginleri altından olan, hızlı koşan aristokratik atlar"a binenler değildir. Zira binitlerinin zayıflığı o binitlere binenler tabakasını, "dâmir" (binit) üzerindeki ziyâretçileri anlatmaktadır. Acaba bu, bugün anladığımızın tersine, Hacc'ın kapitalist bir çehreye sahip olmadığını, zenginlerin dinî vergisi olmadığını ve güç/imkân sahibi olmanın, sınıfsal ve ekonomik değil, mantikî ve genel bir mesele olduğunu göstermiyor mu? Haccın bu Aristokratik yorumu sadece İran'a özgüdür. Yoksa Kur'ân, her zaman Hac'dan, haccedenlerden ve Kâbe Evi'nden âhenkle söz eder. Kur'ân'ın bu şekilde söz etmesi, onun sadece sınıfsal olmadığını aksine tamamen insânî olup tüm insanları kuşattığını, hatta sınıf karşıtı olduğunu, aristokrat karşıtı bir özelliğe sahip olduğunu göstermektedir.

"İnsanlar içinde Hacc'ı duyur..." Bu çağrıya cevap olarak Hacc'a gelmek isteyenlerin tasviri onların tabakalarını göstermektedir. O zaman diğer İslam ülkeleri hacılarının durumlarından, onların Hacc'a gelmeyi sıradan bir dinî görev olarak algıladıkları, Hacc'a güç yetirmeyi, "maddî imkânlar elde etmek için Hacc'a gelmek değil, Hacc'a gelmek için maddî imkân elde etmek" olarak telakki ettikleri anlaşılmaktadır.

Bizim eski edebiyatımızda da Hacı bugünkü gibi geçerli dünyevî çehreyi değil aşîkâne bir dinî çehreyi çağrıştırırdı. "Zengin" ve "hacı" gibi iki sıfatın müteradif olarak kullanılışının, sözüm ona yabancılaşmış Safevî Şiası'nın mahareti olduğunu düşünüyorum. Çünkü Safevî Şiası'nda "Meşhedî" ve "Kerbelâî" lakaplarını, hacı mukabilinde va'z etmişler ve İmam'ın sandukasını tavaf etmeyi, Kâbe'yi binlerce yüzbinlerce kez tavaf etmekten daha üstün görmüşlerdir:

"Sultan Ali Musa er-Rızâ'nın türbesini bir kez tavaf etmek yedi bin yedi yüz yetmiş Hacc-ı Ekber'e denktir."

Tavaf kavramını, kabir için de kullanmanın çok ilginç anlamı vardır. Bu, tevhid görüşü, ruhu, pratiği, kültür ve dilini, imâmet adına nasıl bozarak, siyasal ve sınıfsal şirke yol açtıklarının göstergelerinden biridir. Belki bu iki tavafın sınıfsal oluşunu da telkin etmişlerdir:

Zenginler Mekke'ye gitsin, fakirler senin huzuruna gelsin.

Canım sana fedâ olsun ey ağa ki Hac, fakirlere aittir.

12 *"Dönüş, Allah'adır"* (35/Fâtır Suresi 18). Sayrûret: Olmak, başkalaşmak, değişim. Zatta cevherde ve mahiyette hareket. Bu anlamda –filozof ve mantıkçıların tersine– insan sâbit bir zât değildir. O'nun mantıkî tarifi mantıksızdır. O bir "bulunmak" (bûden) değil, olmaktır (şoden). Yani daima "yaratılma" içerisinde olan ve yaratıcısı Allah olan ebedî hareket ve değişim...

Zaman, buluşma zamanı. Pis, zelîl, utanç verici ve hakîr hayatının sıkıcılığından, yani dünyadan, boğucu ve kapalı ferdiyet kafesinden, yani nefsinden kendini kurtar: Ona yönel, insânî ebedî hicret adresine, Allah'a doğru sonsuz insan olmaya:

Hacc'a yönel!

Borçları ödemek, keder ve sıkıntılardan kurtulmak, kahır ve kırgınlıkları atarak barış yapmak, hesapları kapatmak, diğerlerinden helallik dilemek, yaşamını, ilişkilerini, gidişâtını, servetini, birikim ve kazanımlarını aklamak... Evet bütün bunları, hemen burada ölecekmişsin, sanki bir daha dönmemecesine gidiyormuşsun gibi yapmak, son vedâ ânının bir sembolü, insânî yazgının bir işâreti, ebediyete kavuşmak için bütün her şeyi kesip atmanın bir göstergesi ve dolayısıyla vasiyetin bir ifâdesi kılmak... Yani ölümün işâreti, ölüm için bir provadır. Ölüm ki bir gün seni zorla seçer...

Sen şimdi haccet, sonsuzluğa yönel; Allah'la görüşmeye, Hesap Günü'ne, artık "amel edemeyeceğin" yere: Mahkemeye; kulak, göz ve kalbini yargılayacakları, tek tek hesaba çekip sorgulayacakları mahkemeye:

"... Şüphesiz kulak, göz ve kalbin hepsi bundan sorumludur". (17/İsrâ Suresi 36)

Sen sorumlu olduğun gibi bütün organların da sorumlu. Ve sen orada amellerinin imansız ve acımasız saldırısı karşısında âciz bir kurbandan başkası değilsin.

O halde şimdi "dâr-ı amel"de (amel yurdu) iken, kendini "dâr-ı hesâb"a (hesap yurduna) yolculuk için hazırla. Ölüm için idman yap. Bir bakıma ölümü prova et. "Ölmeden önce öl."

Şimdi ölümü sembolik olarak seç, ölüme niyetlen ve yönel.

Haccet!

Hac mı? Hac, O'na dönüşün bir göstergesidir; O, mutlak ebediyettir, O, sonsuzdur. O'nun sınırı, ucu-bucağı yoktur.

O'na dönüş, mutlak kemâle, mutlak iyiliğe, mutlak güzelliğe, mutlak güç, ilim, değer ve hakikate, yani mutlak'a doğru hare-

ket etmektir. Mutlak, kemâle doğru mutlak hareketse, ebedî hareket demektir. Yani sen, bir "ebedî oluş"sun, bir "sonsuzluk hareketi"sin. Allah senin "durak yer"in değil, "maksad"ındır. Allah, senin seyir hattının son noktası değildir. Senin seferin, senin ebedî hicretin, öyle bir cadde, öyle bir yol üzerindedir ki onun son noktası yoktur. Senin üzerinde gittiğin yol, asla bitmeyecek bir yoldur. Mutlak gidiştir yani. Allah, senin kâinattaki ve kendi varlığındaki bu hareketinde, ebedî değişim, hareket ve hicretinde, yön göstericidir, bir durak, bir son nokta değil.

Tasavvuftaki gibi Allah'ta ölmek, Allah'ta kalmak değil.

İslâm: Allah'a doğru gidiştir.

"Şüphesiz biz, Allah içiniz ve ona dönücüleriz." (2/Bakara Suresi 156)

"Bilin ki işler Allah'a döner." (26/Şuarâ Suresi 53)

"Fenâ" değil, "hareket",

"Fîh" (onda, içinde) değil, "ileyhi" (ona).

Zira Allah senden uzak değildir ki ona kavuşasın.

Allah senden daha yakındır:

Kime? Sana.

Ve Allah, ulaşılabilmekten, ulaşılabilecek olandan uzaktır.

Kimin ulaşabileceğinden?

Herkesin, her şeyin!

Zaman buluşma zamanıdır. Vakit gelip çatmıştır. Görüşme zamanı yakındır. Mîkat'a git buluşmak için! Ey Allah'ın dâvetlisi! An, görüşme anıdır! Buluşma zamanıdır, mîkattır, miaddır.

Ey çamur! Allah'la görüş! Sen ey Allah'ın yakını, meleklerin secde ettiği(!) insan, Allah'ın dostu (enîs), Allah'ın tek büyük dostu (celîs)![13] tarih seni başkalaştırmış, yabancılaştırmış, hayat, seni bir hayvana dönüştürmüştür. Ve ey sadece O'na kulluk ede-

[13] *"Güçlü bir hükümdarın katında, doğrulara has oturma yerinde..."* (54/Kamer Suresi 55)

ceğine ve O'nun dışındaki bütün ilâhlara baş kaldıracağına dair Allah'la sözleşme yapmış olan sen! Bu sözleşmeye rağmen şimdi tâğûta kulluktasın; puta, kendi yonttuğun şeye kul oluyorsun! Evrenin İlâhına, insanların İlâhına, kendi İlâhına değil, yeryüzü tanrılarına kul olmuşsun ey "zalûm"! Ey "cehûl"! Ey hayat alışverişinde "zarar eden"! Ey, zulüm, cehâlet, ziyan, zillet ve ihtiyaç kurbanı; korku, hırs ve tamahkârlıkların oyuncağı!

Ey ki hayat, toplum, tarih seni kurt yapmıştır veya tilki, fare ya da koyun!

Zaman buluşma zamanıdır: Haccet! Mîkat'a git, insanın büyük dostuyla, yani seni insan yaratan Dost'la randevun var.

İktidar saraylarından, servet hazinelerinden, dırar ve zillet mâbedlerinden ve çobanı kurt olan koyun sürüsünden kaçıp kurtul, kaçmaya niyet et ve Allah'ın Evi'ni, insanların evini haccet.

Mîkat'ta İhram

Mîkat,[14] gösterinin başladığı an, gösterinin sahne arkası. Ve sen ki Allah'a yöneldin ve şimdi Mîkat'a geldin! Öyleyse elbiselerini değiştirmelisin. Elbise: Seni, senin insanlığının içini üzerine alarak giyinen şey. Elbise, insanı giyer gerçekten. Bir de insan elbiseyi giyer derler: Ne büyük bir yalan! Elbiseyle insan insanlığını gizler; kurt, tilki, fare veya koyun elbisesi içinde kendini gösterir. Elbise bir hiledir, bir "küfr"dür. Elbise (libâs) kelimesinin manidar bir anlamı da vardır. Bunu "iftiâl" babında "iltibas" kelimesiyle anlamak mümkündür. İltibas, iştibah, yani yanılmak demektir!

Elbise, göstergedir, işârettir, örtüdür, simgedir, derecedir, rütbedir, unvandır, imtiyazdır. Elbise rengi, modeli ve cinsiyle bütün her şeyiyle ben demektir.

Ben demek, sen demek değil, siz demek değil ve biz demek de

[14] Medine –ki Peygamber, oradan haccetmiştir– halkının Mîkat'ı Zulhuleyfe'dir. Zulhuleyfe, Medine'nin 12 kilometre güneyinde, büyük Ali'nin bizzat kendisinin kazdığı su kuyuları "âbâr-ı Ali"nin yakınında bir yerdedir.

değildir. Yani büyüklük taslama ve dolayısıyla ayrımcılık, yani sınır ve dolayısıyla tefrika demektir. Bu ben, soydur, kavimdir, tabakadır, sınıftır, gruptur, âiledir. Rütbe ve makamdır, mevkî düşkünlüğüdür, değerdir. Ferttir ve fakat insan değildir. Sınırlar insan ülkesinde sayısız denecek kadar çoktur. Tarihin Kâbiloğulları'ndan üç cellâdının kılıcı, Âdemoğulları'nın arasına düşerek beşerî tevhidi parçalamıştır: Patron uşak, hakim mahkum, tok aç, zengin fakir, efendi köle, zâlim mazlum, sömüren sömürülen, istismarcı istismara uğrayan, eşekleştiren eşekleştirilen, zorba zayıf, âmir memur, aldatan aldatılan, şerefli şerefsiz, ruhânî cismânî, havâs avâm, malîk memlük, işveren işçi, mutlu mutsuz, beyaz siyah, Doğulu Batılı, uygar geri, Arap Acem... Evet, insanî birlik bu şekilde parçalanmıştır.

İnsanlık, ırklara; ırklar, milletlere; milletler, sınıflara; sınıflar kabile, grup ve âilelere bölünmüş. Bunların her biri de kendi içinde ayrıca unvanlara, şereflere, onurlara, derecelere, lakaplara ve küçük küçük bir ferd, bir bene varıncaya kadar parçalara ayrılmıştır. Bunların hepsi de elbisede kendini açığa vurmaktadır: Öyleyse...

Mîkat'ta dökül.

Kefen giy.

Renklerden tamamen arın.

Beyaz giy, beyazlaştır, herkesin rengiyle renklen, herkes ol, kabuğunu atan yılan gibi, kendinin "beni olmak"tan kurtul, halk ol, insanlar ol. Bir zerre ol, zerrelere karış; katre ol, deryada kaybol...

"Miâda gelmiş herhangi bir kimse olma",

"Mîkat'a gelmiş değersiz bir çöp ol."[15]

"Yokluğunu hissettiren bir varlık ol veya varlığını hissettiren yokluk."[16]

[15] Celâl Âli Ahmet, "Hassî der Mîkât"

[16] Çöl (Kevir): Yaratılış şarkısı.

"Ölmeden önce öl."[17]

Hayat elbisenden kurtul.

Ölüm elbiseni giy.

Burası Mîkat'tır.

Kim olursan ol, hayat elinin vücuduna bağladığı süs, işaret, renk ve modelleri ve seni:

kurt,

tilki,

fare

veya

koyun gösteren bu gibi şeylerin hepsini Mîkat'ta at,

insan ol.

Başlangıçta olduğun gibi,

yek vücut: Âdem!

Sonunda olacağın gibi,

yek vücut: Ölüm!

İki parçalı bir tek elbise giy: Bir parçası omuza, diğeri bele, tek renk, beyaz, dikişsiz, modelsiz, renksiz, hiçbir sembol taşımayan, "sen" olduğunu ve "başkası" olmadığını gösteren, hiçbir işâreti bulunmayan bir elbiseyi giy.

Herkesin giydiği bir elbiseyi, Mîkat'ta hemâhenk olduğun, sade bir şekilde içlerine karıştığın herkesin elbisesini...

Allah'a doğru yolculuğunun başında giydiğin elbiseyi Allah'ın Evi'ne doğru seyahatinin başında giy.

Burası Mîkat'tır.

Yeryüzünün çeşitli yönlerinden hareket eden kervanların yolları üzerinde belirli noktalar bulunur. Bunların isimleri Mîkat'tır.

Hayret!

[17] "Ölmeden ölünüz." (Hadis-i Şerif)

İsm-i zaman, mekân üzerinde!

Ne demek? Mekânda da hareket mi var demek? Bu, mekânda hareket olduğu anlamına mı gelir?

Yani her şey zaman demek mi?

Bu, mekânın da zaman olduğu anlamına mı gelir?

Yani aslında durmak yok mu?

Evet zaten insan da bir "var bulunuş" olmayıp bir "oluş", Allah'a doğru bir oluş değil mi?

"Bütün dönüş Allah'adır." (24/Nûr Suresi 42)

Hayret! Her şey hareket, kemal, ölüm ve hayat, hayat ve ölüm, tezat, değişim, yön!

"Onun vechinden başka her şey yok olucudur." (28/Kasâs Suresi 88)

Yani ona yönelen şeyden başka her şey yok olucudur.

Allah, vücûd-u mutlak, kemâl-i mutlak, hulûd-i mutlak ve ... mutlâk-ı mutlak!

"O, her gün bir iştedir." (55/Rahmân Suresi 29)

Ve Hac: Hareket, bir hedefe yönelmek,

insanın Allah'a ric'atinin göstergesi.

Zulhuleyfe'de bütün benlerin için bir mezar kaz; kendini, kendi cenaze merasiminde, kendi ölümüne şâhit tut. Kendi mezarının ziyâretçisi ol, kendi hayatının takdirini kendi ellerinle kendin oluştur, Mîkat'ta öl. Mîkat'la Miad arasındaki alanda yeniden diril. Burası kıyamet alanıdır. Kefen giyenlerin ufkuna kadar ufuk, "beyazlar"ın gürleyen seli, insanlar!

Hepsi tek renk, tek model, hiç kimse, hiç kimseyi tanımıyor, dolayısıyla hiç kimse kendini yeniden bulmuyor. "Ben" Mîkat'ta kalmıştır. Şimdi harekete geçip coşan ruhlardır. O ruhlar ki ırksız, nasipsiz, sınıfsız, şan ve namsız olarak mücessem hâle gelmişlerdir. Bu ruhlar topluluğu iç içe geçmiş, birlik olmuş, bir mahşer, ilahî tevhidden insânî bir abide, kurtuluş, hareket, korku, şevk, heyecan, vecd, hayret ve cezbe...

Herkes, bu çekici manyetik alanda bir zerre. Kıble'de Allah. Hiçbir şey yok, sadece insan meydanda. Bütün yönler bir hiç, sadece O'nun yönü var. Bütün milletler ve gruplar, insanlık; çölde bir "kabile" olmuş, varlıkta ve hayatta tek "kıble"leri var.

Elbiseni at. Seni gösteren bütün göstergeleri, bütün işâretleri bir kenara bırak ve halk mahşerinde kaybol. Hayatın sana bağlı kıldığı veya seni hatırlatan, senin düzenini anlatan her şeyi, halkın kıyamet kalabalığında unut, hepsini kendine haram kıl.

İhram giy!

Nedir ihram? Haram kılmak! Demek ki masdardır. Fakat burada isimdir, üstelik de bir tür elbise ismi.

Benler Mîkat'ta ölüyor ve hepsi biz oluyor.

Herkes kabuk değiştiriyor ve insana dönüşüyor.

Sen de ferdiyet ve şahsiyetini, gurur ve benini defneder ve halk olursun, ümmet olursun: Mina'dan çıktığında kendini yok eder, bize hulûl edersin. Herkes bir toplum olur. Ferd, ümmet olur; tıpkı İbrahim'in tek ümmet olduğu gibi,[18] sen de şimdi İbrahim olmaya gidiyorsun!

Herkes birbiri oluyor, biri hepsi, hepsi biri. Şirk toplumu, tevhid toplumuna erer, ümmet olur. Ve ümmet, yoldaki toplumun adıdır. Ümm, yani âhenk, uyum, bir hedefe doğru hareket, bir kıbleye doğru azimet, bir toplum, ama olduğu gibi kalmak için değil, oluş, dönüşüm ve hareket için, saadet için değil, kemâl için, rahat ve sükûnet için değil hareket ve coşku için bir toplum. Ve sonuçta idare değil rehberlik, hükümet değil imamet!

Ve şimdi sen ve diğer sayısız senlerle benler, ne diyeyim ben? Diğer hiçler, dünyanın dört bir yanından gelmiş, kendilerine sırtlarını dönüp ilâhlarına yönelmişler. Bataklığa sırt dönüp Allah'ın rûhuna yönelmişler. Sırtları, dünyanın sürgün yerlerine dönük, yüzleri âhirete. Sırtları izafîlik ve maslahatlara, yüzleri

[18] *"Kuşkusuz İbrahim, Allah'a boyun eğmiş hanif bir ümmetti. O, müşriklerden değildi."* (16/Nahl Suresi, 120)

mutlak ve hakikatlere dönük. Sırtlarını cehâlet ve zulme dönerek, bilgi ve adâlete yönelmişler. Ve bilâhere şirke sırt çevirip tevhide yönelmiş, Mîkat'a erişmişsiniz, ihram elbisesini giyip birbirinize karışıyorsunuz! Bir mahşerî olay. Sanki bir kıyamet! Herkes bir yabancıyı dost ediniyor, bir garibi kendi kavminin yerine koyuyor. Herkes bir başkasının ayakkabısını giyebilir ve her ihram, senin ihramın olabilir.

Bunların hepsi yıllardır, kendi insanlık durumlarını unutmuş, zor ve başkının, altın veya makamın, nam, toprak ya da kanın cinzedesi olmuşlardı. "Mevcutluk"larını "vücud"ları olarak görüyor, derece, rütbe, ünvan ve lakaplarını "kendi"leri sanıyorlardı. Evet kendilerini yıllardır böyle gören bunların hepsi, şimdi kendileri olmuş, kendi öz insanlıklarına dönmüşlerdir. Herkes tek nefer olmuş. İnsan olmuş sadece, başka hiçbir şey değil. Hepsi tek sıfat! Hacı!

–Niyetlenen ve hedef edinen–

Özeti bu!

Niyet

Eşiğe varınca başlamak mı istiyorsun, her şeyden önce niyet etmelisin. Niyet nedir peki? Bu kökten ne gibi anlamlar çıkar acaba?

"Bir şeye yönelmek, kastetmek, bir yere azmetmek, "nevâkellâh": Allah yol arkadaşın olsun ve seni korusun. Yer değiştirmek, bir halden başka bir hale geçmek, yolcu: Uzaklara gitmek. Dişi deve: Semiz olmak! Niyaz: Elleri açmak! Hurma: Meyveye durmak (düşünülebilir!). Konak: İkamet etmek, uzaklık, yolcunun ilerlediği istikamet. Niyet: Kasd, azm-i kalb, yüreğin, kendisiyle hemâhengini bulduğu şeye doğru hareketi; niyaz, iş. Asker: kendini dönüşüme hazırlamak, bir kavmin inancını, bir toplumun yazgısını elinde tutmak..."

Mîkat'ta büyük bir değişimin, devrimci bir değişim ve dönüşümün, bir intikalin sınırındasın: Kendi evinden insanların evine; dünyalık işlerden aşka; kendinden Allah'a; esaretten özgürlüğe; nifak, ikiyüzlülük, rütbe, nişan, sınıf, soysop ve makamlardan doğruluk ve samimiyete; gizlilikten açıklığa; geçici gündelik el-

biseden ebediyet elbisesine; kayıtsızlık, lâubalilik ve herşeyi mübah görmekten özveri, sorumluluk ve ihram libasına bir intikal ve dönüşüm sınırında!

Niyet et! Meyveye duran hurma gibi. Ey kabuk, ey kof! O "bilinç" tohumunu kendi içine ek, boş içini onunla doldur. Büsbütün beden olma, meyve ver! Varlığını kabuk yap, imanının çekirdeğini oluştursun; varlık ol, var ol, hep abajur olma, karanlık gönlünde ışığı yak, ışılda. Müsade et de dolu ol, parla ve aydınlat, bırak da bu öz ışığın parlaklığı, seni kendinden geçirsin, kendin yapsın. Ey hep "cehâlet", hep gaflet olan! Allah'ı bilen ol, yaratılmışları bilen ol, bilinçli ol.

Sen ki her zaman iş âleti oldun. Sen ki her yerde çaresiz oldun, işini seçiyor, çalışıyorsun, fakat âdet olarak, gelenek olarak, cebren... Şimdi niyet et, bilinçli, özgür ve bildik bir tercihle seç:

Yeni yolu,

Yeni yönü,

Yeni işi,

Yeni olmaklığı

ve... yeni kendini.

Mîkat'ta Namaz

Mîkat'tasın, niyet ediyor, Hacc'a başlıyorsun. Yani başladığın şeyi hissediyorsun; ne yaptığını, niçin yaptığını anlıyorsun. Elbiseni de üzerinden çıkarıyorsun, kendini harekete geçiriyorsun. Üryan oluyor, ihram giyiyorsun. Ve sonra namaza duruyorsun. İhram namazı, yeni elbisenin içinde kendini Allah'a sunmandır. İhramla birlikte şunu demek istiyorsun: "Allah'ım! Ben artık Nemrud'un kulu, tâğütun kölesi olmayacağım. İbrahim süretinde olacağım. Zor ve güç kurdunun, hilekâr tilkinin, paracı koyunun, zillet ve teslimiyet koyununun elbisesine bürünmeyecek, koyun kılığında görünmeyeceğim. İnsan süretine gireceğim. Yarın topraktan kalkarak görünmem gereken elbisenin içinde olacağım."

Yani ben, kendi tabiatımın, kendi özelliklerimin farkındayım, bir hiç olduğumun bilincindeyim. Ama aynı zamanda her şeyimde sana itaat ederek kulun olmuşum. Senden başka herşey ve herkesten âzâde olmuşum. Senden başka herkese isyan etmişim. Hayatımın buraya kadarki nihâî yazgısını biliyorum; takdîr-i ilâhî'nin insana yazdığı şeyi şimdi bizzat kendim seçiyor, provasını kendim yapıyorum.

Mîkat'ta ak ihram kefeni içinde, Miad'ın eşiğinde namazın başka bir anlamı vardır! Sanki yeni kelimeler duyuyor gibiyiz. Bu, bir farzın tekrarı değildir. O'nunla konuşmaktayız. O'nun varlığının ağırlığını kendi üzerimizde hissetmekteyiz:

Ey dostun gönlünü okşayan Rahmân! Ey Rahîm! Senin rahmet güneşin, küfürle iman, liyâkatle liyâkatsizlik, temizlikle pislik ve hatta dostlukla düşmanlığımızın sınırından geçer.

Evet, artık senden başka hiç kimseye övgüde bulunmayacağım; zira hamd sadece sana aittir. Senden başka kimseyi Rab edinmeyeceğim; zira herkesin Rabb'i bir tek sensin. Din gününün meliki ve mâliki sensin. Putlarımın hepsini kırıyorum. Senden başka hiç kimseye tapmıyorum. Senden başka hiçbir güçten yardım almıyorum.

Ey benim bir tek mâbudum, ey benim bir tek yardım edicim! Biz cehâletin bozuk yollarına düşmüşüz. Bizi zulüm sapkınlıklarına düşürmüşler. Zaaflarımızın oyuncağı olmuşuz, senin dışındaki ve kendi dışımızdaki güçlerin oyuncağı durumuna düşmüşüz. Evet ya Rabbi! Bu kötü durumda olan bizleri, dosdoğru yola, o gerçek pâk yola, bilinç, vukûfiyet, hakikat, kemal, aşk, güzellik ve hayır yoluna ilet. Bizi dost edindiğin, nimetlerinle nimetlendirdiğin kimselerin yoluna ilet, öfkelendiğin kimselerin ve sapıkların yoluna değil.

Mîkat'taki her rükû, kıyametin ak elbisesi ihram'ın içinde yapılır, bir korkulunun, bir meta verenin veya bir kutsalın huzurunda eğdiğimiz her bir başın ihramı içinde.

Her secde, bir gücün, bir iktidarın huzurunda toprağa koyduğumuz alınların inkârı demektir.

Mîkat namazı! Her kıyamı, her kuüdu (oturuşu) bir mesajdır onun. Bir anlaşma, bir sözveriştir; ey tevhid Rabbi, ey bir olan Allah'ım! Senden başkasına, senin vechinden başkasına hiçbir kıyam, hiçbir kuüd (oturuş) asla olmayacaktır, diye.

Selam sana ya Muhammed (s.a.v)! O'nun kulu ve elçisi! Allah'ın rahmet ve bereketi senin üzerine olsun. Sen ki bu hayatın içinde, bu yeryüzünde, böyle bir rahmet ve bereketi insanî bir bağışla bağışladın.

Selam olsun bize ve Allah'ın pâk olan ve pâk kılan kullarına!

Selam size...

Bu kelimeler, oradan canlanır,

bu zamirlerin hepsi, kendi yerlerine döner.

Bütün işâretler yakındır.

Herkes orada hazır bulunur.

Mîkat'ta hiç kimse gâib değildir: Allah, İbrahim, Muhammed, Halk, Ruh, Kıyamet, Cennet, Kurtuluş, Özgürlük, Aşk...

Ve işte sen! Âdem'in elbisesi, halkın elbisesi, vahdet elbisesi, renksiz, modelsiz elbise, beyaz takva elbisesi, ölüm elbisesi, başka bir doğum elbisesi ve nihayet yeniden diriliş elbisesi:

İhram içindesin.

Ve sen ey insanoğlu; Allah'ın kovduğu, İblis'in oyuncağı, yeryüzü sürgünü, gurbet, yalnızlık ve ızdırap için toprağa mahküm edilen! Şimdi pişman, özür dileyen olarak kendi isteğinle ona dönmüşsün.

Şimdi artık kayıtsızlık, başıboşluk yok. Çünkü bir "kayıt" içindesin, özgürlüğün, bilginin ve bilincin zirvesinde bizzat senin seçtiğin kayıt: Bir cebir içindesin, bizzat senin seçtiğin bir cebir: Artık mukayyetsin, ihramdasın, Harîm'desin, harem bir yoldasın, haram bir mekâna niyetlisin, haram bir zamanda ihram elbisesi içindesin! Yasaklarla dolu bir harîmdesin...

İhram ne demek peki? Haram kılmak! Menetmek.

İhram sana neleri men eder? Hangi şeyleri sana haram kılar?

Yasaklar

Seni hatırlatan her şey, başkalarını senden ayıran her şey, senin kimin hayatında olduğunu, ne iş yaptığını gösteren her şey ve nihayet senden işâret taşıyan, hayat düzenini gösteren, toplum düzenini işâretleyen her şey, "dünya" yâdigârı her şey, hayatta terk edilmeyeceğini sandığın her şey, insânî olmayan her şey, insandan başkasını hatıra getiren her şey, sende günlük işleri çağrıştıran her şey, Mîkat'tan önceki hayattan bir koku taşıyan her şey, seni defnedilmekten önceki durumuna geri döndüren her şey....

1- Aynaya bakma ki gözün kendine ilişmesin, kendini unutasın, kendi "var bulunuş"unu zihninden atasın.

2- Koku sürme, güzel koku koklama ki gönlün hayatı hatırlamasın, "arzu ve hevesler" içinde yeşermesin, heves kokusu başını döndürmesin ve zevkleri çağrıştırmasın. Çünkü burada atmosfer başka bir kokuyla doludur, Allah'ın kokusunu burnuna çek, bırak da aşk kokusu seni mest etsin.

3- Hiç kimseye emir verme, kardeşliği dirilt, birlikteliğin alıştırmasını yap.

4- Hiçbir canlıya, hiçbir hayvana eziyet etme, hatta hakîr bir böceği dahi öldürme, incitme, zorla itip kakma. Bu Kayser düzeninde birkaç günü Mesih gibi yaşa.

5- Harem toprağından bitki koparma, kırma, tabiatla ilişkide barışçıl olmaya çalış. Tecâvüz ve tahrip huyunu içinden söküp at.

6- Avlanma. Katılığı üzerinden at.

7- Yakınlaşma yasaktır. Arzunun peşine düşme ki aşk bütün varlığın üzerinde çadır kursun.

8- Evlenme ve başka evlilik törenlerine katılma.

9- Süslenme ki kendini olduğun gibi göresin.

10- Kötü söz, cidal, yalan ve böbürlenme gibi olumsuz davranışlardan uzak dur.

11- Dikişli veya dikişliye benzer elbise giyme. İhramının üzerinde iplik olmasın ki kibir, bencillik ve gösterişe giden yollar kapansın.

12- Silah taşıma. Eğer taşımak gibi bir zorunluluk varsa gösterme.

13- Başını güneşten koruma, gölgeye sokma. Şemsiye altı ve üstü örtük tahtırevan ve otomobil yasak!

14- Ayaklarının üzerini çorap veya ayakkabıyla örtme.

15- Zînet takma, süs bağlama.

16- Başını örtme.

17- Saçını kesme.

18- Gölge altına gitme.

19- Tırnak kesme.

20- Krem sürme.

21- Kendinin veya başkasının vücudundan kan alma.

22- Diş çekme.

23- Yemin etme.

24- Ve sen ey kadın! Yüzünü örtme!

Hac başlamıştır. İhram elbisesi içinde, yasaklarla dolu harîmde Kâbe'ye hareket... Lebbeyk nidalarıyla Allah'a yöneliş.

Lebbeyk, yani Allah seni dâvet etmiş, sana gel diye seslenmiş. Sen de şimdi gelerek O'na cevap veriyor, O'nun dâvetine icâbet ediyorsun: Lebbeyk!

Lebbeyk Allahümme lebbeyk, inne'l hamde ve'n-ni'mete leke ve'l-mülk, lâ şerîke leke lebbeyk!

Evet! Ya Rabbi evet, "övgü" ve "nimet" sana özgüdür, "saltanat" da tabiî! Senin hiçbir ortağın yok elbette. Bunu cân-ı gönülden kabul ediyorum.

Hamd, nimet ve mülk! Şu üç egemen gücün reddedilişi: İsti'mar (sömürgeleştirme), istismar (sömürme) ve istibdat (des-

potizm), tarihe egemen olan üçlü! Hepsi de koyun olan, Allah'ın koyunları olan halkın başına üşüşmüş, tilki, fare ve kurt...

Allah'ın sesi sahrada duyuluyor, her bir zerreden bu ses yankılanıyor, yerle gök arasındaki bütün boşluğu dolduruyor, herkes onu duyuyor, herkes onu kendine hitab kabul ediyor ve dinliyor.

Dinliyor; çünkü Allah onu çağırıyor, ona sesleniyor. O ise cân-ı gönülden, gönlünün derinliklerinden feryâd ediyor: Lebbeyk Allâhümme lebbeyk!

Sen, âdeta güçlü bir mıknatısın çektiği adî demir talaşı gibisin: Seni taşıyan, seni götüren bu ayakların değilmiş gibi hissedersin, seni taşıyorlar ve ayakların senin peşinden sürükleniyor. Sanki iki elin çok büyük iki kanada dönüşmüş, bir grup beyaz kuşla uzayda uçuyor, Mirac'a çıkıyor, Simurg'a gidiyorsun...

Kâbe yaklaştıkça yaklaşıyor, heyecan fışkırdıkça fışkırıyor, kalbinin sesini tam olarak duyuyorsun, sanki içerden, başını senin varlık duvarına çarpıp vuran ve seni kırıp kaçmak isteyen yaralı vahşî bir hayvan gibi! Kendinden daha büyük olduğunu hissediyorsun; coştuğunu, kabına sığmadığını görüyor, artık kendi kendine dar geliyorsun, varlığın ayağında dar ayakkabı, varlığın bedeninde dar gömlek, göz yaşı aman vermiyor. Âdeta yavaş yavaş Allah'ın doldurduğu bir atmosfere giriyorsun. Allah'ın varlığını derinin üzerinde; kalbinde, aklının üzerinde, fıtratının derinliklerinde, bir zerrenin parıltısında, her taşın parıltısında, her çölün yüzünde, her dağın sırtında, her ufkun uzak gizliliklerinde, çölün derinliklerinde hissediyorsun, sadece ve sadece onu buluyorsun. Sadece o "var". Onun dışındaki herşey dalga, köpük ve yalan.

Mâlik Dinar'ın dediği gibi:

"Aşk yağmış çöle, yer ıslanmış
İnsan ayağının gülzâra dalması gibi
Aşka dalıyorsun sen de."

Gidiyor ve yok olduğunu hissediyorsun, kendinden uzaklaşıyor, ona yaklaşıyorsun. Her şey o oluyor, tamamen o oluyorsun sen de.

Sen artık bir hiçsin, unutulmuş, mâzîde kalmış bir anısın; Mîkat'ta atmışsın yükü omuzundan; hafiflemiş olarak Miad'a gidiyorsun.

Artık yok olduğunu, bir şevk parçası olduğunu, evet artık bundan başka bir şey olmadığını hissediyorsun.

Sadece bir hareketsin. Bir yönsün yalnızca: İlerliyorsun. Geri adım atma hakkına sahip değilsin, ona yönelmişsin ve onda yok oluyorsun, tıpkı güneşin emdiği bulut parçası gibi.

Varlığın kalbi çarpıyor. Feza Allah'la dolmuş. Sen de Allah'la dolmuşsun.

"Aşk yağmış çöle, yer ıslanmış

insan ayağının gülzâra dalması gibi

aşka dalıyorsun sen de."

Mekke'nin banliyösüne varıyorsun. Şehir yakındır. Burada bir alâmete, Harem bölgesinin sınırını gösteren bir işârete vâsıl oluyorsun. Mekke, Harem bölgesidir. Bu bölgede savaş ve haddi tecâvüz haramdır. Düşmandan kaçıp Harem'e sığınan herkes, takipten âzâdedir. Bu bölgede avlanmak, hayvan öldürmek, hatta yerden ot koparmak haramdır. Peygamber Kâbe'yi putperestlikten kurtarmak için Mekke'yi fethettikten sonra, kendi eliyle bölgenin sınırlarını yeniden çizdi ve Harem'in korunması, bölgede savaş ve öldürmenin yasak olması noktasında eski geleneği teyid etti.

Bu sınırı geçince Harem'e girdin demektir. Ansızın doruklara ulaşan coşturucu lebbeyk feryâdları kesiliverir:

Sessizlik!

Demek ki ulaştın!

Vardın varacağın yere!

Seni çağıran burasıdır! O'nun evine vardın, sus!

Huzurda, Harem'de, Allah'ın Haremi'nde sessizlik!

Gidiyorsun, Kâbe'nin şevki seni coşturur.

İşte şehir!

Büyük bir çanak!

Ve çevre duvarları hep dağ; her caddesi, sokağı, arka sokağı, bir vadi, bir dağ yolu, bir geçit!

Her taraftan bu büyük dağlık âşiyânın avucuna doluyorlar. İşte burası Mescid-i Haram'dır. Ortası ise Kâbe!

Şehrin dolambaçlı ve kıvrık dağlıklarından geçiyor, adım adım Kâbe'ye yaklaşıyor, iniyorsun. Namsız, şansız ve işâretsiz tek renk topluluk, tıpkı bir nehir yatağından akan sel gibi, caddede vadinin derinliklerine doğru, Mescid-i Haram'a akıyor. Sen ise bu sel içinde bir damlasın!

Adım adım inersin ve ihtişâm, azamet adım adım daha da yaklaşır. Hislerimi çok iyi ifâde eden bir deyişle: Daima, yüksekte, harekette, yukarıya, yüksekliğe, ululuğa ve ihtişama ulaşmaya alıştık, özellikle de ululuk ilahî ise; söz ilahî melekûttan ise. Ancak burada tersine ne kadar aşağıya iner, ne kadar yüksekten inersen, Allah'a daha da yakınlaşırsın!

Demek ki görkem ve celâle, huşû ve alçakgönüllülükle ulaşırsın. Kölelikten ulvîliğe tevâzû ile erişirsin. Demek ki Allah'ı göklerde, mâverada aramalısın; onu işte bu toprakta, bu adî yerde, şu sert, taş maddiyâtın derinliklerinde bulabilir, görebilirsin. Yolun doğrusunu bulmalı, doğru bakmayı, doğru görmeyi öğrenmelisin... Belki de bu, insanî yazgıyı, toprağa gömülmeyi ve Allah'ın karşısında durmayı sembolize eder!

Kâbe yakındır.

Sükût, endişe, tefekkür ve aşk...

Her adımda daha bir meftûnsun; her nefeste daha bir korkmaktasın; onun varlığının ağırlığı anbean daha ağır hâle gelir. Gözlerini açıp kapamaya cüret edemezsin, göğsünde nefes yukarı çıkmaz. Bineğinde, otomobilinin koltuğunda çakılıp kalırsın. Tam bir sükût, hayret ve şevk halindesin, birazcık öne, ileriye mütemâyilsin; bütün vücudun göz olmuş ve sen bakışlarını sadece önüne, karşına, Kıble'ye yöneltmişsin. Onu görmeye ta-

hammül etmek ne kadar zor! Bütün bu azameti görmek ne çetin bir iş! Hassas nazik omuzların, kalbinin dayanıksız perdeleri buna nasıl tahammül edebilir?

Vadinin dolambaçlı ve kıvrımlı yollarından yokuş aşağı inersin. Her kıvrım veya dolambaç geçişinde "işte Kâbe" diye yüreğin çarpar.

Kâbe, varlığımızın, aşkımızın, imanımızın, gece ve gündüz namazlarımızın, ömrümüzün kıblesi... Her sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı vakitlerinde ona yönelerek namaz kılarız. Ona doğru yönelerek ölür, ona doğru defnediliriz, ölümümüz ve yaşamımız ona doğrudur. Evimiz ve mezarımız ona doğrudur. Ve şimdi ona birkaç adımlık yakın mesafedeyiz, bir an artık onun karşısındayız! Kâbe gözlerimin önündedir artık!

Kâbe

Mescid-i Haram'ın eşiğindesin. İşte Kâbe, karşında durmakta! Geniş bir alan ve ortada boş bir küpten başka hiçbir şey yok! Ansızın vücudunu bir titremedir kaplıyor! Hayret ve şaşkınlık içinde kala kalıyorsun! Şurada hiç kimse yok, burada... Hiçbir şey yok... Hatta seyredecek bir şey bile yok!

Boş bir oda, o kadar!

Duyguların, kıldan ince kılıçtan keskin bir köprü üzerinde karar kılıyor! İmanımızın, aşkımızın, namazımızın, hayatımızın, ölümümüzün kıblesi gerçekten bu muydu? Birbiri üzerine dizilip yığılmış ve araları kireçle doldurulmuş sert koyu siyah taşlardan oluşan eğri büğrü duvarlardan başka bir şey yok!

Birdenbire sükût-i hayâle uğruyorsun! Burası da neresi? Nereye geldik acaba? Sarayı bilirim: Saray, sanatkârâne bir mimarî güzelliktir! Tapınağı bilirim: Yüksek ve celâlli tavanlar altında kutsal görkem ve ruhanî sükût, baştan başa güzellik ve sanat! Anıtı bilirim: Büyük bir şahsın, dâhî bir kahramanın, Peygamber'in, İmam'ın defnedildiği yer...

Bütün bunları bilirim ama peki burası ne? Üstü açık bir meydanın ortasında boş bir oda! Ne mimarî, ne sanat, ne güzellik, ne hat, ne çini ve ne de alçıyla sıvama var burada!..

Ziyâret edeceğim, yâd edeceğim, eşiğine varacağım bir Peygamber kabrinde, bir İmam'ın mezarında, bir pâkın türbesinde, bir büyük insanın kabrinde dahi dikkatimi çekecek, hislerimi kendine bağlayacak bir nokta, bir çehre, bir gerçeklik, bir nesnellik ve nihayet bir kimse, bir şey veya bir yer bulunur.

Oysa burada hiçbir şey yok,

hiç kimse yok.

Tabiî birdenbire anlıyorsun ki bu ne güzel bir şey! Gerçekten çok geçmeden bunun ne kadar güzel bir şey olduğunu anlıyorsun. İyi ki hiç kimse yok, hiçbir şey yok, duygularımı kendine çeken hiçbir işâret yok. Aniden Kâbe'nin bir dam olduğunu, bir uçuş çatısı olduğunu hissediyorsun. İhsasın hemen Kâbe'yi bırakıp fezada uçuyor. İşte o anda "mutlak"ı hissediyorsun!

"Ebediyet"i hissediyorsun.

O ebediyeti ki parçalanmış hayatında, nisbî evreninde asla bulamaz ve hissedemezsin; sadece felsefe yapabilirsin.

Buradadır ki mutlak'ı, ebediyet'i, yönsüzlüğü görebilirsin.

Görebilirsin burada

O'nu!

Ne iyi, burada hiç kimsenin olmaması. Kâbe'nin boş olması ne kadar güzel bir şey!

Ve sen artık yavaş yavaş anlıyorsun, "ziyaret"e gelmediğini. Anlıyorsun ki sen Hacc'a gelmişsin; burası, senin konaklama yerin değil. Kâbe, "yolun kaybedilmemesi için bir işaret taşıdır". Bu sadece bir alâmet idi. Sadece sana yön gösteren bir "ok işareti"ydi. Sen haccetmişsin, yönelmişsin; ebediyyet'e mutlak yöneliş, hareket, O'na doğru ebedî hareket. Elbette Kâbe'ye kadar değil; zira Kâbe yolun sonu değil, tersine başlangıçıdır.

Burada "sonluluk" sadece senin güç yetirememen, ölümün ve duraklamandır. Burada olan şey, harekettir, yöndür, başka bir şey değil!

Burası buluşma yeri(mîadgâh)dir, Allah, İbrahim, Muhammed

ve halkın buluşma yeri! Ya sen? Sen "sen olduğun" müddetçe kayıpsın. Öyleyse halk/insanlar olmalısın! Sen insanlar (nâs/halk) olduğun zaman, topluluk olduğun, halkın elbisesini giydiğin zaman, burası senin de buluşma yerin olur. "İnsanlar, Allah'ın namusudur, Allah'ın âilesidir ve Allah, âilesine karşı herkesten daha kıskançtır!"

Burası O'nun Harem'idir. Harîminin içidir, O'nun Evi'dir. Burası "halkın/insanların evi"dir.

"Gerçek şu ki insanlar için ilk kurulan ev Bekke'de o kutlu ve bütün insanlar için hidâyet olan (Kâbe)dir." (3/Âli İmran Suresi 96)

Sen, "sen" oldukça Harem'de sana yer yok.

Kâbe, "Beyt-i Atîk'tir. Atîk, köle âzâd etmek manasına gelen "atk" kelimesinden olup hür demektir. Özel mülkiyetten, zorba, despot dikta rejimlerin saltanatından âzâd/hür olan ev. Onun üzerinde hiç kimsenin eli yoktur. Ev sahibi Allah, ev halkı ise halk, yani insanlardır!

Şehrinden, köyünden, evinden dört fersah uzaklaştığın an seferî olur, namazını kısaltırsın. Bu yolcu namazıdır. Ancak buraya dünyanın neresinden gelirsen gel, namazı tam kılarsın. Çünkü kendi evine geldin, dolayısıyla seferî değilsin. Ülkene, memleketine güvenlik harîmine, evine "tekrar döndün". Kendi ülkende garib idin, gurbette idin, seferî idin. Ey kovulmuş kesik ney, ey yeryüzünün gurbet sürgünü: İnsan! Kendi neyistânına döndün; yeniden geldin buraya. Kendi gerçek doğum yerine, vatanına dönüş yaptın!

Allah ve ailesi: İnsanlar, halk! Dünyanın bu azîz âilesi şimdi evinde. Sen ise "sen" olarak kalmaya devam ettikçe yabancısın, kimsesizsin, yakını olmayan, kesik ve sığınaksız birisin. Üssüz, barınaksız bir avâresin, evsiz barksız bir varlıksın! "Senlik"ten çık, "senlik"i dışına at, Ev'in içine gir ve bu âileye katıl. Eğer Mîkat'ta kendini gömmüş olsaydın, "halk/insanlar" olmuş olur, tanıdık, dost, yakın akraba, Allah'ın âilesinden biri gibi Ev'in içine girerdin.

İbrahim'i dergâhta görürdün, yeryüzünün tüm tanrılarının kâ-

firi olan, tarihteki bu âsî piri, bu büyük âşığı, tevhid Allah'ının bu nâçiz kulunu!

O, bu Ev'i kendi elleriyle inşâ etmiştir.

Kâbe yeryüzünde bir simge, Allah'ın evrendeki bir sembolü.

Yapı malzemeleri, ziyneti ve süsü!

Mekke yakınındaki "Acûn" dağından kopartılıp getirilmiş siyah taş parçalarını, sade, sanatsız, tekniksiz ve süssüz bir biçimde üst üste koymuşlar, hepsi o kadar!

Ya adı, vasıfları ve lakapları?

Kâbe!

Bir küp!

Hepsi bu işte!

Peki niçin küp? Niçin böyle sade, gösterişsiz ve süslemesiz? Niçin böyle?

Allah, şekilsizdir, renksizdir, benzersizdir. İnsanoğlunun tercih ettiği, gördüğü ve tasavvur ettiği her türlü model ve tarz, Allah olmadığı gibi Allah'a özgü de olamaz.

Allah mutlaktır,

yönsüzdür.

O'nun karşısında yön tutan "sen"sin.

Gerçekten sen Kâbe yönündesin, ancak Kâbe'nin yönü yoktur.

İnsanoğlunun düşüncesi ise "yönsüzlüğü" kavrayamaz.

Her neyi, "mutlak yönsüzlük" olan onun varlığının bir simgesi olarak alırsan, çaresiz o bir yön alır.

Remz, Allah değildir.

"Yönsüzlük" yeryüzünde nasıl gösterilebilir?

Sadece "bütün birbirine zıt yönleri" bir araya getirmek sûretiyle. Ta ki her yön, kendi zıt yönünü ortadan kaldırsın ve böylece zihin, ondan "yönsüzlüğü" anlasın, ona yönelebilsin.

Bütün yönler, toplam kaç tane?

Altı!

Bütün bu altı yönün hepsini kendinde toplayan tek şekil nedir?

Küp!

Küp, yani bütün yönler.

Ve tüm yönler, yani yönsüzlük!

O'nun tıpkı simgesi!

Kâbe!

"Hangi yöne yönelirsen, orası Allah'ın yüzü, onun yönü." (2/Bakara Suresi 115)

Bilindiği gibi Kâbe'de hangi yöne dönerek namaz kılarsan, Allah'a doğru namaz kılmış olursun. Ve Kâbe'nin dışında da her ne yöne yönelirsen, ona yönelmiş olursun.

Kâbe'nin dışında her şekil, ya kuzeye dönüktür ya güneye. Ya doğuya doğru uzanmıştır ya da batıya. Ya yere yöneliktir ya da göğe.

Kâbe ise birine değil hepsine, bir yere değil her yere yönelik.

"Bütün yönlülük" veya "yönsüzlük", Allah!

Onun sembolü! Kâbe!

Fakat...

Hayret uyandırıcı bir durum var! Kâbe'nin batı kısmında bir ilâvesi mevcut. Bu ilâve Kâbe'nin şeklini değiştirmiş, ona "yön" vermiştir.

Bu nedir?

Kâbe'ye dönük, hilâl biçiminde kısa bir duvar.

Peki ismi ne bunun?

"Hicr-i İsmail"!

"Hicr" ne anlama gelir?

Etek!

Gerçekten de bir etek biçimindedir, bir kadın gömleğinin eteği!

Evet,

bir Habeşli kadın,

bir câriye!

Siyah bir câriye!

Bir cariye kadın!

Bu övünçsüz câriyeyi; bir kadın, kocasının eşi olması için seçmiştir.

Yani bu câriye, o kadının kuması olarak telakki edilme değerine bile sahip olmayacak.

Ve kocası, sadece bir çocuk edinmek için onunla evlenmiştir.

Beşerî sistemlerde her iftihar ve övünçten ârî olmuş bir kadın.

Şimdi Allah, onun elbisesinin etek kısmını, kendi varlığının sembolüyle birleştirmiştir.

Bu, Hacer'in gömleğinin eteğidir.

İsmail'i büyüten etek.

Burası, "Hacer'in Evi".

Hacer, işte burada, Kâbe'nin üçüncü ayağının yanında gömülü.

Şaşılacak bir şey! Halbuki hiç kimseyi –Peygamberleri bile– camiye gömmemek gerek.

Şimdi burada Allah'ın Evi, bir câriyenin evinin duvarına bitişik ve Allah'ın Evi bir annenin kabri mi?

Ben ne diyorum?

Allah'ın yönsüzlüğü, sadece Hacer'in eteğinde bir yön tutmuş! Kâbe ona doğru etek uzatmış!

Bu hilâlle Ev arasında bugün küçük bir aralık bulunmaktadır.

Ev'in etrafını dolaşırken bu aralıktan geçilebilir.

Fakat Hacer'in eteği olmadan tevhid sembolü Kâbe'nin etrafını dönmek, tavaf olarak kabul edilmez.

Hacer değil bu!

Fermandır bu, Allah'ın fermanı:

Bu Ferman'a göre bütün insanlık, bütün zamanlar tevhide iman eden herkes, Allah'ın dâvetine lebbeyk diyen bütün insanlar, Allah'ın Evi Kâbe'nin etrafını aşk tavafı yaparken Hacer'in gömleğinin eteğini de tavaf etmelidirler! Bu Allah'ın bir buyruğudur.

Onun evi, onun kabri, onun eteği de tavaf edilen yere dahildir.

Kâbe'ye bağlı bir parçadır o.

Kâbe, bu "mutlak yönsüzlük", yalnızca bu eteğin yönünde yön tutmuştur.

Afrikalı bir câriyenin, iyi bir annenin gömleğinin, beşeriyetin ebedî tavaf yeri Kâbe'nin eteğinin yönünde!

Tevhid Rabbi, kendi kibriyaî arş-ı celâlinin üzerinde tek başına oturmuştur. Bütün bir kâinatı, kendi "mâsivâ"sına sürmüştür. O, herşeyin ötesindedir, tektir, kendi ilâhî melekûtunda yegânedir.

Ancak... Sanki bütün yaratıkları arasından, bu sonsuz yaratılış âleminden birini seçmiş, en şerefli yaratığı, insanı seçmiş.

İnsanlar arasından da kadını...

Ve kadınlar arasından siyah bir kadını...

Ve onlar arasından da

Siyah câriye bir kadını...

Ve siyah câriye kadınlar arasından da

Bir kadının siyah câriyesini!

–en hor yaratığını!–

Onu kendi yanına oturtmuş.

Ona kendi evinde yer vermiş.

Veya

Allah, bizzat, onun evine gelmiş;

Onun komşusu olmuş,

Onunla aynı evi paylaşmış.

Ve şimdi

Bu "Ev"in tavanının altında iki kişi!

Biri: Allah,

öteki: Hacer!

Tevhid milletinde isimsiz kahraman böyle seçilmiştir:

Bütün Hac, Hacer'in hâtırasına bağlanmış.

Hicret, en büyük amel, en büyük hüküm; Hacer isminden türeme.

Muhâcir, en büyük ilahî insan, Hacervâri insan.

"Muhâcir, Hacer gibi olandır!"

Peki Hicret nedir?

Hacervâri bir iş! İslâm'da vahşîlikten medeniyete yürümek. Bu seyir, küfürden İslâm'a gelmek demektir. Hicret'ten sonra bedevîleşme beşer dilinde medeniyetten sonra vahşîlik demektir. İslâm'ın dilinde ise imandan sonra küfre dönüş demektir. Öyleyse küfür vahşîlik demek, din ise medeniyet!

Hacer'in dili Habeşce bir kelime olan "hicr", "şehir" ve "medîne" anlamındadır. Habeşli siyah bir köle, Afrikalı bir kadın, vahşî insanın mazharı olan Hacer, burada medeniyetin temeli demektir.

Hacervâri insan, medenî insan demektir. Hacervâri hareket, insanın medeniyete doğru hareketi demektir.

Ve işte insanın, Allah'ın Evi etrafındaki hareketinde yine Hacer! Ey Allah'a yönelmiş muhacir! Senin tavaf yerin, "Allah'ın Kâbesidir ve "Hacer"in eteği"!

Ne görüyoruz?

Aklımız almıyor!

Özgürlük ve hümanizm çağı insanının duygusu, bu mânâya tahammül edecek nitelikte değildir!

Allah, Afrikalı siyah bir câriyenin evinde.

Tavaf

İşte Kâbe! Bir girdabın ortasında. Haykırıp gürleyerek Kâbe'yi tavaf eden bir girdabın. Ortada sabit bir nokta. Onun dışında herşey çevresinde hareket halinde, dâire çiziyor.

Sonsuz sabitlik ve sonsuz hareket!

Ortada bir güneş ve çevresinde her biri bir yıldız, kendi yörüngesinde, dâire çizerek güneşin etrafında dönüyor.

Sebat, hareket ve düzen! = Tavaf!

Bu, bir zerrenin sembolü demek midir?

Bir manzümenin canlanışı mıdır veya tevhidî dünya görüşünde bütün bir dünyanın simgesi midir?

Allah, dünyanın kalbi, varlığın mihveridir. Âlemin çevresini tavaf ettiği, merkezdir. Sen bu manzümede –ister Kâbe'de isterse âlemde– bir zerresin. Hareket içinde bir zerre; her dem bir yerdesin, ebedî bir devinimsin. Yalnızca bir tarzsın ve her an bir tarz içindesin. Dâima değişim halinde, oluş halindesin, değişmektesin, olmadasın. Tavaftasın. Fakat her zaman ve her mekânda O'nunla, Kâbe ile arandaki mesafe sabittir! Uzaklığın ve yakınlığın, bu dönen dâirede hangi ışını seçeceğine bağlıdır. Uzak veya yakın, fakat Kâbe'ye asla yapışmıyorsun, asla Kâbe'nin yanıbaşında durmuyorsun. Çünkü durmak yok; senin için sâbitlik yok, durağanlık yok. Vahdet-i vücüd yok. Tevhid var. İnsanların oluşturduğu girdap, Kâbe'nin çevresinde dönüyor. Açık olan, görünen sadece insandır.

Burada insanları görebilirsin, kadını erkeği görmezsin. "Küllî"yi görebilirsin; onu, bunu, beni, seni, onları göremezsin, cüz'î'yi göremezsin. Fert insana dönüşmüştür. Burada ferdin fenâsı, Allah'ta değil, "biz"de, "insan"da ve "insanlar"da daha doğrusu "ümmet"te fenâsıdır! Ancak Allah yönünde, Allah'ı tavafta, Allah için bir fenâ!

Yani ferdin toplulukta, halkta fenâsı, ferdin insanlarda bekâsı: Allah ve insanlar/topluluk bir cihette, bir saftalar. Yani burada Allah'a giden yol, insanlardan geçiyor. Ferdiyetten yalnızlığa va-

ran yol, Allah'a giden yol değildir. Tâbir câizse senin ruhbanlığın manastırda değil, toplumdadır, meydandadır: Fedakârlık, ihlas ve özveridedir; esaretlere, mahrûmiyetlere, işkencelere, dertlere tahammül etmede, tehlikeleri karşılamada ve mücâdele sahnelerindedir.

Halkın hatırına Allah'a varıyorsun. Hz. Peygamber ne güzel buyurmuş: "Her dinin bir ruhbanlığı vardır. Benim dinimin ruhbanlığı ise cihaddır."

Şu halde ṭavaf esnasında Kâbe'nin içine girmemelisin, Kâbe'de oturmamalı, durmamalısın. Topluma katılmalı, tâifîn (tavaf edenler) topluluğunda yok olmalısın. Bu insan girdabında boğulmalısın. Kendini, tavaf eden halka teslim ederek, kendinden geçerek ve topluluğa bağlanarak ancak hacceder, hacı olursun, Allah'ın dâvetine lebbeyk der, Allah'ın Haremi'ne yol bulursun.

Ne görüyorsun? Kâbe duruyor. Çevresinde ne var? Beyaz bir sel, tek vücut, tek renk, tek tarz, gösterişsiz, kibirsiz, ferdîliği seçkin ve ayrıcalıklı kılan hiçbir işâret ve alâmet-i fârikası yok. Hiç kimse tanınamaz burada. Burada sadece "küllî" olanı görebilirsin. Kâbe'nin dışında ferdin gerçekliği vardır, cüz'î, objektif bir gerçekliği. "Küllî", zihinsel bir kavramdır. İnsan, bir mânâ, bir ide, aklî, zihnî ve mantıkî bir kavramdır. Dış âlemde sadece insanlar vardır.

Hasan ya da Hüseyin, kadın ya da erkek, doğulu ya da batılı her kim olursa olsun burada gerçekliklerin hepsi yok olmuştur. Küllî kavramı, aklî veya zihnî hakikat, dışsal nesnel bir gerçeklik elde etmiştir. Şimdi Kâbe'nin etrafında, sadece insanlardır tavaf eden, halktır! Gerisi hiç!

Sen, "sen" olduğun sürece tavaf çemberinin dışında bir seyircisin ancak, bu insan girdabının sahilinde durmuşsun, durmuş dikilmişsin! Demek ki sen yoksun, demek ki sen bir fertsin. Demek ki sen bir hiçsin, sistemden boşluğa fırlatılmış bir zerresin. Öyle ise var olmalısın, burada sana, kendini olumsuzlamakla ancak olumluluğa erişebileceğini, kendini reddetmek ve yok saymakla ancak ispata varabileceğini öğretirler. Kendini zerre

zerre, az az, yavaş yavaş, başkalarına fedâ etmek, ümmete fedâ etmekle ancak zerre zerre, az az, yavaş yavaş kendine erişirsin, kendini keşfeder, aslî benliğini bulursun.

Burada kendini anî ve devrimci bir biçimde ölüme bırakmak, kızıl ölümde yok etmekle ancak "şehâdet"e erer, şehîd olursun. Şehâdet, var oluş demektir, hayat demektir. Yani daima göz önünde olmak, hissedilir olmaktır. Şehit ise daima diri, hâzır ve nâzır, açık, görünür, objektif numûne, ölümsüz canlı varlık demektir!

"Allah yolunda öldürülenleri sakın ölüler sanmayın. Hayır! Onlar, Rableri katında diridirler, rızıklanmaktadırlar." (3/Âli İmran Suresi 169)

Sebîlullah (Allah'ın yolu), sebîlu'n-nâs yani insanların yoludur. İkisi aynı şeydir. Ferdiyetten Allah'a doğru bir yol (sebîl) yoktur. "Peki öyleyse ferdî olarak yapılan ibadetler niye?" dersen, şu cevabı veririz: Kendini yetiştirip oluşturman, eğitmen için. Kendini eğitmendeki amaç, fedâkârlık mertebesine erişebilmen, toplum için özveride bulunma liyakatı kazanabilmen, insan olabilmendir. Gerçekte fert fânî, insan bâkîdir. İnsan, tabiatta Allah'ın halifesidir; Allah, Allah olduğu için insan onun halifesi, gölgesi ve âyetidir. Sen kendini bu ebediyyette öldürmekle dirilir, ebedî kalırsın. Denizden, nehirden ayrı olan bir damla, şebnemdir; o yalnızca geceleyin vardır; ömrü bir gecedir, sakindir, güneşin ilk aydınlık parıltılarıyla birlikte yok olur.

O halde ebedîleşmek, akmak, denize kavuşmak için ırmağa bağlan.

Niçin duruyorsun öyle, ey şebnem! Kendi düzeniyle yaratılış düzenini ifâde eden bu hoş sedâlı dalgalı girdabın kenarında niçin beklersin? Gel, bu girdaba katıl, adım atarak ilerle!

Şimdi halka/insanlara bağlanmak/katlanmak istiyorsan, "niyet" etmelisin. Niyet etmelisin ki bilinçli olasın, ne yaptığını, niçin yaptığını bilesin, bilinçli bir şekilde, kendin için değil Allah için, siyâset için değil hakikat için yaptığını bilesin.

Burada her iş, bir hesap üzeredir; bu sürekli harekette, mükemmel ve dakik bir düzen egemendir; zira evren böyledir.

Hacerü'l-Esved ve Biat

Hacerü'l-Esved tarafından başlamalısın tavafa. Buradan girersin dünyanın sistemine; halkın girdabına, insanların arasına. Bir damla gibi yok olur, kalırsın. Kendi yörüngeni bulur, kendi hareketini başlatırsın. "Merkeze" yerleşir, yörüngeye oturursun, Allah'ın yörüngesine, ama halkın arasında!

Öncelikle. Hacerü'l-Esved'e dokunmalısın. Sağ elinle Hacerü'l-Esved'i sıvazlamalı ve hiç vakit kaybetmeden kendini girdaba atmalısın.

Bu taş, "el"in sembolüdür, sağ elin. Kimin eli bu el? Allah'ın.sağ eli.

"Hacerü'l-Esved, Allah'ın yeryüzündeki sağ elidir!"

Yalnız bir insan, yaşayabilmek için; yalnız bir kabile, çölde barınabilmek için, kabile reisiyle, kabilelerle antlaşma yapar, kabile reisi veya kabilelere müttefik olurdu. Dostluk anlaşması, himaye anlaşması yapardı. Fertler, bir iş, bir ülkü adına bir rehberle anlaşma yaparlardı. Bu anlaşmanın adı, biat idi. Biat nasıl mı yapılırdı? Şöyle:

Bir kabile reisi veya bir liderle biatleşmek istediğin zaman sağ elini uzatırdın. Reis veya rehber, sağ elini, senin sağ elinin üzerine koyardı. Böylece sen ona biat etmiş, onunla müttefik olmuş olurdun.

Geleneğe göre; sen elini biat için bir kimsenin eline koyduğunda, önceki biatlerden kurtulurdun. İşte şimdi büyük seçim ânındasın; kendi yolunu, yazgı ve hedefini seçme zamanın gelmiştir artık. Hareketin başlangıcında, kendini terkedip diğerlerinde gark olmanın eşiğinde, halka bağlanma, toplumla bütünleşme anında, Allah'la biatleşmelisin. Allah, sağ elini sana uzatmış; sen de sağ elini uzat, O'na biat et. O'nunla müttefik ol. Önceki bütün ittifak, anlaşma ve bağları at, iptal et. Elini, zer ü zor ve hile ile biât için uzatmaktan, yeryüzü ilahları, kabile reisleri,

Kureyş eşrafı, patronlar ve köşk sahipleriyle anlaşmaktan, evet bunların hepsinden uzak dur; bırak onları, özgür ol.

"Allah'ın eli, onların ellerinin üzerindedir"! (48/Fetih Suresi 10)

Allah'ın elini, kendi elinin üzerine koy. Bu el, onların elinin üstündedir, senin elinle kendilerine biat alanların elinin üstündedir.

Diğerlerinin biat bağından kurtulup özgürleştin. Allah'a el verdin. "Fıtrat mîsakı"nı yeniledin. Sorumlu hale geldin. Allah'la müttefik oldun. Harekete geç, halka katıl, yörüngeni bul, seçimini yap. Kendini topluma ver. Tavaf zamanıdır, gir öyleyse tavafa!

Büyük ve güçlü bir nehre dökülen ufak bir dere gibi, ayrı kalmış olan beninden uzaklaşıyor, topluma katılıyorsun; uzaklaşıyor ve kendi tavaf dâireni küçülterek "Ev"e daha bir yakınlaşmak için çaba harcıyorsun. Yalnız gitmediğini, toplumla gittiğini hissediyorsun. Yavaş yavaş kendin gitmediğini, toplumun seni götürdüğünü, seni her zaman taşımış olan ayaklarının kurtulduğunu hissetmeye başlıyorsun. Topluluğun gücü, topluluğun hareketi, topluluğun ahengi ve câzibesi, dünyanın namusu, seni sımsıkı kucaklamış. Artık kendi ayaklarının üstünde değilsin. Başkasının elinde değilsin. Evet değilsin, yoksun. Sadece toplulukta var olansın.

Ne kadar derine inersen, toplumun baskısı da o kadar artar. Seni kendi içinde sıkar. Topluluk, hâlâ ben olan "sana" tahammül edemez, seni yok eder, içine alır, sindirir. Topluluğun diri, ebedî ve hareketli bedeninde: Halk, insan, kan damlası, canlı, ebedî.

Akıcı, ama kendine değil, topluluğa.

Ve topluma dökülür bağlanırsın.

Fakat siyâsetle değil, aşkla!

İbrahim'in Rabb'ine bak! O kulun kendine bağlılığını, ferdin topluma bağlılığına bağlamıştır. Ne kadar hoş, güzel ve incelikli! Seni kendi aşk cazibesine, topluluğa çekiyor. Allah'ı görme-

ye gelmişsin, kendini halkın ortasında buluyorsun. Seni evine dâvet etmiş. Sen tek başına onu görmek için bunca yol katetmişsin. Sana diyor ki: Topluluğa katıl. Toplulukla yürü, Ev'in içine girme. Ev'in yanında durma. Ev'e yönelme. Ev'e yönelerek, tavaf etme. Toplumda omuz omuza yürü. Önüne bak. Kâbe kıbledir. Fakat eğer tavafta kendi yönünü bırakıp kıbleye dönersen, tavafını helâk edersin! Durma: Sağa veya sola gitme, geri dönme, başını arkaya çevirme. Kâbe'nin yanındasın. Onu ziyaret etme! Kıble'nin yanındasın. Ona bakma. Kıble senin önündür..

Şimdi artık yaratılış düzeninin bir parçası oldun. Bu sistemin yörüngesine oturdun. Dünya güneşinin çekim alanına girdin. Soldan sağa dönen bir yıldız gibi tavaf yapıyorsun. Allah'ın çevresinde tavaf yapıyorsun. Dönüyor, dönüyor ve nihayet bir hiç olduğunu hissetmeye başlıyorsun. Artık kendini hatırlamıyorsun. Var olan, yalnızca aşktır: Aşkın câzibesi. Sen ise bir meczûb!

Dönüyor, dönüyor, "hiç" diye bir şey olmadığını, ancak O'nun var olduğunu, kendinin yokluk olduğunu, kendi varlığını hisseden bir yokluk veya kendi yokluğunu hisseden bir varlık olduğunu hissediyorsun.

Dönüyor... dönüyor.. bir nokta olduğunu hissediyorsun: Bir nokta idin. Bu tavafta, bağlanmış bir çizgi, bir daire, bir hareket, bir tavaf ve bir hacsın. Onun tavafı, onun haccı... ve sen bir teslimiyet! Bir tevekkül, işleri Allah'a havâle etmek!

Özgürlükten daha üstün, daha öte bir şey:

Bizzat kendi kendine seçtiğin cebir!

Aşk zirvesine ermiştir. Aşk mutlaka ermiştir. Ve sen kendini kendinden tecrit ettin. Soyutladın, soyut oldun. Anlıyorsun ki zerre zerre onda eriyor, zerre zerre onda yok oluyorsun; baştan başa aşk oluyor, kendini fedâ ediyorsun!

Aşkı hareketle izah etmek isteseler, nasıl izah ederler? Acaba bu hareket nasıl bir şey?

Kelebek, öteden beri bize öğretmedi mi!

Kâbe aşk merkezidir. Sen ise bir pergel merkezisin ve bu dâirede sersem olmuşsun!

Hacer bize öğretmedi mi? Öğretti elbette.

Büyük maşük, insanın büyük müttefiki –Allah– insana ferman vermektedir.

Memedeki çocuğunu al, şehir, memleket ve bayındır yerden hicret et; otların, hatta çöl dikenlerinin bile yeşermeye korktukları, bu korkunç vadiye gel.

O, bütünüyle teslim olup emre boyun eğiyordu. Sadece aşkın kabul edebileceği, yalnızca aşkın anlayabileceği bir emir!

Bu uzak vadinin ortasında, bu kuru, yanık ve korkunç dağların arasında tek başına bir kadın ve tek başına bir çocuk! Taşlar önce erimiş sonra katılaşmış ateş kütleleri gibi.

Nasıl olur? Susuz? Bayındırsız, imarsız? Kimsesiz? Ipıssız?

Fakat... O söylemiş, O istemiştir. Tevekkül, tevekkül-i mutlak... Akıl, mantık ve hesabın anlayamadığı şey. Hayat su ister, çocuk süt. İnsan dost ister, kadın murakıp; anne himayeci; dost yalnız; yardımcı güçsüz...

Evet doğru... Fakat aşk, bütün yokluk ve olumsuzlukların yerini doldurmaktadır. Eğer rûh, aşkı tanısa, aşkla yaşanabilir. Mücâhid, aşk silahını kuşansa, boş elle savaşabilir.

Ey yalnız insan, ey yalnız câriye, güçsüz kadın. Ey çocuk, ey anne! O'na dayan, aşka sarıl, tevekkül et!

Yedinci turun sonunda tavaftan çıkarsın.

Yedi mi dedin?

Evet!

Burada yedi, altı+bir değildir. Yedi Allah'ın Evi'ni tavaf etmem, kendimi halka adamam demektir. Burada yedi sonsuzdur; daima halkın geçiş yerinde O'nun Evi'nin çevresinde dönüyorum. Bu Hac'dır, ziyaret değil.

Yedi, "kâinatın yaratılışı"nı hatırlatır.

Ve sen tavafta kendini âlemin bir zerresi sanmıyor muydun? Yoksa bir merkezin çevresinde tavaf etmek, varlığın bir nümâyişi değil midir?

Tevhidî dünya görüşünün pratik yorumudur bu?

Şimdi sıra Makâm-ı İbrahim'de iki rekat namaz kılmaya geldi.

Burası neresi? Makâm-ı İbrahim: Üzerinde İbrahim'in ayak izlerinin bulunduğu bir kaya parçası. İbrahim, bu taşın üzerine çıkarak Hacerü'l-Esved'i –Kâbe'nin yapıtaşı– yerine koymuştur.

Evet, İbrâhim, bu taşın üzerinde durmuş ve Kâbe'yi inşâ etmiştir.

Ne kadar sarsıcı değil mi? Ne kadar etkileyici olduğunu anlıyor musun?

Yani ayak, İbrahim'in ayağını koyduğu yerde durmaktadır. Kimin ayağı senin ayağın!

Vay be! Bu tevhid insanın başına neler getiriyor, insana neler yapıyor! Ne kadar zor ve çetin! Bazen seni bir hiç yapıyor, bazen her şey. Bazen senin "sen olmaklığına" tahammül edemiyor, seni çamura batırıyor, bazen melekûtun zirvesine çıkartıyor ve Allah'la diz dize oturtuyor, Allah'ın özel Harem'ine götürüyor, Allah'ın çok yakını yapıyor, Allah'ın benzeri olarak görüyor.

Sana vuruyor, çarpıyor, seni eziyor, yok ediyor, eritiyor, tahkir ediyor, boynuna kölelik buyunduruğu geçiriyor, alnını toprağa secde ettiriyor ve sonra da seni çağırıyor:

Ey dost! Ey arkadaş! Benim yalnızlık dostum, haremimin mahremi, sırdaşım, emanetçim, muhatabım, yaratış gayem, özel dostum!...

Bir saat önce, tavaf girdabının kenarında durmuş, azar yağmuruna tutulmuştun. "Senlik" içinde durmuş, kendi ferdiyetinin ayağı üzerinde karar kılmış, halkın dışında, halkı seyretmiş olan seni, değersiz bir zerre olarak görüyor, pis kokulu bir çamur, kuru kil, çanak çömlek yapımında kullanılmanın dışında bir işe yaramayan toprak parçası ve sel artığı çamur olarak...

Hareket eden, haccetmek gibi bir hedefi olan, dolayısıyla geri kalmayan, korkmayan ve koku salmayan akıcı sel gider; saf, ihtişamlı, coşkulu, ezici bir biçimde yol arayarak, çöllere galip gelerek ve setleri yıkarak... Ve sonuç çölde bağ, bahçe, bayındırlık, cennet bitirmek... İşte sen böyle bir selden geri kalırsan, çökelir, yere yapışır, kuru bir çamur tabakası olursun. Katı, sert ve delik deşik bir tabaka:

"Ateşte pişmiş gibi kuru bir çamur." (55/Rahmân Suresi 14)

Sonra ne olur?

Yerin, bağ ve bahçelerin, toprak, filiz ve bitkilerin üzerini örtersin (küfr). Senin bu örtün aşk ve şevkle filizlenmeye hazır binlerce tohumu kararsızlaştırır. Bitap düşürür; açmaya, yerden baş vermeye, fezaya doğru dal budak salmaya, dallanıp budaklanıp göklere çıkmaya, güneşe erişmeye mecalleri kalmaz hale getirir. Toprağın derinliklerine gömersin onları, çürütür öldürürsün.

"Onu örten de kesinlikle yıkıma uğramıştır."[19] (91/Şems Suresi 10)

Sel, mest olmuş, saf ve parlak bir biçimde hayat bahşederek tıpkı Mesihî bir ruhla akıp gidiyor!

Sen ise eğer bir çukurda, bir ruhbanlık ve ferdiyet köşesinde, "kendinin kendi olmaklığı" kuyusunda kalır, inzivaya çekilir, kendi ferdiyet kalende mahpus olur, kendi zevklerinin veya riyâzetinin esiri durumuna düşersen, o takdirde, köpürür, pis bir su göleti olursun; vücudunda yüzlerce hastalığa sebep olan böcekler yuva yapar, ruhunda ürer ve ölürler. Rengin bozulur, yüzün değişir, tadın ve kokun, asliyetini kaybeder, murdar bir mezarlık olursun. Kokar, bataklık haline gelirsin:

"Kuru bir çamurdan, şekillenmiş bir balçıktan..." (15/Hicr Suresi 26)

[19] Harikulâde olan Şems Sûresi'nde, Allah güneşe, aya, yere, göğe ve "nefs"e (bizzat kendisine) yemin eder ve ondan sonra şu şiarı ilan eder: "Nefs" (Le MOI) –insanın öz, gerçek ve fıtrî benliği– bir tohum, bir insan ve bir çiftçi gibidir. "Kad eflaha men zekkâha". Kim onu yetiştirirse, mahsul alır. "Ve kad hâbe men dessâhâ". Ve her kim onu toprağa gömerse bahtsız kalır.

Ne güzeldir taştan çıkıp

Başını taşa vurmak

Çöl olsa, bölünürdü ortadan, ikiye

Dere olsa, inerdi yukardan aşağıya!

Ya senin yüreğin?

Bir bataklık gibi âdeta!

"Durgun, sakin, yavaş ve sessiz!"

Ak, sel ol,

Ez, sil süpür...

... çık da gel!

Haccet!

Tavaf eden halk girdabına katılarak

Tavaf et!

Ve şimdi bir saat sonra, yani tavaftan sonra:

"Âşık halkta kaybolma" denizine daldın, "tavaf eden insanlık" girdabında boğuldun. Kendinde sahip olduğun "kendi fânî varlığını", Allah'a yönelen "halkın bâkî varlığına" bıraktın, yokluk dalgalarının arasında yüzdün. "Halkın geçtiği yol"da, "Allah'ın yörüngesinde" dolaştın; "sonsuzluk ekseni"ne ve "sonsuz felek çarkı"na yerleştin...

Şimdi bir İbrahim oldun!

Makâm-ı İbrahim

Tavaf girdabından çık, başladığın noktadan! Tıpkı ölümden hayatın, yokluktan varlığın çıkması gibi, battığın yerden, bizzat kendinin varoluş ufkunda şimdi doğuyorsun, "kendi kendinin oluşu" ufkundan!..

Şimdi senin "İlahî öz"ün, içinde, senin çamursal seninde bulunan "Allah'ın rûhu" girdabtan doğup başını kaldırıyor. Nereden? Başladığın, içine girdiğin köşeden; Allah'ın Eli'nin, Sağ Eli'nin altından. Artık kendin oldun. Bütün sahte "ben"lerinin

ölümüyle o gerçek "ben"e kavuştun...

Pâk ve ak ihram elbisesi içinde Allah'ın Haremi'nde, İbrahim'in nakış nakış işlediği yerde!..

Makâm-ı İbrahim'de duruyorsun. İbrahim'in ayak bastığı yere ayağını koyuyor, karşısına geçiyor, Allah'a kulluk ediyorsun.

Tarihin büyük put kırıcısı, yeryüzünde tevhidin bânîsi, toplumun hidâyet elçiliğini omuzlayan, çok sabırlı, isyankâr, yol gösteren, başkaldırıcı bir İbrahim'sin... İbrahim ki yüreğinde dert, gönlünde aşk, yüzünde nûr ve elinde balta!..

Küfrün kalbinden imanın yükselişi, şirk bataklığından tevhidin fışkırması... İbrahim, beşeriyet tâifesinin putkıran insanı, kabilesinin put imalatçısı Azer'in evinden çıkmadı mı?

Putkıran, Nemrutları mağlub eden, cehâleti ezen, zulmü yıkan, uykunun düşmanı, zillet suskunluğuna isyan eden, zulme karşı güvenliği getiren, toplumun önderi ve komutanı, hareketin öncüsü, hayat, hareket ve yönün, ülkü ve ümidin, iman ve tevhidin önderi...

Evet sen bir İbrahim'sin şimdi! Ateşin üzerine –içine– yürü, zulüm ve cehâlet ateşinin; ta ki halkı ateşten kurtarasın, zulüm ve cehâlet ateşinden.

Her sorumlu insanın, nûr ve necât sorumlusu her insanın yazgısında var olan ateş.

Ancak... Tevhid Rabbi, İbrahimîler üzerindeki Nemrûdîlerin ateşini kırmızı güle dönüştürüyor!

Yanmaz, kül olmazsın. Maksat cihad yolunda, "ateş"e kadar yürümendir; halkın ateşten kurtuluşu yolunda kendini ateşe bırakman, en ızdırap verici şehâdete erişmendir.

Sen İbrahim'sin artık! İsmail'ini kurban et, kendi ellerinle hem de. Boğazına bıçağı daya.

Daya ki bıçağı halkın boğazından çekip alabilesin. Durmadan iktidar saraylarının temelleri altında, talan hazinelerinin başında, dırar [zarar] ve zillet tapınaklarının eşiğinde boğazlanan halkın boğazından bıçağı al ve İsmail'inin boğazına daya. Daya

ki bıçağı celladın elinden alabilesin!

Fakat... İsmailler'in fidyesini o Allah, o İbrahim'in ilâhı bizzat ödüyor:

Öldürmezsin, korkma! İsmail'ini kaybetmezsin. Amaç, iman yolunda İsmail'ini, kendi ellerinle kesme noktasına kadar ilerlemendir.

Ta ki "en dert verici şehâdet"e eresin!..

Ve şimdi sen ey aşk tavafından gelen, Makâm-ı İbrahim'de durmuş, İbrahim'in mevkiine erişmişsin!

İbrahim, bu mevkiye, bu makama gelinceye kadar, feleğin yedi çemberinden geçmişti: Put kırma, Nemrûd'u yenme, mancınıkla azap ateşine atılma, İblis'le savaş, İsmail'i boğazlama ve hicretler, ızdıraplar, yalnızlıklar, işkenceler ve nihayet nübüvvetten imâmete, ferdiyetten topluma, put imalatçısı Azer'in evinin üyesi olmaktan tevhid binasının inşâ edicisi olmaya kadar birçok aşamadan geçmişti.

Sonra burada durmuş, saçlarına ak düşmüş, bir tarih olan ömrünün sonunda Ev'i inşâ etmek ve Hacerü'l-Esved'i yerine koymakla memur. Allah'ın Evi, Allah'ın Eli ve dostu İsmail!

İsmail taş çekiyor ve babasına veriyor. Baba taşın üzerine çıkarak evin temellerini inşâ ediyor, evi yapıyor!

Ne hayret verici bir durum! İsmail ve İbrahim, Kâbe binasının ustaları ve yapımcıları. İsmail ve İbrahim! İbrahim, ateşten kurtulmuş, İsmail ise kurban olmaktan! Bu aşamalardan geçmiş her ikisi de. Sonunda ikisi birlikte, Allah'ın memuru olmuşlar, halkın sorumlusu, yeryüzünde en eski Tevhid Mâbedi'nin mimarı, tarihte ilk Halk Evi'nin, Özgür Ev'in, Özgürlük Evi'nin, Aşk Kâbesi'nin ibadet ve haram Kâbesi'nin, melekûtun iffet örtüsünün sembolü olan Beytullah'ın mimarı olmuşlar.

Ve sen, şimdi işte Makâm-ı İbrahim'desin. İbrahim'in ayaklarını koyduğu yere basıyorsun. İbrahim'in yükseliş merdiveninin en son basamağındasın. İbrahim'in Mirac'a çıkışının en yüksek

noktasındasın, takarrübde İbrahim'e en yakın mesafedesin:

Makâm-ı İbrahim'de!

Ve sen Kâbe'nin bânisi, özgürlük evinin mimarısın; tevhidin kurucusu, sorumlu, âşık, duyarlı, bilgin, put kıran, toplumun önderi, Nemrûd'un zulmüyle kavgalı, şirk cehâletiyle savaşan, İblis'in vesvesesiyle, "halkın içine vesvese tohumları atan hannas"la cihad halinde bir insansın.

Istırap ve perişanlıklara tahammül, tehlike, ateş gibi şeylere sabır... İsmail'ini kesme!

Şimdi artık kendin için bir ev, İsmail'in için bir karargâh söz konusu değil. Söz konusu olan, halk için bir ev, sığınmasızlar için bir çatı, yeryüzünde korkarak ve kanlar içinde kaçan, sığınacak bir yer bulamayan kaçaklar, takip edilenler, her yerde Nemrûd'un takibi altında olan yaralı ve sığınmasız avlar için bir sığınak;

Bu, uzun ve karanlık gecede bir meşale,

Bu, zulüm gecesinde bir feryâd!....

İnsan için, Allah'ın âilesi –halk– için emin, pak, özgür bir harîm ve harem! Tersine başka her yer utanç verici, emniyetsiz! Yeryüzünü sayısız ve saygınlığı olmayan kocaman bir kerhâneye dönüştürmüş; tecâvüz, hile, adam tutmanın dışında her şeyin yasak addedildiği bir mezbahaya çevirmişler. Sen ey İbrahim rolünde ortaya çıkan hacı! Makâm-ı İbrahim'de durmuş, İbrahim'in bastığı yere basmış ve İbrahim'in Allah'ının Eli'ne biat elini vermişsin.

Öyleyse İbrahim gibi yaşa, kendi çağının iman Kâbesinin mimarı ol. Toplumunu durgun ve ölü hayatın pisliklerinden, uyku rahatlığından, zulüm zilleti ve cehâlet karanlığından çıkar, harekete geçir, onlara yön kazandır, Hacc'a çağır, tavafa getir...

Ve sen ey Allah'la müttefik olan, ey İbrahim'le yoldaş olan! Ey tavaftan gelen, tavaf eden halkta fânî olmaktan gelen! İbrahim sûretinde ortaya çıkmışsın, Kâbe'nin mimarının, Harem şehrin kurucusunun yerinde, Mescid-i Haram'da kendi müttefikin

–Allah'ın– karşısında durmuşsun.

Kendi toprağını, harem bölge yap;

zira harem bölgedesin.

Kendi çağını haram zamanı yap;

zira haram zamandasın.

Yeryüzünü de Mescid-i Haram kıl;

zira Mescid-i Haram'dasın,

Zira "yeryüzü Allah'ın mescidi"dir;

oysa görüyorsun ki şimdi öyle değil!

Sa'y

Makâm-ı İbrahim'de tavaf namazını ifâ ettikten sonra "Sa'y yeri"ne gidersin; Safâ ile Merve tepeleri arasında, üç yüz metre kadar bir mesafe. İki tepenin arasını yedi kez "sa'y" edersin. Safâ tepesinden aşağıya inersin. Yolda Kâbe'nin hizasına varır ve ondan sonra yolun bir kısmınıda "hervele"[20] yaparsın. Daha sonra normal yürüyüşüne geçersin. Yolun geri kalanını, Merve tepesinin eteğine kadar sa'y edersin.

Sa'y, hedefi olan arayış dolu bir harekettir, koşmak ve atılmaktır.

Tavaf'ta Hacer rolündeydin,

Makam'da hem İbrahim hem İsmail rolünde.

Şimdi sa'y'e başlıyor,

tekrar Hacer rolüne geri dönüyorsun!

Herkes birdir burada. Bütün şekiller, kalıplar, görünüşler, unvanlar, benlikler, rütbeler, ayrıcalıklar, sınırlar, mesafeler, alâmetler, renkler ve modeller silinmiş, yok olmuştur. Burada doğal haliyle insan ve doğal haliyle insanlık söz konusudur.

İman ve aşk, akîde ve ameldir burada geçerli olan. Gerisi bir hiç!..

[20] Yavaşça koşmak demektir. (Çev.)

Burada şahsın, falanın, filanın sözü edilmez. İbrahim, Hacer ve İsmail de sözkonusu değildir burada. Bunlar, burada artık fertler ve şahıslar değil, sadece kelime ve anlamlardan ibarettirler.

Var olan her şey, hareket ve sebat, insanlık ve ulûhiyettir ve burada sadece düzen vardır.

İşte Hac budur: Yönelmek, niyet etmek, sâbit bir yönde mütemâdiyen, hareket etmek... Bütün bir evren de budur esasen.

Ve şimdi

Sa'y.

Burada Hacer'sin!

Hacer: Bir kadın, hakir görülmüş Afrikalı bir kadın, bir câriye, siyah bir câriye, Habeşli... Bir kadının: Sara'nın câriyesi!

Bütün bunlar, beşerî düzende şirk düzeninde geçerlidir. Fakat tevhid düzeninde, bu câriye Allah'ın muhatabı, Allah'ın büyük peygamberlerinin annesi, Allah'ın rasûlü, Allah'ın yarattığı en güzel ve en azîz değerlerin tecelligâhı.

Hac tiyatrosunda baş kahraman, en seçkin sîmâ ve Allah'ın özel hareminde bir tek kadın, anne!

Aşk buyruğuyla süt emen çocuğunu tutup mamur şehirden, kendi hayat ve toplumundan, akrabalarından, bu sevimsiz, taşlık tepelerin arasına geldi, tek başına, azığı ve hiçbir kimsesi yok,

sadece aşkı var!

Geldi, çocuğunu –Allah'ın fermanıyla– bu vadinin ortasına bıraktı, kuru, yanık, susuz, erimiş, kurak, bitkisiz bir vadi, bir hiç yani.

Korku, dehşet, ürperti, yalnızlık ve ölüm vadisi...

Mutlak tevekkül!

Ne kadar şaşırtıcı bir şey! Allah böyle yap demiştir: Ben sana, çocuğuna, yaşamına, geçimine ve geleceğine kefilim! Sen ey Hacer! Teslimiyet ve tevekkül timsali, aşka inancın ve tevekkülün büyük muzafferi! Sen benim himâyem altındasın.

Ve Hacer, teslimiyet ve itaatle çocuğu vadinin ortasına bırakmıştır. Zira Allah böyle demişti. Aşk, böyle istemişti!

Fakat teslimiyet ve rıza kahramanı Hacer, duraksamadan ayağa kalktı, tek başına, Mekke çevresindeki kuru, kurak, yanık-yakıcı dağlarda su aramaya, su bulmak için koşuşturmaya, bütün gücüyle aramaya, hareket, gayret, himmet, kararlılık ve kendine güvenle, kendi ayakları üzerinde durarak, kendi irâdesiyle, kendi düşüncesiyle su bulmaya çabaladı. Bir kadın, bir anne, tek başına, âvâre, perişan, mustarip, mesul, telaşlı, arayış içinde, âşık, mü'min, dertli, korumasız, sığınmasız, evsiz, toplumsuz, sınıfsız, ırksız, kimsesiz, umutsuz... Umutlu... Bir esir, bir garib, bir câriye, kimi kimsesi olmayan, nefret sürgünü, aristokrat düzeninden kovulmuş, milletin, soyun, sınıfın nefretini kazanmış, hatta âilenin kovduğu siyah bir câriye ve kucağında bir çocuk, evinden şehrinden uzaklaştırılmış, üstün ırk ülkesinden atılmış, çölün gurbet ellerinde âvâre, uzak dağlıkların tutsağı.. Ve şimdi tek başına, çalışkan, yorulmak bilmez, umutsuzluk tanımaz, kararlı, gayretli, dağlar arasında âvâre,

yalnız başına,

yüksek tepelerin başında feryat etmeden koşuşturuyor.

Su arayışı içinde!

İbrahim kültürünün prometesi,

Bir tanrı değil, bir câriye...

"Ateş" değil "su" bahşeden bir câriye.

Su mu? Evet su! Gayb değil, metafizik değil, aşk değil, tevekkül değil, teslimiyet ve itaat değil, âb-ı hayat değil, âb-ı rûh değil, âb-ı mânâ değil? Peki ya nedir? Aydınlanma suyu mu? Gökyüzü mü? Hayır, hayır...

Arştan yağan değil, yerden kaynayan.

Maddînin maddîsi. Yeryüzünde akan sıvı bir madde. Maddî hayatın teşne olduğu, bedenin muhtaç olduğu, vücudunda kan halini alan, annenin memesinde süte dönüşen ve çocuğun ağzında su olan şey!

Su aramak için sa'y, maddî hayatın olmazsa olmazı, baş tacı, yeryüzü hayatının âbidesi, nesnel bir ihtiyaç, insanla toprak ve dünyayı birbirine bağlayan bağ, bu dünyaya âit cennet, yeryüzü sofrası...

Ve sa'y: Maddî bir iş, maddî bir çaba; su için, ekmek için, susuzluğunu gidermen için, çocuğunun açlığını gidermen için, iyi yaşaman için çabalamak ve koşuşturmak... Susamış bir kimse, bu yanmış ve yakıcı çölde bir pınar bulup kendisine su armağan etmeni beklemekte. Zira sen sorumlusun.

Sa'y: İhtiyacını doğanın kalbinden temin edinceye, taştan su çıkarıncaya kadar yeryüzünde, toprakta didinmek.

Sa'y: Mutlak maddiyat, maddî ihtiyaç, maddî eylem, maddî hedef!

İktisat, tabiat, gayret!

Yani: İhtiyaç, maddiyat ve insan!

Mutlak akledîş!

Hayret! Sa'y ile tavaf arası, bir kaç adım, bir kaç saniye ve fakat bunca yol, bunca mesafe!

İki zıddın, iki karşıtın mesafesi!

Tavaf, mutlak aşk,

Sa'y ise mutlak akıl!

Tavaf, büsbütün "O"!

Sa'y ise büsbütün "sen"

Tavaf cebr-i ilâhî!

Sa'y ise insanî irade!

Tavaf, mumun çevresinde döne döne yanıp kül olan, hiç olan, aşkta yok olan, ışıkta ölen bir kelebek...

Sa'y ise sarp ve kara dağların tepelerinde kendi büyük gayretiyle uçup rızık arayan ve rızkını taştan çıkaran bir kartal...

Gök ve yer onun emrinde; rüzgârlar, onun uçuşuna râm. Uzak ufuklar onun uçuş menzilinde, bütün bir uzay boşluğu onun

himmet ve gayretinin tecelligâhı, bütün bir yeryüzü onun kanatlarının altında. Yeryüzünün sarp kayalıklı dağları, onun keskin ve mağrur bakışları altında ezilmiş ve ona teslim olmuş!

Tavaf, kendini "hakikat"te kaybetmiş insandır.

Sa'y ise kendini "gerçeklik"te kaybetmiş beşerdir.

Tavaf, müteâl insan,

Sa'y ise muktedir insan.

Tavaf, aşk, perestiş, ruh, estetik, fedâkârlık, şehâdet, ahlâk, hayır, değer, maneviyat, zihniyet, hakikat, iman, takva, riyâzet, huşû, kulluk, irfan, işrak, kalp, teslimiyet, tevekkül, meşiyyet, mâverâ, gökyüzü, gayb, cebr, itaat, başkaları, halk, din, âhiret, mead ve Allah.

Doğu ruhunu yerinde duramaz hale getiren şey!

Sa'y ise akıl, mantık, ihtiyaç, hayat, realite, ayniyet, nesnellik, yeryüzü, madde, tabiat, fayda, endişe, ilim, sanat, maslahat, lezzet, medeniyet, iktisat, içgüdü, cisim, tercih, irâde, tasallut, dünya, kudret, geçim yolu ve kendin.

Batı'yı gayrete getiren şey!

Tavaf, sadece Allah.

Sa'y ise sadece beşer.

Tavaf, ruhtan başka bir şey değil,

Sa'y ise cisimden başka bir şey değil.

Tavaf, "var olma" ıstırabı, "gökyüzünün dağdağası",

Sa'y ise "yaşam zevki", "toprağın sükûneti".

Tavaf "susuzluğu" arayış,

Sa'y ise "su"yu arayış.

Tavaf, kelebek,

Sa'y, kartal.

Ve Hac: İki zıddın birleşmesi! Tarih boyunca insanlığı meşgul eden, "Materyalizm mi idealizm mi? Akıl mı aydınlanma mı?

Dünya mı âhiret mi? Metâ mı zühd mü? Yeryüzü sofraları mı gökyüzü sofraları mı? Maddiyat mı mâneviyat mı? İrâde mi meşiyet mi? Ve nihayet Allah'a mı dayanmak, kendine mi?" gibi ikilemli sorulara insanoğlunu maruz bırakan tezadın yoğruluşu.

İbrahim'in Rabb'i sana öğretiyor: Her ikisi de! Bu öğrenim, felsefe, irfan, ilim, kelimelerle değil bir örnekle, bir insanla yapılır.

Bu insan, dünya filozoflarının, dünya âriflerinin, bütün iman arayışçılarının ve hakikat sevdalılarının, Allah'ın büyük dersini almaları gereken bir sîmâdır. Bu sîmâ bir kadındır, siyah bir kadın, Habeşli bir kadın, bir cariye...

Hacer! Bir anne!

O, aşk fermanıyla kendini O'na mutlak olarak teslim eder, çocuğunu şehir, memleket ve hayattan alıp bu yanık, yakıcı, susuz, harap, kimsesiz vâdiye getirir ve vâdinin eline teslim eder.

Tam bir tevekkül, bütün hesap-kitapların yerini iman gücüne bırakmak, aşka, O'na dayanmak!..

Tavaf!

Fakat o, âbidler ve zâhidler gibi, çocuğunun yanı başında oturarak mucize beklemez, gaybdan bir el uzansın da bir çözüm bulsun, gökten bir sofra insin, cennetten bir nehir gelsin, tevekkül edilen, ihtiyacı gidersin diye bekleyip durmaz.

Çocuğu aşka emanet eder ve kendisi hemen sa'ye başlar, koşuşturur, "irâdesini" sembolize eden ayakları ve gücünü simgeleyen elleriyle...

Şimdi Mekke'nin etrafındaki ıssız, kurak dağlarda yalnız, susamış, sorumlu, garib, âvâre bir insan, su temin etmek için çaresizce didinip duruyor!

Hayret edilecek bir durum!

Acaba Hacer'den mi söz ediyorlar, yoksa "insan"dan mı?

Hacer'in sa'yi başarısızlıkla sonuçlanır, umutsuzca çocuğuna döner ve bir de ne görsün: Ne garip! Aşka emanet ettiği bu ço-

cuk, susuzluğunun bıkkınlığıyla kıvranıp dururken, ayaklarıyla yere vurmuş, umutsuzluğun zirvesinde, sonuçsuz çabaların sonunun geldiği yerde, evet tam o anda, tahmin edilemeyecek bir anda, beklemediği bir yerden, ansızın, birdenbire, evet âniden mucizevî bir şekilde:

–Allah'ın niyaz ve rahmet gücüyle–

Zemzem!..

"Suyun ayak sesi..."

Zemzem!

Taşın kalbinden çıkan, hayat bahşeden tatlı su kaynağı,

İşte ders:

Suyu bulmak, sa'yle değil, aşkla bulmak, fakat sa'yden sonra!

"Her ne kadar, çalışarak ona ulaştırmasalar da

ey gönül, sen yine de gücünün yettiği kadar çalış!"

Çaba göster, ey aşka dayanmış kişi, sa'y et! Tam bir iman, tam bir tevekkül!

Yedi kez, tam tavaf sayısı kadar!

Fakat çember çizerek değil, çembersel çaba, değirmen eşeğinin sa'yi gibidir, kısır döngüdür, sonuçta başa dönersin. Böyle bir şey abes, anlamsız, içi boş daire, içeriksiz, hedefsiz: Tıpkı sıfır gibi.

Yemek için çalışmak, çalışmak için yemek. Peki sonuçta ne var? Ölüm!

Yaşamak için yaşamak değil, Allah için yaşamak!

Sa'y için sa'y değil, halk için Sa'y.

Ve hareket, eğlence yerinde değil, dosdoğru bir çizgi üzerinde, bir yol, hicret üzerinde hareket, başından sonuna, başlangıçtan hedefe,

bidâyetten nihâyete,

Safa'dan Merve'ye.

Gidip gelmek, yedi kez gidip gelmek; fakat çift değil tek, sa'y'in, hareket ettiğin yerde değil Merve'de bitmesi için.

Yedi defa, yani her zaman yorulmak bilmeden, bütün bir ömür boyu "Merve"ye ulaşıncaya kadar!..

Acaba:

Safa'dan başlamak, "başkalarını pâk olarak sevmek" demek mi?

Merve'de bitirmek, "nihaî insanlık=mürüvvet", başkalarının uygunsuzluk, yanlışlık ve eksikliklerini görmeme büyüklüğü demek midir?

O başkaları kimler? Hangi başkaları? Sa'yde seninle birlikte olanlar mı?

Ne bileyim ki?

Fakat bildiğim bir şey var, o da şu:

Aşkta "kendini yok sayma" girdabında kendini göster, İbrahim'in ayaklarını koyduğu yere ayak bas. Bunları yaptığın zaman ey insan, işte o zaman Hacer gibi yalnız, âvâre, su arayan, yeryüzü çölünde sürgün, sorumlu, susamış, hayat serabında su peşindesin demektir.

Safa tepesinde, âvâre, didinen beyaz insan seline bak. Bak ki arayış içinde olan, bitkin ve susamış olarak Safa'dan inen nice insan göresin. İnsanlar, bu çölün yanık-yakıcı kayalıklarından su bulmak için koşuşturup duruyorlar. Merve'ye doğru akıyor, Merve tepesine çıkıyor, su bulamıyor, boş eller, meraklı bakışlar ve susuzluktan çatlamış dudaklarla geri dönüyorlar. Sonra yine Safa'nın kuru ve kurak çölüne varıyor ve görüyorlar ki yolun sonunda, daha önce var olan şeyin aynısı var. Geri dönüyor ve aceleyle geliyorlar. Yine Merve'ye varıyorlar. Değişen bir şey yok. Tekrar dönüyorlar. Değişen bir şey yok. Tekrar dönüyorlar, aceleyle gidip geliyorlar, yedi defa oluncaya kadar! Daima!

Sonuçta su bulamaz, ama Merve'ye ulaşır, o insan seli!

Sen ey katre! Kendini Safa tepesinden, bu beyaz âvârelik, telaş ve susuzluk nehrine at!

Cemiyet selinde boğul, yukarıdan aşağıya bırak kendini, sa'yet herkesle birlikte.

Yolun ortasında Kâbe'nin hizasına varırsın, o zaman "hervele" yap, herkesle uyumlu bir şekilde...

Bu noktada sa'y konusunu daha iyi anlamamıza katkıda bulunacağını düşünerek Celâl Âli Ahmed'den söz etmek istiyorum:

Onunla birlikte sa'y etmem gerekiyordu. Bir kez daha Hacc'a gitmeye ahdetmiştik, ama bu kez birlikte gidecektik. Ölüm meleği o yıl onu aramızdan aldı. Ve ben tek başıma gitmek zorunda kaldım. Ama gittiğim her yerde onu yanıbaşımda görüyordum. Bütün ibâdetleri yapmaya, adım adım birlikte gidiyor, Hacc'ı birlikte ifa ediyorduk sanki. Fakat bilmiyorum, bu beraberliğimiz, niçin sa'yde daha fazla idi. Aydınlık bir zuhuru, zinde ve sıcak bir huzuru vardı. Koşarken ayak seslerini işitiyordum, hızlı hızlı nefes alışları, yaşlılık nefesleri gibi, o kadar ateşli, o kadar teşne ve âşıktı ki. Kendimi yalnız başına sersemce o tarafa bu tarafa koşuşturan halkın coşkulu susamışlık ve şaşkınlık seline attım, ama hangi yöne baksam onu görüyordum. Bazen ben onu sürüklerken, bazen de o beni sürüklüyordu. Bazen görüyordum: Tıpkı Safa tepesinden düşmüş bir kaya gibi sele karışıyor ve ilerliyordu. Bazen de onu ensemde hissediyordum, hervele yapıyordu, sa'y alanı adeta titriyordu o esnada. Onu anlıyor, duyuyor ve görüyordum: Başını, beton direğe vuruyor ve patlayıncaya kadar bunu yapıyordu; tıpkı Hallac gibi bu ağır yükü taşımaktan bıkmıştı. Sa'y de onca çatlağı kapatamıyordu. Başını ellerinin arasına alıyor ve halkın arasına gelerek feryadu figan eyliyor, "vurun, vurun" diye yalvarıyordu. Bana karşı çok isyan etmişti! Acaba bütün bunlar niçin daha ziyade sa'yde oluyordu? Belki kendi Hacc'ında da böyle olması nedeniyledir. Hep "rapor" olan ve her yerde keskin bakışların çalıştığı bu "seyahatnâme"de, sadece, sa'y alanında alevlenir ve kalbini verir; Hac ruhu fıtratına girer ve gaybın görkemi onu bitkin düşürür, kendini kaybettirir! Belki de bu, sa'y yerinin onun ömrüne, sa'yin de onun hayatına benzemesindendir. Bu çölde susamış

olan İsmaillere su bulma telaşıyla susamış, âvâre ve meraklı... Belki onun yürüyüşü sa'ye benzediğinden, ne kadar çabalasan yetişemezdin; ona ulaşmak için durmadan koşman gerekirdi. Bir an dalgınlık etsen de arkaya, sağa ve sola bir an bakıversen, geri kalırdın. O acele ederek âdeta kendi ömrünü geçiyordu. Asla yürümezdi, adım atmaz, hervele yapardı. Yani koşarcasına yürürdü. Âdeta arayış coşkusuna susamış, araştırmaya aç gibi, daima üzerinde ihram, Safâ ile Merve arasında heyecanlı bir şekilde çabalar; gider ve çölde su arardı. Bu onun yaşamıydı aslında: Hac'da sa'y alanına tek başına adım atar atmaz yanıp tutuşur, "Mîkat'ta bir çöp" iken sa'ye ulaşır ulaşmaz "Miad'da bir kimse" olur ve kalp gözü açılır, ondan sonra görülmeyeni görür ve şunları anlatırdı:

"Safa ile Merve arasındaki bu sa'y, şaşkına çeviriyor insanı. Yönünü birden bin dörtyüz sene öncesine, on bin yıl öncesine döndürüyor. Hervelesiyle, (sekmek değil, bilakis sadece hızlı gitmek) ve yüksek ve gayri ihtiyarî terennümüyle, ayaklar altında kalmalarıyla, ezilmeleriyle, insanların "kendi"nde olmamalarıyla, terkedilmiş terliklerle, grup grup birbirine zincirlenmiş olan cemaatin buğulu gözleriyle ve meczupluktan arî olmayan bir koşmaca içinde, yaşlıları götüren çarkları, iki kişinin önden ve arkadan omuzlarına aldığı mahfelerle ve ferdin toplumda kaybolmasıyla Hac... Bu topluluğun en son hedefi nedir? Ve bu seferin en son hedefi nedir? Belki on bin belki de yirmi bin kişi yek vücut aynı ameli yapıyordu. Öylesine büyük bir kendinden geçmişlik arasında sen kendin olabilir, tek başına amel edebilir misin?

Topluluğun basınç ve tazyikinin seni sürüklediği bir yerde, bir cemaatin arasında korkman ve bir şeyden kaçarken engele rastlaman mümkün olabilir mi? Öyleyse korku ve vahşetin yerine kendinden geçmeyi koy, kaçmanın yerine de âvâreliği ve sığınak aramayı. Öyle seçme hakkı olmayan bir topluluğun içinde senin de ihtiyarın yok. Böyle bir toplulukta acaba "kişi" hangisidir? İki binle on binin farkı nedir?

Yemenliler, saçları perişan ve pis, gözleri çökmüş, bellerine ip takmışlar, her biri mezardan çıkmış, tıpkı birer hortlak gibi. Ve siyahlar; iri, uzun boylu ve kazık gibiler; dudaklarını köpük bürümüş, bedenlerin bütün âzâlarıyla hareket ederler. Bir kadın, ayakkabılarını koltuğunun altına almıştı ve tıpkı sokakta kaybolmuş biri gibi inleyerek koşuyordu. Sanırsın ki bunlar insan değiller ve ellerinden bir yardım gelmiyor. Atik ve heyecanlı gençlik itip kakarak gidiyordu. Sanki karışık, kalabalık bir pazarda bir aptal! Yaşlı bir adam zorlanarak yavaş yavaş çıkıyor, itilip kakılarak öne sürülüyordu: Nâ'şının halkın ayakları altına düşmesine tahammül edemeyeceğimi anlayınca, elini tuttum ve sa'y yolunun ortasında, gelenleri gidenlerden ayıran sınırda bir yere oturttum. On, on beş kişilik bir kadın grubu, ihram elbisesinin beyazlıklarından enselerini, –renkli bir resmi, işleme yapılmış bir nakışı– göstermişlerdi. Her biri başka birinin ihramının belinden tutarak, birbiri peşi sıra bir tavafçının peşinden gidiyorlardı.

Bu beyhûde çabanın sonunu, son iki sa'yde görüyorsun: Biraz yokuş var, dönüş yapıp gelmelisin. Yemenliler vardıkları her seferinde çevik bir hareketle atlayıp, dönüyor, Ev'e selam veriyor ve bunu her defasında yeniden yapıyorlar... Gördüklerime tahammül edemiyorum, ağlamam tuttu ve kaçtım... Ve buralara gelmeyen ve dolayısıyla kendini böyle bir cemaatin ayaklarının altına atmayan o Meyheneî ve Bestamî zındığının ne hata yaptığını gördüm. Az bir benlik gururunun orada yeri yoktur. Tavaf da böyle bir hali kaldırmadığı ve teşvik etmediği gibi önler. Tavafa başkalarıyla omuz omuza gidersin, bir şeyin çevresini dolaşırsın, dolaşırsınız. Yani bir hedef ve bir düzen var. Sen merkezî dönmeye göre bir ışık zerresisin. Sonra bitişiksin, bağlısın, serbest değilsin yani. Daha da önemlisi, orada işin içinde bir yüz yüze geliş söz konusu değildir. Diğerleriyle omuz omuzasın, yüz yüze değil yani. Beyhûdeliği, sadece hızlı insan gövdelerinin geçişinde görürsün. Veya onların dilinden çıkan şeyi duyarsın. Fakat Sa'yde gider ve geri dönersin. "Ayrılan" âvâre olur. İşin içinde bir hedef yoktur. Bu gidip gelmede sana gerçekten

rahatsızlık veren şey, sürekli olarak gözlerle yüzyüze gelmektir. Bir hacı, sa'y halinde, koşan veya hızlı giden bir çift ayakkabıdır ve kendi olmayan veya kendinden geçmiş ya da kendinden çıkmış bir çift göz. Ve gözler asla göz değil, belki çıplak vicdanlar. Veya göz çukurlarının eşiğinde oturmuş, kaçmak için ferman bekleyen vicdanlar. Acaba bu gözlere bir andan daha fazla bakabilir misin? Bugüne kadar sanırdım ki sadece güneşe bakılamaz. Fakat bugün anladım ki bu göz deryasına da bakılamıyor...

Kaçtım. Sadece iki kez gidip geldikten sonra o topluluk içinde hangi sıfırdan nice sonsuzlukları yarattığını rahat bir şekilde görebilirsin. İşte o an güzel görme, hoş görme vaktidir. Ve yeni başlamışsın. Yoksa böyle bir sonsuzluk karşısında sıfırdan daha azını bile göremezsin. Aynen deryada bir çöpsün. Tabiî ki insan deryasında değil! Belki bir çöp zerresisin ve o da havada. Açıkça söyleyeyim: Deli olmakta olduğumu gördüm; başımı ilk beton direğe vurup patlatmayı o kadar arzuladım ki... Meğer kör olmuşsun ve "sa'y" ediyorsun.

Sa'yden çıkınca pazarla karşılaşırsın. Dar, her şeyin birbirine yapıştığı pazar. Bir köşeye oturdum. Sırtımı sa'y yolunun duvarına dayadım. Bu "su birikintileri"nden biriyle susuzluğumu gidermekteydim. Batılı bir yazardan okuduğum kadarıyla fert ve cemaat hükmüyle düşünüyordum. Buna göre cemaat, her ne kadar "kendi" kapsamı içinde daha büyükse de "kendisi" sıfıra daha da yakındır. Kendimin böyle bir eşitlik içerisinde, gayb âleminin karşısında, kendini, acılarını unutan bir Doğulunun "ben"i olduğunu anlıyordum. Cemaatle böyle. Ferdîleşme halinde ise itikafta ulaştığın temâyüz derecesinde ulühiyyet iddiasında bulunan bir "ben". Tıpkı zındık! Meyheneî, Bestamî ve diğerleri gibi veya Hind fakirleri gibi. Görüyor ve anlıyordum ki bu "ben" toplum içinde, cemaat halinde kendini "fedâ ettiği" oranda, ferdiyet hâlinde "fedâ olmaktadır". Yoga, son riyâzet sınırında bundan başka neye erişiyor? Riyâzet, riyâzetkeşe bir emniyet, bir rahatlık verir ki eğer amel dünyasında, bu bedenin

dışındakini keşfetme dünyasında ona bir el yoksa, kendi irade-sinin nakşını kendi vücuduna vurabilir. Peki öyleyse ferdin asâ-letiyle topluluğun asâleti arasında ne fark var? Sa'yde kendi ba-ğımızdan kaçar, kurtuluruz ve hedefi kendini yok etmek olan bir eylem (amel) yaparız, gerek zihinde ve gerekse vücutta.

Yoga ile kendi bağımızda kalırız; yani kendi beden alanımızın dışında amel gücümüz yok. Küçük bir alanla ve kendi bedeni-miz üzerinde hakir bir iktidarla iktifa ederiz. Sa'yde topluluk otoritesini kabul ederiz; fakat sadece gayb alemi karşısında. Yo-ga'da ise topluluk otoritesini sıfır noktasına vardırırız, fakat yi-ne gayb âlemi karşısında. Eğer gelip bu bütünden gayb âlemini alsaydın, o zaman geriye ne kalırdı? İçinde bulunduğumuz bu sistemde, fert ve toplumun hiçbir asâleti yok. Asâlet gayb âle-mindedir ki pazara yapışmış. Şimdi ise kumpanyanın ayakları altına düşmüş.

Fert ve toplum, ebedî anlamlandırıcı karşısında geçici iki sûret-tir. Böyle bir çerçevede ancak, "âyetullah" ve "zıllullah" ifâdele-ri anlam kazanır. Biz gerek fert gerekse toplum olarak keşf ve amel dünyasının kapısını üzerimize kapatmışız. Halbuki gerek fert, gerekse topluluk; fertten topluluğa, keşfî ve amelî bir niyet-le yürünür veya topluluktan ferde aynı niyetle geçilirse anlam kazanırlar... Yoksa biz bin dört yüz senedir sa'y yapıyoruz. Bin-lerce yıldır da itikaf, inziva ve çile çekmeye çekiliyoruz; fakat keşf kasdıyla olmamış bütün bunlar.

Diğer tarafın kendine yeterli olması, kendini fedâ etmekle ger-çekleşmektedir. Halbuki bu kendi, cemaati cemaat yapan bir zerre olarak bile kendi değildir; kesinlikle bir hiçtir, bir çöptür, ama (bin kerre ama) bir iman veya bir korku havzasında anla-mı olan bir çöp. Bu, yapıcı ve inşâ edicidir. Piramitler'den Çin Seddi'ne kadar. Çin'in kendisi... Bu, boydan boya Doğu demek-tir. Âdem'in yeryüzüne inişinden bugüne kadar... yapıcıdır.[21]

[21] Hassî der Mîkat, 1. bs., s. 94-98.

Umre/Küçük Hacc'ın Tamamlanışı

Yedinci sa'y'in sonunda, Merve tepesinde ihramdan çık, tıraş ol, gündelik elbiselerini giy. Serbest ol. Merve'den ayrılarak sa'y alanını terk et, tek başına, susamış vaziyette ve boş ellerle, İsmail'inin yanına koş!..

Kulak ver! Uzaktan, kaynayan suyun sesini duymuyor musun?

Bak! Susamış kuşlar, uçarak bu kurak kayalığın tepesinden geldiler!

Zemzem, İsmail'in susuzluğunu gidermiş. Yaban ellerden gelen bir kabile, bu hoş vadinin yalnızlığına son vermiş.

Yeryüzünün susamışları çölün uzak ufuklarından Zemzem'in çevresinde çadır kurdular. Bu "susuz ve umutsuz vadi"de bir şehir yükseldi taşlardan. Vahiy yağmuru yağdı ve özgürlük ve aşktan bir ev kuruldu orada.

Ve sen, ey sa'yden dönen insan, öylesine susamış, öylesine yalnız kalmışsın ki... Ama yalnızlığın bitmek üzere...

Zemzem, İsmail'inin ayaklarından fışkırarak çıkıyor.

Halk etrafında halka yapmış.

Sen ne görüyorsun?

Bak,

Allah, evinin duvarına bitişik ev yapmış! Senin evinin önü, Allah'ın Evi'nin önü olmuş.

Ey sa'yden yorgun düşmüş insan, ey hacı!

Aşka dayan!

Ey sorumlu insan!

Çabala!

Zira İsmail'in susamış.

Ve ey âşık insan!

Dile.

Zira aşk, mucize gösterir!

Sen ey sa'yden dönen hacı!

Varlığının susuz çölünden fıtratının taşlaşmış derinliklerinden bir pınar fışkırmış.

Kalbine kulak ver, yumuşak bir şekilde bastır, o zaman sesini duyacaksın.

Merve'nin kayalığından çıkıp Zemzem'in yanına git!

Ondan iç, onunla yıkan ve temizlen;

Ondan al; kendi memleketine götür ve halkına armağan et!

II. BÖLÜM

BÜYÜK HAC

Büyük Hac

Hac, toplam iki aşamadan oluşur. Önceki bölümde ele aldığımız Umre, yani Küçük Hac (Hacc-ı Asgar), birinci aşamadır. Küçük Hacc'ı tamamladıktan sonra ihramdan çıkılır ve ihramın yasakladığı şeylerden yararlanılır. Bu serbestiyet, ikinci aşamanın başladığı dokuzuncu güne kadar sürer. Dokuzuncu gün, ikinci aşama, yani Büyük Hac (Hacc-ı Ekber) başlar.

Zilhicce'nin dokuzuncu günü. Şimdi Hac başlamıştır, Hacc-ı Ekber: Büyük Hac![22] Neredesin? Nerede olursan ol. Mescid-i Haram'da, Kâbe'nin yanında, sokakta, çarşıda, caddede, otelde...

Hiç önemi yok; maksat, bırakmak, terketmektir; büyük bir yolculuğa başlamaktır. İhramı giy ve Mekke'den çık!

Hayret doğrusu! Şimdi Kâbe'yi bırakacak Mekke'yi arkamıza atacağız yani. Olacak iş mi?

Gerçekten söyler misiniz, kıble neresiydi?

Hac, Kâbe'yi terkle başlar!

Peki o zaman Kâbe'ye yönelmek, bulunduğum yerden ayrılıp Kâbe'ye doğru yönelmek niyeydi? İçinde Kâbe'nin bulunduğu seyahat, ne idi?

Küçük Hac, yani Umre!

Öyleyse şimdi başlayan seyahat, Kâbe'den sefere çıkmak, Mekke'yi terketmek nedir?

Büyük Hac!

Kâbe'ye yönelmek, Hac değildir.

Haccın kıblesi, Hac değildir. Başlangıçta öyle sanıyordun. Halbuki bu yanlış. O halde şimdi, Hacc'ın Kâbe'ye gitmek değil, Kâbe'den gitmek olduğunu iyi öğren.

[22] Sâfî'nin Tefsir'inde Tevbe Suresi'nin üçüncü âyeti yorumlanırken Kâfi ve Ayâşî'den nakledildiğine göre Hazreti Sâdık şöyle demiştir: "Büyük Hac (Hacc-ı Ekber), Arafat'ta vakfe yapmak ve şeytan taşlamaktır. Küçük Hac (Hacc-ı Asgar) ise Umre'dir."

Şimdi ruhunla tecrübe et, İbrahim'in tevhidinden, başından itibaren maksadın Kâbe olmadığını öğren!

Her şey, Kâbe'den o yöne doğru başlar. Kâbe'ye "kendi sınırının sonuna" kadar vardın. Ey maksadı "O" olan muhâcir! Kâbe'den çıkıp başka bir ülkeye ayak basıyor, başka bir yol izliyorsun. Bu arada kendini terk etmek, evi terk etmek söz konusu değildir. Allah'ın evini terk etmektir, söz konusu olan.

Şimdi sen ey hacı, kulluğun doruk noktasında, özgürlüğe kavuşan hacı! Sen kendinden geçmenin zirvesinde, "kendi"nde, "Kâbe'yi birak artık." diyebilme liyâkatini bulabiliyorsun.

Sen, Kâbe'den daha yakınsın şimdi!

Kâbe'yi ziyaret sona ermiştir. Kâbe seni "senlik"ten "kendi"ne getirdi.

Sen, Allah'a doğru yürü!

Artık "Evi" değil "Evin Rabbi"ni haccet.

Burada söz konusu olan durak değil, yöndür; Kâbe değil, Kâbe'ye doğru hareket etmektir.

Sabit olarak bir yerde kalırsan, ölürsün! Ey hacı, ey yönelen, ey azmeden!

Daima O'na doğru gitmek!

Mütemadiyen O'na doğru olmak![23]

Ey insan, "Allah'ın ruhu"!

Ey "amel", "amel-i sâlih"![24]

Mekke'ye mi geldin?

Kâbe'de durma! Harem'de de kalma. Kâbe'ye varıncaya dek, yönünü şaşırmaman için başka kıblelerin seni aldatmaması için

[23] *"Ve ilallâhi'l-masîr: Dönüş Allah'adır"*. (35/Fâtır Suresi 18)

[24] Kur'ân'ın "insan" hakkındaki ifâdesidir. Nûh'un çocuğu bahis konusu edilirken, çocuğu için şefaat eden ve bağışlama dileyen Nûh'a hitâben Kur'an şöyle demektedir: *"O senin âilenden değildir, o amel-i sâlih değildir."* (11/Hûd Suresi 46)

Kâbe kıble idi, Kâbe'de kıble başka bir yerdir. Oraya yönel, büyük sefere yönel, Kâbe seferinden daha büyük bir yolculuğa, Hacc-ı Ekber'e!

Bugün, azîmet günüdür. Her nerede olursan ol, ihram elbiseni giy ve Mekke'nin dışına çık!

Zira Büyük Hac, Kıble'yi aşmak, geride bırakmaktır.

Kâbe'den daha şerefli neresi var?

Görünceye kadar yürürsün:

Arafat

İhram giyiyor ve Mekke'den çıkıp doğuya yöneliyorsun. Arafat'tan Kâbe'ye dönüşte, önce "Meş'ar"da, sonra da Mina'da durmalısın.

Niçin?

Görünceye dek gideriz.

Kâbe'den nereye kadar gideceksin?

En uzak noktaya, yolun sonuna kadar. Ara duraklarda durma! Aşama aşama, derece derece, yürüyenlerin yürüdükleri yoldan yürü. Birinci olarak, birinci durak, ikinci olarak ikinci durak, üçüncü olarak üçüncü durak makul ve mantıklı! Bunlar meslekten öğretmen, mürşid ve vâizlerin soğuk dersleridir. Bunlar, inşâ ve düzen konuları, geleneksel tertipler, maslahatçı kitaplardır. Hepsini, Mekke ihramında at ve kaç.

Kâbe'ye doğru hareket eden, susamış, arayış içinde olan ey âşık, sonuna kadar "bir nefes" çek; seni yarı yolda bırakmayacak bir nefes!

Dokuzuncu gün, Arafat'ta vakfe,

Onuncu gece, Meş'ar'da vakfe.

Onuncu günün sabahından onikinci –istersen onüçüncü– güne kadar Mina'da vakfe.

Arafat, Meş'ar ve Mina topraklarında, girişi ve duruşu gösteren hiçbir işâret mevcut değil. Arafat'tan Mina'ya kadar olan mesâ-

fede, Mekke vâdileriyle birleşen yirmi beş kilometrelik bir geçit mevcut.

Bu bitişik seyir hattının, ne doğal açıdan, ne tarihî açıdan ve ne de dinî açıdan hiçbir özelliği yoktur. Bu güzergâhı üç merhaleye bölen şey bir antlaşmadır. Hac merhalelerini düzenlemek için yapılmış farazî bir kontrat.

Meseleyi hassas kılan şey şudur: Burada "vakfe"ye dayanmak söz konusuydu. Yani Arafat'ta asıl işin vakfe idi. Meş'ar'da asıl işin vakfe idi! Arafat'ta esasen vakfeden başka hiçbir işin yoktu. Meş'ar'da sadece yerden yetmiş tane küçük taş alırsın o kadar. Meş'ar'da vakfe nedeni bu olamaz. Geceyi, güneşin doğuşuna kadar vakfe yaparak geçirmen gerekiyordu.

Mina'da da "vakfe"ydi esas olan. Onuncu gün (Kurban Bayramı) başlıca iki işin, şeytan taşlama ve kurban kesme bitmiştir. Bunlar, öğleye kadar biten işlerdir. Fakat tam üç gün boyunca burada vakfe yapman gerekir. Vakfe nedir? Vakfe, duraklama demektir. Bu ne kalmak, ne sükün ve ne ikamet; bu duraklayıştır!

Yani yoldasın, hareket halindesin, gece ve gündüz, bir ara durakta duruyor, mola veriyorsun. Bu üç durakta konaklıyorsun, "Hacı" sen bir yolcusun, yönelen bir yolcusun. Bir yöne doğru yol almaktasın. Bir ara kervanla birlikte mola verir, konaklarsın. Ondan sonra hareket davuluyla birlikte kalkar, kervanla beraber yola düşersin ve başka bir durağa yönelerek bu durağı terk edersin.

Giriş, duruş ve göç! Gündüz Arafat'ta, gece Meş'ar'da ve Bayram güneşiyle birlikte Mina'da duruş.

Mina'da vakfe: Üç gün.

Tabiî Mina son duruş değildir.

Mina hedef değildir.

Peki öyleyse bu yolculuk ne zaman sonra erecek?

Bu kervanın son durağı neresi veya nerede?

Hiçbir zaman!

Hiçbir yer...!

Peki hangi yöne gidiyor kervan?

Allah'a doğru...

Ne zamana dek? Nereye kadar?

Nihaî karargâh, son üs neresi?

Mutlak Güzellik'e doğru hareket, Mutlak İlm'e, Mutlak Güc'e, Mutlak Ebedîlik'e, Mutlak Kemâl'e hareket!

Ebedî hareket, sabit olmayan ve "nihâyetsiz" bir hareket,

"Ve ilallâhi'l-masîr: Dönüş Allah'adır." (35/Fâtır Suresi 18)

Bu yolculukta Allah, bir durak yeri değil, yöndür! Bizde her şey, geçiş hâlinde, değişim hâlinde ve ölüm hâlindedir. Sâbit olan, değişmeyen sadece yöndür, sadece sonsuz harekettir!

"O'nun zatından başka her şey yok olucudur." (28/Kasas Suresi 88)

Kâbe'den hareket ettik ve hemen Arafat'a geldik. Şimdi Arafat'tan merhale merhale Kâbe'ye doğru dönüyoruz!

"İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn: Kuşkusuz Allah içiniz ve kuşkusuz O'na dönücüleriz." (2/Bakara Suresi 156)

Her yerde harekettir sözkonusu edilen. Hareket-i zâtî: Dolaşmak; hareket-i intikâlî: Geri dönmek! Her yerde sözü edilen "ileyh" (O'na doğru) dir. Hiçbir zaman "fîhi" (O'nda) denmiyor.

Hac da nitekim mutlak yöneliştir. Burada yolculuk yok; yolculuğun bir sonu vardır. Hac ziyâret de değildir; ziyâretçinin bir maksadı vardır. Hac'dır burada varolan, geçerli olan. Hac mutlak yöneliş, mutlak niyet ve kasıttır, maksat değil, maksûd!

Nitekim Mina'da seni bırakır; Arafat'tan dönüşte, Kâbe'ye ulaşamazsın! Mekke'nin arka duvarına kadar gelirsin, fakat "kurb" (yaklaşmak) var, "neyl" (erişmek) yoktur.

O halde Hac, Kâbe'den Arafat'a gitmek ve Arafat'tan Kâbe'ye doğru Mina'ya geri dönmektir.

Kâbe'ye doğru, Allah'a doğru dönüşte üç merhale vardır. Öyleyse burada üç "bölge"den söz edilmiyor; Arafat, Meş'ar ve Mina diye üç mekândan bahsedilmiyor. Sözü edilenler, üç aşamanın

birer simgesidir. Bunu bana keşfettiren, şunu görmemdi: Bu üç durakta, konaklama yerinde hiçbir şey yok. Her ne varsa, vakfede, bu üç durakta var.

Burada "amele niyet" etmiyoruz, vakfeye niyet ediyoruz!

Şu halde aslolan üç mekân değil, üç duruş, yani vakfedir!

Bu üç duruşun anlamının ne olduğunu nereden bilebiliriz?

Bu üç aşamayı, bizzat Allah isimlendirmiştir.

Bunlar, gökten inen isimlerdir.

Arafat; "bilgi", tanıyış, biliş ve ilmi ifâde eder.

Meş'ar; "şuür"u, anlayışı, kavrayışı ifâde eder.

Ve Mina "aşk"ı, imanı ifâde eder.

Kâbe'den kalkıp hemen Arafat'ta vakfe: İnnâ lillâh: [Şüphesiz Allah içiniz]!

Ve Arafat'tan Kâbe'ye doğru, duraklayarak, konaklayarak dönüşte vakfe. *İnnâ ileyhi râciûn: Şüphesiz O'na dönücüleriz!*

Öyleyse Arafat başlangıçtır, bizim bu dünyada yaratılışımızın başlangıcı.

Âdem kıssasında (insanın yaratılışının başlangıcı, beşer türünün yeryüzünde ortaya çıkışı) anlatıldığına göre, inişten (hubût) sonra (toprakta insanî yaşamın başlangıcı) Âdem ve Havva birbirlerini ilk kez burada "tanımışlardır".

Arefe, Arafat!

"Hubüt"! Âdem'in cennet bahçesinden çıkışı!

Bu cennet "va'd edilen cennet" değil, yeryüzü cennetidir. Cennettir, yani bahçe. Âdem doğduğu zaman, yer yeşillik ve ağaçlarla kaplıydı. O zaman Âdem'in hiçbir işi yoktu, "sorumluluk verilmemişti" ona. Yiyor, içiyor, eğleniyor, tok yaşıyordu.

Bu durum, Allah'ın dünyadaki tek meleği olan ve Âdem'e secde etmekten kaçınan İblis'in, Allah'ın, rühuna "fücûr" ve "takva" ilham ettiği Âdem'e vesvese vermeye başlamasına kadar sürdü.

İblis Âdem'i haddi aşmaya teşvik etti, yasağa başkaldırmaya, yasak meyveden[25] yemeye tahrik etti. Yani İblis Âdem'e iki ilahî sıfat va'd etmişti: "Görme ve ebedîlik."

Âdem reddetti. Âdem/insanda iş gören sadece akıl değil ki. İblis Havvâ'nın aşkının peşine düştü. Bu kez Âdem "yasak meyve"yi yedi. Akıl ve aşk birlikte "melek"in canına okudu ve onu "Âdem" yaptılar. Âdem: Günah işleyebilen, dolayısıyla tevbe ve isyan edebilen ve binaenaleyh itaat edebilen tek melek.

İsyan, Allah'ın "irâde"sine karşı bir "irâde", yani tabiatın cebrine karşı özgürlük, seçim, sorumluluk, bilinç ve sonuçta "tokluk ve dertsizlik bahçesi"nin, "ihtiyaç, açlık, susuzluk, ızdırap ve dert dünyası"na dönüşmesi demektir. Yani hubût (iniş) demektir.

Bilinçli, sorumlu, isyankâr bir varlığın hayatı başlangıçta, dert, ızdırap ve susuzluğa mahkûm; sürgün olmaya, tabiatta gurbet, yalnızlık ve esâret hissetmeye, göklerin uçan kuşu toprak kafese konulmaya mahkûm... Ve ondan sonra, bitmez tükenmez, dinmek bilmez ayrılık acısı; "neyistan" (sazlık)dan ayrı düşmenin verdiği dertten, sorumluluğun sağladığı ağır ve dayanılmaz baskıdan, isyanın varlığının korkusundan, "günahın verdiği derin ızdırap"tan ve "fıtrattan gelen geri dönüş heyacanı"ndan dolayı ney'in; din, hikmet, irfan, sanat, edebiyat ve hayatın yüreklerinde sızlaması...

25 Yasak meyveye çeşitli anlamlar verilmiştir. Meselâ Tevrat'la bizim rivayet ve tefsirlerimizden bir çoğu, ona "ilim" mânâsı vermişlerdir. Benim –özel bir mânâda– diğer farazî anlamları arasından seçtiğim mana. Şimdi de aynı kanaatteyim. Fakat aslî bir mânâsı ve doğrudan anlamı olarak değil, tabiî ki iltizamî mânâsıyla böyle kabul ediyorum. İslâmî tefsirler, yasak meyveyi veya yasak ağacı, "hased, buğz ve heva" gibi en süflî mânâdan "Ehli Beyt ilmi ve velâyet makamı" gibi en yüksek mânâya kadar çeşitli biçimlerde yorumlamış, hatta –buğday mı, elma mı yoksa başka bir şey mi diye– botanik açısından belirlemeye çalışmışlardır. Ben çok basit, sâde ve doğal bir kelimeyle yasak meyvenin, yasak ağacın, men ağacı olduğu kanaatindeyim. Yasak meyveyi yemek veya Kur'ân'ın ifâdesiyle yasak ağaca yaklaşmak, haddi aşmak, her varlığa kapalı olan bir dünyaya girmek, yani tek kelimeyle "isyan" demektir. Burada iki unsur söz konusudur: "Bilgi ve serbestlik."

İşte Hac, yaratılışın tecessümü! Tevbe.[26]

"Bilinç", uzak kalma, sürgün ve gurbet duygusu, sonuçta "geri dönüş"e yönelmek!

Cennet Âdemi'nin "yeryüzü Âdemi"ne dönüşmesi, bugünkü anlamıyla insanın tahakkuku, âsî insan, sınırı aşan, İblis'in felâketine maruz kalan, Havvâ'nın tesirinde kalan, Cennet'ten sürülen, yeryüzü sürgünü, tabiat tutsağı... evet, bütün bunlar, yasak meyveyi yemekle oldu. Yasak meyve, ona isyankâr bir akıl kazandırdı. Bilinç, Allah'tan gelme görme yeteneği verdi, gözlerini açtı. Çıplak olarak kendini bildi, kendi ârifi oldu, kendini tanıdı...

Kâbe'den, Arafat'a iniş!

Âdem'in zeminde, yeryüzünde ortaya çıkışının başlangıcı.

İnsanın zamanda ortaya çıkışının başlangıcı! Tanımanın, bilmenin ortaya çıkışıyla birlikte!

Bilme ve tanımanın, birbirini takip etmekle, ilk aşk kıvılcımı ile başlaması...

Âdem ile Havva'nın karşılaşması...

Âdem eşini, kendini ve kendi nev'ini yeniden tanıdı; kendi tabiatından olan karşıt cinsiyle karşılaştı. Orada insan felsefî bir bakış açısıyla bir "zât", bir "mâhiyet" olarak "bilgi"nin varlığıyla başlamaktadır.

Burada insan bilimsel bir bakış açısıyla nesnel bir varlık olarak söz konusu. İnsanın tarihteki başlangıcı bilginin ortaya çıkışıyladır.

Hac'da ilk hareket Arafat'tan başlar.

Nitekim Arafat'ta vakfe, "gündüz" olur, dokuzuncu gün öğle vakti, güneşin en tepede olduğu bir zamanda başlar.

Bilgi, görme, tabiat zincirinden kurtulma, tanıma, sevgi bağı, tabiat ve insanı tanıma, parlak güneşin aydınlığında ortaya çıkar ilk olarak.

[26] Tevbe'nin sözlük anlamı, *geri dönme*'dir.

Güneş batınca Arafat son bulur; karanlıkta görüşme olmaz, tanıma, bilme olmaz. Görme yok ki!

Güneş Arafat'ın bulunduğu ovada battı ve insan da güneşle birlikte batıya doğru göç etti.

Geceleyin hareket...

"Şuûr" ülkesi Meş'ar'da vakfe: Bilinç.

Tanımadan sonraki aşama: Bilgi.

Ne kadar şaşırtıcı!

Önce tanıma, ardından şuûr mu yani?

Herkes sanır ki tanımanın gerçekleşebilmesi için önce "şuûr" olmalıdır.

Oysa tanıma ve şuûr'un yaratıcısı aksini söylemektedir: Karşılaşma, iki karşıt cinsin karşılaşması ve iki düşüncenin çarpışmasıyla, bağ kurmakla, ilk çarpışmanın gerçekleşmesi ve anlaşmayla ferdî hayat son bulur ve ilk topluluk hayatı, "âile" başlar, ilk bilinçli aşk ortaya çıkar. Her hâlükârda iki insanın karşılaşmasıyla tanıma meydana gelmiştir. Sonra tanımanın tekâmül seyri, şuurla birleşti. İlim anlama gücünü arttırdı. Bilgi (science) ise bilinci (conscience) doğurdu.

Nesnellik (objektivité), öznelliğin (subjectivité) özü ve temelidir. Zihnin (idé) dış dünya ile ilişki kurma ve gerçeklik (réalité) ile ittisâl etme sürecinde, akıl gelişip olgunlaşır, algılama düzeyi yükselir, idrâk güçlenir, insânî manevî güçler artar:

Önce: Meş'ar ve sonra Arafat, hayalî bir idealizmdir. İlâhî hikmet! Metafizik.

Önce Mina, tasavvuf: Bilgisiz ve bilinçsiz din!

Meş'ar'sız ve Mina'sız Arafat, materyalizm, tanrıtanımaz siyantizm, bilinçsizlik, olayların zâhirinde kalmış ilim, abes hayat, ruhsuz medeniyet, ülküsüz ilerleme!

Arafat'sız Meş'ar ve Mina: Herkesin anladığı gibi bir din!

Ama bu dinde insan, en adî maddeden, topraktan bir olgu! Ancak o ilâhî emanetsel güçle, hareketlerini tanımayla yani dünya

gerçekliğini bilme ve maddî bakışla başladı. Bu mertebeden insânî bilince, bilgiden doğan ve aşkı doğuran –Arafat ile Mina arasındaki menzil– bir bilince ulaştı. Sonra bu karargâhtan da en yüksek noktaya, en son kemâl merhalesine, Mirac'a, tâ Sidretü'l-Müntehâ ve "Kâbe kavseyni ev ednâ"ya kadar! Tâ "Allah"a! Mina'ya sıçradı.

Realizme evet, ama amaç ve hedef olmaması şartıyla; ideale, mâverâ'ya uçuş üssü, hareket noktası olması şartıyla!

Altyapısı madde olan bir idealizm! Materyalizm!

İnsan, bu mektepte, çelişkili iki zıddın birleştiği, diyalektik bir olgudur! Yarısı topraktan, kötü kokan siyah çamurdan, dibe çökmüş çamurdan, selden arta kalan katı madde!

Evet yarısı böyle çamur olan varlığa, Allah'ın rûhu üfleniyor! Peki sen nesin?

Siyah balçıktan "Allah'ın rûhu"na yükselen bir muhâcir, bir eylem, bir özgürlük, bir seçi! Bu seyahatta üç aşamadan geçer, üç vakfe yaparsın: Arafat, Meş'ar ve Mina.

Şimdi her şeyin ne kadar doğru ve ayrıntılı bir şekilde ortaya çıktığını görebiliyoruz. Ne kadar sâde ve güzel! Din mi: Yol. Hikmet mi: Bilgi-vukûfiyet. Risâlet mi: Hidâyet! Ümmet mi: Azmeden grup. İmâmet mi: Kılavuzluk, rehberlik. İmam mı: Yol işâretleri, rehberlik alâmetleri, şehit, şâhit, numûne, önder...

Ya ibâdet: "Yolu dövüp düzlemek". Zühd ve nefsin riyâzeti ne peki? Kendini bir sorumlu devrimci yetiştirmek; seni kendine dâvet eden, geride bırakan, ağırlaştıran her şeyi terketmek için kendini devrimci yetiştirmek. "Sebîlullah": Kendini terketmek ve Allah için dünyanı halka fedâ etmekle başlayan yol. Peki dua: İstemek, dilemek, O'na çağrıda bulunmak, niyazlarını, isteklerini, aşklarını, nefretlerini kendine, halka ve Allah'a arzetmek, açmak, telkin etmek...

Zikr mi? Hatırlamak, anmak, unutmamak!

Hac nedir? Yönelmek! Kastetmek, niyet etmek.!

Hatta aklımıza gelen bütün çelişkilerin çözümü.

Mal mı? Hem iyi, ma'ruf, hayır, Allah'ın lütfu, hem de dünya, fitne...

Yani her şeyi bu "yol"da ölçmeli. Eğer "namaz", gitmekten alıkoyuyorsa, öyleyse *"vay namaz kılanların haline."* Allah böyle buyuruyor: *"Veylün li'l-musallîn."* (107/Mâûn Suresi 4)

Eğer bu yolda para kullanılıyor, para işe yarıyorsa, Peygamber dahi bu mânâda para sevgisini kabul eder!

Şimdi Arafat'a varmışız, bu yolculukta Kâbe'den en uzak mesafeye sahip olan noktaya. Kuru/kurak ova, yumuşak sahil kumlarının oluşturduğu dalgalar, ortada küçük kayalık bir tepe: Cebelü'r-Rahme (Rahmet Dağı). Hz. Peygamber, Veda Hacc'ında bu dağı, son mesajını halka tebliğ etmek için minber yapmıştı.

Bir günde kumlardan bitip yükselmiş hayret şehri... Akşam namazı gelip çatmış! Milletleri toplayan şehir, teşkilâtsız bir toplantı, örgütsüz milletlerin toplantısı, beşer kavimlerinin câmiası; renksiz, dünya ülkeleri topluluğu, sınırsız, bütün yeryüzü ülkelerini toplayan merkez, evet bütün dünya ülkeleri bir arada, her yerini beyaz çadırların saf bağlanarak kapladığı alan. Burada farklılıklar, büyüklenmeler ne kadar az! Aristokrasiler, soyluluklar ne kadar rezil, ne kadar zelîl! Güzellikler ne kadar çirkin!

Ve sen, sorarsın kendi kendine: Burada ziyâret edebileceğim bir eser, bir işâret var mı? Yapabileceğim bir amel var mı? Hiç! Özgürlük, serbestiyet...

Bu uçsuz bucaksız insan deryasında günü istediğin şekilde geçirebilirsin, istersen uyuya bilirsin de!

Fakat sanki Arafat'ta imişsin gibi "istediğin" şekilde.

Burada "görülecek" hiçbir şey yok. Fakat Gide'nin ifâdesiyle "azametin, baktığın şeyde değil, bakışında olması için uğraş."

Burada hiçbir sorumluluk, hiçbir teklif yok. Burada yapman gereken, "görev/mükellefiyet" kapsamına giren şeylerden daha da yüce:

Teemmül: Derinliğine düşünmek.

Fıtrat goncanı, Arafat'ın pâk güneşi altında tut da açsın.

Tarihin bizi içinde yetiştirdiği âdet üzere aydınlıktan, özgürlükten, topluluktan, nûrdan, güneşlenmekten, güneşin altında durmaktan kaçınma...

Ey zulmün gölgesinde yetiştirdiği! Cehâletin uzlette tuttuğu! Güvenlik ve huzur göletlerinin yosunu, ey ... "ben"! Çadırından çık, bu derin halklar okyanusunun derinliklerinde kaybol, bırak da Arafat'ın kavurucu güneşi seni yaksın.

Bırak, bir gün böyle, ey... bal mumu!

Topluluğun kalbinde parlayan bir mum!

Sakın düşmanın elinde eriyen; oyuncunun parmaklarının arasında oynattığı itaatkâr bir oyuncak olma!

Her halükârda özgürsün. Günü istediğin gibi geçirebilirsin, uyuyarak bile: Her zamanki gibi! Burada senden istenen "vakfe"dir, durmaktır!

Meş'ar

Arafat'ın güneşi gitti. Sen de Arafat'tan git. Arafat dahi gidecek. Arafat, geceye tahammül edemez. Gece Arafat'ı yutar, öldürüp mahveder! Geceyi Arafat'ta geçirme, güneş gidince sen de git.

Halk da göç etmiştir. Gece, karanlığını gösterince, hiçbir Müslümanı yolunun üzerinde göremez. "Güneş şehri", gün batımında ansızın yok oldu ve ovadan hızla kaçıp gitti.

Nereye?

Meş'ar'a![27]

Dinlenmene müsaade etmezler, her menzilde kısa bir duraklama ve hemen hareket!

Durmak mı? Asla! İkamet mi? Hiçbir yerde?

Vakfe! Yarım gün bir gece, günün üçte ikisi, hepsi o kadar!

[27] "Meş'ar: Ma'lem, işâret... Çoğulu meşâir, Allah'ın seçip kendisine çağırdığı, (nedebellâhü ileyhâ), üzerinde kıyamı emrettiği işâretler demektir. Meş'ar-i Haram sa'yi Meş'ar'dandır; çünkü Meş'ar ibâdet için işârettir, bir mevzidir" (Lisânü'l-Arab)

Dün kurulan çadırlar bugün sökülür.

Seninle konuşurlar.

Seninle, ey... ben!

Ey ki bu yeryüzünde bir duraktan başka bir şey olmayan!

Ey ki zamanın sonsuzluğunda bir lahzadan başka hiçbir şey olmayan!

Ey... hiç!

Ey dalga! Senin rahatlığın, yokluğun demektir.

Ey sadece hareket içinde var olan!

Ey Mutlak'a yönelmeyle her şey olan!

Ey... hiç!

Ey katre!

Gürleyen halk ırmağına katıl,

Katıl da sen de ak.

"...Arafat'tan hep birlikte akın ettiğinizde Meş'ar-i Haram'da Allah'ı zikredin. O sizi nasıl doğru yola ilettiyse siz de O'nu zikredin. Siz daha önce sapık olanlardandınız. Sonra insanların topluca akın ettiği yerden siz de topluca akın edin..." [28] (2/Bakara Suresi 198-199)

Geceyi Meş'ar'da geçirmek gerek.

Arafat'tan Mina ve Mekke'ye açılan geçit, gittikçe daha bir daralır ve insanlar geçitte daha bir sıkışırlar.

Ansızın batı tufanı Arafat'ı alt üst edip karıştırır ve bir günlük şehri birbirine katar. Tek renk, tek sima olarak gürleyen insan seli, Cebelü'r-Rahme'nin etrafında bir girdap gibi döner, gece-

[28] "Arafat'tan aktığınız zaman, (halk ırmağa benzetiliyor), Meş'ari'l-Haram'da Allah'ın hâtırasını, bilgi, bilinç ve hislerinizde canlandırın. Allah'ı zikredin, O sizi doğru yola iletti. Oysa siz daha önce dalâlette idiniz. Sonra halkın aktığı yerden akın." Burada bir şeye gönderme vardır: Cahiliye döneminde halkın ileri gelenleri, halk kitlesinin Meş'ar'a doğru aktığı nehir yatağının kenarından giderlerdi! Bunun yanlışlığı da anlatılmış olmaktadır.

nin dehşetinden dolayı perişan; yukarıdan aşağı geçitten akıp dökülür ve tıpkı geceleyin gürleyen bir ırmak gibi, beyaz insan seli, geceleyin geceden kaçar; çünkü gece, Arafat ovasını işgal etmiştir.

Ve sen bu yol hattında bir noktasın.

Diğer katreler gibi bir katresin.

Ey akan! Ey sel!

Ey telaş, ey gece heyecanı!

Ey zulmette iman ve umut!

Hayret! Güneş şehri, sanki Arafat ateşi altında erimiş. Ve işte "uyku/rüya şehri", akan ateş gibi bu vadinin yatağında akmakta.

Herkes, birbirinde fenâ bulmuş!

Herkes gece ve topluluğa gark olmuş.

Ama korkulacak ne var? Zira yol sağlam ve güvenli!

Kendini bulup yolu kaybetmek fâciadır!

Kendini yolda kaybetmek ise kurtuluştur.

Bundan daha yücesi ise kendini ibâdete yol yapmandır.

İbâdet, yani: Ey sert kayalık, ey kokmuş bataklık, ey büyük gurur ve ey zillet alçaklığı! Kendini ez; ez ki yol, Allah'ın irâdesiyle düzgün olsun, senin için yumuşak ve güzel bir yol olsun, hayat cevheri ve cihan fıtratında geçtiği gibi sende geçsin bu yol.[29]

Ey Hacı, yolun sonunda Allah, seni beklemekte...

Şimdi Meş'ar'a ulaştık. Mef'al, ism-i mekân, şuûr yeri!

Zekâya bak, akıllılığa bak,

Arafat'ta bilgi/tanıma, çoğul idi, Meş'ar'da ise şuûr, tekil! Yani gerçeklikler, çeşit çeşittir, çoktur, fakat hakikat tektir ve yol da tek! Halkın yolu, Allah'a doğru giden halk yolu tektir!

Hz. Peygamber, arkadaşlarıyla birlikte yerde otururken, elinde-

[29] "Abdu't-tarîk; Mehde!"

ki çöple yerin üzerine birçok çizgiler çizdi, herhangi bir kayıt koymamıştı. Zira, bilgi/tanıma, gerçekliği, ilmi, var olan şeyi vukufiyeti, yakalamaktır. Arafat, modelleri, renkleri, çizgileri, üslup ve biçimleri olduğu gibi yansıtan bir aynadır. İlim, adı "fıkıh" veya "fizik" olsun, dinin ve dünyanın karşısında duran bir aynadır.

Evet hepsi bu!

İlmin iyisi kötüsü yoktur. İlimde hizmet ve hıyânet yoktur. İlimde temizlik ve pislik anlamsızdır. Her zaman ve her yerde ilim ilimdir. İlim, kâfir ya da Müslüman, halk veya halk düşmanı, hâin veya hâdim kısaca herkes için birdir.

Bu kayıt veya şartlar, "şuür"da söz konusudur. İlme, onu kullanan güç yön verir; onu kullanan onunla fücûr ya da takva oluşturur, barış ya da savaş, adâlet ya da zulüm...

Kapitalist bir sistemde bilgi, tam karşıt bir düzendeki bilginin aynısıdır. Nazi fizikçilerin tabiat hakkında sahip oldukları bilgi, Nazi kurbanı olan fizikçilerin bilgisiyle aynıdır. Halife'ye bağlı bir âlimin din hakkında sahip olduğu bilgi ile, Halife'nin zincire vurduğu âlimin din hakkındaki bilgisi aynıdır.

Birini cellât, diğerini şehît; birini özgürlükçü, diğerini zorba; birini temiz, diğerini pis yapan, "bilgi" değil "şuûr"dur.

"Hangi ilim?" sorusunun bir anlamı yoktur. Zira ilim, birdir. "Nasıl bir bilgi?" sorusu yersizdir. Zira bilginin birden fazla türü yoktur.

Fakat "Hangi şuûr?" sorusu cevaplanması gereken bir soru. Hac gerekli cevabı vermektedir:

"Haram şuûru!"

Harîm'de iffet, takva, hürmet ve tahâret gibi şeyler, koruma altına alınmıştır.

İlk aşama tek başına "Arafat" idi. Fakat burada olan ise tek başına "Meş'ar" değil, (tamlama şeklinde) "Meş'aru'l-Haram"dır.

Ne ilginç! Meş'aru'l-Haram vakfesi, "gece"leyindir!

Halbuki Arafat vakfesi "gündüz"dür.

Niçin?

Arafat "bilgi" (science) aşamasıdır. Bilgi, objektif bir ilişkidir, zihnin dış gerçeklik (zâtın dışında olan dünya) ile ilişkisi, göz ve aydınlık gerektirir. Fakat şuûr, "bilinç" (conscience) aşamasıdır, "kavrama" gücüdür. Bu, öznel (subjectif) bir meseledir, "zâtın içi"yle ilgilidir.

Öbür tarafta "his" aşaması, objektif gözlem, "nazar" (bakış) aşaması varken, bu tarafta "fikir" aşaması, subjektif bir gözlemleme, "basîret" aşaması söz konusudur.[30]

Fakat bu, "sorumsuzluk düşüncesi", patolojik bir kavrayış, lâubalî bir bilinç değildir. Tersine sorumluluk şuûrudur; ihlâs ve takvâ harîminde, imanın temizlik ve güvenlik hareminde sorumlu bir bilinçtir; Mescid-i Haram, Haram Ay ve Şehr-i Haram gibi "Meş'aru'l-Haram" şuûrudur... Onda günah ve fesat haramdır, cidal haramdır, haddi aşmak haramdır, bir canlıyı incitmek, bir bitkiyi koparmak haramdır. Orası, hürmet, emniyet, hürriyet ve ismet yeri ve zamanıdır...

Orada takvâ, barış ve esenlik kalesindesin: Öyle bir kale ki ruh kadar temiz, fıtrat kadar aydınlık!

Ne hayretâmiz bir durum! Bilgiden doğan ve aşkı doğuran, Arafat'la Mina arasında, Arafat'tan ve Mina'dan sonra ilim ve imana komşu olan bir bilinç.

Şuûrun bizzat kendisi aydınlıktır, gönül fanusunda, düşünce yağına parlak bir ışık saçar.

Hikmet; peygamberlerin getirdiği, insanlara bahşettiği bilinç budur, ne felsefe ne de ilim değil. İslâm'ın sözünü ettiği ilim, bilgi, bu ilimdir, aydının ve bilinçlinin beslendiği, ortaya koy-

[30] "Nazar" ve "basîret" kelimelerini Kur'ân'ın kullandığı mânâda kullanıyorum. Kur'ân, "nazar" kelimesini, tabiatın maddî olaylarını müşâhede etmeyi ifâde etmek için kullanırken, "basîret" kelimesini hakikatleri görmeyi ifâde etmek için kullanmaktadır: *"Bakmazlar mı (nazar etmezler mi) deveye, nasıl yaratıldı?"* (88/Ğaşiye Suresi 17) *"Allah'a bir basiret üzere dâvet edin."* (12/Yusuf Suresi 108)

duğu ilimdir bu ilim. Bu ilim, olay, olgu ve kurallar hakkında zihinsel, subjektif tasvir değildir, aydınlıktır, nûrdur; dışta değil, içte bir nûr. Ümmî Peygamber'in de ifâdesiyle nûr olan ilim, Allah'ın dilediği kimsenin kalbine attığı nûr olan ilim, budur: Yol ilmi, hidâyet ilmi. Arafat ilmini herkes öğrenebilir. Meş'ar ilmi, Allah'ın, dilediğinin gönlüne ilham ettiği ışıktır, nûrdur. Allah kimi diler? Kendi nefisleri yolunda değil, Allah yolunda çalışıp didinen, mücâdele eden kimseyi. "*Bizim için cihad edenlere gelince, kuşkusuz biz onlara yollarımızı gösteririz.*" (29/Ankebût Suresi 69). Yol ve hidâyet ilmi, bir ümmîyi, bir bedevîyi, toplumun önderi ve yol kılavuzu/meşâlecisi yapan kurtuluş bilinci, kurtuluş nûru, özel şuûr budur. Bu ilim, okuma yazma bilmeye ihtiyaç göstermez. Defter, kitap ve sınıfla bir işi yoktur bu ilmin. Havzada ve üniversitede bu bilgiyi öğretmezler. Bu bilginin öğretim yeri cihad sahnesidir. Onun öğrencileri, toplumun mücâhidleri, Allah yolunun erleridir. Bu ilmin, ışığa, lambaya, lambanın isine, dumanına ihtiyacı yoktur. Kendisi bizzat aydınlığın tâ kendisidir, nûrun tâ kendisidir.

Bu bilgiyle, bu ilimle, Meş'ar gecesinde Meş'aru'l-Haram gecesinde dahi açıkca görebilirsin.

Geceleyin ve karanlık ortamda korkmak da neyin nesi? Yolda değil misin? Toplulukla birlikte değil misin? Kervanın içinde değil misin? Kendi yolunda akan beyaz halk ırmağında bir damla değil misin? Nitekim ferman şöyle demektedir: "*İnsanların akın akın döndüğü yerden siz de akın edin...*" (2/Bakara Suresi 199)

Halkın coşup aktığı yerden siz de coşup akın! Halk seline gark olup halkla birlikte akın!

Ne coşkulu, ne heyecan verici!

Geceleyin silah aramak! O da bilinç topraklarında!

Gece olmasaydı, silah toplamak niyeydi?

Sabahı beklemek niyeydi?

Ve yarının cihadı niye?

Meş'ar...

Savaş meydanıyla sınır olan bir ülkede seferberlik, silah toplamak, ruhî hazırlık, plan ve derinlemesine düşünmek için vakfe...

Bütün bunların hepsi de gece örtüsünde, gizli bir tuzakta, pusuda, Mina'nın sınırında, karanlığın yönetiminde...

Karanlık gecede

silah toplamak, silahı kuşanmak...

Fakat şuûr aydınlığıyla, haram şuûruyla bilgi birikimi yaparak ve Arafat'ın aydınlığında..

Gece beklemek, sabahı beklemek...

Aydınlık sabahı; Mina'da zafer ve aşk sabahını...

Ordu coşarak ve kükreyerek Meş'ar'a ulaşır. Yoldan, dağların kayalıklı yerlerinden geçerek "taş" toplamaya çalışır ve sonra...

Sessizlik, sükûnet!

Derin düşünme!

Bu "mahşer" meydanında... Hayır Rabbim! Meş'ar! Hayır artık ne bir çadır, bir alâmet, bir kervan, bir duvar, bir kapı, bir çatı, bir cadde, bir ışık, bir adres, bir burç ve bir kale.... Hiçbirini arama. Tanıdık bir kimse çıkar, kervanımı bulurum diye boşuna uğraşıp durma!

Meş'ar'da herkes, kendisiyle başbaşadır. Sadece iki kişisiniz, gece ve sen, herkes geceyle beraberdir.

İnsan ve binitlerle dolu mahşerî kalabalık!

Mahşer! "O gün kişi kardeşi, ana ve babasından... kaçar." (80/Abese Suresi 34-36)

"Kendi"nden çıkmıştın, şimdi "kendi"ne eriştin, kendin oldun, kendini nefiyde ispata ulaştın.

İhram'da kendini soyutladın, Mîkat'ta kendini topluluğa attın, Tavaf'ta kendini girdaba bıraktın, Sa'y'de kendini buldun, Arafat'ta kendini Dicle'ye verdin. Şimdi ise Meş'ar'da onu tekrar al, kendin ol da

"Allah da senin çölünde, seni sana versin!"

Bu kalabalıkta herkes yalnızdır.

Ey kendine eren, kendi olan! Ey kendisi! Şimdi doğru olan kendisi! Ey yalansız "ben!"

Elbisesiz, işaretsiz, gösterişsiz, süssüz, renksiz, maskesiz, hâşiyesiz ben! Ey serâpâ "metin", ey maskesiz insan! Ey "senin seni!"

Bu gece dostla başbaşa kal!

Gizlediğin "ben"i itiraf et. Kendini özgürleştirmenin, kendinin kendisini açıkca itiraf etmenin ne kadar heyecan verici olduğunu biliyor musun?

Şimdi beklenen an gelip çattı: Duvarları yık, örtüyü kaldırıp at. Bütün bir ömür boyu, gizli siyah çukurunda tutsak olanı bırak, burada sensin ve yalnızca sen varsın!

Tek başına yalnızlık içinde topluma katıldın ve şimdi kalabalıkta yalnızlığa eriyorsun!

Ne kıymetli, ne paha biçilmez bir şey!

Toplulukta bulduğun ferdiyet, dalgıcın okyanusun derinliklerine dalarak çıkardığı inci gibi halkla omuz omuza ve yalnız/tek başına! Ne muhteşem bir şey!

İnsanlarla beraber ol, birlikte olma!

Burası "Müzdelife"dir: Sıkılaştırıcı ve yaklaştırıcı!

Kucağını daha bir daraltan ve bu orduyu kucağında iyice sıkan geçit.

Milyonlarca insan, uçsuz bucaksız çölde dağılmış, herkes bir yerde, birbirinden uzak değil, herkesin duvarlarla kapandığı, oda kafeslere kapandığı, evden kalelere hapsolduğu başkaları olmayan bir dünya kurduğu kendi içine kapalı bir şehirde değil!

Bir geçitte herkes sıkılaşmış, yanyana sımsıkı dizilmiş, herkesin birbirine yapışırcasına sıkıştığı bir ortam!

Buna rağmen herkes, kendisi, tek başına, yalnız! Bu gökyüzüyle, bu evrenle başbaşa!

Âdeta topluluğun mutlak hâkimiyeti altında daha da yalnızlaşıyorsun!

Kimse kimsenin umurunda değil. Fakat sen yine de korkma! Gece, seni kendi iffet harîmine almıştır.

Hiçbir "bakış" seni olduğun gibi olmamaya çağırmaz. Kendini geceye bırak.

Ne söylüyorum ben? Meş'ar'da sadece yer gece ile kaplıdır. Gök ise Allah'ın melekûtunun perdesidir. Bu sessiz ve mehtaplı hurmalıkta kanlı ve bitap kalp yumruğunu, gaybî sükût yağmurlarının altına tutuyor ve tutsak bakışlarını aşk kelebekleri gibi bu yeşil mezraya bırakıyorsun; bu dertsiz çölün verdiği gurbet acısını, –ki orada yaşamaya mahkûmsun– fıtratının derinliklerinde hissediyorsun. Gizemli sükût içinde Allah'ın sesini işitiyorsun, büyük toprak tutsağının ızdırap verici iniltilerini, insanın kirli hayat şehrinde, bu feryatsız yeryüzü çölünün kalbinde başını kuyuya eğip ağlayan "gerçek imam"ının sesini işitiyorsun.

Meş'ar gecesi, sembolik ve metafizik bir ihtişam ve azametle gelirken buna karşılık varlık, ağzını kapatarak sükûta dalar.

Birdenbire akın eden bir sel, kendini Meş'ar vadisine atar, fışkırarak ve büyük bir gürültü çıkararak vadi yatağına akın eder. Giderek Meş'ar'ın dar kucağına ve çevre tepe ve dağların eteklerine yerleşir. Ondan sonra Meş'ar, kendi fizik ötesi aleminde tekrar sükûnete erer.

Meş'ar gecesi başlamıştır. Meş'ar'da bir ışık, bir lamba yoktur. Gece, mehtapla, yıldız yağmurunun büyük, parlak katreleriyle, gökyüzü lambalarıyla aydınlanır...

Meş'ar gecesi, bu güzel ve göksel varlık... ömrünü hep başını yere sokarak, lokmayı yerde arayarak geçiren şehirzede ve hayatzede insanlar, o geceyi tanımazlar. Onların tanıdığı, başka bir gecedir. Meş'ar gecesi vasıflanamaz.

Meş'ar gecesi, Cennet'in hayalî ve coşku verici gecelerinden bir gölgedir. Meş'ar'ın gecesinin mehtâbı serin, şefkatli ve sevimlidir, Allah'ın gönül alıcı gülücüğüdür... Ve O'nun çehresinde kalp, "Allah'ın aya ve mehtaba yemini"ne tanıklık eder.

Dumanlı şehirlerin, toprakla tozlanmış ve nefeslerle buharlanmış memleketlerin mehtâbı, nemli, pis, kasvetli ve keder vericidir. Yıldızları ise sararıp solmuştur.

Zilhicce'nin onuncu günü: Büyük tevhid ordusu âbid mücâhidler, silahlı ârifler bu dağlık karargâhta sessizliğe bürünmüş, âşıkâne düşüncelerinin câzibesine kapılmış, Meş'ar göğünü seyre dalmışlardır.

Kendilerinden geçerek gökte asılı o mavi denize dalmışlar; asılı mavi denizde ise yıldızlar kadar elmas kuşlar, tek tek ortaya çıkarak yeryüzü gecesinin siyah çatısında başka bir dünyaya açılan pencereler yapmışlardır.

Ay da tabiatın, yeryüzünün hor görülmüşlerinin çehresine yansıttığı, tek gönül alıcı öpücük olan görkemli parıldayışıyla, tepenin zirvesinden Meş'ar vadisine selam verir, elmas güller açar. Bir meleğin görünmez eli, gökyüzünün bir köşesinden güzel "ülker" kandilini tutup getirir ve Meş'ar'ın tavanına asar. O zaman sanki direkt sonsuzluğa açılan aydınlık ve gizemli cadde, Ali'nin anayolu, Samanyolu! Mekke yolu!

Bu da ne demek? Ali'nin Mekke'ye giderken kullandığı yol mu?!

Ulemânın –Arafat'ta kalmış olan âlimlerin– güldüğü bu halk tabirlerinde ne anlamlar saklıdır! Tarihten daha derin ve daha zengin olan bu efsânelerde ne hakikatler mevcuttur! Onların tek cürmü gerçeklik kazanmamış olmalarıdır. Sadece gerçekleri anlayan tarihçiler ise ne hakikatler kaçırdıklarının, ne boş hurâfeler, çirkin pislikler, iğrenç yalanlarla uğraştıklarının farkında değillerdir; ömrü ve ilmi heba ettiklerinin ayırdında değillerdir. Onların tek faziletleri kendilerini ortaya koymuş olmaları veya "fiziklerinin mevcudiyeti"dir!

"Promethe" yalandır derler, Sultan Mahmud'un bıyık ve sakalının ma'şûku "Ayaz" ise doğrudur, gerçektir!

Bak Meş'ar göğüne...

Ara sıra gecenin kara kalbine saplanan nur oklarına...

Pâk gök hareminde Allah'ın melekûtunun bekçisi meleklerin okları...

Kirli işlerle uğraşanlar, hileyle karanlığa sığınarak, gecenin bir köşesinden bir yarık açmaya çalıştıkları; "O'nun aşkın/yüce kutsallığı"na hiçbir kirlinin adımını atmaması gerektiği, O'nun güzellik ve görkem halvetinin haremine, hiçbir namahremin girememesi gerektiği yere girmeye gayret ettikleri zaman, "melekûtunun iffet örten haremi"nin perdedârları, onları bu ateşli, yakıcı alev ve yıldızlarla vurur, toprak çöle sürerler; O'nun büyük ismetini, bu pis/kirli anlayışlar çanağına dalıp hırsızca dinlemeye durmasın ve anlamasınlar diye!

Ve sen ey halkla yanyana duran, halkın içinde ve yanında bulunan, toplulukta kaybolmuş ve bununla birlikte kendi yalnızlığında Allah ile birlikte olan!

Ey "silahlı ârif!" Meş'ar gecesinin –bu gece– zâhidi, Mina gündüzünün –yarının– aslanı! Bu geceyi, sabah cihadını bekleyen, bilinç durağında konaklamış olan bu orduda, senin olan ne var?

Üzerinde ölüm elbisesi ve elinde savaş silahı. Başka hiçbir şey yok! Bu gece silahını kendine yastık yap, başının altına koy ve Allah'la başbaşa kal. Bu temiz ve özgür yalnızlıkta sadece sen ve O; silahın ve imanın. Bu sayılı saatlerde, Meş'ar yıldızlarının açtığı pencerelerden yaratılış çatısına çık, melekût boşluğunda uç, o daracık "varlık" hücrenden ve yaşadığın değersiz dünyandan kurtul. Ey Muhammed'in takipçisi! Bir "İsrâ" yap ve "Mi'rac"a çık. Aşkı fıtrat buhurdanında tutuştur, hayatın sana tahmil ettiği zaaf, korku, çıkar ilişkisi ve ukdeleri yak. Bu gece kendini yarına hazırla, ey "özgür kul!"

Ey mücâhid âşık! Ey adâlet savaşçısı muvahhid! Mina cephesinde Hannâs seni beklemekte! İblisler, iman ülkesini basmışlar... Yarın için bu gece kendini yetiştir, oluştur, hazırla... Seher vakti korkunç bir savaş patlak verecek. Bu gece "bilinç ve silah" menzilinde ellerini mermiyle doldur, bilinçle doldur, kalbini de "aşk"la, "dua" ile!

Aklına "burada ziyarete değer hangi eser var?" veya "yapılacak ne iş var?" gibi bir soru gelebilir.

Hiç! Özgürlük var. Bu derin insan deryasına dalmakta özgürsün!

Geceyi istediğin gibi geçirmekte serbestsin. İstersen uyuyarak dahi geçirebilirsin.

Fakat Meş'ar'da olduğunu unutmamak kayıt ve şartıyla dilediğini yapabilirsin!

Burada da görmek için hiçbir şey yok. Bakışlarına ihtişam yerleşinceye kadar çabala.

Burada da hiçbir teklif ve görev yok; var olan, mükellefiyet şablonundan, sorumluluk sınırlarından daha öte, daha büyüktür:

Derin düşünmek,

irdelemek,

teemmül!

Adsız, namsız yüzbinlerce insan yerin üzerine yayılmış... Ve gece, herkesin üzerine çadır kurmuş, herkes yıldızların aktığı göğü temaşaya dalmış...

Bütün susuzluğunu, Meş'ar göğünün altında tut ki gaybî vahiy yağmurları seni doyursun, sana su versin, seni suya kandırsın. Meş'ar'ın sükûtu, bu kıyâmet gürültüsünde mahşer yapar! Sükûtun sesini pekâla duyabilirsin.

Bu ortamda idrâkinde Allah'ı sınırlayacak hiçbir şey yoktur; zira bütün bir atmosfer, Allah'la doludur, Allah'a bir mekân ve zaman izafe edemezsin...

O'nun kokusunu bir gülünki kadar açık, net ve kolay bir şekilde hissedebilir, alabilirsin; O'nun varlığını gözlerinle, kulaklarınla görür ve duyarsın, bütün varlığınla hissedersin. Ruhunun derinliklerinde duyarsın O'nu. İliklerinde hissedersin... Daha ne diyeyim, nasıl anlatayım ki? Bir sevgi, bir okşayış ve bir aşk misali bedeninde hissedersin...

Meş'ar kendini İslâm'ın sîmâsı olarak aksettirmektedir. Zira Meş'ar İslâmî bir çehreye sahiptir, tıpkı Ali gibidir o: Yüreği aşkla çarpar, eli kılıçla. Meş'ar'da Müslümanlığın antrenmanını yaparlar:

"Gece zâhid, gündüz aslan"!

(Zühhâdü'l-leyl ve üsdü'n-nehâr)[31]

Meş'ar gecesini kendi başına ve kendin hakkında derince düşünerek geçirmek, kendini arayarak seherlemek...

Meş'ar semâsında, ruh Miracı'yla, Allah'ı arayarak uçmak...

Meş'ar toprağında cihad için seferber olmak, silah aramaya koyulmak.

Harikulâde manzara!

Arafat'tan gelen coşkulu muhâcir seli, ansızın bir ordu misâli, cepheye koşar, dağların eteklerine dağılır, yollardan akın eder, aceleyle bineklerinden iner ve aceleyle silah aramak için dağlara tırmanırlar.

Tevhid ordusu... Bu orduda hiyerarşi yoktur. Aslında vardır, ama fertler bağlamında değil, Allah bağlamında.

Derece, makam vs. yoktur. Esasen vardır, ama ad, nam, san ve üne göre değil, fıtrat, öz benlik, kendin bağlamında; bugünün benliği ve yarının benliği, her ânının benlikleri/özleri bağlamında.

Evet tevhid ordusudur bu.

İbrahim ferman verir!

Geceleyin silahlanmak için uğraş var, dağda; ama hep birlikte, aynı anda, herkes kendi sorumluluğunun bilincinde olarak tabiî ki!

Sonraki menzil Mina'dır savaş mekanı; daha sonraki gün Kurban günüdür, savaş zamanı.

Savaş başlıyor yarın!

O halde bu gece silahlanmak gerek.

Fakat gecenin karanlığında silahlanmaya çalışmak lazım.

Harikulâde bir görüntü!

Büyük bir gece! Büyükten daha büyük...

[31] "Gece zâhid, gündüz aslandırlar." (Hz. Peygamber)

Zaman, böyle bir geceyi idrâk edemez.

Fakat hayır, iyi de anlar aslında!

Bir halk okyanusu, içinde tufan kopmuş..

Savaşı düşünmede, silah toplama çabasında, yüz binlerce gizemli karaltı; hepsi kardeş, bacı, hemfikir, savaş arkadaşı, herkes birbirini iyi tanıyor, iyi anlıyor; hiç kimse, ne bacı ne kardeş, ne kadın ne koca, ne anne ne baba, ne dost ne düşman, hiç kimseyi ayırt edemez, görmez; herkes kendi işinin derdinde, Meş'ar karanlığında, toprağa eğilmiş, taş ve kayalarla dolu toprağa el sürüyor, küçük taşlar toplamakta. Mina alanında taş atmak, "remy" için "cemre" (çakıl taşı) toplamanın peşinde.

"Cemre!" Küçük taş, ama her küçük taş değil, dikkat et, hava karanlık, bulması çok zor, fakat aramak gerek, doğru dürüst aramak gerek; bakmak, tam anlamıyla bakmak, iyi görmek gerek. Aramak, ölçüp biçmek gerek. Bunun da bir yolu, bir kuralı var. Herkes kuralları harfiyyen yerine getirmelidir: Disiplin, birlik, düzen, uyum, emre itaat, sorumluluk...

Mesele gerçekten de çok ciddî.

Topladığın, bulduğun çakıl taşı, senin silahındır, düşmanla savaş silahın..

Emretmiş;

taşları nasıl toplamak gerektiğini söylemişlerdir:

Temiz, düzgün, parlak, cevizden küçük, fıstıktan büyük...

Yani?

Yani: mermi!

Her şey, en ince ayrıntısına kadar hesap edilmiş, öngörülmüştür: Yarın, İbrahim cephesinin her eri, Mina'da düşman cephesine yetmiş kurşun atacaktır; düşmanın baş ve göğsüne, kalp ve beynine! Boş gürültü çıkaran, yanlış yere giden, isabet ettiremeyen, ayak ve karına isabet eden, düşmanın "ölümcül yer"inden vurmayan kurşun, geçerli değildir. İyi hesap etmeli, iyi kestirmelisin. Eğer keskin nişancı değilsen, iyi nişan alma yeteneğin

yoksa, daha çok silah topla, daha fazla kurşun at ki mahâretinin zaafını, mühimmat ve güç fazlalığıyla telafi edesin. Her hâlükârda cepheye az güçle, az mermiyle çıkma. Tek kurşun dahi eksik atsan, er değilsin demektir, savaşa katılmamış, Hacc'a katılmamışsın demektir.

Burada mevzubahis olan askerî disiplin.

Şunu da unutma sakın: Mina'da üç gün "vakfe" yapman gerek: Onuncu, onbirinci ve onikinci günler... İlk gün son puta, heykele, tasvire yedi kurşunla "hamle" yapma günüdür.

Vurduğun, hesap edilmez; hedefe tam isabet ettirdiğin sayılır. Bu eylemler askerî eylemlerdir. Pratiktir burada esas olan. Eylemin dış tesiri, gözle görülür, nesnel sonucu olmalıdır.

Burası eylem toprağıdır, bir manastır veya bir itikaf yeri değil, bir sahnedir. Emir ve kurallar dakik, kesin, kaçınılmaz, iki kere iki dört eder türündendir. Sûfice, filozofça ve zâhidâne izah ve yorumlara tahammül edilemez burada. Dua, tevessül, şefaat, inleyiş, nezir, niyaz, dinî rüşvet, şer'î kılıf, hile-i şer'iyye, velâyet oyunları, filozofça hayaller kurma, sûfice lâubalîlik türünden işler yoktur. İtaat tamdır. Tam bir teslimiyet, eylem ve eser söz konusudur. Harfi harfine emirleri ifâ etmelisin, sorgusuz sualsiz bir itaat. Hiçbir kaçış yolu yok. İtaatin yerini hiçbir şey tutmaz.

Hatanı, günahını kimse bağışlamaz, bağışlayamaz... Unutma bu dağlarda hiç kimsenin bir işi yok... İbrahim ve Muhammed bile eğer tek kurşunu isâbet ettirememiş, bir tane eksik atmış olsalardı sorumlu olurlardı.

Eğer yanlış yaparsan, cezasını çekmelisin, bunun başka bir yolu yok. İnsanların başlarına şer'î külâh geçirenler, burada külâhsız kalırlar.

Evet:

İlk gün, yedi kurşunlu bir saldırı...

İkinci ve üçüncün günler, her hamle yedi kurşundan ibaret olmak üzere her gün üç hamle yapacaksın. Dolayısıyla şimdiye kadar toplam kırk dokuz kurşun ediyor.

Dördüncü gün serbestsin, Mina'dan gidebilir veya kalabilirsin, sana kalmış bir şey. Eğer kalmayı tercih edersen önceki iki gün gibi üç cephede birden savaşmalısın.

Mina'da günü sükûnet ve rahatlık içinde geçiremez, savaşta dinlenemezsin. Böylece toplam yetmiş kurşun oluyor.

Silah tedârik ettikten ve cihad görevini yerine getirdikten sonra, askerî düzen, disiplin ve ruh, bir tarafa bırakılır; savaş, çelik, mermi, kurşun, disiplin, sertlik, askerî sert bakış, sorgusuz sualsiz tam bir itaat gibi hususlar yerini hemen irfânî ruha bırakır. Barış huzuru, yürek safâsı, aşıkâne düşünceler, ruhsal miraç kendini gösterir.

Aslan kükreyişi, birdenbire acı bir iniltiye dönüşüverir ve havada uçuşan mermilerin yerini, gecenin kalbinde, gökyüzünün meczûb gözlerinden kıvılcımlar saçan, Allah'la konuşan sessiz kelimeler alır.

Olağanüstü bir manzara!

Bu toplum, mekanik bir toplum değil, "inkılapçı bir ümmet"tir. Ehli ilim, ehli amel, ehli siyâset, ehli ibâdet, ehli dünya, ehli din vs... yapay, nâkıs insanlar için yapay sınırlandırmalardır. Ümmet, parçalı, sosyal bir toplumdur, sınıfsal, soya dayalı vb. bir hiyerarşiye yer vermez kendi içinde. Ümmet, yolda yürüyen sosyal bir birlik, bir Allah'ı, bir yolu, bir kıblesi olan, hepsi bir kabileden, bir atanın çocukları, bir Allah'ın kulları olan azimli, hedefine kilitlenmiş bir kervandır. Bu kervanın aydını savaşır, savaşçısı ibâdet eder, âbidi ise düşünür.

Şimdi sahnede bu ümmeti temsil eden silahlı mücâhidler, âbid âriflerin halvetine girmişler, bundan önce –Arafat'ta– bilgin aydınların sîmâsını taşıdıkları gibi.

Meş'ar gecesi tanıktır: Meş'ar ansızın, müthiş bir ordunun haşmet ve gürültüsünün idrâkine vardı. Bu ordu, yarının cephe sınırında, esrârengiz bir gece sığınağında büyük bir tuzak kurma telâşı içinde. Sonra mehtâbın aydınlığı ve yıldız sağanağı altında geceyle sâkinleşen rahat, parlak ve berrak bir deniz olmuş, Allah'ın rahmetinin ve güzel meleklerinin iniş menzili olmuş-

tur. Herkes başına bir kuş konmuşçasına ağır bir şaşkınlık ve sessizliğe gark olmuştur. Öyle bir sessizlik ki sevgilinin "gözyaşlarının sesi" dahi duyulabilir.

Her birinin bir hikâyesi olan âşık gönüllerin çarpışından başka hiçbir şey, hiçbir çarpış, Meş'ar'ın güzel huzurunu bozamaz!

Meş'ar, dünyanın tek ordusunun dağ karargâhı. Bu orduda her asker komutandır. Yarının zaferini şimdiden bayram gecesine dönüştüren ve bayram olarak ilan eden savaş gecesinde, gaflet ziyâfetleri ve aldanış eğlencelerinin yerine, aşk mırıltısı, huşû mütevazılığı, yazgı karşısında şaşırtıcı sessizlik, kararsız cezbeler, ebediyet huzurunda şevk, vahiy yağmurlarının altında yürek susuzluğunun yangını, kendinden geçmek için zühdle "kendini" arındırmak, dua ile ruha güç ve gıda sağlamak, böylece yarının cephesinde tıpkı "Yûsuf'un ayrılığında Yakub gibi" ölüm için sabırsızlanır ve büyük komutanın elinden savaşta liyâkat ödülünü, yüksek "şehâdet" rütbesini alır...

Hayret! Meş'ar! Elde silah, dudaklarda dua, kavga sabahını beklemede!

Sabah yaklaşıyor.

Seher esintisi, ordugâhta gizemli bir hareket ve coşku uyandırmıştır.

Birdenbire Ezan'ın ahenkli feryatları her köşeden uçuşmaya başlar; özgür ve her tarafa yayılarak yolu açar: Âdeta her yönden varlık sahiline çarpar ve Meş'ar'a geri dönerler.

Yüzbinlerce karaltı kâmet getirerek büyüleyici bir biçimde, rükû ve secdeye gider.

Ezan esintisi, Tevhid'in bu ak tarlasında –ki hiçbir çatı ve gölgelik, hiçbir iktidar, onun muhteşem birliğini bozamıyor– esiyor ve o Tevhid tarlasına yumuşacık, insicamlı bir şekilde dalgalar gönderiyor.

Şimdi Sabah Namazı, her zamanki namaz...

Fakat burada kılınan bu namaz, başka yerdekine benzemez.

Bu namaz başkadır velhâsıl.

Ezanlar susar ve Meş'ar bir saatliğine uykuya dalar. Gece Arafat'tan gider, yüksek dağlardan aşağı iner, Meş'ar'da geceleyenlerin üzerinden geçerek Mina geçidine dalar ve çekip gider.

Ve aydınlık sabahtır, peşinden gelen:

Mina

En uzun vakfe, en son duruş, en son menzil! Yani arzu, ideal, hedef ve... Mina, minye, emânetle ilgili, temenni, aşk; bilgi ve bilinç aşamasından sonra, son aşama.

Dante'nin, bilginin en yüksek noktası olan Doğu irfanını, İşrak felsefesini taklit ederek iki aşama şeklinde tasavvur ettiği şey...

Evet

"İlahî Komedya"da

akıl (virgil) ve aşk (beatrice)

olarak iki merhale şeklinde düşündüğü şey,

Hac'da,

bu "Büyük İlahî Dram"da

üç aşamadır:

Bilgi, haram bilinci ve aşk!

Şimdi büyük olayın başlangıcıdır. Hac, zirvesine yaklaşıyor.

Bugün Zilhicce'nin onuncu günü, bayram günü, Kurban Bayramı!

Sabahın ilk ışıkları, Meş'ar geçidine süzülür ve Müslümanları nür çağrısıyla ayağa kaldırır.

Dağ kemerlerinden, dağ bellerinden, yarıklardan, yollardan patikalardan, küçüklü büyüklü mücâhid ırmaklar akarak birleşir ve büyük bir nehir oluştururlar. Geçit yerleri daha da daralır ve nehirse gittikçe sıkışır ve sıkıştıkça güçlenerek akar.

Meş'ar'da vakfe son bulur. Tekrar göç vakti gelmiştir. Gönül, bir menzilden ayrılır, diğer menzile yönelir.

Ak tevhid ordusu, yola düşmüştür. Geceyi silah temin ederek geçirmiş ve Allah'la konuşarak kavga sabahını beklemiştir.

Meş'ar'ın "zâhidler"i, şimdi Mina'nın "aslanları"dır.

Başlar, coşkulu; yürekler ateşli, öfkeli, aşkla dolu, "kâfirlere karşı şiddetli", "birbirlerine kaşrı merhametli"dir. Mina'nın ahengi geçerlidir yüreklerde.

Allah'ın ve İblis'in ülkesi!

Meş'ar harekete geçmiş, batıya doğru ilerliyor. En görkemli menzil ilerdedir. Sabahın, bayram sabahının gülümseyişi, herkesin harekete geçmesine yetmiştir.

Ordu, cephenin üstünde çok dar ve çok çetin bir vadiye, "Muhasser" geçidine ulaşıyor. "Hücum!" emri gelir. "Koş! Kısa ve hızlı adımlarla, uygun adım marş!" Sel daha da sıkışıp tazyikleniyor. Cephe yakın. Kayalık ve çetin vadi,. dar yatak ve "acele ol" emri! Hâlâ gecenin sakinliğini, derin düşünceleri üzerinde taşıyan ordu, süratle çevik ve atak bir duruşa geçiyor, coşku ve heyacanla Mina'ya koşuyor.

Birdenbire o taşkın ve hücuma geçmiş nehir, büyük ve geçit vermez bir setle karşılaşır.

Çarpar ve sonra durur, bir adım dahi atılamaz, sadece ordunun son kısmında cılız bir hareket göze çarpar.

Ne oldu?

Bu dünyada böylesine gürleyen, böylesine hışımlı bir nehri, apansız bir şekilde, beklenmedik bir yerde durdurmaya hangi engelin gücü yeter?

Böylesine kesin ve etkili "dur" emrini hangi ferman verebilir?

"Dur!" emrini kim vermiştir?

Tulu': Güneşin doğuşu.

"Saldır!" emrini veren de odur.

Ordu Mina sınırına ulaşmıştır.

Milyonlarca özgür asker ve gönüllü savaşçının sıkı izdihamından oluşmuş bu düzensiz ve şekilsiz uzun saf cephesi.. Bu askerler dünyada hiçbir güçten emir almazlar; "keskin bir kılıç"la

koparıp atmışlardır ipleri. Farazî bir çizgi üzerinde, bir "düzen/ordu çizgisi"; hatt-ı nizâma durmuşlardır.

Bu yerinde duramayan ve gürleyen takımdan hiç kimse, bir adım ileri geçme başarısı gösteremez. Görünmez bir duvar Meş'ar'ı Mina'dan ayırmaktadır. Bu çelik duvarı dünyada yıkabilecek hiçbir güç yoktur. İbrahim ve Muhammed dahi yıkamaz. Bu bir "karar" veya bir "kanun" değil, bir "sünnet", bir "gelenek"tir. Tabiatta var olduğu biçimiyle bir gelenek. Onu, ilmi yerleştiren kimse yerleştirmiştir. Tabiatın kaidelerini koymuş olan da O'dur. Bütün bir kâinata hâkim olan düzeni yerleştiren yine O'dur.

"Sen, O'nun sünnetinde asla bir değişiklik bulamazsın." (35/Fatır Suresi 43)

Tıpkı "çekim" gücü, hayat ve ölüm hükmü, güneş fermanı gibi.

Burada hüküm süren, ferman veren, sadece "sabah"tır. Onun yumuşak parmak uçları, bu yıkılmaz seti, birdenbire bu hücuma geçen selin önünden kaldırıp atmaya güç yetirir. Bırak öyleyse sabah çıksın! Tıpkı ışığın göz kırpmasıyla eriyen gölge gibi, o güçlü selin hücumunu durdurmayı başaran bu yıkılmaz duvar, sabahla birlikte yok olur gider!

Görünmez duvarın ardında askerî disiplin hattıyla silahlı hücumcular yerlerinde duramamakta, güneşin ferman vermesini beklemekteler.

Güneşin ilk doğuş ışıkları, geceyi her yerden sürüp atmıştır; fakat kendisinin, doğunun yüksekliklerinde belirmesine çok kısa bir zaman kalmıştır.

Yeryüzünün hiçbir noktasında, hiçbir zaman diliminde, hiçbir ümmetinde, sabahın böyle bir iktidarı yoktur.

Cenk ve aşk için yerinde duramayan kara sevdalılar, Mina kapısının ardında, yek vücut, doğmak üzere olan güneşin yolunu beklemekteler.

Milyonlarca göz ve gönül, ateşli bir sessizlik içinde, nûrun fer-

manına kulak kabartmışlar. Bazıları yorgunluk ve ihtiyaçtan, onu ilanından önce duyarlar!

Niçin?

Destur böyle zira. Bu ordu yeryüzündeki tevhid gücünün tamamıdır. Dünya tarihinde güneşten ferman alan tek ordu budur.

Sabahın iktidarını tanımış tek ümmettir bu ordu.

Sadece sabahın yönetimini kabul etmiş tek ümmet...

Sabah Arafat'tan yükselir ve dağın ardında "soluklanır", "ğâsikun vâkıb" (kararan gecenin) siyah çadırının kızıl şafağını kökünden kurutmuş, zulüm şehitleri ve şirk kurbanlarının kanını "Kurban Bayramı"nın çehresine sürmüştür. Tevhid ordusunu ise tarihin üç tâğûtunun karargâhlarına saldırmak üzereyken kan talep etmeye çağırmaktadır.

Anlar; muhteşem, heyecanlı anlardır. Güneş ve aydınlığı, şafak ve yarıp söken kızıl kılıcı, sabah ve nefes nefese kalışı... herkesi yerinde duramaz etmiştir. Bugün "Allah'ın mukaddes âyetleri", kucak dolusu muştu ve şefkat, ümit ve iman, savaş fermanı ve fetih müjdesiyle geliyor; geliyor ki put kıranlar hamle emrini ulaştırsın. Bugün İblis'in yeryüzündeki en büyük üssü yerle bir ediliyor. Bugün şirk yok oluyor. Bugün tevhid, aşk, özveri ve fedâkârlık en muhteşem yüzüyle tecelli ediyor.

Birdenbire aydınlık seli vadiye akın eder. Güneş, dağın üstünde belirir ve geçiş emrini verir!

Mutluluk nidâsı, güneş nehri ve insan seli birbirine meczolur ve Mina geçidinden aşağı akın ederler.

Bu topluluk şimdi sadece beyaz barış güvercinlerinden değil, ondan da öte silahlı savaş mücâhidlerinden oluşmaktadır.

Düzen, disiplin ve emrin söz konusu edilmesi işte bundandır:

"Geceyi Meş'ar'da vakfe yaparak geçirin!"

"Onuncu gün Mina'ya girin!"

Sabah sınırı, Mina sınırıdır. Sabah çizgisi, geceyi gündüzden ayırır.

Ve işte sınırdan geçiş emri, Mina'ya saldırıya başlama emri, Zilhicce'nin onuncu günü sabah güneşinin elindedir.

Mina batıdadır, Arafat ise doğuda. Ordu, Mina'ya yönelmiştir. Güneş arkadan doğmakta, Arafat'ın üstünden dar Mina Vadisi'ne dökülmektedir. Güneş de haccetmekte, Arafat'ta doğmakta, Meş'ar'dan geçmekte ve Mina'ya girmektedir.

Arafat'tan gelerek geceyi Meş'ar'da geçiren, iman ve silah kuşanan mücâhidler, cihad ve aşk ordusu, Mina sınırında durmak, hem şehâdet hem de savaş merkezi olan şehir kapısında kalıp güneşin doğuş fermanını beklemek, fermana kulak verip âmâde olmak mecburiyetindedir.

Güneşin ayak sesine!

Niçin?

Gecenin hükümranlığında kendinizi yetiştirin.

Gece sığınağında silah kuşanın.

Doğuştan önce Mina'ya girmeyin;

–çünkü gece, Meş'ar vakfesine özgüdür.–

Doğuştan sonra Meş'ar'da kalmayın;

–çünkü gündüz vakfe, Mina'ya özgüdür.–

Doğuş anında başlayın…

Bu güneş, Zilhicce'nin onuncu güneşidir.

Mina'ya saldırı zamanı gelmiştir.

Güneşin buyruğu "zaman"ın buyruğudur.

Zamanın cebrine boyun eğin.

Sadece güneşin fermanına kulak verin,

sadece güneşin doğuşunu gözleyin,

sadece onuncu güneşi,

sadece bayram doğuşunu.

Ne hayret verici bir durum!

Mina sınırından İblislerin karargâhına kadar belli bir mesafe var.

Mina'ya girişten cepheye ulaşıncaya kadar belli bir mesafe mevcut.

Bayramı cepheden çıkışta edâ etmek, kutlamak gerek.

İblisleri, şeytanları yendikten sonra, zaferden sonra, şeytanlara taş atma eylemini yaptıktan sonra.

Ve sen kardeşim, tevhid milletine bak, bu kavmin geleneğini gör.

Bayramı, ne düşmanın yenilgisinde, ne de dostun zaferinde değil, savaş başlamadan önce, meydana varmadan önce kutluyor...

Yani zaferi, "karar" verdiğin anda elde etmiş oluyorsun. Yani "Mina sınırı"na daha varmadan fâtih oluyorsun.

Ve... nasıl ifâde edebilirim ki?

Bu kolay milleti anlamak ne de zor!

Bu sâde ümmet, ne kadar karmaşık!

Yani zamanı gelince muzaffersin demektir. Ne...! Zafer zamanı geliyor mu?

Eğer

Arafat'tan gelmişsen,

Eğer

geceyi Meş'ar'da düşünüp hazırlık yaparak geçirir, tedârikte bulunarak bayram sabahını getirirsen...

Hayır, hayır!

Henüz en temel "eğerler"i söylemedim. Bu Hac, tıpkı tabiat gibidir, İslâm'ın bizzat kendisidir, özüdür, "kelime"yle değil, "hareket"le beyan olunan, İslâm'ın özüdür.

"Müteşâbih bir olgu"dur Hac!

Ne kadar dalarsan dal, dibine varamazsın. Sonsuzdur o, "anlayabildiğin" kadar bir anlamı vardır. Ancak bir kişi, hiçbir yönünü anlamayan kişi, onu bütünüyle anladığını iddia edebilir.

Temel eğerleri, ana şartları atlamıştım:

Eğer mevsiminde gelmişsen.

Eğer Mîkat'ta bulunmuşsan.

Eğer İhram'a bürünmüşsen.

... Ne desem ki?

"Sen" kimsin?

"Ben" kimim?

"Ferd"in pek bir anlamı yok.

Kur'ân "fert"ten değil, "toplum"dan, "insanlar"dan söz eder.

Ne güzel bir kelime kullanır: "en-Nâs!" (İnsanlar).

Tekili yoktur bu kelimenin.

"Allah'ın eli, cemaatın üzerindedir."

Hareket, kemâl, Allah'ın tabiattaki hilâfeti... ve zafer "topluluğun takdiri"nde yazılıdır. Toplum hayatında Allah'ın değişmez sünneti...

İnsanın yaradılışında, Allah'ın planının gerçekleşmesi yönünde, tarihin cebrî/determinist gidişâtı.

"Ben" ve "sen" mi?! Yapabileceğimiz iş, bu sünneti keşfetmek; bu mukadder gidişâtı tam ve doğru olarak seçmek; tarihin cebrini, takdîri ilahîyi, zamanın ilâhî takdirini, insan hayatının kesin yazgısını, evrenin adâlet dağıtan devriminin kesin serüvenini doğru bir biçimde bulmaktır. İbrahim'in İlahı ve insanın yaratıcısıdır, bize şu gerçeği haber veren:

"Şüphesiz yeryüzüne sâlih kullarım vâris olacaktır." (21/Enbiyâ Suresi 105)

Evet, yeryüzünün mirasçıları Allah'ın lâyık kullarıdır.

Bize şunu müjdeleyen de O'dur:

"Biz istiyoruz ki yeryüzünde zayıf bırakılmışlara lütfedelim, onları imamlar kılalım ve onları vârisler kılalım." (28/Kasâs Suresi 5)

– Demek istiyor ki: Yeryüzünde istiz'afa kurban edilen kimselere iyilik etmek, onları zamanın öncüleri ve yeryüzünün mirasçıları kılmak istedik.

İstiz'af: İnsanı mesheden, değiştiren, aslını bozan, yabancılaştıran, çirkinleştiren, mağlup edip ezen, bütün insânî imkânları, bütün insânî maddî ve manevî güçleri yok eden şey. İstiz'af; insan ve insanlık karşıtı bütün düzenleri, insan hayatını felç eden bütün âmilleri kapsamına alan bir kelime: İstibdat, isti'mar, emparyalizm, sömürü, köleleşme, istismar, istihmar, eşekleşme.... ve bundan sonra halk düşmanlarının ortaya çıkaracağı her şey.

Bırak ortaya çıkarsınlar, fakat Allah yeryüzünün mahkûm insanlarının kurtuluşunu irâde ettiğini, yeryüzünün horlanmışlarının özgürlüğünü istediğini ilan etmektedir. Tarihin ilâhî takdiri, beşer toplumunun liderlik ve imamlık dizginini bu sınıfa bırakacağını, bütün bir yeryüzünün, gelmiş, geçmiş, gelecek tüm mahrum bırakılmışlarını, bütün iktidar saraylarının, servet hazinelerinin, bütün kültür ve rûhaniyet birikimlerinin vârisi kılacağını vadediyor.

"Yeryüzünün mustaz'afları" Ne büyük bir benzerlik bu! Fanon'un eserinin adı da Les Damnes de la Terre "Yeryüzü Gazaplıları".[32]

Kıyamet'te, Allah'ın yazgı tayin edici memurlarının değerlendirdiği, ölçüp tarttığı insanlar iki gruba ayrılır: Cennetlik olan kurtuluş grubu ve cehennemlik olan mahkûm, mağdûb (condamnés) grup. Yeryüzünde de İblis'in memuru olan yazgı tayin ediciler, insanları cennetlik ve cehennemlik diye iki gruba ayırmışlardır. Sözkonusu kitabın girişinde Sartre'in ifâde ettiği gibi "Yeryüzünün iki milyar nüfusundan, sömürü diliyle beş yüz milyonu "insan", bir buçuk milyarı ise "yerli"dir. Hor görülen yeryüzü mahkûmları, üçüncü dünya cehenneminin sakinidirler.

Fakat "tarihin ilmî determinizmi" veya "tarihin İlahî takdiri" –ne fark eder– "Yeryüzünün gazaplıları" veya "dünya mustaz'afları"nın –ne fark eder– zaferine kefil olmuştur. "Beşerî ümmet" kervanının –Şehit Hâbil'in çocukları– güzergâhını, hangi yolları izleyeceğini ilâhî meşiyyet tayin etmiştir.

[32] Türkçe'ye "Yeryüzü Lanetlileri" olarak çevrilmiştir. (Çev.)

Tarihin cebri[33] tarihin determinasyonu, Allah'ın değişmez sünnetidir.

"Allah'ın sünneti'nde asla tebdîl bulamazsın."[34]

Allah "olay ve olgular"a hem "vücut" verir, hem de "cihet".

"Yaratmak (halk) da O'nun, emr de O'nun."[35]

Ve sen bir "âyet"sin. Senin yazgın, "sünnet"in cebrini keşfetmene, "seçme"ne bağlıdır. Tabiatın kendi cebrî hareketi bulunduğu gibi insan da kendi cebrî güzergâhını takip eder.

Peki sen? Dört "determinizm"in, dört cebrin dört zindanı; dört büyük zindan; "tabiat", "tarih", "toplum" ve "ben".

Tabiatın cebrini yani ilmi keşfetmelisin. Bilinçli bir şekilde o süreçte karar kılmalı, yürümelisin. Tabiatın cebir zindanından tabiatın cebrine uyum göstererek kurtulursun.[36]

Tarihi keşfetmelisin, tarih ilminin felsefesini yani. Bilinçlice o yolda karar kılmalısın. Tarihin cebrî seyrini tarihin cebriyle uyumlu olarak değiştirebilirsin.

Ve sosyal çevre cebrini keşfetmelisin, sosyolojiyi yani. Toplum kanunlarını tanımalı, hizmetine almalısın. Bilinçli, bilgili bir devrimle, topluma egemen olan zindandan kurtulabilirsin.

[33] "Cebr"den maksat ilmî takdir veya determinizmdir. Yani her şey, –evren, insan ve zaman– belirli bir takım ilmî kanunlara tâbidir. Her olayın belli bir ölçüsü vardır. Bana göre Kur'ân'da geçen takdir, kader-i ma'lûm veya ecel-i müsemmâ ifadeleri de bu anlamdadır. Terme=kader'den türemiş olan *determinisme* terimi, ona denktir.

[34] "Sünnet", evren, toplum ve tarihe egemen olan bilimsel kanundur. Ben sünnet kavramını "fait" (vakıa) olarak tercüme ediyorum.

Âyet ise bir "vakiiyyet", bir gerçekliktir, tevhidî bakış açısında bir belirti ve bir "alâmet"tir. Çağdaş ilmî bakışaçısında ise bir "olgu", bir "görüngü"dür. Ben bunu da "phenoméne" olarak tercüme ediyorum. Her "sünnet", bizatihî bir âyettir, yani "ilmî bir kaide", bir ilke, bir "olgu", görüngü veya fenomen!"

[35] "Halk", bir "şey" veya "görüngü", icat etmek demektir: Yıldız ve insanı icat etmek. "Emr" ise bir roldür: Uhdesine alır. Ve bir durumdur: Üzerinde karar kılar. Halk, "varlığı (creation)" ifâde eder. Emr ise "yön" ve "hidâyet"i (orientation).

[36] Yerçekimini mağlup eden bir fizikçi veya çevre ve bitkinin determinasyonuna kendi irâdesini tahmil eden ziraat mühendisi gibi.

Her üç zindandan kurtuluş "ilim"ledir.

Peki dördüncü zindandan nasıl kurtulunur, "kendi" zindanından? İçgüdüler zindanından, kendi zâtında, özünde taşıdığın zindandan kurtuluş nasıl mümkün olur?

İlim, bu dördüncü zindanı açmaktan âcizdir. Üç zindan senin dışındaydı. Bu dördüncü zindan, içinde, senin kendi "varlık evreni"ndedir!

Seni sana tanıtacak, seni keşfedecek bir ilim gerek. Sana başkaldıracak, sana galip gelecek, seni sana tahrik edecek bir güç gerek. Seni senden uzaklaştıracak, seni başkalaştıracak güçlü bir el gerek. Ancak bundan sonra artık ilim işe yaramıyor. İlmin, âlim insanın büyük muhâfızı olduğunu görüyoruz. Bilakis "hikmet", fıtrat ilmi, bilinç, peygamberlerin yeryüzü gecesinde yaktığı nûr, din, içindeki zindanı sana tanıtan, varlığının derinliklerinde saklı olan zindancıları senin için keşfeden bilgi. Seni kendi zindanından kurtaracak güç mü? Bu artık "ilim mesleği" değil, "aşk sanatı"dır. Eğer ruhun dahi senin zindanın olmuşsa, aşk hüneri şehâdetle onu kırar, eğer İsmail'in sana ayak bağı olmuşsa, onu da senin elinle, şehâdetten daha yüce olanla öldürür.

Dördüncü zindandan kurtuluş, aşkladır.

İlim sana, kendini –tabiatın yaptığı gibi– yıkman, –Allah'ın istediği gibi– yeniden yapılanman için bilinç ve ilâhî yaratıcılık bahşeder.

Sen, tek bir varlıksın. Kendi mâhiyetini kendin yaratmalısın. İnsan, bu çöle inmiş (hubût) ve kendini oraya yerleştirmiş bir varlıktır.[37] Sen mi? Niteliksiz bir varlık, her şey olabilecek bir hiçsin. Âdem olabilecek, Âdem'i seçebilecek, fıtratını (dini) keşfedebilecek, bilinçli bir şekilde mecrasında karar kılabilecek bir

[37] "Tefviz"; "insancılığın", hümanizmin temeli. Egzistansiyalizm felsefesinde, Sartre'ın deyişiyle delaissement'dir! Bu kelimenin tam karşılığı tefvizdir. Yani insan, tabiatın cebrinde veya takdirde, determinizmde, bütün varlıklara hakim olan ilahî takdirde, kendisine dayatma yapılan tek özgür varlıktır. Ben de Âdem'in cennetten yeryüzüne "hubût"unu (iniş) bu mânâda anlıyorum.

boş kabuk, bir imkân, bir titreyiş, bir tereddütsün. Âdem'in yazgısıyla uyumlu hâle gelerek kendi cebrinden âzâde olur, seçimi yapabilir, tarihin cebrî serüvenini tanıyabilirsin. Tarih, zaman yatağında akan insandır, cebrî bir akıntı, Allah'a doğru bir oluştur. Ve sen ey "hiç varlık!" "Olmak" ol, insanı tanı ve insan olmayı seç; çünkü bu cebrî nehir akmaktadır. Bu nehrin akıntısı ebedî bir akıntıdır. Meş'ar'da gecenin egemenliği ve Mina'da üç zulüm yönetimi, bu cebrin muzaffer gidişâtını durduramadığı gibi saptıramaz da. Zira bu Allah'ın "Sünnet"idir.

"Allah'ın Sünneti'nde asla değişiklik (tebdîl) bulamazsın."

"Allah'ın Sünneti'nde asla bir dönüşüm (tahvîl) bulamazsın."

Senin yazgın, öyle bir metindir ki eğer o metni "bilemezsen", yazarların elleri yazar, yok eğer "bilirsen", bizzat kendin yazabilirsin.

Sen ey "hiç"! Ey bilgili ve özgür hiç! Eğer "mevsim" de "Mîkat"a gelir, kendi fıtrat yolunu, –Âdem'in/insanın cebri seyir çizgisini– tanır ve seçim yaparsan, Allah'ın irâdesi altında dümdüz bir yol olabilirsin, evden Kâbe'ye giden, "çamur"dan Allah'a götüren bir yol!

Burada yönetim "Allah'ın takdiri"ndedir. Hâkimiyet "ilmin cebri"ndedir ve bu "akan nehr"in "muzaffer cebr"inin kıyısında,

bu özgür ve muhtar "sen", seçim yapabilirsin...

Kıyıda kalıp ölmeyi

veya hareketin cebrî gidişât çizgisi ve yaratılışın ebediyetini, akıntıyı (seçebilirsin).

Ve görüyorsun ki –İmam'ın ifâdesiyle– bu ne cebirdir, ne de ihtiyar, tersine bu ikisi arasında bir durumdur.

Bu nedir? "Cebrin ihtiyarı" cebri seçmek.

"Tefvizin tefvizi", taat ve teslimiyet! İslâm!

Bu büyük "ümmet" nehri, bu ebedî "halk" akıntısı Mina sınırından geçer, İblis cephesinde muzaffer olur. Halk ordusu ilk adımını Mina sınırından içeri atınca Zilhicce'nin onuncu güneşi sabah burcundan fetih sancağını kaldırıyor, ilk gülücükle birlikte

hem geçiş ve yola başlama izni hem hücum ve savaşa başlama emri verir, hem de fethi ve görevi tamamlama şenliğini ilan eder.

Bu tarihin cebridir, topluluğun "mukadder" serencâmı!

Fakat insanın ihtiyarında, insanın seçiminde, ferdin, senin "tefvîz"inin akıbeti nedir?

Bu noktada eğerlerin eğeri, en önemli şart nedir?

Şudur:

Zafer kazanırsın,

"eğer, bu akan topluluğa katılırsan;"

–Allah'a yönelmiş olan halka–

"Ümmet"e,

bu akan topluma,

"Halk"a, bu akan ırmağa; takdirin meşiyyeti, tarihin determinizmi, o akan halk ırmağının önüne çıkan her kaya ve engeli un ufak eder ve.... "deniz'e" döker!

Evet, eğer Meş'ar'dan geçip Mina'ya ulaşmak için yolda kalmaz, bozuk yola girmez, topluluktan ayrı kendi başına, kendi yolunda yürümezsen, Mina'ya varır, İblis'i taşlar, İsmail'i boğazlar ve en yüksek iman ve ülkü kalene çıkarsın. Eğer halkın yoluna adım atar, halkın aktığı yerden akarsan ve eğer kendi cûş u hurûşunu denize bağlamak için Meş'ar'da geceyi yarının cihadı icin silah toplayıp aşkı mırıldanarak geçiren halkın cûş u hurûşuyla karıştırırsan, mezkur durum gerçekleşir. Zaten bu karışımı yapmak bir emirdir, Allah'ın açık emri, Hacc'a niyet edenlere hitabıdır:

"İnsanların akın ettiği yerden siz de akın edin." (2/Bakara Suresi 199).

Silahlı ve kararlı tevhid ordusu, Mina'ya, savaş alanı Mina Vadisi'ne iner!

Şeytan Taşlama

Her biri, düz bir çizgi üzerinde –bugün Kral Caddesi– birkaç yüz metre arayla birbiri ardına kurulmuş üç karargâh. Her biri bir hâtıra sütunu, bir heykel, bir anıt, sembolik bir put.

Her yıl yüzlerini ağartırlar!

Allahu Ekber.

Ne kadar anlamlı!

Akın eden, saldıran ordu, geçite, boğaza varır. Elde küçük taşlar, âmâde bir biçimde durmakta.

"Birinci put"a varırsın (ilk taş atma eylemi):

Vurma, geç!

"İkinci put"a varırsın (ortanca taşlama):

Vurma, geç!

"Üçüncü put"a varırsın (son atış):[38]

Bırakıp geçme, vur!

Niçin?

Yoksa akıllı, deneyimli öğütçüler, insana kılavuzluk eden öğretmenler, mantıklı insanlar, "yavaş, aheste, düzenlice...." demezler mi?

Fakat burada İbrahim'in hükmü geçer:

"İlk hamlede sonuncuyu vur"

– Vurdun mu?

– Evet.

– Kaç atış?

– Yedi atış.

– Gerçekten isâbet etti mi?

– Gerçekten...

– Ayak ve karından mı vurdun?

– Hayır.

[38] Son şeytan taşlama yeri, "Akabe"ye yakındır. Akabe Hz. Peygamber'in, Hacc'a gelen bir grup Yesrib (daha sonra Medine olmuştur) halkıyla biatleştiği yerdir. Son taşlama yeri buraya yakın olduğu için ona Akabe taşlaması da denmektedir.

– Sırtından mı vurdun?

– Hayır.

– Tam başından mı? Yüzünden mi? Yüzyüze mi?

– Evet.

– Tamam öyleyse?

Savaş bitmiştir. Sonuncusu düşürülünce, birinci ve ikincisinin ayaklarının üstünde duracak güçleri kalmaz. Birinci ve ikinciyi ayakta tutan bu sonuncusudur.

Sonuncu cepheden dönüyor musun? O halde Kurban'dan başka işin yok. Fethi ilan et.

Son üs düştüğünde, sefer senindir.

Zafer şenliği düzenle, ihramdan çık; gündelik hayat elbiseni giy, koku sürün, süslen,[39] eşini kucakla. Özgürsün, insansın. Mina'da galip geldin, İblis'i fethettin, yendin.

Daha ne diyeyim?

İbrahim'sin!

Şimdi o noktaya ulaştın ki artık "O"nun yolunda İsmail'ini kurban edebilirsin.

Kurban

Son putu taşladıktan sonra, hemen kurban kes. Bu üç put, "teslis anıtı"dır. Üç "İblisî" aşamanın simgesini unutma! "Niyet bu demek". Daima niyet halinde ol, "kendini bil", bilinçli ol.

Ne ve niçin yaptığını bil. "Ameller"inin zâhirinde boğulma, an-

[39] Ben bu konuda şöyle düşünüyorum: Traş olmak veya kısaltmak (baştaki kılları kesmek veya kısaltmak), bir emir değil, nehyin kalkmasıdır. Zira tıraş olmamak veya kısaltmamak, ihramın yasaklarına âit bir hükümdü, ihramdan çıktığın an, ihramın, tıraş olmamak, saçı kısaltmamak, koku sürünmemek, süslenmemek gibi yasakları kalkar. Geçmişte insanlar süslenmek amacıyla başı tıraş eder, Kurban Bayramı'nda, yasak kalktıktan sonra hacılar saçlarını düzeltirlerdi. Bu bizzat, Kurban Bayramı'nın bir göstergesi, Hac merâsiminin sona eriş şenliğinin bir alâmetiydi. Bu, "Hacc'ın menâsiki"nden biri olarak telakki edilmiştir.

lamlardan gafil olma. Bunların hepsi "işâret"tir. Bir an dahi gözünü işâret edilen yerden ayırma. Formaliteler seni karmaşık teknik şeylerle meşgul etmesin.

Anlamların Haccını yap; menâsik Haccı değil, anlamlı bir Hac yap.

Burada her şey "niyet"e[40] bağlıdır.

Hac tamamen "niyet"tir.

Diğer ameller, niyetsiz dahi başlı başına bir şey ifâde ederler. Oruç tutarken niyetli olmasan da her hâlükârda orucun tesirleri ve emareleri belirir sende. Cihad ederken niyetli olmasan da her hâlükârda bir askersin. Fakat Hac'da eğer "niyet" olmazsa, bir hiç olur, haccederken niyetli olmazsan sen de bir hiç olursun.

Niyetsiz Hac, hiçbir faydası olmayan hareketler bütünüdür.

Tıraş olmanın Hacc'ın amellerinden biri olduğuna dayanak gösterilen ikinci sûrenin (Bakara) 196 nolu âyeti, bana göre tıraş olmayı Hac amellerinde başarının bir işâreti saymaktadır. Bu âyetin, kanaatimce bundan başka bir anlamı da yok. Tabiî ki benim ki bir görüş. Bunu ispat etmek için herhangi bir bağnazlık taşımıyorum.

Büyük çağdaş Şiî taklit mercilerinden bir kısmı tıraş meselesinde taassup göstermemektedir. Mesleğin gereklerini, şahsi hayatında kendi kimliğini belirlemede ondan hoşlanmamayı, tıraş olmamada yeterli görmektedirler. Bazıları da sadece ilk Hac'da farz saymış, bazıları ise "ihtiyarî vacib" olduğuna hükmetmiş, yani kendi mukallidinin bu konuda başka bir mercinin fetvasıyla amel etmesine cevaz vermişlerdir... Bu sebepledir ki böyle zannetmişlerdir. Bu telakkide, bir hüküm olarak, Hacc'ın aslî menâsikinden biri olarak kesin bir yargıda bulunmamışlardır.

Çok hassas olan şu temel noktayı da hatırlatmakta yarar görüyorum: Bu meselelerde ben ve benim gibilerin kendi aklî çıkarımlarına dayanma hakları yoktur. Çünkü aksi takdirde kontrol edilemeyecek karışıklıklar çıkacaktır. Bu gibi hususlarda kanaatimce, beğenmediğimiz, hatta doğru bulmadığımız bir meseleyi dahi taklit etmeliyiz. Zira Ebuzer'in deyişiyle –özellikle Hac konusunda– "ihtilaf çok kötüdür".

40 "Niyet"i de anlamından uzaklaştırarak bir "teknik" haline dönüştürmüşlerdir. Bir "kontrat ifadesi"nin telaffuzu biçiminde telaffuz etmeye başlamışlardır. "Hac teknikleri" uzmanlarından biri, kendisine bağlı hacılara şöyle diyordu: "Gelin, niyetlerinizin okunuş yanlışlarını düzelteyim". Yüce Rabbim! Neleri ne hâle getirdiklerine bir bak.

Çünkü bu menâsik, bütünüyle işarettir, nişânedir, semboldür. "Secde"nin ne olduğunu bilmeyen kişi, sadece alnını yere koymuş olur.

Bu menâsikte ne yaptığını anlamayan kimse, Mekke'den sadece hediyelik eşya getirmiş demektir.

Valizi dolu, kendisi boş!

Hac'da tavaf etmekle, 'tevhid'i pratize edersin.

Sa'y etmekle, Hacer'in uğraş ve didinişlerini beyan edersin;

Kâbe'den Arafat'a Âdem'in inişini,

Arafat'tan Mina'ya: Tarihi[41], insanın yaratılış felsefesini, düşüncenin ilimden aşka seyrini, ruhun topraktan Allah'a mir'acını,

Mina'da son kemâl merhalesini, ideali, mutlak özgürlüğü, mutlak kulluğu,

İbrahim'i.

Ve şimdi Mina'dasın, İbrahim'sin, İsmaili'ni kurban yerine getirdin.

Senin İsmail'in kimdir?

Veya nedir?

Makamın mı? Onurun mu? Mevkiin mi? Statün mü? Mesleğin mi? Paran mı? Evin mi? Bağın mı? Otomobilin mi? Ma'şukun mu? Âilen mi? İlmin mi? Rütben mi? Sanat ve maharetin mi? Ruhâniyetin mi? Âlimliğin mi? Elbisen mi? Adın mı? Nâmın mı? Şöhretin mi? Canın mı? Ruhun mu? Gençliğin mi? Güzelliğin mi...?

Ben nereden bileyim? Bunu sen kendin bilirsin.

Her ne ve kim ise onu sen kendin Mina'ya getirmeli ve kurban için seçmelisin.

[41] Toynbee'nin tabiriyle "tarih, Allah'ın, insanın yaratılışıyla ilgili planıdır." Buna benzer bir ifâde Sartre'den gelmektedir: "Tabiat veya Tanrı, varlığı insana vermiştir. Varlığın mâhiyetini yaratan ise tarihtir." Bilimsel tarifle tarih, insanın "oluş" ilmidir.

Ben sadece onun alâmetlerini sana söyleyebilirim.

Seni iman yolunda zayıflatan, "gitmek"te olan seni "kalma"ya çağıran, seni "sorumluluk" yolunda şüpheye düşüren, seni kendine bağlayan ve alıkoyan gönül bağlılığı, mesajı işitmene, hakikati itiraf etmene izin vermeyen, seni firara çağıran, seni maslahatçı izah ve yorumlara sürükleyen ve aşkı, kör eden herşey... İbrahim'sin ve İsmailî zaafın seni İblis'in oyuncağı haline getirebilir. Hayatında, şeref, saygınlık, iftihar ve faziletin doruklarında bir tek şey vardır ki onu elde etmek için zirveden inebilir onu kaybetmemek için bütün İbrahimî kazanımlarını yitirebilirsin:

O, İsmail'indir. İsmail'inin, bir şahıs veya bir şey olması mümkündür; bir durum, bir konum, bir zaaf noktası olması imkân dahilindedir.

Fakat İbrahim'in İsmail'i, İbrahim'in oğlu idi!

Ömrünün sonunda... Hareket, uğraş, mücâdele, savaş, cihat, toplumun cehâletiyle kavga, Nemrud'un zulmü, putperest önderlerin bağnazlığı, yıldıza tapmacı hurâfe ve hayatı işkencelerle mücâdele dolu bir asırdan sonra ömrünün sonuna gelmiş yaşlı bir adam... Fanatik, bağnaz, putperest ve daha da ötesi put yontan bir babanın[42] evinde özgür, aydın ve isyancı bir genç!.. Ve kendi evinde kısır, samimî, soylu bir kadın: Sara

[42] Âzer hakkında Kur'ân "onun babası" (Kâle İbrahimu liebîhi Âzer) demektedir. Tefsirlerimizde amcası (veya annesinin kocası) olarak anlam vermektedirler. Ben burada aynen Kur'ân lafzını alarak Kur'ân'ın aldığı manada anlamaktayım. Babam ve üstadım Muhammed Takî Şeriatî, "eb" kelimesinin burada bilinen baba manasına gelmediği kanaatindedir; şu sebeple:

Şiî müfessirler, üç sebeple Âzer'in İbrahim'in amcası veya annesinin kocası olduğunu söylemişlerdir:

a. Bu konuda Ehl-i Beyt imamlarından muteber rivayetler gelmiştir.

b. Şiî ve Sünnî tarikiyle Hz. Peygamber'den pek çok rivayet nakledilmiştir. Bu rivâyetlere göre Peygamber'in ataları arasında hiç müşrik olmamıştır. Peygamber İbrahim'in neslinden olduğu için babasının putperest olması mümkün değildir. Nehcü'l-Belağa'nın birkaç hutbesinde bu konu tasrih edilmiştir.

c. Bizzat Kur'ân'da açıkca bu iddiayı doğrulamakta, ispat etmektedir. Çünkü Kur'ân Âzer'i daima "eb" lafzıyla ifâde eder: "Eb" lafzı, âilenin büyüğü, öğret-

Artık O, tevhid elçiliğinin ağır yükü altında, zâlim ve câhil şirk düzeninde aydınlık ve özgürlüğün sorumluluğunun getirdiği bir yüzyıllık işkenceye göğüs germek gibi bir durum içinde, zulme alışmış bir kavim içinde ve karanlık çağda yaşlanmıştır ve tektir; nübüvvetinin zirve noktasında, yine beşer olarak kalmıştır. Büyük ilâhî risâletinin sonunda bir "Allah kulu"[43] olarak bir oğlunun olmasını çok arzulamıştır.

Fakat hanımı kısır, kendisi ise yüzünü aşmış bir ihtiyar. Onunki umutsuz bir arzudur aslında. Hasret ve ye's ruhunu yiyip bitiriyordu. Allah, bütün bir ömrünü kendi yolunda geçiren bu emin rasûlü ve vefâlı kulunun yaşlılık, umutsuzluk, yalnızlık ve ıstırabına merhamet ediyor, "iftihar" ve "asâlet"i olmadığından kumasının bile kıskançlığını üzerine çekmeyen siyah bir kadından, Sara'nın cariyesinden bir evlat bahşediyordu, o da bir oğlan çocuğu: İsmail.

İsmail, İbrahim için, sadece bir baba için oğlun ifâde ettiği şey değildi,

bir ömür beklentinin sonu idi.

Bir asırlık acı ve ıstırabın mükâfâtı,

men, kayınpeder, ülkenin lideri, üvey baba gibi birçok anlama gelir. Kur'ân'da "eb", ced ve amca için; "vâlid" ise münhasıran gerçek baba için kullanılır. İbrahim Âzer'den bizar olduktan, onun için dua ve istiğfar etmesi yasaklandıktan sonra hakiki babası manasında vâlid'i için dua eder. İbrahim Sûresi'nin 41. âyetinde şöyle buyurulmaktadır: "Rabbimiz, beni ve anamı babamı bağışla..." Bkz. Vahiy ve Nübüvvet, s. 239

[43] Bu, Hint, Çin ve özellikle de Yunan kültürleri karşısında İbrahimî kültürün bir özelliğidir. Mezkur kültürlerde kişi avam sathından uzaklaştıkça tanrılaşır. Bu nedenle onların göğü küçük tanrılar ile dolmuş, yerleri ise "büyük adamlar"dan boşalmıştır. Onlarda pehlivanlar, padişahlar, seçkinler hep tanrıların bir parçasıdırlar. İbrahimî kültürde ise tarihin en görkemli ilâhî sîmâsı, kültürün en eski başlatıcısı, tevhidin kurucusu, büyük peygamberler silsilesinin başı, Mûsâ, İsâ ve Muhammed'in (s) dünyanın en büyük dinlerini, O'nun yolunun devamı olarak bildikleri nebîler babası İsmail, söz konusu özelliklerine rağmen yine de bir insan olarak kalıyor! O, filozofların, şâirlerin, âriflerin imal ettiği zihinsel, entelektüel, hayal ürünü değil, bütün beşerî tabiî duygu ve özellikleriyle objektif, gerçek bir insan, Allah yapısı bir insandır.

macera dolu bir hayatın meyvesi,

yaşlı bir babanın tek genç oğlu,

acı bir umutsuzluktan sonra tatlı bir umut.

İbrahim'in İsmail'i vardı. Senin İsmail'in ise "kendin" olabilir, "âilen" olabilir veya mesleğin, servetin, haysiyetin, ne bileyim herhangi bir şeyin olabilir. İbrahim için oğlu var idi, üstelik de öyle bir baba için öyle bir oğul!

Artık İsmail, İbrahim'in ağarmış kaşlarının altında mutluluktan parlayan gözleri önünde yetişmekte, canını oğlunun bedenine bağlayan bir babanın şefkat yağmurları ve aşk güneşi altında kanatlanmaktadır. Baba hayatının geniş ve yanık çölünde sadece sevinçli, taze fidanına gözlerini dikmiş bir bahçıvan gibi âdeta oğlunun yetişmesini görmekte, aşk okşayışını ve umudun sıcaklığını ruhunun derinliklerinde hissetmektedir.

Sıkıntı ve tehlikeler içinde geçen uzun ömründe İbrahim, –Gide'in deyimiyle her anını zevkle geçirmesi gerektiği– hayatının son günlerini "İsmail"e sahip olma zevkiyle geçirmektedir.

Bir oğul düşünün ki baba gelişini yüz yıl beklemiş,

o ise babanın hiç beklemediği bir anda gelmiş olsun!

İsmail, artık yetişkin bir fidan olmuştur. İbrahim'in canı olan genç, İbrahim'in hayatının biricik semeresi, İbrahim'in bütün bir aşkı, umudu ve zevk aşısı!

"İbrahim! Kendi ellerinle bıçağı İsmail'in boğazına daya ve kes!"

O mesajın şokuna giren babanın korkusunu kelimelerle vasfetmek mümkün mü?

Vasfedebilseydik veya olayı görseydik bile hissedemezdik; derdin ölçüsü, hayâle sığmaz.

İbrahim, Allah'ın mütevâzı kulu, beşer tarihinin âsî insanı, koca bir ömründe ilk kez korkudan titremekte, çelik yapılı risâlet kahramanı erimekte, tarihin o büyük putkıranı yıkılmakta, mesajı tasavvur ettikçe korkmakta; fakat, ferman Allah'ın buyruğudur.

Savaş! En büyük savaş, kendi içinde savaş: Cihâd-ı ekber!

Tarihin en büyük savaş fâtihi artık mağlub, zayıf, korkak, perişan ve bîçâre!

Savaş İbrahim'in içinde, Allah'la İsmail arasında savaş.

Zor bir seçim!

Hangisini seçmek istersin İbrahim?

Allah'ı mı, kendini mi? Faydayı mı, değeri mi, bağımlılığı mı yoksa kurtuluşu mu? Maslahatı mı hakikati mi? Kalmayı mı, gitmeyi mi? Mutluluğu mu kemâli mi? Zevki mi, sorumluluğu mu? Hayat için hayatı mı, ilgi ve sükûneti mi, akîde ve cihadı mı? İçgüdüyü mü bilinçi mi? Duyguyu mu, imanı mı, babalığı" mı, peygamberliği mi? Bağımlılığı mı mesajı mı?....

Sonuç olarak İsmail'ini mi yoksa Allah'ını mı?

Hangisini seçiyorsan seç İbrahim!

Toplum içinde bir asırlık ilâhî risâletin; bir ömür tevhid nübüvveti, halk önderliği, şirke karşı cihad, tevhid binasını kurma, cehâleti yok etme, gururu mahvetme, zulmü ezme, bütün cephelerden zaferle çıkma ve bütün sorumluluklardan başarıyla çıkmanın sonunda kendi hevesini gütmeksizin, kendi nefsine uyarak yoldan bir adım dahi sapmaksızın, her insandan daha Rabbânî olup tevhid ümmetini inşâ ederek ve insan imâmetini ilerleterek, her yer ve zamanda iyi bir imtihan vererek koca bir ömür geçirdikten sonra... Evet bütün bunlara rağmen sakın ha gururlanmayasın, oturup dinlenmeyesin; kahraman olduğunu, yenilmez ve kusursuz olduğunu sanmayasın. Yüzyıllık cihad zaferleri seni aldatmasın. Sakın ola kendini masum görmeyesin. Düşüş tehlikesinden kendini korunmuş bilmeyesin. Cinlerle şeytanların vesvesesinden uzak olduğunu zannetmeyesin.

Daima "insan olma"yı hedef alan görünmez eller karşısında kendini "çelik beden" olarak hissetmeyesin. Bilmelisin ki gözlerinin çukurları korkunç okların nüfuz yollarıdır. Cihangir Rüstem'i kocattığını sanmayasın. Efsanevî Simurg seni senden daha iyi tanır ve bilir ki sen hâlâ felâkete maruz kalabilir, nüfûz edi-

lebilir bir insansın; tepeden tırnağa çelikten yapılmış elbiseler içine büründüğünden çelik vücutlu olduğunu sanırsın. Sen bilmezsin; ama o hâlâ seni okla vuracak, yaralayacak, zehirleyecek bir delik veya kapı olduğunu bilir. Bilir ki dünyaya baktığın yerden seni vurur, kör eder. Ey çelik, kurşun işlemez vücutlu adam! Dünyayla bağ kurduğun yerden, dünyaya bağlandığın kökten, dünyaya baktığın pencereden dünyayı gözünde karartır. Ey kahraman! Durup dikilmiş, savaş türküleri söyleyen kahraman! Seni alt üst eder, süründürür, kanını emer.

Simurg, Rüstem'le dosttur.

Senin düşüşünde ortaktır Rüstem'le Simurg.

Ey İbrahim! Tarihin en görkemli muzaffer kahramanı! Ey kurşun işlemez vücutlu! Ey çelik ruhlu! Ey ulü'l-azm peygamberi! Sanma ki bir asırlık ilâhî risâletin nihâyetinde sona varmışsın! İnsanla Allah arasında fasıla yoktur. *"Allah insana şah damarından daha yakındır."* (50/Kaf Suresi 16) Fakat insanın Allah'a giden yolunda ebediyet fâsılası vardır, sonsuzluk vardır.

Sen ne sandın?!

Sen risâlette kemâlin zirvesine eriştin; fakat kullukta henüz tam değil, eksiksin. Ey Allah'ın Halîli! Ey tevhidin yeryüzündeki kurucusu! Ey Mûsâ, İsâ ve Muhammed'in yolunun açıcısı! Ey insanî görkem, ululuk, izzet ve kemâlin mazharı! İbrahim olmuşsun, ama kul olmak daha zordur! Mutlak özgür, mutlak özgürlük olmalısın.

Hiç kahramanlık türküsü okuma; zira insan zirvede dahi daima düşüş tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Doruklara çıkıp düşmek daha tehlikeli, daha fecîdir.

İsmail'ini öldür!

Kendi ellerinle kurban et!

Candan sevdiğin evlâdını, gönlünün meyvesini, ciğerpâreni, gözünün nurunu, ömrünün semeresini, bütün bir bağını, zevkini, varlık bahaneni, seni hayata bağlayan bu dünyada tutan her şeyi, senin var olma, yaşama ve kalmanın anlamını, oğlunu,

hayır İsmail'ini kurbanlık koyun gibi kendin bizzat tut, yere yatır, kıpırdamaması için el ve ayağını, kendi el ve ayağının altına alarak bastır, saçlarını kavra, başını sağlamca tut, yere bastır ve geriye doğru bük ki şah damarı ortaya çıksın, bıçağın keskin ağzını yiyince oynamasın, boyun derisi toplanmasın ve kurbana zahmet vermesin! Şah damarını kes. Tepinmediğini hissedinceye kadar ayağının altında tut. Sonra kurbanlığının soğuk bedeninden kalk ve öylece dur.

Ey Hakk'a teslim olan, Allah'ın kulu!

Hakikatin senden istediği şey, işte budur. Budur imanın daveti, risâletin mesajı.

Bu senin sorumluluğundur, ey sorumlu insan!

Ey İsmail'in babası!

Uzun risâlet yolunun sonunda "yol ayrımı"na gelmiştir artık İbrahim.

Bütün vücudu feryat etmekte: İsmail!

"Hak" ise başına vurmakta: "Boğazla!"

Seçim yapması gerek.

İçinde hakikatle menfaat savaşmaktadır.

Canıyla bağlandığı menfaat... İmanıyla bağlandığı hakikat...

Hakikat, onun kendi ölümünü istemiş olsaydı kolaydı. İbrahim yıllardır hak yolunda canını fedâ etmiş, ruhunu ortaya koymuştur. İşte bu, İbrahim'i Hakk'ın özgür kulu olduğu konusunda emin kılmıştır. Bu ise İbrahim için bir bencillik, bir zaaftır.

Güzel ruhlar, iyi insanlar için iyi/güzel olan, ilâhî/rabbânî ruh, ulu insan İbrahim için çirkin ve kötüdür.[44]

İbrahim'in mektebinde "ahlâkın izafîliği"nin nasıl ve nereye kadar olduğuna bir bak.

Ey canını fedâ eden, İsmail'i de fedâ et!

[44] "İyi insanların iyilikleri, mukarreb insanların kötülükleridir." (Hasenetü'l-ebrâr, seyyiâtü'l-mukarrabîn)

Tereddüt,

ne kadar can yakıcı, ne kadar tehlikeli bir şey!

Ve sonuçta "te'vil!"

Öyle bir an ki insanın imanı dâvet ediyor, gönlü ise istemiyor.

"Sorumluluk", onu kolayca gönülden sökülemeyecek bir şeyi gönlünde kök salmaya çağırıyor, o ise "kaçış yolu" arıyor.

"Yanlış yorumlar"dan daha kötüsü de "doğru yorumlar" olsa gerektir. Yani bir "hakikat"i ayaklar altına almak için başka bir "hakikat"e dayanmak.

Ne büyük bir fâciadır ki bâtıl, bir eline kılıç olarak aklı, bir eline ise kalkan olarak "Şeriat"ı almaktadır.

İşte burada Kur'ân şirk sancağının destekçisi olurken Ali de silahsızlandırılmaktadır.

Hüseyin Ümmeti, Yezid âkıbetiyle karşılaşıyor.

Yorum!

Bunun en kötü türü: Aklî yorum.

En fecîsi: Şer'î yorum.

Sorumluluktan kaçış.

– İsmail'ini kurban et!

Bu ifâdenin bizim anladığımız mânâda kullanıldığı nereden malum ki?

"Zebh" kelimesinden maksadın, lügat manası olduğu ve mecâzi manada kullanılmadığı nereden belli? Nitekim şöyle denilmektedir: Nefsini öldür. Bundan murat da nefsin vesvesesinden uzak dur veya nefsin kölesi olma gibi anlamlardır. Ya da mütü kable en temütû (Ölmeden önce ölünüz.) ma'sum sözünde ikinci ölüm (Arapça'da: temütü), hakîkî manasında ölüm; birinci ölüm (mütû) ise mecazî manasında ölümdür.

Burada irâdî bir ölüm söz konusu: Kendinizi öldürün. Açıktır ki burada ölümden maksat şudur: Bencilliği, egoizmi kendinizden uzaklaştırın, üzerinizden atın. Böylece sâbit olmuştur ki bu be-

yanda "mevt" (ölüm), bildiğimiz gerçek "mevt" (ölüm) manasında değildir. Dolayısıyla "öl" emri gerçek manada öl demek değildir.

"İsmail'in" tamlamasındaki "sen" zamirinin, özellikle bana râcî olduğunu ve bu hitapta muhâtabın ben olduğunu nereden bilebiliriz? Burada hitâbın, hitâb-ı âm (genel hitâb) olmadığını nereden bilebiliriz? Mecâzen hitâb-ı hâs (özel hitâb) şeklinde edâ olduğu nereden bilinebilir? Nitekim meanî ve beyân ilminde bu konu ele alınmıştır ve âyetlerde, rivâyetlerde, şiirlerde birkaç madde bu noktada delil olarak getirilebilir.

"İsmail" lafzından muradın, bu İsmail, benim oğlum İsmail olduğu nereden belli ki? Muhtemeldir ki diğer manalardan kinayedir. Başka bir mânâya delâlet edebilir. İsmail kelimesinin bir manâ veya sıfatın ismi ya da müştak (türemiş) bir lafız olma ihtimali de vardır. Sözlük manasında kullanılmış olma ihtimali de çok uzak görünmemektedir. Bu ifâdede aleniyyet de olmamış olabilir.

"Zebh-i İsmail" terkibinde, İsmail kelimesinin muzâfun ileyh (tamlayan) olmadığı, muzâf'ın (tamlanan) yerine kullanıldığı, muzâfın aklî karineyle hazfedildiği nereden belli ki? Bu kaide Arap dilinde yaygındır. İlahî kelâmda da şu kabil gelmiştir: "Seele'l-karye". Bu, "seele ehle'l-karye" demektir. Burada da "Zebh-i İsmail"den maksat "Zebhu alâka-i İsmail" (İsmail sevgisini boğazlama) olabilir.

Varsayalım ki sayılan bu ihtimallerin tamamı merduddur. Yani bu muhtemel mânâların hepsinin muhal olduğunu farz edelim. Buna göre Allah'ın sözünü lafızların zâhirinden zihne ilk çağrışım yapan mânâyla telakki edelim ve o lafızlardan hiçbiri için o mümkün mânâlardan hiçbirine kâil olmayalım. Şimdi bu durumda dahi Bârî Teâlâ'nın emrini inşâ, hükmünü icrâ zamanının o saat olduğunu nereden bilebiliriz ki?

Bu hükmün nassında onunla amel zamanı o hükümle muayyen ve mukayyet olmamıştır. Bu aklî ilke açıktır: Şeriat'ın tayin etmediği, vahiyle nas kılınmayan şeyi, aklın tayinine havale edip

mükellefin de mevcut gereklere, şartlara, maslahatlara, zaman ve mekâna, imkânlara, sebep ve gereçlere göre seçmesi gerekir! Nitekim Kitab'da cihad hükmü gelmiştir; ama cihadın şeklini fertler, vaziyete, ahval ve şeraite, aklın gereklerine göre belirlerler. Veya Sünnet'te "ilim talep etmek" emredilmiştir. Her mü'mine ilim talep etmek farzdır, görevdir. Herkes ilim aramaya memurdur, ancak hiç kimse, bu teklife uymak farz olduktan hemen sonra fasılasız ilim aramaya girişmekle mukayyet değildir. Eğer insan ölüm döşeğinde, yarı canlı hâle düştüğü ömrünün son dakikalarında dahi bu farzı yerine getirirse, emre itaat etmiş olur. Tıpkı Hacı'yı, hayatın içinde mukayyet kılan "Hac" hükmü gibi. İnsanlar, Hac ibâdetlerini, rahatladıkları ve boşa çıktıkları zamana bırakırlar. Bunun şer'an bir mahzuru da yoktur. Zira bu, boynundan atman gereken bir borçtur, boynunun borcu; ne zaman atarsan at! Çünkü bu bakış açısı, müminin Hac konusunda dünyada değil, kıyamette sorumlu olduğunu, Şeriat'ın hükümlerinin ölümden önceki hayatta kemâli, eğitim ve öğretimi, fikrî eğitimi, duygu eğitimini tahsil etmek için değil ölümden sonra sevap ve mükâfat için olduğu zannını içermektedir.

Esasen "İsmail'i boğazla." emir fiilinin usûl ilmi açısından inşâî emir olduğu nereden bilinebilir? Bilakis güçlü, hatta en güçlü bir ihtimal ve yakîne yakın bir zanla bir "irşadî emir" olması uygundur. Şu anlamda: Bu ayet, "Zekât verin." âyeti gibi de değildir. Halk, hiç ara vermeden hemen zekâtı ehline vermekle görevlidir. Çünkü emir mevlâya aittir, yani efendinin kuluna emridir. Dolayısıyla emri yerine getirmesi, kölesine farzdır ve hemen emre itaat etmesi gerekir. Bu belki şu âyetteki durum gibidir: "*... o malları hâkimlere aktarmayın.*" (2/Bakara Suresi 188) Bârî Teâla bizi bu emirle irşâd etmek istemiştir: Yetimlerin mallarını hâkimler vesilesiyle yemek Hz. Hakk'ın nazarında çirkin bir fiildir. Bunun için bu âyette emir, irşâdîdir. İrşâdî emir, şâri tarafından böyle bir emir verilmediği zaman dahi aklın hükmüyle yapılması gereken emirdir. Başka bir ifâdeyle irşâdî emir, şârînin o emir vesilesiyle insanı aklın hükmüne yöneltiği emirdir.

Bundan dolayı eğer diğer ihtimal, tefsir ve te'villeri atarsak, yakîn ölçüsünde şunu söyleyebiliriz: Hz. Bârî Teâlâ'nın bu hükümden muradı şu noktayı beyan etmektir: Esasen kulluk ve ilâhî itaat makamında evlâda alâka/sevgi bir hiçtir ve bunun hâsıl ettiği mânâ, şu küllî hakikattir: Hak karşısında mutlak mütevekkil olmak, tam bir teslimiyet içerisine girmek ve bütün her şeyden vazgeçmek gerekir. Hayatımızın en aziz sevgi bağlarının Hakk'a ittisale ve Hakk'la iştigale engel teşkil etmemesi lâzım. Evlâda karşı aşırı ilgi/sevgi, kulu meşgul eder, Allah'ı zikretmekten alıkoyar, İsmail, İbrahim'in aşırı ilgi/sevgi odağı olmuş ve vahiy dilinde İbrahim "kes" sözüyle bundan nehyedilmiştir. Bu nehiyden murad da irşâdî nehiydir. Yani İbrahim'in dikkatini şu hususa çekmektir: Senin İsmail'e karşı aşırı sevgin, ruhunu ve kalbini tamamen Hakk'ın aşkına vermene, Allah'tan başkasına muhabbet beslemekten uzak durmana engel teşkil eder. Yeri geldiğinde ispat edildiği üzere "İsmail'i boğazlamak"tan murat, İsmail sevgisini boğazlamak olmaktadır. Bu, haberî olarak *"Mallarınız ve çocuklarınız bir fitnedir."* (8/Enfal Suresi 28) ayetinde kastedilen mânâ ile aynı mânâyı ifade eder.

Bütün bu aklî ve şer'î vecihleri, âyet ve rivâyetlere istinat etmeyi, kelam ve usûl ilminin ölçütleriyle istidlalde bulunmayı, aklî ve naklî delillerle delillendirmeyi bir kenara bırakırsak elimizdeki ölçütlerle esasen bu amel, şer-î mübîne aykırıdır!

Şu halde ma'siyeti ve haram fiili emretmek asla Bârî Teâlâ'ya isnad edilemez.

Evet yorum; sorumluluk ağırlaştığı, insanın canının istediği şeye uymadığı vakit "kaçış yolu" bulmaktır. Fakat hakikat, "hayatın kenarı"nda bulunduğu zaman, birçokları hakperest kesilir. Kazanç esnasında, pazarda, dertsiz tasasız, iyi ve güzel yaşamda "hayırlı işler"i yaparken insanlar hakka razı edilir. Hakikat, "yaşamın mecrası"na yerleştiğinde iş, su ve ekmek getiren bir sermâye olduğunda ve sonuçta meslek, resmî bir meslek, alışveriş tezkeresi, su verdiğinde, ekmek, nam ve unvan verdiğinde, herkes hem hakperest ve mutaassıb mü'min kesilir, hem de bu yolda hizmetler inşâ etmeyi ve eserler sahibi olmayı arzular.

Fakat hak, "hayatın karşısı"nda yer aldığında ve hakperestlik zahmet vesilesi olduğunda, baş ağrısı, zarar ve tehlikeye yol açacak olduğunda, omuzlara çok ağır bir sorumluluk yüklediğinde, yol yokuş, taşlık olduğunda, uçurumlardan düşme tehlikesi bulunduğunda, pek çok haramî tuzak yollarda pusu kurduğunda, hava tufanlı/dumanlı, gece karanlık ve korkunç olduğunda, yoldaşlar az olup her adımda da gittikçe azaldığında ve sonuçta tek başına kaldığında, seni vâdide kalmaya çağıran her şeyden gönlü arındırdığında, geceye alışmış, vadiye yerleşmiş ve hepsi yanyana durmuş bir topluluk ve kabileyle uyumlu ve hemhal olduğunda, evet bütün bunlar söz konusu olduğunda, Hakk'ın mesajı sana gönlünü nam, ekmek, can ve aşk İsmail'inden arındırman ve öyle yürümen gerektiğini söylüyor. Kalbin vesvesesi ise "Kal, şu anki durumunu muhâfaza et ve öyle yap." der. Burada hem bilinçli, hem de sorumlu olan insanın son hilesi "yorum"dur. Mevcut durumu muhâfaza edebilme ve öylece kalabilmenin yolunu bulmak. Fakat vicdanını da öyle uyuşturabilme, içindeki serzeniş sesini boğabilme yolunu bulabilmek; dini dünyayla uyumlu hale getirerek bozmanın ve tahrif edebilmenin yolunu bulmak, diğerleri gibi İsmail'ini de koruma, fakat diğerleri gibi Hakkı inkâr (küfür), Allah'a isyan ve halka hiyânetle suçlanmama yolu... Şarap içme, fakat şerbet niyetiyle, devâ niyetiyle içmenin yolu.. Yorum, yani hak olmayana hak verme şekli.. Sen adını ne koyarsan koy. Fıkhî izah, şer'î yorum, aklî, örfî, ahlâkî, ilmî, psikolojik, sosyolojik, diyalektik, aydınca vb. tevil... Ne dersen de.

Fakat Hac'da, üstelik de büyük İbrahim'in hayat serüveninde, tüm denemelerden mutlak sadâkat, takva, ilim, amel, ızdırap, acı, cihad, hakperestlik ve başarıyla çıkmış o ihtiyar İbrahim'in mâcerasının geçtiği yerde Allah onun adını "İblis'in te'vili" koymuştur.

Bu malûm "nereden bilinebilir ki"lerden biri İbrahim'in güçlü aklına, saf ve sarsılmaz sadâkatine de musallat olur:

"Bu mesajı ben rüyamda işittim; nereden bilebilirim ki..."

İblis kalbine "evlat sevgisi"ni atar ve aklına "mantıklı delil" üfler.

Bu, birinci aşamadır:

"İlk taşlama"yı yap!

Emri yerine getirmekten kaçınır ve İsmail'ini korur.

– İbrahim, İsmail'ini kes!

Bu kez daha açık, daha keskin bir mesaj...

İbrahim'in içinde savaş kızışır. Tarihin büyük kahramanı, perişanlık, tereddüt, korku ve zaafa tutulmuş bir bîçâredir artık.

Tevhid'in büyük risâlet sancaktarı, İblis'in oyuncağı mı ne?

Allah'la İblis arasındaki çekişmede iyice ufalanmış, iliklerine kadar dert ve ateş basmıştır.

Beşerî vücut, insânî varlığın derinliklerinde çelişki, akıl ve aşk, şuûr ve vicdan, hayat ve iman! Kendin ve Allah!

Beşer, hayvan ile insan, tabiatla Allah, içgüdüyle bilinç, yerle gök, dünya ile âhiret, bencillikle Allah'a bağlılık, gerçeklikle hakikat, lezzetle fazîlet, kalmakla gitmek, şühûd ile gaybet, imek (bûden-var bulunmak) ile olmak (şoden), esâret ile necât, kayıtsızlık ile sorumluluk, kendine düşkünlük ile Allah'a düşkünlük, şirk ile tevhid, "benim için" ile "bizim için" ve nihâyet "olan" ile "olması gereken" arasında aracı halka.

İkinci gün... Sorumluluğun, arzu ve isteğin câzibesi üzerindeki ağırlığı, önceki günden daha fazla hissedilmekte...

İsmail tehlikeye düşmüş, onu korumak daha da zorlaşmıştır.

İblis'in, İbrahim'i kandırmak için daha çok zekâ, mantık ve maharet kullanması gerekmektedir.

Âdem'e verdiği o "yasak meyve"den İbrahim'in de yemesini istiyor, İblis.

İbrahim: İnsan, bu zıtların bileşkesi varlık, aydınlıkla karanlığın, Ahura ile Ehrimen'in savaş cephesi, çamur ile ruhun; kötü kokan balçık ile Allah'ın rûhunun bileşimi, bu nefs!

"Ona fücûrunu ve takvasını ilham etti." (91/Şems Suresi 8)

Ve "sen" bir tereddüt, bir "titreyiş", bir "seçim" ve işte busun!

İlgi, bağ ve sevgiyi mi, mesajı mı?

– Ey Allah'ın Rasûlü! Ey sorumlu! Ey halkın mesajcısı! Sen İsmail'inin babası olarak kalmak mı istiyorsun?

– Ama... nasıl olur? İsmail'imi mi boğazlayacağım? Hem de kendi ellerimle mi?

– Evet!

Evet, halk karşısında İsmail'i fedâ etmelidir; akîde sorumluluğu, şefkat/duygu sorumluluğundan daha üstûndûr.

– "Mesaj"ın dâveti mi yoksa "baba" zevki mi?

İblis, kalbine evlat sevgisini atıyor, aklına ise mantıkî delil ûflûyor.

– "Fakat .... ben bu çağrıyı, bu mesajı rüyamda duydum. Nereden bilinebilir ki...?"

Bu ikinci aşamadır.

"Orta taşlama"yı yap!

Emri ifâ etmekten kaçınıyor ve İsmail'i koruyor.

İbrahim, İsmail'ini kes!

Daha açık ve daha kat'î...

"Te'vil" işi daha da zorlaştı. Hakikatin açıklığı ve sorumluluğun baskısı daha açık, kaçış imkânı bırakmayacak denli daha ağır.

İbrahim, öylesine darlığa, öylesine sıkıntıya dûşmûştür ki mesajdan şûphe etmenin artık izah edilebilir bir yanı olmadığını, mesajdan kaçmak için te'viller yapılamayacağını, bir takım te'villere girişmenin, şûphe duymanın ihânet olacağını hissetmeye başlıyor. "Doğruluk" ile "sapkınlık" arasındaki sınır, öyle kesin ve açık bir şekilde belirmiştir ki bunun İblis'in gûcû ve dehasından, etkilenip boş izahlara girişmesine yol açacak sahte bir iş olmadığını anlamıştır.

İbrahim, bu mesajı inkâr etmede İblis'in rolûnûn olduğunu, İblis'e itirafta bulunduğunu hissediyor...

Uçurumun kenarında!

İbrahim'in düşüşü!

Putkıran İbrahim'in, ulü'l-azm peygamber, İslâm'ın bânisi, halkın önderi... İbrahim'in,

"tevhid"in doruk noktasından

"şirk"in en alçak bataklığına!

düşüşü...

Daha ne diyeyim?

Şirk mi? Hayır! Olamaz! Şirk çok tanrılılık; Allah'la birlikte başkasına veya başkalarına tapmaktır.

Ve İbrahim, Kur'an'ın ibâdet, tevhid ve şirk hakkında kullandığı dille, Allah yerine İblis'e tapma uçurumunun kenarındadır. İşte İblis, Mina cephesinde açıkça Allah'ın karşısında durmuştur.

Hiçbir hileyle her ikisiyle birlikte yanyana gelinemez.

Ve her ikisinden birden uzaklaşılamaz da.

Ne birlikte yaşama, ne de tarafsızlık!

Ah! Bu ne çetin, ne korkunç bir öykü!

İnsan, evrenin bu ilahsı varlığı, kâinatı emri altına alabilecek bu insan, ne kadar da güçsüz!

İçinde Allah'ın rûhunu taşımakta, ama zaafla yoğrulmuş![45] Hiçbir makamda düşüşten korunmuş değildir. Uçurumun üzerinde tıpkı yeni yürümeye başlayan çocuk gibi, daima kendini kontrol etmelidir. Masum tehvid peygamberlerinin sonuncusu Hâtemü'l-Enbiyâ dahi kendini korumasaydı sarsılabilir, düşebilir, yaptıklarını hebâ edebilirdi.[46] O bile şirkten masum değildir!

İbrahim, sahib-i azm peygamberlerin babası, insanlık tarihinde

[45] *"İnsan, zayıf yaratılmıştır".* (4/Nisa Suresi 28)

[46] *"Allah'a şirk koşsaydın, amelin boşa giderdi".* (39/Zümer Suresi 65)

putkıran ve şirk katili! Ömrünün son merhalesinde, insanî gücünün zirvesinde, ilâhî izzet ve onurunun tepe noktasında, bir tek "evlat sevgisi" onu İblis uçurumunun kenarına sürüklemiştir.

Tevhidin en güçlü kahramanı, Allah'ın peygamberlerinin babası, yüz yıl İbrahim olarak yaşadıktan sonra, tepeden tırnağa ilâhî alâmet, iftihar ve yakîn elde ettikten sonra, artık İblis'in perişan oyuncağı!

Senin için artık hiçbir yol kalmamıştır. Allah ve şeytan iki yanında durmuşlar. Hangisini seçersin İbrahim?

İbrahim'in hüccetini bulmuştur. Şüphe yok ki mesaj, hak mesajdır. Kuşkusuz mesajdan şüpheye düşmek şeytanîdir. Mesajdan şüphe İblisî bir şüphedir.

Yine de mantıkî delil getirebilir. Mantıkî delili de öyledir... Fakat vicdanı onu kuşatmış, emri altına almıştır.

Hakikatin aydınlığını, açıklığını ve sıcaklığını tutuşmuş ateş parçası gibi fıtratının derinliklerinde bütün bir varlığıyla hissetmekte, idrâk etmektedir.

Hakikat, aklî delillere muhtaç olmayacak kadar sarih, güçlü ve yakîndir. Hakikat adamı, hakikati tıpkı güneşin parlaklığı gibi hisseder, kendi var oluşunu bulup idrâk ettiği gibi, hakkın varlığını da vicdanında hisseder.

Hakperest insan hak bulucu bir koku alma duyusuna sahiptir. Asla yanılmaz güçlü bir duyudur bu. Tıpkı bal arısının, yüzlerce fersah mesafeden, binlerce dağ, tepe, ova, karanlık tufan gibi engeller arasından, sayısız yolları, bozuk dağ yollarını, görünmez kara ve deniz yollarını o yön bulucu gizemli gücüyle aşarak kendi kovanını bulduğu gibi hakşinas insan da aynı şekilde hakkın peşine düşer, geceler, tufanlar, tuzaklar, komplolar, binlerce vesvese, baş döndürücü hokkabazlık arasında hakkın yönünü teşhis eder. Tarihin hakperestlerinin önderi olan İbrahim de o uzun ömrünü hakperestlik içinde geçirmiş, hak içinde hakla büyümüş, olgunlaşıp pişmiş, meyve vermiştir. Böyle bir insan olan İbrahim, peki nasıl olur da Hakk'ın hak

mesajını tanıyamaz ve İblis'in vesvesesini teşhis edemez?

Her ne kadar dost onun için bir ateş yakmışsa da düşmanın tutuşturduğu yangın ve alevden daha korkunç ve daha yakıcı...

Her ne kadar şimdi düşman, üzerindeki bu yangını soğutmaya, kırmızı güle dönüştürmeye çalışıyorsa da...

Dostla düşmanın, hakla bâtılın ölçütü, seninle yaptıkları şeye göre değildir. Bu ikisinin başka bir ölçütü vardır, benim ve senin kâr ve zararından daha öte bir şey.

İbrahim, artık ne yapması gerektiğini biliyor. Mesajın anlamını yakînen kavramıştır. Bilmektedir ki ta başından beri, o şüpheler şeytanın işiydi. Umutsuzluk içinde bir ömür boyu bekleyişten sonra bir evlada kavuşmuş olan bir babanın tarif edilemez aşkı, onu bilinçsizce, bu tür yorum ve tereddütlere sürüklüyordu. Bu yorum ve tereddütlerle kaçış yolu bulma emelindeydi. Allah'ın karşısında durmaksızın ve haktan yüz çevirmeksizin, İsmail'i kendisi için koruyabilmenin yolu.... Fakat artık her şey açık ve aydın,

dert verici, ızdırap verici!

Vah vah, ne korkunç bir fâcia!

İbrahim mesuldür, evet, bunu artık iyice anlamış vaziyettedir. Fakat bu sorumluluk bir babanın tasavvur edemeyeceği kadar acı ve çetindir.

Üstelik de İbrahim gibi yalnız, yaşlı bir babanın tasavvur edemeyeceği kadar...

Hem de İsmail gibi biricik oğlunu kesme konusunda.

Keşke İsmail tarafından İbrahim boğazlansa, kurban edilseydi, ne kadar da kolay!

Ne kadar da zevk verici!

Fakat hayır, genç İsmail ölmeli ve yaşlı İbrahim hayatta kalmalı, tek başına, üzgün ve yüreği dağlı...

Kanlı yaşlı ellerle!

İbrahim ne zaman mesajı düşünse, teslimiyetten başka bir şey

aklına gelmez. Artık en küçük bir tereddüdü yoktur. Mesaj, Allah'ın mesajı; çağrı, Allah'ın çağrısıdır. İbrahim, evet tarihin bu büyük âsîsi, Allah karşısında tam bir teslimiyet içine girmiştir.

Ama ne zaman emrin ifasını, İsmail'inin kesilmesini düşünse, çâresizlik ve acz, onu öyle bir baskı altına almaktadır ki fanus gibi kendi üzerine katlanmaktadır. Keder, temizlik ve direnç aynası olan açık benzini deri parçası gibi yakmakta, morartmakta ve soldurmaktadır. Dağ gibi dert yükü altında kemiklerinin kırıldığını duyar gibidir.

Zaaf, çaresizlik ve korku sultasının, İbrahim'in bütün bir vücudunu sardığını, derdin İbrahim'de neler yaptığını gören İblis, onun içine hırs ve tama' atmaya çalışır. İblis'in işidir bu: Âdem'in yeryüzüne inişinden beri Âdem'in çocuklarına tuzak kurmakla meşgul olan kinci düşman İblis, nerede bir insan kokusu alsa hemen orada bitiverir. Her kimde korku, zaaf, tereddüt, ye's, haset, bencillik, şuursuzluk, hatta bir şeye aşırı sevgi ve bağlılıktan bir eser görse hemen harekete geçip işe koyulur. İblis için iyi şeyler bile kötülük kaynağı olabilir, senin yolunun üzerine oturma fırsatı bulup seni kendine çağırabilir. Sorumluluktan uzaklaştırabilir, gönlündeki hak mesajın aydınlık ve açıklığını karartıp bozabilir. İblis, evlat sevgisini bile kötüye kullanabilir. "*Şüphesiz, mallarınız ve çocuklarınız birer fitnedir.*" (8/Enfal Suresi 28). Nedir fitne? Deneme/deney ocağı! Akîde yolunun seddi!

İsmail şimdi İbrahim'in tek aşkı,

İblis karşısında tek zaaf noktası...

Artık İsmail'e sahip olduğu için İbrahim'in yüreği hoplamaktadır. Mesaj, hak mesajdır.

Fakat onun yüreğini "İsmail'e sahip olma" zevkinin yerine "onu kaybetme" derdi doldurmuştur. Gam, öfkeli bir sırtlan gibi İbrahim'in canına çöreklenmiş, onu içten içe kemirmektedir. Gam kokusu İblis'i mest etmekte, sevinçten uçurmaktadır. Keder, insanoğlunu, İblis'in yağlı pençesine ve keskin dişlerine lokma yapmaktadır.

İblis tekrar umutlandı, kederli İbrahim'in içine hırs ve tama' atmanın gayretine düştü. İbrahim'in peşine düşerek "şuûrunun bilinçsiz" derinliklerinde gizlice aktı ve ikinci kez söylediği şeyi tekrarladı.

İblis'in mantığı her zaman birdir, aynı şeyin tekrarıdır. Yüzlerce renk ve düzen olsa da:

– "Bu mesajı, rüyamda..."

Fakat hayır yeter, yeter artık İbrahim!

İbrahim kararını verdi,

seçimini yaptı.

İbrahim'in seçiminin hangisi olduğu belli.

Peki hangisi?

"Allah'a kulluğun mutlak özgürlüğü!"

"İsmail'i kesmek,"

İbrahim'i kendisine kulluğa çağıran son bağı!

Önce olayı çocuğa açmaya karar verdi.

Oğlunu çağırdı,

oğlu geldi.

Baba, "kurbanlığını" tepeden tırnağa süzdü.

İsmail, büyük kurban!

Şimdi Mina'da kayalık bir köşede, baba ve oğul başbaşa konuşmakta...

Saçına sakalına ak düşmüş, bir asırdan uzun bir ömrü acılarla geçirmiş bir baba

ve nazik, yeni açmış bir çocuk!

Yarımadanın göğü, ne desem, dünyanın göğü, bu manzarayı görmeye dayanamaz. Tarihin işitip de kaydetmeye gücü yoktur. Yeryüzünde baba ile oğul arasında böyle bir konuşma asla hayal bile edilemez.

Böyle samimî ve böylesine müthiş bir konuşma!

Baba, sanki hikâyeyi anlatacak, ruhunun muzdarip ve acılı dalgalanmalarını oğluna açacak gücü kendinde bulamıyor.

Hatta "Ben seni kendi ellerimle kesmeye memur edildim." diyerek konuyu dile getirmeye kadir değildir. Nihayet kalbini Allah'a açar, dişlerini sıkar ve şöyle der:

"İsmail, ben rüyada seni kestiğimi gördüm..."

Bu kelimeleri ağzından öyle hızlı çıkarır ki konuşması çabucak biter, kendisi bile duymaz, anlamaz. Konuşmasını bitirdi. Ve öylece sessiz kaldı, İsmail'e bakmaktan ürkmüş korkulu bakışlar ve müthiş çehreyle!

İsmail meseleyi anladı, babasının acıklı yüzüne yüreği yandı ve onu teselli etti:

– "Baba! Hakk'ın emrini yerine getirmede tereddüt etme, teslim ol. Beni de bu işte teslim olmuş bulacak ve inşallah sabredenlerden olacağımı göreceksin!"

İbrahim bu sözler üzerine, hayret verici bir güç bulmuştu kendinde. Artık sadece hakperestlik gücüyle harekete geçen bir irâdeye ve sadece mutlak özgürlüğe sahipti. Kesin kararlılıkla ayağa kalktı. Bu kalkış öyle eritici, öyle çevik bir kalkıştı ki İblis'i hemen umutsuzluğa gark etti. Mutlak özgürlükten başka bir şey olmayan ve hakperestlik gücünün dışında başka hiçbir şeyin kımıldatamadığı bir irâdeye sahip olan tevhid delikanlısı İsmail de Hakk'a teslimiyette öyle yumuşak, öyle râm olmuştu ki âdeta "sessiz ve çok sabırlı bir kurbandı."

Baba bıçağı tuttu, keskinleştirmek için tarif edilemez bir güç ve hışımla taşa sürtüyordu. Hayatta en kıymetli gönül bağına karşı babalık şefkatini böyle ortaya koyuyordu. Çocuğuna gösterebildiği tek muhabbet buydu o anda.

Aşkın rûha bahşettiği güçle, önce kendini içte öldürdü, kendi can damarını kesti ve içi kendinden boşalarak Allah'a aşkla doldu.

Sadece "Allah" diye nefes alan bir canlı!

Sonra Allah'ın verdiği güçle ayağa kalktı. Rahat, sessiz ve itaatkâr duran genç kurbanını kurban yerine götürdü. Toprağa yatırdı ve çabucak altına aldı. Yanağını taşa koydu, başından tutarak saçından bir tutam kadarını avucunun içine aldı. Biraz geriye doğru çekti. Şah damarı dışarı çıktı. Kendini Allah'a havale etti. Bıçağı kurbanının boğazına dayadı ve bastırdı,

öfkeli bir bastırış, korkunç bir çabuklukla.

Yaşlı adamın bütün çabası henüz kendine gelmeden, göz açmadan, görmeden "onun her şeyi"nin bir anında işin bitmesi ve kendisinin kurtulması içindi.

Fakat...

Ah! Bu bıçak!

Bu bıçak... kesmiyor!

İncitiyor...

Bu ne acımasız bir işkence böyle!

Bıçağı hışımla taşa vuruyor...

Yaralı bir aslan gibi kükrer, dertle, ızdırapla, hışımla kendi üzerine kıvrılır âdeta, korkar, babalığından dehşete düşer. Şimşek gibi atılır, bıçağı kaptığıyla öylece itaatkâr, râm ve sakin bir şekilde duran, hiç kımıldamayan kurbanının üzerine ikinci kez hücuma geçer.

Bir de ne görsün:

Bir koyun!

Ve bir mesaj:

"Ey İbrahim! Allah İsmail'in boğazlanmasından vazgeçmiş; onun yerine kesmen için bu koyunu göndermiştir. Zira sen buyruğu yerine getirdin."

Allahu Ekber!

Demek Allah için insan kurban etmek yasak oluyordu. Oysa geçmişte bu, yaygın bir dinî gelenek ve ibâdetti.

İbrahim'in milletinde, insan yerine koyun kurban etmek vardır.

Bundan daha da anlamlısı:

İbrahim'in İlâhı'nın diğer tanrılar gibi kana susamamış olmasıdır. Aç olanlar, ete aç olanlar, Allah'ın kullarıdır.

Bundan daha mânidar olanı;

Allah'ın başından itibaren İsmail'in kesilip kurban edilmesini istememesiydi.

O istiyordu ki İbrahim, İsmail'in kurban edicisi olsun.

Öyle de oldu; ne yürekli bir insan!

Artık İsmail'i katletmek boşunadır, saçmadır.

Allah başından beri İsmail'in Allah'ın kurbanı olmasını istiyordu.

Öyle de oldu nitekim: Ne kadar sabırlı bir insanmış!

Artık İsmail'in öldürülmesi beyhüdedir.

Burada söz konusu olan "Allah'ın ihtiyacı" değildir.

Her yerde söz konusu olan "insanın ihtiyacı"dır.

Budur hakîm, şefkatli, merhametli, insanı seven Allah'ın hikmeti.

O, İbrahim'i İsmail'ini kurban etmek gibi yüce bir makama çıkarıyor,

İsmail'i kurban etmeksizin!

İsmail'i de "Allah'ın büyük kurbanı" olmak gibi üstün/zirve bir dereceye yükseltiyor,

ona hiçbir zarar vermeden.

Çünkü bu dinin öyküsü, işkence, insanın kendine eziyet etmesi, kan ve tanrıların kana susamışlığının öyküsü değil, "insanın kemâli"nin öyküsüdür. İçgüdü zincirinden, dar egoizm zindanından kurtuluşun öyküsüdür. Rühun yükselişi, aşkın miracı ve beşeriyet irâdesinin mucizevî iktidarının; her bağ ve kayıttan, seni "hakikat karşısında sorumlu bir insan" olarak esir ve âciz kılan tüm zincirlerden kurtuluşunun öyküsüdür.

Ve nihâyet "şehâdet"in yüce doruk noktasına erişmek,

tıpkı İsmail gibi.

Ve şehâdetten daha da öte, daha da yüce...

–Bu, beşeriyet sözlüğünde henüz adı olmayan bir şey–

İbrahim gibi!

Bu öykünün sonu nedir? Koyun kurban etmek.

Bu en büyük insanlık trajedisinde Allah'ın kendisi için istediği şey nedir?

Birkaç aç için koyun kesmek.

Ve şimdi sen, ey İbrahim gibi Mina'ya ulaşmış insan! Kurbanlığını getirmiş olmalı, ta başından İsmail'ini Mina'da kurban etmek için seçmiş olmalısın.

Senin İsmail'in kimdir? Nedir?

Kimsenin bilmesine gerek yok. Sen kendin bilmelisin ve tabiî ki Allah!

Senin İsmail'inin, kendi çocuğun olması mümkündür. Bu, tek evlâdın olmaya da bilir. Çocuğun olabileceği gibi karın, kocan, işin, şöhretin, şehvetin, gücün, iktidarın, mevkiin, makamın... da olabilir.

Senin gözünde, İbrahim'in gözünde İsmail'in sahip olduğu yere sahip olan kimsenin veya şeyin ne olduğunu ben bilmem tabiî ki!

Sorumluluğun gereğini yerine getirmene, hakikat için çalışmana engel olan, özgürlüğünü kısıtlayan, seni kendinle başbaşa kalmaya, nefsinle, hevânla birlikte olmaya çağıran zevk bağı olan, tıpkı toplum zincirinin, senin sağlam yerini bağlaması gibi yürümene izin vermeyen, İsmail'ini koruman için İblis'le işbirliği yapan, hak mesaja karşı kulağını sağırlaştıran, anlayışını, aklını bozan, kalbini çirkinleştiren, seni iman fermanı karşısında isyana, ağır ve zor sorumluluk yükü altından kaçmaya yönelten, seni koruyan ve kurbanını koruyan her şey ve herkes...

Bunlar İsmail'in özellikleridir. Sen kendin onu, kendi yaşamın-

da bul ve al, Allah'a yöneldiğin şu an Mina'da kurban et.

Koyunu, hemen ilk baştan seçme, bırak onu Allah seçsin ve İsmail'ini kesmek yerine sana takdir etsin, bağışlasın.

Böylelikledir ki Allah kestiğin koyunu kurban olarak kabul eder.

İsmail yerine koyunu kesmek, "kurban kesmek" iken koyun olarak koyun kesmek, olsa olsa "kasap"lıktır!

Teslis Putları

Şimdi şunu sormak gerek: Mina'daki üç putu tanıdın mı artık? İbrahim'e vesvese vermeye çalışan bu üç İblis sembolünü!

Acaba insan "kendi benliğinden sıyrılarak" mutlak özgürlük miracına kadar yükselebilir, insanı esâret altına alan kayıt, bağ ve zincirlerden kurtulabilir, ilâhî varlık olabilir, "kendisi için" ve fakat "kendi asliyetinin dışında başka bir şekilde" (existence pour soi) –itibârî– "Allah için" ve fakat "kendi öz biçimiyle" (existence en soi/authentique) –aslî/zatî– var olan İbrahimî varlık aşamasına yükselebilir, üç aşamayı da geçebilir mi?

Acaba bu üç put, Hacc-ı Ekber'de, Arafat, Meş'ar ve Mina'da söz konusu olan üç müsbet seyir merhalesinin üç menfî seyir merhalesi değil mi?

İlk taşlama Arafat'ın, orta taşlama Meş'ar'ın, son taşlama Mina'nın karşıtı değil mi?

Artık düşünecek mecalim kalmadı. Burdan öteye aklım ermiyor.

Fakat bu çerçevede ortaya çıkan şu soruya cevap vermem gerekmektedir: İbrahim olma yolunun üzerinde insana pusu kuran, onu ilâhî risâletini yerine getirmekten alıkoymaya çalışan üç aslî etken ve İblisî güç, üç temel put, tam olarak ne yapar?

Hakkın mesajını değiştirir, bozar ve tahrif ederler.

İnsanı, en büyük zaaf noktası ve düşüş yeri olan en güçlü sevgi bağını kötüye kullanarak kemale doğru yürümek ve Hakkın sorumluluğunu yerine getirmekten alıkoyar, felç ederler.

Bu üç putla ilgili somut kriterler edinmemize yardım eden di-

ğer bir özellik şudur: Bunlar üç müstakil puttur. Her birinin bir adı, ünvanı ve karargâhı bulunmaktadır. Fakat birbiriyle dayanışma içindedirler. Üçü de bir çizgide seyretmektedirler. Üçü de sorumlu insanın ve yoldaki insanın yolunun üzerinde pusuda beklemektedirler.

Bunların hepsinden daha da önemlisi şudur: Bu üç put, üç bağımsız varlığa sahip olmakla birlikte, bir tek varlığı sembolize ederler: İblis'i.

Bir "varlık", bir "vücut"turlar, ama aynı zamanda "üç tane"dirler; "üç vücut"turlar; ama aynı zamanda "bir"dirler!

Ne ilginç değil mi! "Teslis"in bilimsel ve yaygın tanımı da budur: Trinité: Üç ilâhlık!

Yahudilik'te: Phylion (filun) denilen üç uknum.

Hıristiyanlık'ta: Baba, Oğul ve Rûhu'l-Kuds!

Yunan'da: Bir başta üç yüz.

Hint'de: Vişnu, yine bir başta üç sima.

Hinduizm'de: Üç zatta menû: Baş, el, göğüs.

Eski İran'da: Üç âzer (ateş) de (Goşnesb, Estakhr ve Berzin mehr) Ahrumazda.

Ve başka bir yerde: Allah'ın vasıtası, Allah'ın gölgesi, Allah'ın âyeti.

Şirk nedir? Dünyevî bir din: Bilimsel tarih felsefesinde doğru bir şekilde ifâde edilmiştir ki şirk, toplumun alt yapısından doğan, mevcut düzeni izah edip meşrûlaştıran, toplumun maddî temelleriyle uyumlu çatıyı teşkil eden ve nihayet halkın bilincini uyuşturan şey!

Bütün bunlar doğrudur, bunları söyleyenlerin anladıklarından daha doğru, ama şirk dini bağlamında... Tevhid dini şirkin karşıtıdır ve şirkle aynı kaynak, öz ve fonksiyona sahip olması düşünülemez.

Tarihin savaşı, dine karşı dinin, şirke karşı tevhidin savaşıdır.

Fakat şu da var ki tevhid dinini dahi sosyal gerçekliğinde şirk

dini hâline getirmişlerdir. Tevhid örtüsü altına gizlenmiş şirk! Daha korkunç ve daha sürekli.

Hıristiyanlığın teslisi, tevhid idi! Vişnu, Ahura vb. aynı ilâh değil mi?

Ben inanıyorum ki bütün dinler tevhid üzereydiler. Sosyal düzen tarihte şirke; tek toplum, tek ruhlu ve sınıfsız toplum, sınıflı ve gruplu toplumlara; tevhid şirke dönüşmüştür.

Âdem'den geriye iki oğul kaldı, iki Âdemoğlu. Hayvancılık yapan Hâbil'i, bol ekin ve arazisi olan kardeşi Kâbil öldürdü. Kâbil'in ölümünü kimse haber vermemiştir. Kâbil ölmemiştir. Âdem'in vârisi olan Kâbil, bir gâsıp idi, bir katil idi, kardeşinin katili, şehvetperest, mülk sahibi, Allah'a karşı asî ve Âdem'in halefsiz halefi idi!

Tarihe egemen olan Âdemoğulları, Kâbiloğulları'dır.

Toplum gelişti; kurumlar, sistemler karmaşıklaştı; işbölümü, uzmanlık ve sınıflar ortaya çıktı. Kâbil, evet egemen güç, belirleyici güç, hakkın gâsıbı, maddî her şeyin sahibi olan Kâbil de üç ayrı yüzle ortaya çıktı. İlerleyen toplumda siyâset, ekonomi ve din üç boyutta belirdi ve Kâbil, bu üç ayrı üsten her birine de dayandı. Zor, zer ve zühd gibi üç kudreti ortaya çıkardı. İstibdad, istismar ve istihmar kendilerini göstermekte gecikmediler. Tevhid, bu üç sembolü Firavun, Karun ve Bel'am-ı Bâura olarak isimlendirmektedir. Fakat şirk, üç boyutlu egemen düzendeki bu üç yeryüzü tanrısını dinle izah etmekte ve gökteki üç tanrı ile tevil etmektedir.

Bu üçü, seni Allah'a kulluktan kendine kulluğa çağırır.

Ey İbrahim elbisesine bürünmüş insan!

Bunlar sana galip gelebilmek, başını bağlayabilmek, cebini boşaltabilmek, aklını iğdiş edip karartabilmek için seni "İsmailperestliğe" sürükler.

Vur ey Mina'ya gelmiş Hacı!

Sen ki İsmailini de kurban yerine getirmişsin.

Tıpkı İbrahim gibi üç çehre içindeki İblis'i taşla.

Ey büyük put kırıcının takipçisi, tevhid eri, üç putu da kır.

Zilhicce'nin onuncu güneşinin doğuşuyla birlikte zaman, hücum ânını ilan eder. Ümmetle aynı adımlarla yürüyerek Meş'ar'dan hareket etmiş ihramlı toplulukla Mina sınırından geç, taşlama geçidine hamle yap, ilk hamlede sonuncusunu vur!

Gerçekten bu sonuncusu kimdir? Önce ona mı atmak gerek?

Firavun mu?

Karun mu?

Bel'am-ı Bâura mı?

Bu üç put, bu üç Kâbilî gücün âbidesi, bu üç İblis sembolü, tevhid karşıtı şirk teslisidir.

Fir'avun'u vur; zira: "Hüküm ancak Allah'ındır."

Karun'u vur zira: "Mal, Allah'ındır."

Bel'am-ı Bâura'yı vur zira: "Din, büsbütün Allah'ındır."

Allah'ın tabiattaki temsilcisi, insanlardır, Allah'ın yeryüzündeki âilesi insanlardır. Yeryüzünün vârisleri ise Allah'ın layık, sâlih kullarıdır.

Demek ki Allah'ın hükümeti, insanların elindedir. Öz kaynakların hepsi de insanların...

Allah'ın dininden bütünüyle sorumlu olanlar da insanlardır.

Bu üçünden hangisi Fir'avun ve güce tapınmadır, hangisi Karun ve mala tapıcılıktır ve hangisi Bel'âm-ı Bâura ve mollacılıktır?

Her İbrahimî aydın, sahip olduğu fikrî bakış açısı ve sosyal mücâdele yöntemiyle ve de sorumlu olduğu sosyal düzen temelinde, son putun hangisi olduğuna karar verir. Baskıcı, militarist ve faşist bir düzende yaşayan siyasî bir savaşçı ise sonuncuyu Fir'avun olarak kabul eder.

Ekonomi faktörünün belirleyiciliğine inanan bir iktisatçı mütefekkir, sonuncunun Karun olduğunu düşünür. Cehaleti, fikrî donukluğu, bilinç ve gelişmeyi boğucu etkeni, şirk dini veya bozulmuş şirk dini olarak gören; beyinler, zihinler sarsılmadık-

ça hiçbir şeyin sarsılmayacağına inanan mücâhid fikirli aydın ise sonuncusunun Bel'am-ı Bâurâ olduğunu var sayar.

Ben ilk Hacc'ımda, sonuncuyu Bel'am olarak kabul ettim ve Bel'am niyetine taşladım. Kendi seçimimin Kur'an'a uygun düştüğünü de gördüğümü belirtmeliyim. Kur'an'ın saldırısı daha ziyâde nifak, şirk ve cehâlete; itirazı ise mollacılığadır:

"Onlar Allah'ı bırakıp da hahamlarını ve rahiplerini rabler edindiler..." (9/Tevbe Suresi 31)

Ruhânîlere, din adamlarına yönelik öfkeli acı ses:

"Onların durumu, koca koca kitaplar taşıyan eşeğin durumu gibidir." (62/Cuma Suresi 5)

"Artık onun durumu üzerine varsan da dilini sarkıtıp soluyan, terk etsen de dilini sarkıtıp soluyan köpeğin durumu gibidir." (7/A'raf Suresi 176)

Allah'ın dışında mollaları, din adamlarını rabler edinmişlerdir. Bu işe yaramaz mollalar, tıpkı kitap yüklü eşek gibidirler. Münafık molla, üzerine varsan da havlayan, terk etsen de havlayan köpek gibidir...

Bana göre Kur'an'ın son sûresinde de bu, beyanın icazıyla, sözün ilâhî güç ve güzelliğiyle ilginç bir şekilde vurgulanmaktadır. Sûre Peygamber'in şahsına hitap etmektedir. Kur'an'ın sana verdiği bu sûre, böyle bir şahsiyete, en büyük ilâhî risâlet, beşerin en büyük kurtuluş, bilgi ve liderlik sorumluluğuna sahip olan Peygamber'e seslenerek şöyle diyor: Sen "şer"den emin değilsin. O halde Allah'a sığın!

Süre, Allah'ı üç sıfatla tarif etmektedir:

"De ki sığınırım "İnsanların Rabbi"ne, "İnsanların Meliki"ne, "İnsanları İlâhı"na!"

Söz konusu üç putun kendilerine tahsis ettikleri üç gücün, olumsuzlanması ve Allah'ın zâtına ait olduklarının olumlanması (Tevhid!).

Burada da görmekteyiz ki ilâhî ve ruhânî güç sonda zikredilmiştir.

Peki Peygamber gibi bir şahıs, kimin şerrinden İnsanların Rabbi'ne, İnsanların Meliki'ne ve İnsanların İlâhı'na (Mâlikiyet, Mülükiyet, Rûhaniyet) sığınmalıdır? Hannâs'ın şerrinden. Hannâs kimdir? Kur'an, onu açık bir biçimde ortaya koymaktadır:

"İnsanların göğüslerine vesvese veren o sinsi Hannâs'ın şerrinden" (114/Nâs Suresi 4,5)

Burada insanların sînelerine vesvese (düşünce, duygu ve inanç) veren bir güçten söz edildiğini görebilmekteyiz.

Mina'da da sözkonusu olan, İbrahim'in sînesine vesvese veren İblis'tir.

Demek ki sonuncusu, bu vesveseci hannâstır... Din ticâreti yapan âlim kılıklı, ilim ticâreti yapan bilgin ve hâin aydın! Kur'an, insanlık tarihinin ilk çatışmasız ve sınıfsız toplumunu ihtilaf ve ayrılığa sürükleyen ilk zulüm, dalâlet ve tefrika faktörünün, kendilerini dinin ve din bilimlerinin sorumlu yetkilisi, şer'î ahkâmın uygulayıcı yetkilisi olarak gören, ihtilafları gidermek için geldiklerini, hak yönetim ve hukukun istikrarı için var olduklarını düşünenler olduğunu kabul eder. Bunlar, evet dini ellerinde tutan din adamları; ihtilaf, tefrika ve tezatları icad etmişlerdir; üstelik de dinî fanatizm, dinî taassup ve fikrî ihtilaflar adına ve de bilinçsizce değil, tersine bilinçli bir şekilde ve de tecâvüz, zulüm ve haset (bağy) kastıyla icat etmişlerdir.

"İnsanlar tek bir ümmetti." (2/Bakara Suresi 213; 10/Yunus Suresi 19)

İnsanlar, tek gruptu –hep birlikte, birlik içinde, sınıfsız, çatışmasız, tefrikasız bir toplum.–

"Sonra Allah, müjdeleyici ve uyarıcılar olarak peygamberler gönderdi ve ihtilafa düştükleri konularda insanlar arasında hükmetmek için onlarla birlikte Kitâbı hak ile gönderdi. Kendilerine kitap verilenler, (kendilerine hak ile bâtılı ayırt edici) apaçık belgeler geldikten sonra aralarındaki bağy yüzünden ihtilafa düştüler." (2/Bakara Suresi 213)

Fakat bu "Hac" benim gibi birinin anlama yetisiyle sınırlandırılamayacak kadar derin ve zengin bir olgudur. Başka bir ifadey-

le ben, "Hacc"ın tamamını, bütün yönlerini kavrayacak kapasitede birisi değilim.

Her gidişimde Hacc'ı bütün yönleriyle anladığımı, sonraki ziyaretimde artık bir tekrardan öteye geçmeyeceğimi sanırdım. Fakat bir sonraki ziyâretimde şaşırıp kalır, "önceki ziyaretimde Hac'dan ne anlamışım ki" diye sormadan edemezdim.

Ve sen ey benim okurum! Sen de sanıyorsun ki benim Hac hakkında söylediklerim, Hacc'ın bütün anlamını kapsamaktadır veya Hacc'ın mânâsı, burada söylediğim şeylerden ibarettir. Oysa durum böyle değildir. Bu noktada benim iddiam şudur: Burada söylediklerim, benim Hac'dan anladıklarımdır. Sen de başka bir şekilde anlamaya çalış. Zira bu, pratik "menâsik" risâlesi veya bir ilmihal kitabı değil, fikrî bir risâledir. Bütünüyle normal bir zihnin imkân ve kabiliyet sınırları içerisinde gösterilmiş bir çabadır. Bu, rejisörü evrenin rejisörü olan bu simgesel mucizevî gösteriyi kendi çapında tahlil etme ve denizi, bir testiye doldurma çabasıdır.

Bu nedenle Hacc'a her gidişimde önceki bilgi ve anlayışımı tashih ettim, önceki yorumumu tekmil ettim ve yeni sırlar keşfettim. Öncekine nispetle her şey olan ve fakat sonrakine nispetle hiçbir şey olan Hac bilgi ve anlayışıma yeni noktalar, keşif ve gözlemler kattım!

Son Hac yolculuğumda kendi kendime düşündüm: Niçin Hac rejisörünün kendisinin belirlemediği şeyi ben belirleyeyim? Eğer tayin edilseydi, tâyin edilmiş olurdu. Acaba bu üçünün tâyin edilmesi bizzat, bir tür tâyin değil midir?

Zaten bu her üçü biri, biri de her üçü değil mi?

O halde bu üç putu birbirinden ayırmak, birbirinden ayrılmaz bir bütün olan o üç "boyut"u ayırmayı zihne getirmektedir. Bu üç putun hangisinin kimi sembolize ettiğinin belirtilmesi, şunun için olabilir: Her putta diğer iki put gizli olarak mevcuttur. Öyleyse sen de her taşlamada diğer iki putu taşlamaya da "niyet" et!

Belirleme ve ayırma, insanların kalıpsal zihninin, sabit kalıplar,

monoton kurallar çıkaran ve adını sosyoloji, psikoloji, tarih felsefesi vb. koyan filozofların, bilginlerin zihninin bir sonucu olsa gerektir...

Hacc'ın yaratıcısı bilmektedir ki her kültürel dönemde, her medenî devirde, her tarihî aşamada, her sosyal düzende, her üretim alt yapısı, sınıfsal doku, fikrî üst yapı ve toplumsal ilişkide bu üç güçten biri, belirleyici güçtür ve diğer ikisinin de koruyucusudur. Sonuçta onu reddetmek, kurtuluş âmili, zafer ve Kurban Bayramı'nın kaynağıdır. O halde durma, hemen harekete geçerek Mina'da ukbâ (son) taşlama yerine git ve ilk saldırıda o gücü taş yağmuruna tut.

Kuşkusuz ileri kapitalist bir ülkeden gelen taş atıcı ile geri kalmış Orta Çağ din toplumundan veya faşist bir sistem ve ferdî diktatörlük düzeninden gelen taş atıcının taşlamadaki niyetleri farklı olur. Gerçi üçü de birdir sonuçta; sonuncusu, birinci ve ikincisini de barındırmaktadır kendi içinde. Fir'avun, Karun için soymayı, talan etmeyi yasallaştırır, Bel'am şer'îleştirir. Karun, Bel'am düzenini altınla çalıştırır, Fir'avun ise zorla, güçle korur. Bel'am, Firavun'un iktidarının temellerini gökyüzü tanrılarının omuzlarına koyar, Karun ise yeryüzü tanrılarının omuzlarına. Görüyoruz ki her biri kendi öz zâtının doğurduğu diğer ikisini, diğer iki kardeşini, hemcinsini iki yanına alarak iki koluyla sıkıca tutmuştur.

Sen ey hacı! Yeryüzünün neresinden, zamanın hangi çağından gelmişsen gel, toplumun arasındaki İbrahimî sorumluluğunun gerektirdiği hangi niyeti seçersen seç, sonuncuyu, her üçü niyetine vur. Çünkü İblis'i başvurduğu son hilesinde kovabilirsen, önceki hilelerini de doğal olarak boşa çıkarmış olursun.

Zira insanoğlu daima son aldatmanın kurbanı olmaktadır.

Sonuncusunu vurdun mu? Yüzünden mi? Başından mı? İsabet etti mi? Yedi vuruş mu yaptın? Dünyanın yaratılış günleri sayısınca mı? Yedi gezegen sayısınca mı? Yedi gök sayısınca mı? Haftanın bütün günleri sayısınca mı? Zamanın şartlarına uygun cihadlar sayısınca mı? Dünya yaratılalı beri mi? Yani yaratışla

başlayan savaş mı? Tabiatla, tabiatın yaratılışıyla uyumlu bir savaş mı yaptın?

Ne diyebilirim ki başka? Demek ki sayısız vuruş! Yani mütemadiyen, durmaksızın, kesintisiz, sulhsuz, tavizsiz, uzlaşmasız, "ateşkes"siz. Putla barışık ve birlikte yaşamaya asla yanaşmadan! Yani ömrünün tamamını sürekli Mina'da geçiriyorsun ve daima şeytan taşlamadasın.

Zira yedi, çokluk sayısıdır.

Sonuncusu düştü, Ey İbrahim! İblis, kararlı ve sebatkâr taş yağmurunun altında dize geldi, felç oldu.

Ve sen ey insan! Ey Allah'ın yeryüzündeki halifesi, sen de Allah gibi İblis'i recmettin, kovdun.

Sana secde etmekten kaçınan bu tek meleği, İbrahim gibi bir güçle ayaklarının dibine serdin, özgürleştin, İbrahim oldun! Ey İblis'in oyuncağı, puta tapan, şimdi bütün meleklerin secde ettiği varlık.!

Şimdi artık İbrahim'in makamına erişmiş bulunmaktasın; mesajı, çağrıyı işitmeksizin buyruğu ayırdetmekte, son savaş cephesinden zaferle dönmektesin. Son putu kırınca "aşk yolunda kendi İsmailini kesme" makamına eriştin. Artık hakperestlikte İsmailini de kurban edebilirsin.

"Ukbâ Taşlama"sından fatih olarak dönersin; aşka gönül koyup Hakk'ın özgür kulu olarak kurbana yönelirsin, kararlı adımlarla İbrahim'in ayak izlerini takip edersin, bir elinde hayatının İsmail'i, diğer elinde iman bıçağın. Kurban kesme yerine varır, İsmail'i yere yatırırsın.

Kararlı ayaklarının önüne,

Hakkı gören gözlerinin önünde,

Dişini sıkar, Allah'a gönül bağlarsın.

Ey büsbütün "hak' olmuş, ey Mina'ya gelmiş insan! Bıçağı İsmail'inin gırtlağına daya!

Ve...

...

... Bir koyunu kurban et.

Zira İbrahim'in Rabbi, kana susamış değildir. Senin İsmail'ine muhtaç da değildir.

Allah bizzat, senin İsmail'inin fidyesini öder.

Bütün bunlar seni çekebilmek içindi buraya,

evinin kara sıkıntısından! Ey İblis'in üç gölgesinin kurbanı!

Mina'nın kızıl kurbanı yerine, ey tevhid put kıranı!

Şimdi sen ki Allah yolunda İsmail'in boğazına bıçak dayadın.

İsmail'i öldürmek için Mina'ya geldin. Fakat ellerin, İblis'in kanına bulandı. İsmail'in de iftihar dolu olarak yanında durmakta.

"İsmail'i kesme"de "İblis'i taşlama"ya erişiyorsun. İnsan, ancak İsmailinin bağından kurtulmakla İblis'i dize getirebilir, aksi taktirde olay tersine döner. "İsmail heyacanı" içinde olduğu müddetçe, İblis "akabe"de iş başında, dimdik ayaktadır.

Ne ilginç bir şey! Bu dağlarda insana ne dersler öğretiyorlar!

Şimdi İbrahim olmuşsun artık, İblis'i yere yatırmışsın. İsmail'ini kurban yerinden götür. Kesip kurban etmen gereken, İsmail değil, İsmail bağı idi, İblis'in oyuncağı İsmail bağı. İsmail'in kendisi, Allah'ın mahbubu, atiyyesidir. İsmail'i sana Allah bağışladı. Şimdi onun fidyesini ödeyen de Allah'tır.

İsmail'ini kurban yerinden alıp götür, Mina cephesinden birlikte dönün. "Haram ülke", "haram zaman" ve "haram toplum"u inşa etmek, Allah'ın pak ve emin harîmini insanlara "Özgür Ev"in binasını, emniyet, özgürlük, eşitlik, birliktelik ve aşk sığınağını kurmak için İbrahimî tevhid misyonunu omuzlayarak Allah ile buluşmaktan halkın içine gelin!

Bayram

Şimdi her şey sona erdi. Hac bitti. Nerede? Mina'da! İlginç! Mekke'nin arka taraflarında. Mina, Mekke ile sınırdır, Kâbe'ye birkaç adımlık yerde.

Hac niçin Kâbe'ye varmadan son buldu?

Niçin Mekke'de, Mescid-i Haram'da, Kâbe'de değil?

Niçin Mina'da?

Bu sırrı anlaman gerek. Bütün Hac sırlarını idrâk etmeli, yaptığını düşünmelisin.

Uzlete çekilerek, yalnızlığa gark olarak değil, toplum içinde, toplulukla birlikte düşünmelisin. Hac toplulukla anlam kazanır. Burası Allah, İbrahim, Muhammed ve insanların buluşma yeridir.

Yeryüzünün bütün noktalarından buraya gelmiş olan insanlar, farklı renklere sahip insanlar, farklı milletler, farklı diller, farklı ülke ve düzenler...

Ama hepsi aynı kültür, aynı iman, aynı tarih, aynı ülkü ve aynı aşka sahip.

Her grup, bir milletin resmî değil, özgür ve doğal temsilcisi... Samimi halk arasından çıkmış insanlar, sokak, pazar, mezra ve okul insanları... Sınıf, meslek, soy sop, ilim, servet, nam ve şan gibi bağlayıcı hiçbir kayıt yok...

Güçlü olmak, Hacca gitmeye gücü yetmek, zengin olmak, servet sahibi olmak demek değildir. Hac, servete, zenginliğe düşen bir vergi değil, bir vazifedir, namaz gibi bir görev. Her görevi ifa etmeye güç yetirmek gibi, Hacc'ı yerine getirmeye güç yetirmek de aklî bir şarttır!

Burada bütün milletlerin gerçek temsilcileri, kendilerine özgü ve ortak dertlerle bir araya gelip toplanırlar.

Bayramdan Sonra İki Gün Vakfe

İdeoloji için oturdun,

ve amel için oturdun.

Bugün Zilhicce'nin onu. Kurban Bayramı, Hac sona erdi. Fakat yarın, Zilhicce'nin on birinci günü ve öbür gün, yani Zilhicce'nin on ikinci günü de çaresiz Mina'da kalırsın.

On üçünü de Mina'da geçirebilirsin, tercih senin. Bu üç günde

Mina bölgesinden çıkmak yasak! Kâbe'yi tavaf için bile geceleyin dışarı çıkmaya hakkın yok. Niçin? Çünkü şeytan taşlama bitmiş, kurban ifa edilmiş, ihramdan çıkılmış, bayram töreni yapılmış, bütün ihram yasakları kaldırılmıştır.

Peki öyleyse niçin bir milyondan fazla insanın, şehrin dışında, bu kuru vadide üç gün kalması gerek?

Oturalım da Hacc'ı düşünelim diye mi?

Yaptıklarımızı ortaya koymalı, düşünüp idrak etmeliyiz.

Oturalım da dünyanın dört bir yanından gelerek burada toplanmış, aynı aşk ve aynı imanla yoğrulmuş olan fikirdaşlarımızla, dert ortaklarımızla, yoldaşlarımızla, dert, acı, ihtiyaç, sıkıntı, güçlük ve ülkülerimizi orta yere serip konuşalım. Müslüman ülkelerin bilginleri, dünyanın bütün kıtalarından gelmiş sorumlu aydınlar, ülkelerinde sömürü, zulüm, fakirlik, cehâlet, hurafe, nifak ve fesatla mücâdele halinde olan Müslüman mücâhidler birbirleriyle tanışmalı, söyleşmeli, birbirlerinden yardım istemelidirler. Dünya Müslümanları kendi çağlarındaki İslâm dünyasını ve İslâm'ı incelemeli, süper güçlerin ve onların yerli işbirlikçilerinin tehlike, tuzak, komplo ve düşmanlıklarını ortaya koymalı, çözüm yolu aramalıdırlar. "Ümmet"i tehdid eden, bölücü, tefrika çıkarıcı çabalarla, kör taassuplarla, kara yoğun propaganda dalgalarıyla, cehâlet kokan hurafeciliklerle, kin tohumlarıyla, fırkacı ruhla, bid'atçilikle, sapma eğilimleriyle, mezhepçilikle, kültürzedelikle, kısacası yüzlerce hastalıkla, ortak bir evrensel mücâdele planı ortaya koymalıdırlar. İslâmî hedefleri ve insanî idealleri, gerek Müslüman ülkelerde, gerekse faşist veya diğer bağnaz, siyâsî ve dinî rejimlerde esâret ve işkence altında bulunan azınlıkların kurtuluşunu gerçekleştirme yolunda, birliktelik ruhu oluşturmalı, anlayış, fikir ve duygu birliği ruhu icat edilmeli, ortak düşmana karşı saflar birleştirilip sağlamlaştırılmalı ve de İslâm mezheplerinin ihtilaf ettikleri ilmî, fikrî ve fıkhî meseleleri ortaya koyarak söz konusu ihtilafları azaltma yolunda çalışmalı, mezhepler arasındaki mesafeler azaltılmalı, mezheplerin birbirlerini doğru ve tam tanımaları

için çaba harcanmalı, farklı teori ve bakışların serbestçe tartışılması, konuşulması ve incelenmesi yoluyla, inanç ve görüşlerin buluşma aydınlığında hakikati aramalı ve İslâm'ın ilk kaynağına giden yolu bulmaya çalışmalıdır.

Mekke'nin dışında, Mina'da, dünyanın yaklaşık bir milyon Müslüman temsilcisinin üç gün zorunlu duruşu...

Evet bu dağlık vadide üç günlük bekleyiş. Bu vadide ne görmeye değer bir yer, ne yapacak bir iş, ne alışveriş yapacak bir pazar veya çarşı, ne ferahlamak için bir gezi yeri, ne yaşam için bayındır bir yer var. Hiçbir şey yok yani.

Nitekim Peygamber'in buyruğuyla burada ev yapmak da yasak.[47]

Bu süre zarfında Hac herkesi ferdî hayatın bağ ve zincirlerinden kurtarmış, İbrahim'in güçlü ruhunun, onun rolünü ifa eden kimselerin şahsiyetine hulûlü ise korku, heves ve zaafları ruhlardan silip atarak düşünce ve duygulara itikadî sorumluluk ve fedâkârlık gücünü katmıştır.

Bu esnada Hacc'ın bitişi, gönülleri tevfik ve inayetle doldurmuş, ihram, mîkat, tavaf, sa'y, Arafat, Meş'ar, Mina, şeytan taşlama, kurban ve bayram, canları iman ve aşk ateşiyle tutuşturmuş; hayatta dağılmış, yıkılmış, yüzlerce ihtiyaç, dağdağa ve iştiğalin pençesi altında ezilip parçalanmış olan herkesi ihlas ve imanla bütünleştirmiştir.

Böyle bir zeminde,

böyle bir zamanda,

dünyanın her köşesinden gelmiş olan bir milyonu aşkın Müslüman insan, birbirini ve birlikte düşünmeden Haccı bitirmemeli, yeryüzüne dağılmamalı, ferdî ve toplumsal hayatın gailesi içinde boğulup kalmamalıdırlar.

Çünkü Hac, birlikte Mîkat'tan Mina'ya gelmektir. Arafat, Meş'ar ve Mina durağı daima vardır; fakat her zaman Hac yoktur.

[47] "Mina'da bina yoktur".

Bu günlerin dışında yılın diğer günlerinde gelirsen, boşuna gelmişsin demektir. Bugün burada Allah'la dopdolu bir havayı solursun. Yarın halk gittiğinde, burası da yeryüzünün diğer yerleri gibi bir yer, tek özelliği susuzluk ve bayındırsızlık olan bir yer olur.

Seni buraya şunu öğretmek için getirdiler: Halktan uzak, cennet aramak ruhbanca çirkin bir bencilliktir, veresiye bir maddiyattır, "peşin maddiyat"tan daha da kötü bir şeye değer vermektir! Arzusuna düşkünlüğü ve işkembesini doldurmayı ölümden sonrasına bırakan tamahkâr bir tüccarın ruhu! Peşini bırakıp veresiyeyi kabul eden ahmakça bir burjuvazi!

Zâhid de maddeci gibi egoisttir. Maddeci tekniği araç olarak kabul eder, zâhid ise dini. Maddeci, ilmi kendi zevk aracı kılar, zâhid ise Allah'ı. İkisi de aynı tür cenneti isterler. Maddeci bu dünyada, zâhid ise öteki dünyada bir cennet!

Fakat İbrahim ve Muhammed'in İslâm'ı bize öğretmiştir ki "Allah" böyle "egoist-kendine tapan mukaddes"ten nefret eder. Bir gününü, halkın işinden gafil olarak geçiren, toplumun yazgısı için sadece "düşünüp" kafa yormayan değil, aynı zamanda "çaba harcamayan" kişi yalnızca günahkâr değil, Müslüman da değildir![48]

Hacc'ı tamamlayıp İbrahimî zirveye, "İsmail'ini kurban etme" derecesine çıktın.

Evet öyle; fakat bu işin bittiği anlamına gelmez, henüz baştasın. Bütün bunlar, "kendine hizmet"ten "halka hizmet"e erişmen içindi. Ancak bu noktada aslolan, "nan" (ekmek), "nam" için değil "Allah" için vazgeçmektir.

Bu yüzden şöyle demişlerdir: O "mevsim"de gel ki "toplum"la, "cemaat"le birlikte gelmiş olasın. Harem'e tek başına gidebileceğin bir yola sahip değilsin.

Şimdi Hacc'ın sonunda, bütün İbrahimler son İblisî karargâhı

[48] "Müslümanların işlerine önem vermeden sabahlayan, Müslüman değildir." (Hz. Peygamber)

yerle bir ettikten, en değerli egoizm bağını kestikten, toplu zafer kutlamasını yaptıktan sonra... Ey kendilerini Mina'ya ulaştırmayı "başarabilmiş" bütün insanlar!

Dağılmadan, hatta "Allah'ın Evi"ne gitmeden önce, iki büyük İbrahimî risâletinizi bu iki günde ifâ edin:

1- Herkesi kuşatıcı fikrî, ilmî serbest bir seminer.

2- Büyük uluslararası sosyal bir kongre.

Bu iki gün, Hacc'ın "sonuçlarını alma"ya özgüdür. Kongre yapılmalıdır bu günlerde. Kapalı kapılar ardında bir salonda değil, açık dağlık bir alanda yapılan bir kongre. Alçak çatılar altında değil, yüksek gökyüzü altında, kapısız, duvarsız, kayıtsız, şartsız, teşrifatsız, protokolsüz bir kongre....

Başbakanların, devlet başkanlarının, resmî temsilcilerin, politikacıların, diplomatların, siyasî liderlerin, parti genel başkanlarının, parti genel sekreterlerinin, kabine üyelerinin, üniversite profesörlerinin, ruhanî ulemanın, seçkin aydınların, ekonomik makamların, sosyal şahsiyetlerin, itibarlı seçkin insanların vb.. oluşturduğu bir kongre değil...

"Bizzat halkın, insanların" oluşturduğu bir kongre!

"İnsanlar içinde Hacc'ı ilan et, gerek yaya, gerek uzak yollardan gelen yorgun develer üzerinde sana gelsinler." (22/Hac Suresi 27), evet "bizzat insanlar"!

Aime Cesaire'nin ifadesiyle: "Hiç kimse halkın mütevellisi olma ve halk adına konuşma hakkına sahip değildir"

Shandel'in deyişiyle: "Halkın bizzat bulunmadığı yerde halktan söz etmek, halk adına konuşmak, ancak hayasızlığın getirebileceği koskoca bir yalandır. Zira halk adına konuşmaya, halkın yerine karar vermeye sadece ve sadece Allah'ın hakkı vardır. Yeryüzünde Allah'ın halifesi olmaya da sadece halkın hakkı vardır."

Bu yüzdendir ki Allah'ın düzenlediği "Mina Kongresi"ne halk, aracısız, referanssız katılır.

Allah, her yıl mevsiminde tüm dünya halklarını bu kongreye

dâvet ederek, İsmail'in kurban yeri Akabe cephesinden dönüşte kongreye iştirâk etmelerini; imanı ve "tevhid" düzenini yeryüzünde yerleştirme, zamanın putlarını yerle bir etme ve dünyada "Haram Şehri" kurma yolunda birbirleriyle sözleşme yapmalarını; insanlık tarihindeki İbrahimî risâletin sonuncusu olan ve peygamberlerin risâletini devam ettirme görevini toplumun sorumlu, bilgili aydınlarının omuzlarına yüklemiş bulunan Muhammed'in takipçileri olarak "Şehit Ümmet"i tevhid çatısı altında inşâ etme misyonunu, "hikmet", "imâmet" ve "adâlet"i insan hayatına, buraya, Allah'la insanların/halkın buluşma yeri olan bu aşk, cihad ve şehâdet ülkesine hâkim kılma sorumluluğunu üstlenmelerini; bir ümmet olarak, insanların yaşamında, güzelliklere dâvet ve çirkinliklerle mücâdele sorumluluğunu taahhüd etmelerini; "Kitab ve silah" Peygamberi'nin çağrısına uyarak, "düşmana karşı acımasız, birbirlerine karşı merhametli" cepheyi tüm dünyada iyice belirginleştirmelerini istemektedir.

Tüm dünya Müslümanları her yıl, kan, toprak, coğrafya ve siyâsî düzenlerinin kapalı sınırlarının dışına çıkar; bu açık dağlık alanda, gök kubbe altında, hep birlikte özgürce düşünmek, konuşmak, meseleleri gündeme getirmek, çözüm aramak, dünyadaki bütün fikirdaşlarından yardım istemek için özgür Mina Kongresi'ne katılırlar.

Bu, fikrî, ilmî bir oturum; ama akademik ortam ve anfilerde, bilimsel üniversite mahfillerinde, bilginlerle uzmanlara özgü kapalı yerlerde yapılan bir oturum değil bu oturum. Birkaç günlük bir seminer, fikrî bir seminer, ideolojik bir seminer. Bu seminer herkese açıktır. Evet herkes, üniversite hocası, fabrika işçisi, büyük din adamı, meşhur kişi, isimsiz köylü, çiftçi... Kısaca buraya gelen herkes Mina Kongresi'ne iştirâk etme, Kongre'de konuşma ve görüş belirtme hakkına sahiptir.

Burada tüm işâret, alâmet, derece, rütbe, mevki, makam, renk ve mesâfeler Mîkat'ta atılmıştır.

Burada herkes yekvücuttur, yani herkes insandır. Herkes aynı sıfata sahiptir, yani herkes hacıdır.

Sözün özü budur.

İnsan için İbrahimleşmekten daha üstün bir makam yoktur.

Ve burada herkes İbrahim rolüne bürünmüştür.

Şimdi Hacc'ın sonunda hemen dağılıp ülke, şehir ve evinize dönmeyin. Kurban Bayramı'ndan sonra iki gün daha kalın; düşünün ve birlikte oturun, birlikte düşünerek her zaman ve her yerde şu soruya cevap arayın:

Toplumda

"ne yapmak gerek?"

Bundan daha çok da birlikte oturup şu soruyu düşünün:

Hac'da

"ne yaptınız?"

Genel Bir Bakış

Gelin, sonuca ulaşmaya çalışalım; zira yaptıklarımızın ne olduğunu, bütün bunların ne gibi anlamlar ifâde ettiğini, bu sırların ne olduğunu anlamamız gerek.

Tasavvuf, –Arafat ve Meş'ar'a uğramadan– Mina'dan başlar ve Mina'da kalır. Felsefe Meş'ar'a kadar gelir, ama Mina'ya ulaşmaz. Medeniyet, Meş'ar ve Mina'sız, Arafat'ta sâkindir. İslâm Arafat'tan başlar, Meş'ar'a uğrar, oradan sorumlu, hamleci bir geçiş yaptıktan sonra Mina'ya, ideal ve aşk aşamasına varır.

Hayret ki aşk ülkesi Mina'da hem Allah, hem de İblis var!

Burada senden, senin hayat serüveninden söz ediyorlar, dünyadan değil. Evrende sadece Allah vardır. Evrene tevhid egemendir. Evet orada, içinde Allah ve İblis'in yuva kurduğu insandır konuşulup gündeme getirilen; düalizm tabiatta değil, insandadır. Mina, senin iman ve aşk ülkendir, kaderindir. Orada içindeki İsmail'inin başında Allah'la İblis savaşmaktadır. Mina, senin arzularının ülkesidir.

Ne kadar şaşırtıcı: Zafer günü, kan bayramı, çocuğun doğum şenliği yerine çocuğun şehâdet töreni!

"Kurban Bayramı"

Bu millete; bu milletin gelenek, tarih ve övünç kaynaklarına bir bak!

Kan, soy sop ve toprak milleti değil.

Akide ve cihad milletidir o.

Tevhid ümmeti.

Kullar ki insanın özgürlük misyonunu –Âdem'den âhir zamana kadar– omuzlarına almış, özgürlük savaşının sınırlarını fıtratlarının derinliklerine kadar genişletmişlerdir. Kullar ki cihad meydanını Bedir'den Mina'ya kadar uzatmışlardır.

Kullar... Özgürlüğün, hürriyetin manasını böyle zirve noktasında anlayan kullar, özgürlüğü, sadece Fir'avun'dan kurtulmak değil, İsmail'den de kurtulmak, sadece düşmandan değil, kendinden de kurtulmak olarak anlayan kullar!

Bayram Sonrası Taşlama

İlk gün, birinci hamlede son puta saldırdın ve sonra İsmailinin kurban yerine yöneldin,

İhram'dan çıktın; fatih olarak çıktın, sevinçle bayram yaptın.

Şimdi ikinci gündeyiz: Şeytan taşlamalısın, yalnız her üç putu da.

Bu kez sırayla: İlk önce birinci putu, ikinci olarak ortadaki putu ve üçüncü olarak son putu...

Üçüncü gün dahi her üç putu da sırayla taşlamalısın.

Dördüncü gün Mina'da kalabilirsin de gidebilirsin de.

Eğer kalmayı tercih edersen önceki iki gün gibi üç putu taşlaman

ve eğer gidersen, geride kalan silahı, Mina cephesinde, toprağın altında bir yere gizlemen gerekecek.

Emirdir!

Bayram sonrası "teşrik günleri"ni[49], şeytan taşlayarak geçirmek için Mina'da durmalısın.

[49] Istılahî mânâda Kurban Bayramı'ndan sonraki üç güne "teşrik günleri" denir.

Bu ne demek?

Zilhicce'nin onunda İbrahimî kurb makamına eriştim, İsmail'in fedâkârlık ve özveri gücünü elde ettim. İlk günün ilk hamlesinde İblis'in son üssünü yerle bir ettim, kurban kestim, ihramdan çıktım. Savaş, zaferle sonuçlandı. Bunu kutladım. Mina fethinden sonra hâlâ niçin savaş? Düşmanın son kalesi düştükten sonra hâlâ niçin taşlamaya devam?

Derstir bu!

Cansız yere serilmiş olan şeytanın, tekrar canlanıp ayağa kalkabileceğini asla unutma!

Nitekim devrim, zaferden sonra da daima yok olma tehlikesiyle, "karşı devrim" (zıdd-ı inkılâb) tehlikesiyle karşı karşıya kalır.

Başı ezilmiş yılanlar, fethin sıcak günlerinde, şenlik gafleti ve iktidar gururuna kapılındığı günlerde tekrar renk değiştirip ortaya çıkar.

Dost kisvesine bürünür, içerden hançerler. Devrimin bütün getirilerini gasbeder, mücâhidlerin mirasını yer ve şehitlerin taziye ağıtlarını okur.

Zafer, seni rehâvete, rahatlığa sürüklemesin. Elinde tuttuğun Mina dizginini sıkı tut, silahını elinden bırakma. Zira İblis'i kapıdan kovsan pencereden girer, dışarıda ezsen içerde meydana çıkar, savaşta güçsüz bıraksan barışta güç kazanır. Sen onu Mina'da yok etsen o seni "ben"de yok eder... Ne desem, nasıl anlatsam ki? İzah edebiliyor muyum acaba? "Vesvâs"ın binlerce örtüsü, binlerce görüntüsü vardır. Kara "küfür" elbisesini üzerinden çıkarıp atsan, yeşil "din" hırkasını giyer, "şirk" çehresini ortaya çıkarıp rezil rüsvâ etsen, "tevhid" örtüsüne bürünür. Puthaneyi başına yıksan, mihrabda yuva kurar, Bedir'de kanını döksen, Kerbelâ'da intikam alır; Hendek'te kılıç yese, Kûfe Mescidi'nde cevap verir; Uhud'da Hübel putunu elinden alsan, Sıffîn'de Allah'ın Kitâbı Kur'an'ı el üstünde tutar, karşına çıkar!

Sen ey saf dil savaşçı, düşüncesiz ve aydın adam!

Sen sanıyor musun ki Zilhicce'nin onuncu günü "Akabe" meydanında düşman karargâhını yerle bir edip zafer kazanmakla iş bitmiş, görev tamamlanmış olur, savaş elbisesini çıkarıp barış elbisesini giyinebilir, koku sürünüp süslenebilir, zafer kutlamaları yapabilirsin; artık cihad tamamlanmış, artık tehlikenin kökü kazınmıştır; gerçekten Mina sahnesini terkedebilir ve serbestçe "Allah'ın Evi"ne girebilir, umutla, gönülden ziyaret ve ibadetinle meşgul olabilir veya fatih olarak "kendi evi"ne dönebilir, kendi iş ve aşınla "meşgul olabilirsin." Gerçekten böyle bir zanna kapılabilir misin?...

Ey İbrahimî mücâhid! Unutma ki Zilhicce'nin onuncu günü, "Fetih Bayramı" değil "Kurban Bayramı"dır! İsmail'i kesip öldürmek, Hacc'ın sonu değil, başlangıcıdır. Tevhid ordusu aşk ülkesine varmıştır. Tevhid ordusu, idealini gerçekleştirme yolunda İblis'in direniş üssünü yerle bir etmiş, Mina'da galip gelmiştir. Fakat ey tevhid mücâhidleri! İbrahimî devrim zaferinden sonra silahı yere koymayın, şımarıp muzafferce yiyip içmelerle oyalanmayın. Yenilmiş olan düşmanın dirilme tehlikesi hâlâ mevcuttur. İblis'in üç karargâhı düşmüş, fakat ayakları üzerinde dikilmekte, Mina toprağında kökleri bulunmaktadır. Fetih ve Kurban Bayramı'ndan sonra hamasî ruhu, her an ḥazır olma durumunu ve cihad halini korumalı, tam bir uyanıklık, zekâ ve bilince sahip olmalı, Meş'ar'dan saldırıp Mina'da zafer kazanmış olan, belirlenmiş düzenli bir program çerçevesinde disiplinli bir şekilde hareket eden bütün askerlerle işbirliği yaparak İblis'in üs ve kalelerini düzlemeli, yerle bir etmeli, kurşun yağmuruna tutup ayaklarınızın altına almalı, kökünü kazımalısınız. Devrim hâlâ tehlike içindedir. Muzaffer bir devrim dahi tehlikededir!

En büyük fetih ve zaferinle bile gurura kapılma.

Çünkü İbrahimleştikten sonra da tehlike içindesin.

İsmail'ini kestikten sonra dahi tehlikedesin.

Zira İblis yedi renkli, yetmiş tuzaklı bir düşmandır!

Dün seni aldatmak için İsmail'in hayatını bahane ederken bugün İsmail'i boğazlamanı, senin gurur kaynağın yapabilir.

Öyleyse mütemadiyen "şeytan taşlama" halinde ol.

Mina ülkesinde olduğun sürece her üç putu da ez!

Çünkü Mina, senin "iman" ülkendir, "aşk" toprağındır; bütün arzularının, bütün temennîlerinin merkezidir; iftiharlarının, zaferlerinin cephesi, son hicret durağındır.

Haccın, en yüksek kemal, kalen, "hayatının ideali, ideal hayatın"...

Tevhid'in baş menzili ve ne ilginçtir ki düşmanlarının, üç şirk tâğûtunun en korkunç tuzak yeri!

Sen Mina'ya vardın. O halde hep Mina'dasın artık. Anlatabiliyor muyum? Mina da hep sendedir tabiî ki.

Ve Mina her zaman tehlike içindedir.

Tâğût, hep azgındır; öyleyse Kurban Bayramı'ndan sonra da taşlamaya devam et. Mina'da olduğun sürece her gün üç putu da ez.

Bu demektir ki hayatını hep "cihad" içinde tutmalısın.

Yani cihad sadece seni hükümete, egemenliğe eriştirmenin kestirme yolu değildir.

Yani cihad sadece iktidar elde etme aracı değildir.

Yani hasmına gâlip gelmekle cihadın sona ermez.

Yani "Kurban Bayramı'nı yap, ama Fetih/Zafer Bayramı"nı yapma.

Yani İhram'ını çıkar, ama şeytan taşlamayı bırakma.

Yani zafer "bir günde" kazanılabilir, ancak kendini muzaffer addedersen, birdenbire onu kaybedersin.

Yani hasmı yenmek için sadece "bir atış", yok etmek için ise "yedi atış"!

Düşman kalesinin düşüşü, "yedi darbe"yle, düşmanın kökünün kuruması "yetmiş darbe"yle .

Yani Meş'ar'da topladığın silahı taksim et. Kaç kurşun var? Yetmiş kurşun! Hayret! Yine yedi ve yetmiş.

İlk günün bir hamlesi son puta, sonraki üç gün, her gün sırayla üç puta üçer hamle, her hamle yedi atış ve toplam yetmiş atış.

"On hamle"de yeter sayı tamam. Fakat üç son hamle son güne, Zilhicce'nin on üçüncü gününe, "vakfe"nin dördüncü gününe mahsustur. İlk gün, yani Zilhicce'nin onuncu günü elde ettiğin zaferden sonra da mecburen iki gün daha kalmalı ve savaşmalısın; fetihten sonra savaşı devam ettirip üçlü karargahları, sırayla tek tek ezmelisin.

Dördüncü gün, seçimini kendin yapmalısın. Eğer Mina'da işin bitmemişse, eğer hâlâ tehlike hissediyorsan, kalabilirsin. Eğer kalırsan savaşmalı; tıpkı iki gün önceki gibi her üç üsse sırayla üç hamle yapmalısın. Dolayısıyla savaş için Meş'ar'dan beraberinde "yetmiş kurşun" getirmeli ve emrolunduğun şeyi yaparak savaşta mecburen üç üsse "yedi kez" hamle yapmalısın. Bu yüzdendir ki topladığın silahı taksim edip 1/7'sini zafer kazanmak, galip gelmek için kullanmalı, 6/7'sini ise savaşa devam etmek, zafer sonrası mücâdeleyi sürdürmek için kullanmalısın. Böyle yapmalısın ki bütün hareketlerin yazgısı, bütün devrimlerin meş'um sonu tekrarlanmasın, İslâm'ın tarihteki yazgısı tekrar gelmesin ve Mekke Fethi'nden sonra "Ebü Süfyan'ın teslimiyeti"ni "Ebü Süfyan'ın İslâm'ı" sanmayasın. Şu halde "yirmi üç yıllık cihat" risâleti'nin zaferinden, dış cephede şirkin düşüşünden, put yüzlü aristokrasinin belinin kırılmasından, Kureyş'in bünyesindeki câhiliyete galip gelindikten sonra, Bedir, Uhud ve Mekke Fethi'nde dize gelen servet, güç ve hile adlı üç üssün, iki yüz küsür yıllık "imâmet" dönemi katedilip cihada ve Akabe üssünün düşüşünden sonra taşlamaya devam ederek kökü kazınmalıdır. Kökü kazınmalıdır ki şirk, tevhid elbisesine bürünmesin. Kökü kazınmalıdır ki "Hendek"in o tarafında yenik düşen Hannâs, sürünerek bu tarafına geçmesin ve câhiliyet, İslâm'ın vârisi olmasın. Eğer "Sakife"de zafer kutlamaları yaparsan, Rasül'ün hilâfet örtüsüne bürünen cellad, Arafat, Meş'ar ve Mina'da elde ettiğin herşeyi Kerbelâ'da, kana bular ve Fırat'ın suyuna boşaltır.

Taşla, ey İbrahimî mücâhid! Ey ki "Meş'ar"dan gelmiş İslâm eri! İman ve cihad ülkesi "Mina"da, "İblis", her üç karargâhında pusuda beklemektedir.

Sakın unutma, sen oldukça o da olacaktır!

Vahy'in Son Mesajı

Hac, Kur'an'ın kelimelerle ifâde ettiği mesajı, hareketlerle ifâde eder. Hac boyunca Kur'an'ı da bitirmemiz öğütlenmiştir. Öyleyse müsade edin de Hacc'ın sonunda Kitab'ımızın son mesajından bir ders almaya çalışalım.

Kur'an'ın son kelimeleri, "bir tehlike"den söz eder, Hacc'ın son hareketleri ise "atış"tan, "taşlama"dan!

Hacc'ın son aşamasında "üç putun taşlanması"ndan bahsedilir; Kur'an'ın son sûresinde ise üç gücün reddedilmesinden. Hacc'ın sonunda hâlâ bir "tehlike"den söz edilerek İbrahim'in takipçisine "Bu tehlikeden kork." diye hitab edilir. Kur'an'ın sonunda da hâlâ bir şerrin varlığından bahsedilerek, "İbrahimî Peygamber"e hitaben "Şerden kork!" uyarısı yapılır.

Hayrette kalmamak mümkün mü? Kurban bitiyor, ama tehlike bitmiyor. Risâlet zaferle tamamlanıyor, ama tehlike sona ermiyor. Nübüvvet sona eriyor, ama tehlike hâlâ sürüyor.

Ne şaşırtıcı bir durum! Kur'an iki sûreyle son bulmaktadır: Her iki sûre de "şerden sığınmak"tan söz etmektedir. Her iki sûrede de korkutan, Allah'tır; Allah'ın korkuttuğu kimse ise tarihte tevhid risâletinin, İbrahim'in risâletinin tamamlayıcısı olan Muhammed'dir.

Aynı şekilde Hac da iki günlük vakfe ile son bulmaktadır. Her ikisinde de "taşlama"dır söz konusu olan. Her ikisinde de korkutan Allah'tır. Korkutulan kimse ise tarihte tevhid elçiliğinin başlatıcısıdır.

Ve sen ey Muhammed'in izinde yürüyen! Ey İbrahim'in geleneğini –"amel"le değil, "sembol"le– tamamlamış insan, Mina'dan böyle âsûde bir şekilde nereye gidersin?

Hacc'ın sonunda ey hacı! Bırak da Kur'an'ın sonunu okuyalım ve muzaffer Peygamberimizin risâletinin nasıl bir tehlike içinde olduğunu görelim. Mina meydanını terk etmeden ve taşlayarak dağıttığımız üç karargâhı geride bırakmadan önce Allah'ın son mesajını duyalım ve dinleyelim de dostuna, halka gönderilen

insana nasıl bir korku verdiğini nasıl bir uyarıda bulunduğunu[50] görelim.

Kul: "Eûzü bi Rabbi'l-felak"

De ki (Ey Muhammed): "Sığınırım sabahın Rabb'ine,"

"min şerri mâ halak"

yarattığı şeylerin şerrinden,

"ve min şerri ğâsikın izâ vekab"

ve her şeyi kuşattığı zaman karanlığın şerrinden,

"ve min şerri'n-neffâsâti fi'l-ukad"

düğümlere üfürüp büyü yapan üfürükçülerin şerrinden,

(ve nihayet): "ve min şerri hâsidin izâ hased"

ve haset ettiği zaman, hasetçinin şerrinden.

Burada "dış düşman"dan söz edilmekte, "dış düşmanlar"dan, milletimin, ülkemin ve kendim dışındaki düşmanlardan bahsedilmektedir.

Açık ve nesnel olan, bizimle yüzyüze savaşan düşmanlar...

Gece olunca ortalığı kaplayan karanlıklar, fesatlar, pislikler... Mina geçidine koyu bir karaltı çöker, sel gibi akar ve Mina Vadisi'ni doldurur, her yeri kaplar her şeyi kirletir, Arafat'ın aydınlığını, Meş'ar'ın aydın görüşlülüğünü, Mina'nın iman ve idealini tamamen köreltir, mahveder, boğar. Öyle ki "Mina"dasın ama göremezsin, "Mina"dasın ve fakat anlamazsın. Âşıksın ama maşûkunu tanımazsın. İsmail'ini kesersin, ama tevhidin kurban yerinde değil, tâğûtun yerinde.

"Zulmet" (karanlık), zulmeder.

Taşlarsın, ama İblisleri değil, melekleri. Boğazlayıp kurban

[50] Ben bu noktada şöyle düşünüyorum: "Allah'a sığın!" diye Peygamber'e ikazda bulunulması ve ona pusu kuran şerlerin gösterilmesi ve özellikle Bîset'in ilk yıllarında nâzil olan bu iki sürenin Kur'ân'ın sonuna yerleştirilmesi Hz. Peygamber'den sonra ümmeti arasında meydana gelen şeylere aristokrasi, seçkincilik, şirk ve cahilî geleneklerin İslâm sûretinde tekrar canlandığına bir işarettir.

edersin, ama koyunu değil, insanı, kendini; sa'y edersin, ama kendi ayaklarınla değil, hasmın dizginiyle. Tavaf edersin, ama Allah'ın yörüngesi üzre değil, Nemrud'un verdiği yön üzre...

"Zulüm" zulmeder.

Ğâsikın izâ vekab.

Gizli ve açık komplolar... Siyâset büyücüleri, düşünce efsuncuları, sihir üfleyiciler, hilekâr vird okuyucuları tefrika çıkarır, düşmanlık yayar, şâyia çıkarır, kin tohumları atar, kenetlenmiş elleri hasım yumruklar yapar, dizeleri parçalar, şirâzeleri koparır, kardeşleri düşman, düşmanları kardeş yapar, düğümlere cadı kanı üfler, bağlara yakınlıklara ayrılık hançeri dayar, irâdeleri felç eder, imanları mahv eder, kararları sulandırır ve anlaşmaları bozarlar. Bir dinin bünyesini böler, bir ümmetin bütünlüğünü bozar, her fırkayı, her parçayı "ğâsık"ın pençe ve dişinde bir lokma yaparlar! Çünkü "neffâse"ler (neffâsât) "ğâsık"ın yetkili acentalarıdır. Büyücüler gece sığınağında iş yapar, gece için çalışırlar.

Nihayet hasetçinin şerrinden sığınmalı, ama hasedi gizlediğinde değil –çünkü hasetçi bir hastadır, kendi kendine zarar veren bir hasta– tersine haset beslediği zaman.

Bu, ne "ğâsık"; açık, zorba, zâlim bir yabancı, ne de "neffâse"; ğâsıkın gizli çalışan, art niyetli, ücretli acentasıdır.

Çünkü o, bir "yakın", "dost", dert ortağı, dava arkadaşı! Ne düşman ne de düşmanın kiralık adamı; ne despot ne despotun oyuncağı, ne "zâlim", ne de zâlimin oyuncağı; avamdan bir fanatik ve "doğru yoldan sapan"ın kutsal eşeğidir, belki "nâkis" [sözünden dönen], "arkadan hançerleyen"dir, hiyânet eder, ama hâin değildir. Dostu vurur, ama düşman değildir. Neffâselerin âleti, oyuncağı "vâkıb olan gâsık"ın çadırının ücretsiz ve minnetsiz direğidir.

Öldürür, ama eli kana bulanmaz. Kötü şeyler yapar, ama kimse ona kötü gözle bakmaz. Dost yoluna çukur kazar, ama "garaz"dan değil, "maraz"dan.

En meş'um ve en tedavi edilemez hastalık: Haset.

Muzaffer devrimleri yıkan bir düğüm, ukde,

"yiğit mücahidler"i en yüksek övünç noktasından aşağıya düşüren bir ukde.

Dostu, dost eliyle şer'î olarak kurban eder.

Zahîd dindarı, küfür ve fıskın kukla kâtili yapar;

–Kendisi istemeden ve halk bilmeden!–

Belirtelim ki "gâsık"ın kara çadırı, Mina yokuşunu yok edebilir.

"Neffâse"lerin yuvaları bulunup Mina'dan atılabilir.

Fakat hasetçiyi ne yapayım ben? Ona ne yapabilirim ki? O, bizzat kendin olan bir ızdıraba sahiptir, bizim bir iç acımızdır, kendimizdendir, yakınımızdadır, fakat gâsık'ın âleti, gâsık'ın neffâselerinin oyuncağıdır.

Ancak o da bizim gibi, gâsık'ın düşmanıdır ve belki gâsık, neffâselerinin bizden daha çok düşmanıdır.

Bu yüzdendir ki üç "şer" safında son sıra hasetçiye âittir.

Ve ilk gün son "taşlama" hasetçiye yapılmalıdır.

İçerden iman ve idealin son âfeti hasetçidir.

Burada da yine teslis var. Üç tâğût var.

İlk taşlamanın hedefi; gâsık: Gece, karanlık ve zulmün sultası.

İkinci ve orta taşlama yeri; nâfis, nâfisin ajanları: Ayrılıkçı büyücüler, düşünceyi, ahlâkı, bilgiyi mahvedenler, gâsık için fikrî ve kültürel altyapıyı hazırlayanlar, vâkıb gecenin kucağında halkı uyutanlar.

Üçüncü ve son taşlama yeri: Hâsid, gâsık'ın beşinci direği, nâfisin bilinçsiz oyuncağı, düşmana hizmet eden bir dost.

Bütün bunlara rağmen Mina'nın bu üç tâğûttan kurtuluşu çok kolaydır.

Bırak, "felak" başkaldırsın. Sabahın yarıcısı, ak nûr nehrini Mina boğazına akıtsın.

Güneş kılıcı gâsıkın çadırını parçalasın, zulüm ve zulmetin Mi-

na üzerindeki hegemonyasını kaldırıp atsın. Bunları yapacak olan güneş kılıcı, ğâsıkın sığınağında gizlenen neffâseleri, Mina'nın kayalık ve inlerinden çıkarıp mahveder. Sonuçta bir de bakarsın ki gecenin iktidarı ve büyücüleri yok olup gitmiştir. Hased düğümleri tutulup boğazlanır ve incitmeden, dost hastaların derinliklerine defnedilir.

Bütün bunlar gecenin işidir tabiî. Bu üç şer, gecenin karanlık işlerinden çıkmaktadır. Bırak gece ölsün...

Müsaade et, sabahın ağartısı çıksın ortaya.

Ey şafağın Rabbi!

Rabbu'l-felak.

Ancak son sûrede daha ciddî, daha korkunç bir tehlikeden söz edilir. Açıktır ki Mina'yı özgürlüğe kavuşturmak, daha da zorlaşmıştır. Fahreddin Râzî'nin ifâdesiyle önceki sûrede (Felak Sûresi) sadece Allah'ın bir "sıfatına vurgu yapılmıştı, bu sûrede (Nâs Sûresi) ise üç "sıfat" vurgulanmıştır.

Sözün siyâk ve sibâkından anlaşılmaktadır ki öykü çok ciddî, karmaşık ve uzun boyludur.

Felak Süresi'nde Allah, "Felak'ın Rabbi" olarak tâbir edilmiştir. Orada felakın düşmanı olan birtakım güçlerden söz edilir. Karanlıkta yaşayan bu güçlerin "felak"la ölmeleri için gecenin kara perdesinin, aydınlık kılıcıyla yarılması kâfîdir.

Nâs Süresi'nde ise Allah, insanların "Rabbi", "Meliki" ve "İlâhı" olarak tabir edilmiştir. Yani bu sûrede, ilâhlık iddiasında bulunan, insanlar arasında üç ilahî unvana sahip olduklarını iddia eden insanların düşmanı güçlerden söz edilir. Söz konusu üç unvan şunlardır:

Kul: "Eûzü"

Deki: Sığınırım

"bi Rabbi'n-nâs"

insanların Rabbi'ne,

"Meliki'n-nâs"

insanların Meliki'ne,

"İlâhi'n-nâs"

insanların Ma'budu'na.

Felak Süresinde; dünya ve toplumdan, hükmeden kara iktidardan, düşüncelere garazla büyü üfleyen gizli iş çevirenlerden, –marazla– hiyânet eden bencillerden söz edilmişti. Aynı şekilde insanlık karşıtı üç âfetten, toplum karşıtı üç güçten, zulüm ve zulmet, fesat ve dalâlet, bencillik ve hiyânet diye üç yok edici güçten ve bunların kurbanları insan, insanlık toplumu ve devrimci hareketten söz edilmişti.

Nâs Süresi'nde ise sosyal düzenden, sınıfsal alt yapıdan, "insanlar"dan, halka egemen güçlerden; halkın, toplumun, insanların yazgısına müdâhale eden güçlerden, Allah'la ve ilâhlık iddiası taşıyanlarla ilişki içerisindeki insanlardan, aslî şer'den, insanların ebedî düşmanından ve kurbandan söz edilir, insan türünden değil, insan toplumundan söz edilir.

Sadece insanlarla ilişki bakımındandır ki put üretilmekte, tâğûta tapılmakta, Allah'ın sıfatına ve Allah'a âit olan isme kendilerinin sahip olduğunu iddia edenler ortaya çıkmaktadır. Yine sadece Allah'ın halkla –dünya veya tabiatla değil– ilişkisi bağlamındadır ki engeller konulmakta, aracılar çıkmakta, Allah'ın kullarını kulluğa çağırmaktadırlar. Hakikatleri gerçeklikler içinde değil, kitapların içinde arayan soyut düşünen bilginlerin düşüncesinin aksine tevhid ve şirk iki felsefî kuram değildir, medrese ve mâbetlerin dört duvarı arasına sıkışmış kelamî bir çekişme de değildir. İnsan, fıtratının derinliklerinde, kitlelerin hayatının içinde, tarihin çekişme, çatışma ve hareketinin kalbinde, tüm zamanlar itibariyle halkla halk düşmanları arasındaki sınıfsal savaşın merkezinde doğan canlı bir gerçekliktir.

Soyut düşünenlerin zannettiklerinin tersine şirk, bir dindir, tarihe egemen bir din; evet halkın afyonu bir din! Tevhid ise tarihin mahküm dini; halkın, insanların kanı, insanların fıtratı, risâleti ve silahı; en büyük, en derin, en gizli insanlık faciası –ki hâlâ aydınlar bu hususa parmak basmamışlardır– insanların,

tek özgürlük faktörûyle kul edilişleri, insanların yaşam ve izzet sermâyeleriyle ölmeleri ve zillete düşmeleri! Peki nasıl? Din vesilesiyle dini değiştirerek. Tarihin büyük nifakı: İblis Allah'ın mukaddeslik elbisesi içinde, Tevhid, şirkin hizmetinde! Ya şirk? Yeryüzü rablerinin elinde bir din, Ehrimen'in âyetleri, Hannâs'ın âyetleri! Hannâs nedir? En büyük şer, insanların düşmanı!

Bu nedenledir ki Nâs Sûresi'nde "nâs" (insanlar) hep tekrar edilmiştir.

"İnsanlar" arasında kendi ilahî güçleri için imal ettikleri bu yeryüzü tanrıları kimlerdir? Allah'a ve halka isyan etmiş, Hakk'a tuğyan etmiş bu tâğûtlar hangileridir?

Yine üç tâğût! Teslis!

Bu sûrede Allah için zikrolunan Allah'a özgü üç ismin gâsıbı üç tâğût!

Tevhid, sıfatların tevhidi.

Onun zıddı olan şirk, teslis şirki, "cellât Kâbil"in şirki, üç yüzle ortaya çıkar ve insanlara, "şehit Hâbil"in çocuklarına hükmeder.

Kâbil birdir; Fir'avun, Karun ve Bel'am-ı Bâûrâ bu birin üç görüntüsüdür; üç vücut değil, üç çehre![51]

İlginçtir ki tarihin bütün teslisleri böyledir. Bütün üç ilâhlı dinlerde tanrı, üç "yüz" ve görüntüye, tek "baş"a sahiptir!

Başlangıçta insanlık kardeşçe yaşıyordu. Orman ve nehir, ortak

[51] Meybedî, Keşfü'l-Esrâr tefsirinde, burada "mâlikiyyet, mulûkiyyet ve ruhâniyyet" olmak üzere üç güçten söz edildiğini ihsas etmiştir. Fakat onların "nâs"la ilişkisi bağlamında yaptığı izahı mahvetmiştir.

O şöyle demektedir: Sûrede "nâs" beş kez tekrarlanmıştır. Birinci nâs'dan maksat, nezârete ve sahibe ihtiyacı olan çocuklar; ikinci nâs, güç ve mulûkiyyete ihtiyacı olan gençler; üçüncüsü nâs, tâat ve ibâdet ehli olan yaşlı erkek ve yaşlı kadınlar (söz konusu üç güç, üç ilâhî güç, şirk düzeninde insanların üç ilâhı, mezkur ilâhî özellikleri kendilerine tahsis etmiş, ilâhlık iddiasında bulunmuşlardır), dördüncüsü şeytanın saptırmayı çok istediği veliler ve salihler; beşincisi ise kötü işler yapanlar ve müfsitlerdir!

mülktü. Herkes, sahibi Allah olan özgür tabiat sofrasının başında otururdu. Bütün kullar eşitti. Avcılık çağı... Herkes vahşî hayvan yakalar, hayvancılık yapardı. Hayat tarzı, Hâbilî idi. Ahlâk da Hâbilî idi. Kâbil çiftçi oldu ve "Bu arazi benim mülkümdür." dedi. Yani "senin mülkün değildir." demek istedi.

"Bir tanedir, ama aynı zamanda üç tanedir. Üç tanedir ama aynı zamanda bir tanedir."

Teklik ikiliğe, bire tapıcılık, monoteizm, iki ilâha tapıcılığa dönüştü. Kâbil Allah'ın yerini aldı ve üç çehreye büründü. Böylece üçe tapıcılık, teslis ortaya çıkmış oldu.

Teslis, uğursuz bir üçgen: İnsanlığın bütün peygamber, adâlet savaşçısı ve şehitleri bu teslis mezarında gömülü.

"Meş'um tılsım" esaret boyunduruğu gibi insanların boynuna geçmiş, "kâinatın Rabbi"ni "toplumun tanrıları"nın kulluk zincirine bağlamış üç tarafı olan bir tılsım[52] üç ortaklı bir "şirket!"

Birincisi halkın başını bağlar, ikincisi cebini boşaltır ve üçüncüsü ise diğer ikisinin ortağı olup ruhânî bir yüz ve göksel bir dille halkın kulağına şunları fısıldar:

"Sabret din kardeşim. Dünyayı ehline bırak. Açlığını günahlarının bağışlanması için bir kaynak olarak kabul et. Bu dünya hayatının cehennemine öbür dünya cennetinin bedeli gözüyle bakıp tahammül et. Eğer bunlar, bu dünyada zulüm ve fakirliğe sabredenlerin, âhiretteki mükâfatlarının ne olduğunu bilselerdi, bugünün bedbahtı olan senin yarınki mutluluğuna gıbta ederlerdi."

"Kardeşim! İçinde mârifet ışığını görebilmen için onu boş tut, yemekle doldurma!"

"Bir çaresi var mı bunun? Başımıza gelen her şey önceden kader kalemiyle alnımıza yazılmış." Saîd (mutlu), ana karnında da saîddir. Şâkî (mutsuz) ise ana karnında da şâkîdir. Her itiraz, ilâhî meşiyete yapılmış bir itirazdır. Verdiğine de vermediğine de şükret. Bu zâlimlerle hesabını hesap gününe bırak. Zulme sab-

52 *"...Üzerlerindeki ağırlıkları, sırtlarındaki zincirleri..."* (7l/A'raf Suresi, 157)

ret. Fakirliğe şükret ve yakınma, yoksa öte dünyada sabredenlerin alacağı mükâfattan yoksun kalırsın. Her şeyi oluruna bırak ki pirince giderken evdeki bulgurdan olmayasın. Unutma ki yaratılmışa itiraz, yaratana itirazdır. Hak ve adâletin hesabı Allah'a aittir; yaratılmışların değil, Allah'ın işidir. Ne ölümde ne de hayatta sen hükümde bulunma; zira hâkimlerin en hâkimi ahkemü'l-hâkimîn olan Allah'tır. Zinhar, dünyada bağışlamadığın zâlimi (Kıyâmet gününde) erhame'r-râhimîn olan Allah'ın bağışladığını görünce mahcup olmayasın! Herkes kendi amelinden sorumludur. Emr bi'l-ma'rûf nehy-i ani'l-münker nedir peki diye soracak olursan şunu derim: Evet bu var, ama bir takım şartlar çerçevesinde. Birinci şartı, ilim ve takva sahibi olmaktır. İkincisi etkide bulunabilecek ve sonuç alabilecek yakîne sahip olmak, üçüncüsü ise zarar gelme ihtimalinin olmamasıdır. Eğer bu görevi yaptığında sana zarar gelme ihtimali varsa, sorumluluk ve mükellefiyet kalkar..."[53]

Evet... Bu üç işbirlikçi, hemfikir, birbirinin destekçisi, ortağı... Kâbil, üç maskeli, üç ebedî teslis tanrısı, küfür ya da İslâm elbisesi içinde, şirk ya da tevhid kisvesinde... Halkın tabiatına ve yazgısına egemen, her zaman, her yerde, –din adına– yeryüzünde tüm zamanlar boyunca insanlara hâkim güç: Kâbil!

Bu üç tâğût, Kâbil'in üç çehresidir. Mülk sahibi Kâbil, kardeşi, çoban Hâbil'i öldürünce, Hâbil'in babasız kalan çocukları, babalarının katili amcalarının velâyetine girdiler.

Ve cellat, kendisinin şehit ettiği insanın vârisi!

İlginç: Hayvancılık ve eşitlik çağı insanı Hâbil'in vârisleri olan tevhid ve adâlet davacıları yani İbrahimî peygamberlerin hepsi birer çoban![54]

[53]Bunun en güzel örneği İmam Hüseyin'in davranışıdır. İmam Hüseyin, yazıp kardeşi Muhammed Hanefiyye'ye bıraktığı vasiyetinde resmen emr bi'l-maruf nehy ani'l-münker için kıyam ettiğini ilan etmişti. Gördük ki bunun zararı, hatta tehlikeli boyutları vardı. Bir sonuç ve etkisi de yoktu. ("Dine Karşı Din", "İslâm'a karşı İslâm" ve "Şia'ya karşı Şia"yı görüyor musun?)

[54]Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "Ben Kararit'te halkın koyunlarını güderdim... Koyun gütmemiş hiçbir peygamber yoktur." (İbn Hişam, c.1, s.117)

Bu gönderilen çobanlar zincirinin son Peygamberi, kendisi de "Kararit"te Mekke halkının koyunlarını güden "ümmî rasûl"ün ifâdesiyle:

"Koyun gütmemiş hiçbir peygamber yoktur."

Bu, Kâbil'in ve üç evlâdı olan kurt, tilki ve farenin geleneğidir: Tarih boyunca onların sonsuz gayreti, Hâbil'in evlatlarını –insanları– istibdat (baskı), istihmâr (eşekleştirme) veya istismar (sömürü) yoluyla "koyun"laştırmak olmuştur.

Nitekim her çağda gördüğümüz şudur: Medeniyet şehrinde, kültür merkezlerinde, ilim havzalarında, dinî mabedlerde, filozof, âlim, hikmet sahibi insan ve önder yerine ümmî bir çoban çölün yanık bağrından ansızın şaşırtıcı bir ateşle ortaya çıkıp ve koyunları bırakıp Kâbilî güçlerin kurbanı olmuş ümmetin önderliği ve kurtuluşu için çobanlık asâsıyla yeryüzü tanrılarının başına son hızla atılır. Tam bu noktada Kur'an'ın sahibi Allah'ın celîl sözünün derinlik ve güzelliğini anlamak mümkün olmaktadır:

"İnsanların kendi içinden peygamber gönderdik ve bu peygamberi halkının diliyle gönderdik."

Şu âyet bunu izah etmektedir:

"Andolsun biz elçilerimizi açık delillerle gönderdik ve onlarla beraber Kitâb'ı, ölçüyü indirdik ki insanlar adâleti yerine getirsinler. Ve kendisinde çok büyük bir kuvvet ve insanlara birçok faydaları bulunan demiri indirdik..." (57/Hadîd Suresi 25)

Belirtmek gerekir ki tarih boyunca her nerede ve ne zaman halkın içinden bir peygamber risâletle görevlendirilip gönderildi veya halktan, insanların içinden bir "adâletçi" sorumluluğu üstlenerek ortaya çıkıp Hâbil'in çocuklarını –insanları– tevhid, adâlet ve bilgiye çağırdıysa, bunlar hemen olanca güçleriyle ona saldırmış, onu öldürmüşlerdir.[55]

[55] *"Allah'ın âyetlerini inkâr edenler, (açık hakikatleri değiştirip bozan ve gizleyenler), haksızca peygamberleri öldürenler, insanlar arasında adâleti emredenleri (eşitlik yolunda mücâdele edenleri) öldürenler (var ya), onları acı bir azapla müjdele."* (3/Âli İmran Suresi 21)

Sonra daha bir kuşak bile geçmeden öldürdükleri peygamber veya dâvetçi için ağıtlar düzer, yas tutar, dâvetçinin imanına vâris, ümmetine velî olurlar.

Ama peygamber onlara galip gelmişse hepsi ona teslim olmuş, elbiselerini ters çevirip kılık değiştirmişlerdir. Yine bir kuşak ya geçer ya geçmez, onun halifesi ve nâibi olmuş; sancağına, kitabına mührüne, kılıcına sahip çıkmışlardır.

Bir Kâbil var, ama üç yüzlü! Veya yedi renkli, yetmiş maskeli, yedi bin unvanlı ve yetmiş bin tuzaklı.

Bir Kâbil var; kâtildir, kardeşi ise onun maktûlü.

Bir Kâbil var; mâlik (efendi)tir, halk ise onun memlûku (kölesi).

Bir Kâbil var; hâkimdir, halk ise onun mahkûmu.

Bir Kâbil var; sâhirdir (büyücü), halk ise onun meshûru (büyülediği).

İki kardeşi iki düşman yapan, iki eşiti iki eşitsiz hale getiren, mülkiyettir.

Mülkiyettir, insanı iki soy, toplumu iki sınıf, tarihi iki kutup, bir ilâhı iki ilah, birliği ikilik yapan.

Kur'an'ın tabiriyle istikbar ve istiz'af!

İstiz'af ne demek? Ne büyük ve kapsamlı bir kelime! İnsanları zayıflatan, zaafa sürükleyen bir şey!

Bir Kâbil var, bir de onun üç çocuğunun eliyle, üç üsten üç boyutlu yapılan istiz'af, mustaz'aflık:

Ya güç kullanarak zincire vurur, istibdat, siyaset, Firavun.

Ya para kullanarak kanını emer; istismâr, iktisat, Karun.

Ya da hile ile onu aldatır; istihmâr, iman, Bel'am-ı Bâurâ!

Bir "egemen sınıf" var, üç yüzlü; üç egemen güç var bir sınıf içinde. Üç biçimde kendini gösteren bir Kâbil var, bir ilâhı üç ilâh yapıyor: Teslis!

Bir tanedir, ama aynı zamanda üç tanedir. "Üç tane, ama aynı zamanda tektir."

Fakat yedi renkli, yetmiş yüzlü, yedi yüz isimle ve yetmiş bin tuzakla!

Maskeli ve maskesiz, küfür veya din, şirk veya tevhid, anarşi veya kanun, diktatörlük veya demokrasi, kölelik veya özgürlük, feodalizm veya burjuvazi, din veya ilim, ruhaniyet/din adamlığı veya aydınlık, felsefe veya tasavvuf, zevk veya riyâzet, vahşîlik/ilkellik veya medeniyet, çöküş veya ilerleme, maddiyât veya maneviyât, Hıristiyanlık veya İslâm, Ehl-i Sünnet veya Şia.

Gider, ama geri döner; kapıdan kovarsın, bacadan girer.

Köleliği ezersin, ama efendi derebeyi olur, köleyi çiftçi yapar. Feodalizmi Büyük Devrim'le yıkarsın, ama derebeyi kapitalist olur ve çiftçiyi işçi yapar.

Musa, tevhid "Yed-i Beyzâ"sıyla Firavun'u Nil Nehri'nde boğuyor, Karun'u toprağa gömüyor ve büyü dinini risâlet ejderhasıyla yok ediyor.

Hemen Nil'e düşmüş olan Fir'avun Ürdün Nehri'nden çıkıp gelir, ama bu kez Şimon adıyla Müsâ'nın vârisi olur, kırbaç yerine Müsâ'nın asasını eline alır. Fir'avun'un sihirbazları ise Hârûn'un çocukları ve Mûsâ'nın ahbârı olur, büyücü ipleri yerine Tevrat'ı ellerine alırlar. Bel'âm-ı Bâurâ Allah'ın âyeti olur; Karun ise tevhid milletinin emini (hazinedâr) olur. Her üçü de "Arz-ı Mev'ûd" adına Filistin'i yutar ve "Eski Sabetaylar"ı "Yeni Kıbtîler" yapar.

Beklenen Mesih gelir, Yahudiliği nesheder, Roma İmparatorluğu'nu devirir.

Kayser Papa olur, Yahudi ahbârı Hıristiyan rahipleri; hahamlar keşiş; Roma senatörleri Vatikan kardinalleri, saray kilise, Kayser Papa ve Jüpiter Mesih olur.

Muhammed doğar, Kayser ve Hüsrev devrilir, keşiş ve mûbed (Zerdüşt din adamı) tard edilir, Arap ve Acem aristokrasisi kaldırılır.

Kayser ve Hüsrev halife olur; keşiş ve mübed imam ve kadı; köylüler, süvariler, çiftçiler, aristokrat, feodal ve aristokrat ha-

nedanlar ise ashab, seyyidler, cömert zatlar, ev sahibi, şerifler, haseb ve nesep sahipleri adını alır. Sasanî Krallığı ve Roma İmparatorluğu'nun adı Rasülullah'ın risâleti; kilise ve ateşkedeler mescit; katliamlar cihad; yağmalar zekât ve insanların zilleti Allah'ın takdiri olup çıkar.

Hz. Muhammed'in âilesi öldürülür, hapsedilir, gasb, zulüm, katliam ve esaret kurbanı edilir. Ebü Süfyan ve Abbas Hanedânı Muhammed'in vârisi olur.

Buna karşılık Ali, Muhammed'in sünnetini devam ettirmek için direnir; gerçek önderler, iki yüz elli yıl hilâfetle savaşır ve şehit düşerler. Onların hakperest izleyicileri, velâyet sancağını zulüm yönetimi boyunca omuzlayarak, kızıl Şia yolu, câhilî geleneğin egemenliği ve soyluların hilâfeti altında göndere çeker, zulüm düzenini yok etmek için imâmet ve adâleti dinlerinin sloganı haline getirirler.

İmâmet ve adâlet yolunda bin yıllık cihad ve şehâdetten sonra, ansızın halife Şiî olur; Safevî saltanatı, Alevî velâyetin vârisi olur. Dâru'l-hilâfet ise Âli Kapu... İşte böyle!

Avrupa'da Rönesans Kilise'ye galip gelir; bilim dinin yerini alır; modern üniversiteler karşısında eski skolastik okullar terk edilir ve bilim adamları din adamlarını mâbetlerin köşelerine sürerler:

Bel'âm-ı Bâurâ, Kilise'den üniversiteye geçer.

Fransız Devrimi feodalizmi yıkar, köydeki arazi ağası Karun atılır, ama aniden şehre dönüp banker ve banka sahibi olur.

Fir'avun'un başı devrim giyotiniyle gider, Versay'da "saray"dan atılır, ama Karun hazinesi ve Bel'âm'ın büyüsüyle demokrasi sandığından çıkıverir...

Ve bir "Gol" (Gaulle) "İki Gol" (De Gaulle) olur![56]

[56] Fransızca'da "Gol"ün (Gaulle) anlamı çomaktır. Görüldüğü gibi bu De Gaulle (Dö Gol) iki çomak demektir. Devrim'den sonra demokrasi ve liberalizm örtüsüne bürünmüş; ne de güzel ya! Üçüncü Dünya insanları için; sadece istibdat zamanlarının değil, Devrim sonrası Fransa'sının yoğun sömürüsünün kurbanı olan Müslümanlar için dahi böyle maalesef. De Gaulle'lerin çomağı-

Amcaoğullarımız yakamızdan ellerini çekmezler. Kâbil'in çocuklarını kastediyorum. Üç işbirlikçi, her zaman ve her yerde hep birlikte hareket eden üç hemfikir! Kurdun elinden zorbalık kılıcını alsan fare servetle seni satın alır; satılmazsan tilki din ile seni aldatır; bu olmazsa ilimle, bu da olmazsa, sanatla, o da olmazsa felsefeyle, ideolojiyle... Olmazsa oyunla, o da olmazsa dolambaçlı yollarla, danışıklı dövüşlerle, bu da olmazsa ağlayıp sızlamalar, yalvarıp yakarmalar, dövünmeler, ah vah etmeler ve zihnî ve ruhî meşguliyetlerle... Olmazsa kinler hep tarihe, aşklar da ölüm sonrasına aittir diyerek "hâl"den gaflet eden her şeyle, bu da etki etmezse tüketim, zevk, eğlence, gösteriş, lüks, rütbe, makam, varlıklılık, borç, kredi, taksit ve köpek dolaştırma çılgınlıklarından dem vurup adını "yaşam" koymakla, çalışma ve fazla mesaiden dem vurup adına "refah" diyerek korku, endişe, dalkavukluk ve zevkle, ömrü gece gündüz koşuşturarak geçirmekle, kendini birkaç yıl geri alma duygusuyla bütün özgürlük, değer ve fırsatları "lüks"e kurban etmekle, geçmişte yediğin şeyler için geleceğini modern patronlara, modern rablere adamakla, "rahat vasıtalarını" satın almak için "hayatın rahatı"nı satmakla; ölünceye kadar koşturup ömründe bir an olsun düşünmemekle, anlamak için bir fırsat yakalamamakla... Bunlar da yetmezse caz, eğlence ve seks şamatasıyla; bu da mı olmadı, o takdirde tasavvuf cezbesiyle, uyuşturucu, eroin, esrar, LSD ve daha başka binlerce ayak oyunlarıyla, binlerce "hak" ve "bâtıl"la, seni kendinle meşgul edip oyalayacak, haktan gafil kılacak her şeyle!

Adı küfür de olsa iman da olsa seni yolundan alıkoyan her şeyle!

Biz "insanlar" tüm zamanların "yetim küçükleri"yiz; bütün yeryüzünün mustaz'aflarıyız; şehit Hâbil'in çocuklarıyız, Allah'ın doğru kulu, "Âdem" âilesinin evlâdı, kardeşliğin muhafızı, eşitliğin dostu, ilk saf fıtratın, gerçek tevhidin, vahdetin, sulhun temsilciyiz... İnsanlığın, –tabiatın Rabbi'nin herkese açık sofrasının başında– "tek bir ümmet" olduğu çağın yadigârıyız. Bun-

nı, sopasını yiyor ve onlara alkış tutuyoruz. Hannâs'a ve Vesvâs'a bak. Bak da gör onların neler yaptıklarını.

ların hepsi, onun şehâdetiyle yere defnedildi, mülkiyetin ma'sûm maktulü babamızın kanıyla, hile ve hıyanetle toprağa karıştı. Bir arzu, bir iman gibi onun içinde kaldı.

Yüreğimizde, onun öcünü alma, onun kan davasını gütme arzusuyla bir umut ışığı gibi bir risâletin beklentisi içindeyiz!

Tevhid bayrağı bu umudun meşalesidir. Bu risâlet bayrağı Arafat'tan Mina'ya kadar elçilikle görevlendirilen çobanlar vasıtasıyla elden ele dolaşır. Nesilden nesile miras olarak aktarılır. Hâbil'den İbrahim'e, İbrahim'den Muhammed'e, Muhammed'den Hüseyin'e ve Hüseyin'den de bütün her zaman ve her yerde...

Âhir zamana kadar!

Evrensel adalet devrimi, tarihin mahkûmlarının önderliği, yeryüzü mustaz'aflarının verâseti!

Elden ele dolaşan, tarih yatağında toprağın sinesine kırmızı bir hat çeken sancak... Tevhid sancağı!

Ve şirk sancağı: Zulüm, açlık, cehalet sancağı, üç tâğûtun elinde...

Küfür ve din, taassup ve tefrika değildir; dertsiz filozof ve sûfîlerin çekişmesi değildir. Küfür ve din, insanın "ğay" (sapıklık) ve "rüşd" (doğruluk) ü demektir.

Küfür ve dinin niteliği açık, her birinin özellikleri ortada. Sözkonusu olan "rüşd" ve "ğay"dır; adâletle zulmün savaşıdır.

Bunun dışında her ne varsa yalan, aldatmaca ve nifaktır.

Hiçbir söze kulak verme: Tarihte, evet baştan sona "nifak"la dolu olan bu tarihte sadece Kâbil'in çocukları konuşma hakkına sahip olmuşlardır. Hak'tan, dinden söz etme hakkına bile onlar sahip olmuşlardır. Ne söylüyorum? Şehit Hâbil'den, Hâbil'in çocuklarının yazgısından söz etme hakkına dahi!

Sadece Kur'an'ın sözüne kulak ver, onun adına konuşanların sözlerine değil. Maalesef Kabil mensupları, müfessir dahi olmuşlardır. Kur'an'ın kendi ifadesiyle, bunların hırsız ellerinden korunmuş olan tek belge Kur'an'dır.

Onu dinle ki sana insanın serüvenini anlatsın, senin için "risâlet"in anlamını tefsir etsin:

"İnsanlar tek bir ümmetti. Allah müjdeciler ve uyarıcılar olarak peygamberler gönderdi." (2/Bakara Suresi 213)

İnsanlar eşit bir toplumdu. Allah korkutucu ve müjdeleyici peygamberler gönderdi. Bu ihtilafa düşmeler, taassup yüzünden değil, akîde ve iman ayrılığından; bilinçsizce değil bilinçlice; hak yemek, zulmetmek için, garez, kin ve haset yüzünden!

Allah'ın sözüne kulak ver ki sana peygamberleri ne amaçla görevlendirdiğini, bize niçin gönderdiğini söylesin:

"Biz elçilerimizi açık delillerle gönderdik ve onlarla beraber Kitâb'ı ve mizanı indirdik ki insanlar adâleti (eşitliği) yerine getirsinler." [57] (57/Hadîd Suresi 25), "Herkese kendi payı, kendi hakkı ölçüsünde" ilkesini tahakkuk ettirsinler.

"Rüşd" (doğruluk), "ğay"dan (sapıklıktan) ayrılmış, her birinin sınırı belli olmuştur.

Küfr ve din âşikâr; her birinin rolü bellidir. Tevhid ve şirk, birbirinin karşısındadır, özellikleri, nitelikleri bile muayyen!

Sen yine Kur'an'ı takip et ki felsefe yapmadan, tasavvufbazlık etmeden, başdöndürücü kelamî ve skolastik bilmecelere başvurmadan, bir ümmînin bile güzelce anlayabileceği, hatta daha iyi anlayabileceği kadar saf ve sâde, açık ve kesin olarak sana şunu göstersin:

"İman edenler Allah yolunda savaşırlar,

küfredenler ise tâğût yolunda savaşırlar."

Hiç ara vermeden âyet, şu emirle devam etmektedir:

[57] Şurası dikkat çekicidir: "Kitâp" (ideoloji) ve "terazi"den (eşitlik-adâlet) sonra hemen "demir"den söz edilmektedir. Demirin (maddî gücün) her iki vechesi, "cihad"da ve "hayat"ta, askerî gücü ve ekonomik gücü zikredilmektedir.

"... Ve demiri indirdik. Onda savaşın şiddetli sertliği ve insanlar için faydalar var." (57/Hadîd Suresi, 25)

Demek ki insanların adâleti ayakta tutmaları için hem "kitâp" hem de "demir" gerekli.

"O halde şeytanın dostlarıyla savaşın, çünkü şeytanın hilesi zayıftır." [58] (4/Nisa Suresi 76)

Şeytanın dostları kim?

Evet, teslis tâğûtları!

Ve siz ey Allah'ın dostları!

İblis'in amansız hamlesi karşısında "kendi ilâhî özü"nü, "hikmet"in yüksek kalesi üzerinde koruyan sizler!

Büyücünün kara yellerinin zehirleri içinde "takva can yeleği"ni giyenler![59]

Halkı zor, zer ve hile ile aldatan örümcek, Allah'ın her yolunun başında zulüm ağı örmüştür.

"Ölümden korkmayın. Savaş için mühlet istemeyin. Takva sahibi olun. Hurma çekirdeğinin yarığındaki beyaz renkli bir iplik, yani saçınızdaki bir kıl kadar dahi zulüm görmeyeceksiniz!"[60]

[58]Bu âyetin ardından şu âyet gelmektedir: *"Kendilerine, 'ellerinizi çekin ve namazı kılın, zekâtı verin' denilenleri görmedin mi? Kendilerine savaş yazılınca içlerinden bir grup, insanlardan Allah'tan korkar gibi, hatta daha fazla korkmaya başladılar: 'Rabbimiz niçin bize savaş yazdın? Bizi yakın bir süreye kadar ertelesen olmaz mıydı?' dediler. De ki: Dünya meta'ı azdır, korunan için âhiret daha iyidir. Size kıl kadar haksızlık edilmez."* (4/Nisa Suresi 77)

4/Nisa, 76 ve 77 numaralı âyetlerde; şeytan, evliyâu'ş-şeytan, sebîlullâh, tâğût, dünya ve âhiret, özellikle takva gibi dinî terimlerin ne mânâya geldiklerini Kur'ân'ın dilinden anlamaya çalışalım.

[59]Takva, kaçınmak mânâsına değil, korumak mânâsına gelen "v-k-y" kökünden türemiştir. Olumlu bir mânâsı vardır; ama olumsuz anlayıp olumsuz amel etmek için olumsuz tercüme etmişlerdir. Kaçınma takvası değil, mücâdele takvası olur. Bu nedenle "can yeleği" (cân-câme) mânâsı verdim. Kur'ân bunu özellikle "libâsü't-takvâ" olarak tâbir etmiştir.

[60]Kur'ân'ın ifâde biçimine bir bak! Her yerde şeytanı korkunç, tehlikeli, marifetli ve işini bilen düşman addeden Kur'ân, burada şeytanın hilesini zayıf olarak nitelemektedir. Niçin? Çünkü burada kıtalden bahsedilmektedir. Hitab da mücahidleredir. Bu yüzden ben zâlim düzen için âyetin mefhumuna uygun olarak, "çelik halat" değil, "örümcek ağı" ifâdesini kullandım. İlginçtir, Kur'ân'ın bir süresinin adı da Ankebût, yani Örümcek'tir. Bu sürede tek başlarına zâlim egemen süper güçlerle ve hükmedilen halkın cehâletiyle cihada başlayan ve boş ellerle bütün zulüm saraylarını, büyü mabetlerini devirip yer-

Sen ey tevhidî insan, ey Hâbil'in kan diyetini boynuna borç bilen ve bütün "kitâb", "mizan" ve "demir" peygamberlerinin risâletini omuzlayan insan!

Ey Âdem'in vârisi! Ey insanlar!

Ey güçlülük, özgürlük ve bilgi timsali!

Muṣtaz'aflaştırıcı üç "şirk" tâğûtunun tehlikesinden Allah'a sığın!

Tevhid ilâhı'na.

Çünkü insanların mâliki O'dur.

Çünkü insanların meliki O'dur.

Çünkü insanların ma'bud'u O'dur.

Ey Arafat, Meş'ar ve Mina'dan kızıl şehâdet hattına geçmiş insan!

"Akabe tâğûtu"nun virânesine ayak basmış,

tevhid'in en yüksek özgürlük kalesine çıkmış,

kendi Mina ülkesini fethetmiş insan!

Ey "İbrahim Milleti" üzere, "Muhammed'in Sünneti" üzere olan kimse!

le bir eden peygamberlerin öyküsü anlatılır. Bu güçlerin hepsi şirk üzere kurulmuştu. Kendi topraklarında istikbara yeltenip halkı mustaz'aflığa kurban eden iktidar sahipleri Allah'ın dışındaki herkes ve her şeye dayanmışlardı. Kur'ân bu iktidar sahiplerini Ankebût (Örümcek) olarak adlandırmaktadır, onların düzenlerini ise örümcek ağı, örümcek yuvası olarak. Karmaşıktır onların düzenleri; halkı tuzağa düşürür, esir eder, halkın kanlarını emerler (teslis). Fakat bütün bunlara, bunca karmaşıklığa rağmen talaştan yapılmış gibi çürük, kof, gevşek ve zayıftır. Müstekbir güçlünün başarısı, ne o güçlü olduğundan ve ne de halk zayıf olduğundandır. Tersine tamamen cehâletin eseridir. Ancak insanlar bilmelidir bunu: Peygamberlerin kendi toplumlarına kazandırdıkları şey, silah değil mesaj idi; güç değil hikmet, bilinç ve nûr idi!

"Allah'tan başkasını dost ve rab edinenlerin misâli, bir ev (sığınak, üs) edinen örümceğe benzer. Evlerin en kof ve zayıfı örümcek evidir. Keşke bilselerdi." (29/Ankebût Suresi 41)

"Biz bu misâlleri insanlara getiriyoruz; ama onları bilgin insanlardan başkası anlamaz." (29/Ankebût Suresi 43)

Uyanık ol, kork!

Tehlike içindesin!

Kâbil tehlikesinde, üç Kâbilî tâğûtun geri dönüş tehlikesinde!

Peygamber tehlikededir.

Zira Peygamber'in mesajı/çağrısı tehlikededir.

Peygamber'in takipçisi ümmet tehlikededir.

Yani sen tehlikedesin;

senin özgürlüğün, hayatın ve imanın,

tevhid tehlikede!

Kork;

üç tâğûtun şerrinden kork!

İnsanların "Mâlik, Melik ve Mâ'bud" olan Allah'ına sığın.

Üç tâğût, bir İblis, bir Kâbil var: Kork!

"Min şerri'l-vesvâsi'l-hannâs"

"Gizli işler çeviren aldatıcının geri dönüşü" olan "aklın felâket getirici" şerrinden,

"ellezî yüvesvisu fî sudûri'n-nâs"

ki bilinçsiz insanların içlerine vesvese verir.

"mine'l-cinneti ve'n-nâs"

"Cin"den ve "insan"dan.

Vesvâs kimdir? Nedir?

Sözlükler şöyle anlam vermektedirler:

"Vesvese üreten ve de aşırı sevdâdan doğan ve zihni mahveden hastalık, kara sevdâ, kötü düşünme veya insanın içinde sağlamca yerleşen, insanların bilinç altına üflenen boşunalık ve boşluk."

"Sana ilka edilen, bilinç altına üflenen, senin peşinden gelen, kulağınla işitmeden ve gözünle görmeden seninle konuşan şey."

Bu vesvâs, bu melankoli, bu akıl ve bilinci mahvedici vesveseci nasıl bir şeydir?

"Hannâs"tır o.

Hannâs nedir?

Sözlükler şöyle manalandırmaktadır:

"Seni yoldan saptıran, seni kendine tutsak eden, seni kendinde kaybeden, kendi içinde örten, gizleyen, seni tutan, zindana atan, serçenin peşine düşen kartal gibi seni takip eden, gizli olup gizli iş çeviren, hilekâr aldatıcı, hile ile senin peşine düşen, aldatmacayla seninle uğraşan, hileyle daima sana yakınlık kurmaya çalışan, yakanı bırakmayan, gidip geri gelen, kovduğunda geri dönen her faktör."

Bu "vesvâs-i hannâs" ne yapar?

Vesvese vermekle meşgul olur.

Vesvese nedir?

Sözlükler bu konuda şunları yazmaktadırlar:

"Seni 'şerr'e müptelâ eden her etken; sana hiç yararı, değeri, hayrı olmayan boş çekirdek, boşluk, boşunalık; insan aklını felâkete götüren, heyecana sürükleyen, perişanlığa sevk eden, şaşkınlaştıran, değiştirip bozan ve kendi insanî özüne yabancılaştıran âmil."

Hannâs olan ve vesvese veren bu vesvâs, ne tür bir şeydir?

Hem cin, hem de "insan" türünden!

Peki "cin" nedir? Görünmez bir varlık; gizli, örtülü bir güç; insanla uğraşan, ama insan olmayan bir güç...

Vah vah! Ne kadar da doğru ve açık! Bugün her zamankinden daha açık, daha haşin ve daha fecî!

O üç tâğût gizli, ama âşikârdırlar. Gider, renk değiştirip geri dönerler. Yenik düşerler, ama tekrar ayağa kalkarlar.

Bugün sermayedarlık ve makine sisteminde "yeni" sömürgeciliğin gizli sömürü sultası, kültürel sömürünün değiştirip bozucu komplosu, sömürge hastalığı, ileri beyin yıkama teknikleriyle her zamankinden daha felâket getirici olan üç tâğût, insanı değiştirip çirkinleştirmekle uğraşır.

Shandel'in ifâdesiyle:

"Günümüz insanı için büyük tehlike atom bombasının patlaması değil, insan mahiyetinin başkalaşması, beşer türünün "insansızlaştırılması"; süratle artık insan denilemeyecek yeni bir tür meydana getirilmesidir. Bu yeni tür, ne Allah'ın ne de tabiatın yarattığı insan sûretinde makine; efendisini tanımayan, görmeyen bir köledir. Hürdür, ama sadece köle olmak için didinen bir hür. Parayla satın alınıyor, fakat fiyatı neyse kendisi ödüyor. Hırsızın evinin yanıbaşında uzun bir kuyrukta soyulma sırasının kendisine gelmesini bekliyor. Halbuki bu kuyrukta yer edinebilmek için çok karmaşık uğraşlar içerisine girmişti; o artık gelişmiyor, tersine küçük bir kalıba giriyor. Şimdi her şeyi elde edebilir; ama her şeyini, her şeyi kaybeder.

O sadece "tüccâr dini"ne iman eder ve bu ticarette her zaman ve her yerde ödediği, karşılığında aldığından daha fazladır. Onun her şeyi doğumundan önce tayin edilmiştir. Yaşamıyor, belki dikiliyor, nasbediliyor. Dünyanın öbür ucuna gitme şansı yakalamıştır, ancak artık ebediyyen insan ve Allah'ı kaybediyor..." (Les Cahiers, S. 64)

Facia, tasavvur bile edilemeyecek kadar korkunç!

"Fıtrat" türünü değiştirmekte...

O üç tâğût ise bugün artık sadece "kılıç" zoruyla, "altın" (para) gücüyle "tesbih" hilesiyle vesvese vermiyor, buna ilâve olarak, zor, zer ve iktidar (vesveselerini üretirken), ilmin olağanüstü derecede hilekârlığı, karanlık üreticiliği ve fesatçılığından, "sanat"ın hayretlere düşüren büyü ve cazibesinden ve de "tekniğin" dev gibi korkunç gücünden yararlanmışlardır.

Bugün başlar, zincir ve iplerin boyunduruğundan kurtulmakta; fakat dünya insanları içten zincire vurulmaktadır. Kendi oyunu istediğinin yararına "sandığa" atmakta; fakat cin ve ins hannâsı oyunu kendinden önce onun "sîne"sine atmaktadır.

Modern dünyanın fâciası, alinasyon (alienation) fâciasıdır. Aline yapmak mı yani? Evet. Yani cinzede yapmak, "cin çarpmış hale sokmak." Mecnun, içinde cinin yuvalandığı, insânî mâhi-

yetini, hakikî şahsiyetini, bilincini "örtüp" "kendi özü"nün yerine yerleştirdiği, aklını bozduğu kişidir.

Siyâsî baskı, sosyal ayrıcalık, Batı'nın eski vahşî pragmatizmi kovulup atılmıştır; ancak her zamankinden daha haşin bir şekilde kapitalist sistem olarak geri dönmüş, liberalizm ve demokrasi peçesinin altına gizlenmiştir.

Kölelik, Tatar yağmalarının getirdiği serflik, Cengiz Yasası, Timur ve Hülâgû'nun eski vahşî rejimlerindeki milletlerin esâreti Doğu'dan sürülmüş ve fakat bunların hepsi, her zamankinden daha bozguncu, daha yabancılaştırıcı bir şekilde sömürü olarak geri dönmüş, modernizm ve medeniyet örtüsünün altına gizlenmiştir. Eski emperyalizmin askerî cellatları ve profesyonel adam öldürme memurları (insanların içinden), Üçüncü Dünya'dan gitmişlerdir ve fakat ekonomik sistem, siyasî rejim, sosyal ilişkiler, eğitim-öğretim felsefesi, kültür, sanat, ahlâk, cinsel özgürlük, boşluk ve saçmalık ideolojisi, hiççilik, propaganda büyüsünü üflemek, medya neffâselerinin efsunu, edebiyat vesvâsı, sanat ve moda vesvâsı olarak; sorumluluk sözleşmeleri, gelenek bağları, iman bağlılıkları, nihilizm melankolisi, kültürzedelik çılgınlığı, tüketimcilik, sekse düşkünlük ve Batıcılık tâğutu olarak, modern sömürünün görünmez elbisesi içinde yeniden gelmiştir. Askerî üslerde, bürokratların masalarının arkasında, sokak ve caddede, pazar ve çarşıda, Âdemoğlu (insanlar-nâs) olarak değil, gizli bir şekilde, belli olmayan ellerle, görünmez güç ve ilişkilerle, ekonomi ve sosyal düzenin alt yapısına; düşünce, inanç, kurumlar, semboller, yöntemler, toplumsal ilişkiler, ruh, duygu, ahlâk, "değer", "rey", "fikir" ve insânî "akl"ın içine tıpkı cin gibi girmiştir.

On dört yüzyıl içinde, bu sûreyi, zamanımız gibi tefsir edebilecek hiçbir zaman olmamıştır.

İnsanın beş yüz asırlık tarihi boyunca yeryüzünde hiçbir zaman, bizim asrımız kadar insanı açık veya gizli, bilinçli ya da bilinçsiz vesveselerinin kurbanı yapmamıştır. Hiçbir zaman, asrımız kadar "vesvâs'ın şerri" sudûri'n-nâs"ı, böyle felâkete sürüklememiştir.

Evet, vahy'in bu son beliğ ve mucizevî âyetleri, yeryüzünde hiçbir zaman böylesine açık ve net yorumlanmamıştır.

Modern çağı tanıyan günümüz aydını, modern kapitalizm ve sömürüyü tanıyan günümüzün bilgi sahibi sosyoloğu, onların bir tek mendil için Bizans'ı ateşe verdiklerini, bilim mucizesi adı altında ne uydurmalar ürettiklerini, medeniyet adına nasıl câhiliyet meydana getirdiklerini, vesveseci hannâslarla büyücü neffâselerin halkları kendi öz kültür, iman, bilgi ve irâdelerinden nasıl uzaklaştırdıklarını, içtlerini –sudûr– nasıl boşalttıklarını, insanların özlerini çıkarıp kendilerine yabancılaştırdıklarını, bütün bunları da insanlığın yalnızca taklit âleti olması, milletlerin de sadece tüketim boğazı haline gelmesi, bunun dışında hiçbir şey olmaması için yaptıklarını gayet açık ve net bir biçimde görebilir.

Dar görüşlü mezhebî ve geleneksel kalıplar içinde sıkışıp kalmayan, yerel/bölgesel meselelere, tarihsel asabiyetlere, soyculuk ve ırkçılığa, sınıfsal, eğitsel ve kalıtsal güçlük ve darlıkların pençesine düşmeyen, bakışını kaypak siyâsal olayların yüzeyinde yoğunlaştırmayıp geçici olaylarla meşgul olmamak ve gündelik rutin olayların hızlı ve basit bir değerlendirmesine girmemek ve safdilce çözüm yollarıyla mutlu olmamakla kalmayıp buna ilâveten bu çağın dış yüzünde geçen bütün her şeyin altında insanı gören ve insan için nelerin olup bittiğini bilen günümüzün bilinçli insanbilimcisi şunu anlayabilmektedir: Milletlerin sömürgeleşmesi, kapitalizm, sınıfsal sömürü, savaş alevlerinin tutuşması ve milyonların, evet milyonların katliama maruz kalması, ekonomik sömürü, fakir dünyanın maddî ve tabiî kaynaklarının yağmalanması, götürmeler, götürmeler... Halkların yazgısı üzerinde cellât unsurların hegemonya kurması, insan haklarının yok edilmesi..., evet bütün bunları insan bilimci görebilir. Fakat bunların hepsi dış felâketlerdir, siyâsî askerî, ekonomik, millî, hukukî, vb. fâcialardır. Ancak asıl korkunç facialar, insanların içlerinde, "sudûri'n-nâs"da bulunan insânî fâcialardır. Öteki fâcialar önceki sürede zikredilenlerdir: Egemen ğâsık'ın şerri, neffâselerin şerri, düğüm atanların, hasetçilerin,

ruh hastalarının, hain unsurların şerleri bu türdendir ve basit telakki edilir. Ancak daha korkunç olanı, insan türünü, dünya insanlarının tabiî yaratılışını bozup çirkin hale sokmakla tehdit eden fâciadır; insânî zâtın aline olması, yabancılaşması fâciasıdır. İnsanın insandışılığa dönüşmesi fâciasıdır. "Vesvâs"ın fâciasıdır. Vesvâs, o üç şer gibi, insanların vücuduna felâket getirmez, insanın mahiyetine zarar verir. Günümüzün gerçek aydınının yaralı ve bilgin vicdanının titrediği, feryâd u figan eylediği facia budur.

Evet, bu "nâs hannâslar"ın kim olduğunu gören o aydındır; bu "cin hannâslar"ın kim olduğunu anlayan da odur.

Çünkü "vesvâs'ın mânâ"sını bilen, insanın "vesvâszede oluş" fâciasının genişlik ve derinliğini hisseden bir tek odur. O, insanın "hakkının yendiği" yerde "insan hakikati"nin katledildiğini görür.

Tüm zaman ve yerlerin putçusu hannâs'ın her zaman ve her yerde, insanî bir etken olmadığını, bazen bir şeytan, bazen de esrarengiz bir güç olduğunu, bazen gizli olduğunu, her zaman başlara esaret boyunduruğu atmadığını; içlerde, sudürda vesvese yaptığını; yavaş, gizli, örtülü bir biçimde insânî derûna adım attığını, ayak bastığını; senin mahiyetine, şahsiyetine, insan oluşuna, "sen" oluşuna hulül ettiğini, çöreklendiğini, "kendi özün"ün yerine oturduğunu, seni mecnünlaştırıp yabancılaştırdığını, aklına felâket getirdiğini, cinzede yaptığını, aline yaptığını bilen de odur.

Evet, her zamankinden daha korkunç olan tehlikedir sana pusu kuran; sadece dağların pusu yerlerinde kaya artlarında değil, aynı zamanda gönlünün, kalbinin tuzak yerlerinde, sînenin derûnunda zihninin perdelerinin arkasında pusu kurar bu tehlike sana. Yine sadece senin can ve malına pusu kurmamış, bunun yanısıra senin "insan oluşun"a, imanına, ümmetine, bilgine, şuûruna, aşkına, zaferine, cihad kazanımlarına, nesil cihadına, tarih mirasına, İbrahimleşme yoluna, Rabbanîleşme hicretine de kurmuştur.

Düşmanın hep silah değil, ordu değildir; her zaman dışardan değil, hep âşikâr değildir. Bazen düzendir, bazen duygudur, bazen düşüncedir, bazen mülkiyettir, bazen yaşam biçimidir, bazen çalışma biçimi/yöntemi, bazen düşünce tarzıdır. Bazen iş âleti, bazen üretim biçimi, bazen de tüketim türüdür. Bazen kültürzedelik, bazen kültürel sömürü, bazen dinî eşekleşme (istihmar), bazen de sınıfsal sömürüdür. Bazen toplumsal ilişki mekanizmaları, bazen görünmez örümcekvârî propaganda şebekesidir. Bazen modern dünyevîcilik, bazen bürokrasi, teknokrasi ve makinizmdir. Bazen şovenizm, nasyonalizm ve ırkçılık, bazen nazizm şahsiyet seviciliği, burjuvazinin para tutkusu ve militarizmin güce bel bağlamasıdır. Bazen epikürizmin hazcılığa tapıcılığı, idealizmin zihniyetçiliği, materyalizmin somutçuluğu, romantizmin sanatsal estetikçiliği ve duyuculuğu, egzistansiyalizmin hiççiliğidir. Bazen süfice ruhçuluk, ruhbanca zühdçülük, rasizmin toprak ve kancılığı, faşizmin kahramancılığı ve devletçiliği, individüalizmin ferdiyetçiliği, sosyalizmin toplumculuğu, komünizmin ekonomiciliği, felsefenin akılcılığı, irfanın duyguculuğu, mâneviyatçılığın semavîciliği, maddeciliğin dünyacılığı, idealizmin mevhumculuğu, realizmin mevcutçuluk ve gerçekciliği, tarihî determinizmin kanunculuğu, kaderciliğin irâdeciliği; bazen freudizmin şehvetprestliğidir. Bazen ekonomizmin mideciliği, bazen biyolojizmin içgüdücülüğüdür. Bazen küfrün dünyaperestliği, bazen dinin âhiretçiliği ve hatta bazen bilimciliğin laubali bilim düşkünlüğüdür.

İşte bunlardır şirk putları. Modern Kureyş'in Lât, Uzza, Asaf ve Nâile'si. Modern medeniyet Kâbesi'nin üç yüz altmış putu!

Tam bu noktada anlayabiliyorsun tevhidin, bir Allah'a tapma inancının ne olduğunu, ne anlama geldiğini.

Tevhid risâleti ve misyonunun yücelik ve anlamının derinliğinin hangi boyutlara ulaştığını.

Ve görüyorsun ki "tapıcılık"tan akılcılığa geçip bilim gücü ve insanî özgürlükle din bağından kurtulduğunu söyleyen günümüz insanı, sadece bir Allah'a tapmıyor. Yani kulluk ve tapınmayı değil, sadece tevhidi yok etmiştir. "Medeniyet"in getirdiği

"modern şirk"in hem câhiliye dönemindeki eski şirkten daha fazla tanrısı vardır, hem de bu tanrılar daha da adî tanrılardır. Cahiliyede bedevî Arap, altın ya da kırmızı yakuttan güzel mücevherlerle süslenmiş sanat eseri heykellere tapardı; güzellik, güç, kemal, bereket, hayır âbidelerine, sanat tanrılarına, tabiat güçlerine, meleklere, mevhum, ama mâverâî ve mukaddes şahsiyet ve tanrılara tapardı.

Günümüzde ise modern şirk dininin mâ'budu, "cinsel organ", "esâfil-i azâ" seviyesine kadar düşmüştür.

Mezkur "her zaman ve her yer"in üç tâğûtu her zamankinden ve her yerinkinden daha çok zulmetmektedir. Bugünün Fir'avunu, bir "düzen", bir "sistem"dir. Günümüzün Karun'u, bir sınıftır. Günün Bel'âm-ı Bâûrâsı, din kisvesini üzerinden çıkararak bilim, ideoloji ve sanat elbisesini giymiştir.

Ne ilginç, önceki sûrede Kur'an üç şerden söz ediyor, fakat Allah'ın bir sıfatına dayanıyor: "Felak"!

İkinci sûrede ise bir "şer"den söz ediliyor, ama üç sıfata dayanılıyor: Rab, Melik ve İlâh!

Üç şer, insanın hakkını öldüren en insan karşıtı güçlerin getirdiği dış fâcia iken bir "şer" insanın hakikatini öldüren iç fâciadır. Ğâsık'ın hegemonyası, neffâselerin düşünceyi katletmesi, hiyânet edenlerin zararı... vurur öldürürler, yağmalarlar, insan hak ve özgürlüklerini çiğnerler, insanı fakir, esir ve câhil yaparlar. Fakat her hâlükârda bütün bu fâciaların yıkıntısı altında, insan hayatta kalmaktadır. Halbuki asıl fâcia şudur: Bu insanlık dışı/karşıtı güçler, insana hükmetmek, insanın varlığını yağmalamak, ondan yararlanmak için, bugün her zamankinden daha çok insanı içten boşaltmakta, insanın insânî değerlerini felç etmektedir. Zira tarihî tecrübe bu üç güce öğretmiştir ki bir sınıf, millet veya halkın ekonomik, siyasî vb. esâreti için öncelikle onu insanî esârete sürüklemek, içten düşürmek, fethetmek, fitrî özelliklerini bozmak, aslını değiştirmek gerek. Bu, öbür üç şerden daha korkunç bir şerdir. Gerçi şer şerdir ve şerli güç her yerde aynıdır; fakat teslisin yönetim sisteminde insanın insânî fıtratının gördüğü felâket, günümüz insanının bilgin vicdanını

korkutup dehşete düşüren fâcia, insanların düşmanı hannâs'ın şerridir. Bu şer gider, geri gelir; her yerde bulunur, üç çehreye sahiptir ve her zaman bir maske, bir kisveyle çıkar ortaya.

Vesvâs, insanları katleden bir fâcia ve "üç başlı, yüz suratlı yılan"ın insanın ruhuna akıttığı zehirdir. Yılan sûretinde insanı aldatıp Allah'ın cennetinden kovduran da İblis değil mi?

"Vesvâs"ın şerri, üç şerden doğmuştur. Hannâs, tâğûtun meş'um temsilcisidir; ama o üç şerden daha fecî bir şerdir. Kur'an'ın son mesajında bize öğrettiği gibi hannâs vesvâs bizzat o üç şirk tâğûtunun fâciasıdır; ama bu üç şirk tâğûtundan daha şerli, daha ölümcüldür. İnsanı esârete, yağmaya ve dalâlete sürükleyen bu üçlü güçleri yok etmek için, bir tek "ilâhî bilinç" yeterlidir. Geceyi felak kılıcıyla yarmak gerek. Fakat insanların özüne giren, insanı "vesvâs"a dönüştüren hannâs'ın İblisî gücünü alt edebilmek için tevhide sığınmalı, bir ve tek olan Allah'ın zâtındaki mâlikiyyet, mülûkiyyet ve ulûhiyyet adlı üç gücün birliğiyle teslisin altyapısı insan tabiatından ve de toplumdan kazınmalı, sökülüp atılmalı, "sosyal tevhid" ve "insanî tevhid"e dayalı –tevhidî bir ruh ve dünya görüşüyle– Habilî bir toplum binası inşâ etmeli ve bir örnek ümmet kurmalıdır. Öyle bir ümmet ki İbrahim'in risâleti bu ümmete dâvet ediyor. Hâtemiyyet, bu ümmeti bina etme sorumluluğunu insanların omuzlarına yüklemiştir. İnsanlar, bugün faciayı hissetmişlerdir. Yeryüzünde İbrahim'in sünnetinin vârisi olan bizler, kesin bir yok oluş tehlikesi içerisinde bulunan dünya insanlarının kurtuluş risâletini günümüzün bilgili, savaşçı ve adâletçi nesline öğretmeliyiz. Kur'an, Ali âilesi ve Hac, sorumluluğumuzu çok ağırlaştırmıştır.

Günümüzün ğâsık'ı yeryüzünün gelmiş geçmiş en nüfuz edici, en ihâta edici;[61] büyü "neffâse"leri ise[62] her zaman ve her yerdekinden daha güçlü ve daha gizli iken insanın kendine hâkimiyeti her zamankinden daha zayıftır.

[61] Vâkıb, gece gibi, sel gibi, her yeri ve her şeyi kuşatıp kaplayan, örten demektir.

[62] "Allâme" kelimesindeki gibi mübâlağa ifade eder. Nâfis'in mübâlağalı şekli çok üfleyen demektir.

Gerçekten cin ve insden olan hannâs vesvâsı, bugün daha güçlü ve daha felâket getiricidir.

Ey Makam-ı İbrahim'de durmuş insan! Sen ki "vahiy hâtemiyyeti", ağır "risâlet" yükünü senin omuzlarına yüklemiştir.

Ey bilgin insan! Ey bilinçli insan! Ey Allah'ın halifesi, peygamberlerin vârisi! Sen ki halkının seni örnek edinmesi için "Rasûl"ü örnek edinmesi gereken bir kişisin.

Ey "ümmet" binasını inşâ etmekle sorumlu insan! Ey "kitâb", "mizan" ve "demir" dininin takipçisi!

Ey yeryüzünde "adâleti tesis eden!" Ey zâlimin düşmanı, mazlumun dostu! Ey Müslüman mücâhid!

Yarının tarihinde "zamanın önderleri", dünyanın vârisleri olacak olan "yeryüzü mustaz'afları"nın çağrısına cevap ver! Zira yeryüzünü "Süfyânî" zorbaların zorbalığı, "Karûnî" hazine sahiplerinin zulmü, "Deccâlî" bir gözün, gözleri bağlayıcı komploları doldurmuş ve buna karşılık âhir zamanın va'dedilen kurtuluş, intikam, hak, adâlet ve barış kıyamı, dertli kitlelerin vicdanlarının ve sorumlu aydınların bilinçlerinin derinliklerinde "zuhûr alâmetleri"ni ortaya koymaya başlamıştır.

Ey "kendini Allah'ın ahlâk ve huyu üzere yetiştirmiş kişi!" Ey nebîlerin varisi! "Ey İsrâil peygamberlerinden daha üstün" olan insan! Ey Muhammedvârî insan! Zamanın hakkının şâhidi, dünya insanlarının şehidi olmalısın" Ey "Allah'ın sâlih kulu! Bu tabiatta "Rabbanî olmalısın", Ey "Hanîf soylu insan"! Aşk tavafı, âb-ı sa'y'in bilgi ve bilinç menzili, şirk teslisini taşlama Mina'sı ve İsmail'in şehâdet yerinden dönüyorsun. İbrahim tevhidini, Kur'an mesajını ve Zülfikâr Ali'nin kurtuluş bahşeden sancağını yanında taşıyorsun. Bir testi Zemzem suyunu da hediye getirmişsin. Evet, bütün bunları yapan ey hanif soylu insan! "İnziva ve uzlet postu"nu bürünüp karanlık in evine koşmadan, senden bir ay uzak kalmış aç gözlü hayat timsahı kuduz ağzını açıp –Yunus gibi– seni de yutmadan ve gündelik hayatın içinde seni boğmadan önce bir an kendine gel, düşün: İman ve sözleşmeni düşün. Kendinde, kendi çağında, kendi neslinde, yerin ve

insanın çehresinde neler olduğuna bir bak. Dünyamızın bilgin vicdanlarının feryâdını bir duy da "vesvâs-i hannâs"ın şerrinden nasıl inlediklerini bir gör.

Toynbee, beşerî uygarlığın, "iç düşmanlar"ın tehdidi altında olduğu görüşünde. Delice ve sersemleştirici tüketim hücumu. Evet, tüketim, tüketim, tüketim!

Marcuse, insanın bir âlet gibi "tek boyutlu" hâle getirilme tehlikesini bildirmiştir.

Erich Fromm, Diyojen gibi, ama "sönmüş lamba" ile şehri gezip umutsuzca "kendinde olan, kendi olan insan" arıyor. Camus feryat ediyor: Bu çağın uygarlık kenti Oran'da "veba" baş göstermiş; şehrin "tapınağı"nda masum çocuklar, sebebini bilmedikleri gizemli ve korkunç bir hastalıktan ölüyorlar. John Isolet, silah ve altının içinde boğulan fakat derman bulamayan can yakıcı bilinmez bir dertten acılarla kıvranan "silahlı bir prens"ten söz ediyor.

Hollanda'nın bilgili heykeltıraşları, modern şehir Rotterdam meydanında, kaya gibi sağlam bir insan heykeli yapmış, ama mafsalları daha şimdiden âdeta parçalanıp düşecekmiş gibi birbirinden ayrılmış.

Eliot ve Joyce, mitolojiden ne erkek ne de kadın olan Yunanlı Tanrıça Trezi'yi alıp günümüz insanının ilahı yaptılar.

Eugene Ionesco, bir insânî fâciaya işâret ediyor: Hannâs, insanın içine girmiş ve insan "gergedan" hâline gelmiştir.

Kafka, tabiatta Allah'ın halifesi olması gereken, Allah'ın kendi sûretinde yarattığı insanın korkunç ve acıklı çehresini tasvir etmiş ve nasıl değişip aslının bozulduğunu göstermiştir.

Evet, "Dorian Gray"in portresi, Oscar Wilde'ın portresi değil, günümüzün cin çarpmış insanının portresidir.

Felakta kaç, ey fâcianın bilinçli kurbanı!

Zira "kara gece, her yeri kaplamıştır."

Zira "mahâretli büyücüler; düğümlere üflüyorlar."

Zira "hasetçiler, gece büyücülerinin oyuncağı, dostlar ise düşman taraftarı olmuşlardır."

"Felak'ın Rabbi"ne sığın ki gecenin örtüsünü yırtsın, sabahın beyaz ırmağını "Mina"ya akıtsın.

Ve kork!

Zira o üç tâğüt geri döndü. Maskeli, kurnaz maharetli; sayısız ordu ve gizli silahlarla!

Ey "babası katledilmiş kan davacısı", "Hâbil'in vârisi!"

Kâbil ölmemiştir.

Ey "Âdem'in vârisi"! Ey karşısında "Meleklerin secdeye kapandığı varlık!"

İblis intikam alıyor:

"İnsanların içlerine vesvese veren", bu "üç suratlı yedi renkli yedi yüz adlı, yetmiş bin tuzaklı vesveseciden, geri dönüp gizli iş çeviren büyücü"den sakın!

Allah'a sığın! –Muhammed gibi–
"Felak'ın Rabbi"ne
"İnsanların Mâliki"
"İnsanların Meliki"
"İnsanların Ma'budu'na."
Ve sen ey hacı!
Kurban Bayramı'ndan sonra da
aynı şekilde Mina'da kal!
Ve her gün
her üç tâğütu, birbiri ardınca taşla,
yedi kez
ve her defasında
yedi memni.
Ki her gün teşriktir,
her ay Zilhicce,
ve her yer Mina.
İnsan, tarih ve...
... hayat, Hac'dır.

Sonuç

Artık Mina'da duruş sona ermiştir. Hac, Mekke duvarının arkasında nihayet bulmuştur. Bir tavaf ve bir sa'y'in daha var. Onu Zilhicce'nin sonuna kadar istediğin zaman yapabileceğini söylerler. Hatta bir zaruret söz konusu ise, Arafat'tan önce de yapabilirsin.

Demek ki Hac sona erdi.

Bütün Hac, bu idi.

Şimdi "Mina"yı terkeden ey hacı! Hacc'ın son menzilini katettin;

İbrahim'in dâvetiyle ferdî hayatının anlamsız kısır döngüsünden çıkıp, "mevsim"inde Mîkat'a geldin.

"Vahyedici"nin fermanıyla ferdî hayat elbiseni atıp beyaz ölüm elbisesini giydin. Kendi kiliminden ayağını kaldırarak iman ülkesine, –cihada– ve Allah'ın halısına –misafirliğe– adım attın, ayak bastın. Allah'ın Sağ Eli'yle biatleştin, aşk girdabına daldın ve kendini, tavaf eden halkta yok ettin. Hayatın tozlarından temizlenip kendi paslarından arınarak "kendi"ne, "öz"e eriştin. Girdaptan çıkıp hayret ve susuzluk dağlarında su aramaya koyuldun. Sonra Mekke'den kalkıp Arafat'a indin. Oradan da konak be konak Allah'a döndün. Arafat güneşinin aydınlığında, karanlığın hegemonyası ve gecenin koruması altında "haram şuûru"nun pak aydınlığına kavuşma "bilinci"yle silah toplamaya giriştin. Zamana uyup toplulukla birlikte haraket ederek Mina sınırından geçtin ve savaş meydanına daldın: İlk hamlede en son karargâhı yerle bir ettin. İşte o zaman özgürlüğüne kavuştun. Aşk ve iman ülkesini İblis'in hegemonyasından kurtardın. İbrahimî makama ulaştın; "şehâdetten daha üstün" olan yüksek zirveye çıktın ve işin sonunda bir koyun kestin. En büyük ruhânî seferin ve en yüksek insânî mi'racın sonunda, daha da ötesi en tehlikeli yerlerden, yaratılış, tevhid, fedakârlık, cihad, şehâdet, İblis'le savaş ve aşkın baş menzili fethediş alanlarının en tehlikelilerinden geçtikten sonra nereye varıyor, ne yapıyorsun?

Boğazlamak, bir "koyun" boğazlamak!

Niçin? Bu ne felsefesidir? Ne sırrıdır? İmanın ifâdesi olan Hacc'ın sonunda koyun boğazlamaktan maksat nedir?

Bunu söylemeye cesaret edemiyorum: Bizim için, dinî ruhumuz için inanılır gibi değil.

Bırak da "niçin" sorusunun cevabını bizzat Allah versin.

"... Onlardan yiyin, kanaatkâra ve isteyene de yedirin..." (22/Hac Suresi 36)

Ondan hem kendiniz yiyin, hem de muhtaç mücâhide, sessiz yoksula, adâlet davâcısı ve protestocu mazluma yedirin.

Ve yine:

"... Artık onlardan yiyin ve zorluk çeken yoksulu da doyurun." (22/Hac Suresi 28)

Ondan yiyin ve zamanın muhtaçlarına da yedirin!

Yani fakirlikle savaşmak.

Yolun sonunda bir lokmayla –kendi yediğin şeyden– bir aç insanı kurtarmak, bir mazluma yardım etmek.

İşte hepsi bu kadar.

Dönüş

Ey hacı! Şimdi nereye gidiyorsun? Eve mi? Hayata mı? Dünyaya mı?

Hac'dan aynen geldiğin gibi mi gidiyorsun?

Asla!

Ey hacı! Sen ki bu sahnede "İbrahim rolü"nü oynamış, İbrahim'i sembolize etmişsin.

İyi sanatçı, rolünü oynadığı karakterde erir. Eğer rolünü iyi oynarsa, sahne işi biter, ama kendisinin işi bitmez. Öyle sanatçılar gelmişlerdir ki ifâ ettikleri rolden uzaklaşmamış, rollerini içselleştirerek ölmüşlerdir.

Ve sen İbrahim rolünü oyunla değil, ibâdetle, aşkla üstlenmiş Müslüman! Allah'ın Evi'nden kendi evine gitme, İbrahim rolünden çıkıp kendi rolüne dönme!

Halkın/insanların evi'ni terketme, kendi toprağına tekrar ayak basma, kendi kilimine oturma tekrar. İhram'ı çıkarıp da bedenini kendi kılığına bürüme!

Mina'dan Mekke'ye İsmailinle birlikte dön!

Sen İbrahim'sin: Tarihin büyük put kırıcısı, dünyada tevhidin kurucusu, topluluğun hidâyet misyonunu üstlenmiş elçi, sabrı ölçülemez isyankâr, yol gösterici ihtilâlci, ruhunda ızdırap, gönlünde aşk, yüzünde nur ve.... elinde balta!

Küfrün kalbinden imanın fışkırışı, şirk bataklığından tevhid'in feveranı...

İbrahim: Beşeriyet tâifesinin put kırıcısı, kendi kabilesinin put yontucusu Âzer'in evinden çıktı!

Put kıran, Nemrud'u mağlub eden, cehâlet ve zulmü ezen, uyumaya düşman, zilletin verdiği huzura başkaldıran, zulmün sağladığı güvenliğe isyan eden, kabilenin önderi, hareketin yöneticisi; hayat ve hareketin, yönün, ülkü ve umudun, iman ve tevhid'in örnek şahsiyeti,

Evet İbrahim'sin sen! Öyleyse ateşin ortasına git; zulüm ve cehâlet ateşinin içine dal ki halkı ateşten kurtarasın: Zulüm ve cehâlet ateşinden!

Sorumlu her insanın yazgısında var olan ateş; aydınlık ve kurtuluş sorumlusu her insanın.

Fakat... Tevhid Rabbi, Nemrûd ve nemrûdçuların İbrahimîlerin üzerine saldığı ateşi, kırmızı güle dönüştürür.

Yanmazsın, dolayısıyla kül de olmazsın. Maksat, cihad yolunda ateşe kadar gidebilmen;

insanları ateşten kurtarmak için kendini ateşe atman;

"en ızdırap verici şehâdet"e ermendir!

Ey İbrahimî hacı! İsmailini kurban et; kendi ellerinle bıçağı boğazına daya...

Ki halkın boğazındaki bıçağı kaldırıp atasın; iktidar saraylarının temellerinde, yağma hazinelerinin başında, dırar ve zillet mâ-

bedlerinin eşiğinde, boğazlanan insanların boğazlarındaki hançeri alıp İsmailinin boğazına daya ki hançeri celladın elinden alma gücünü elde edebilesin! Ama... İsmaillerin fidyesini, bizzat İbrahim'in İlâhı öder.

Öldürmezsin, İsmailini kaybetmezsin. Amaç, iman yolunda İsmailini kendi ellerinle boğazlama noktasına kadar ilerleyebilmen.

Ta "şehâdetten daha acı verici mertebe"ye kadar!

Ve şimdi ey hacı! Aşk tarafından geliyorsun, " İbrahim'in Makamı"nda durmuş, İbrahim'in Makamı'na erişmişsin!

İbrahim buraya geldiğinde, feleğin çemberinden geçmiş, hayatın zor tecrübelerini yaşamıştı. Putkırıcılık, Nemrûd'u mağlub etme, mancınıkla ateş azabına atılma, İblis'le mücâdele, İsmail'i kurban etme... hicretler, ızdıraplar, yalnızlıklar, işkenceler, mahrûmiyetler ve nübüvvetten imâmete kadar;

"ferdiyet"ten "cemiyet"e, put yontan Âzer'in evinin çocuğu oluştan tevhid evi'ni bina etmeye kadar!

Şimdi burada durmakta... Saçlarına ak düşmüş...

Bir tarih sığdırdığı ömrünün sonunda... Ev'i bina etmekle görevlendirilmiş, Hacerülesved'i yerleştirmek, Allah'ın Evi'ni, Allah'ın Eli'ni dikmekle... Yardımcısı İsmail! Taş çekiyor, babasına uzatıyor. Babası da bu taşların üzerinde durup temelleri üzerinde Ev'i inşâ ediyor!

Ne hayret verici bir durum! İsmail ve İbrahim Kâbe binasının ustaları. İsmail ve İbrahim!

Biri ateşten geçip gelmiş, diğeri kurbanlıktan. Ve işte her ikisi de şimdi Allah'ın memuru, halkın sorumlusu, yeryüzünde en eski tevhid tapınağının, tarihte "İnsanların İlk Evi"nin, "Özgürlük Evi"nin, özgürlük mâ'bedinin, aşkla perestiş ve harem Kâbesi'nin, iffet, mahremiyet ve melekût perdesinin sembolü olan Kâbe'nin mimarı.

Ve sen şimdi " İbrahim'in Makamı"nda, İbrahim'in bastığı yerlere ayak basmakta; İbrahim'in yükseliş merdiveninin en son

basamağında, İbrahim'in Mirac'a yükselişinin en yüksek noktasında, takarrubda, İbrahim'e en yakın mesafedesin:

"Makâm-ı İbrahim"de....

Şu halde sen, Kâbe'nin bânisi, Özgürlük Evi'nin mimarı, tevhid'in kurucusu, sorumlu, âşık, bilinçli, put kıran, kabile önderi, Nemrûd'un zulmüne karşı mücâdeleye giren, şirk cehâletiyle savaşan, İblis'in vesvesesiyle cihad eden, insanların içine vesvese atan Hannâs'a karşı savaşım veren bir kimsesin.

Yersiz yurtsuzluğa, eziyet ve ıstıraba, tehlikeye, ateşe... İsmailini boğazlamaya tahammül et!.

Şimdi ne kendin için bir ev, ne de İsmailin için bir sığınak yap. İnsanlar için bir ev, sığınmasızlar için bir çatı, takibe uğrayanlar, kaçaklar, bütün bir yeryüzünde korkarak kaçan ve bir sığınak bulamayan, her yerde Nemrûd'un takip ettiği yaralı, sığınmasız avlar için bir yuva kur.

Karanlığın bu en uzun gecesinde bir meşâle yak.

Bu zulüm gecesinde bir feryâd ol.

Her yerin utanç dolu ve emniyetsiz olduğu, yeryüzünü büyük ve hürmetsiz bir fuhuş yuvasına çevirdikleri, dünyayı tecâvüz ve haksızlık dışında her şeyin yasak olduğu bir katil merkezi haline getirdikleri bir zamanda harîm, harem, güvenlik, insan için temiz ve hür, Allah'ın Evi –insanlar/halk– için güvenlikli, temiz ve hür bir harîm, bir harem...

Sen ey İbrahim rolüne soyunmuş, Makâm-ı İbrahim'de durmuş, İbrahim'in ayak izlerinde yürümüş ve İbrahim'in Rabbi'nin Eli'ne biat elini vermiş kimse!

İbrahim gibi yaşa, kendi çağında iman Kâbesi'nin mimarı ol. Kavmini, uyuşuk hayat bataklığından, ölü hayat, uyku rahatlığı, zulüm zilleti ve cehâletin zulmetinden çıkararak harekete geçir, yön ver; Hacc'a dâvet et, tavafa getir.

Ve sen ey Allah'ın "müttefik"i, ey İbrahim'le "aynı yolu takib eden!" Sen ki tavaftan geliyorsun, Hac işini kadınların tavafıyla birlikte bitirmişsin, kendini tavaf eden halkta fenâ etmek için

İbrahim sûretinde çıkıp geldin. Kâbe mimarının, Harem şehri inşâ edenin, Mescid-i Haram'ı bina edenin makamında durmuş, mûttefikin –Allah– ile karşılaşma imkânı elde etmişsin.

Kendi toprağını harem bölge yap!

Zira harem bölgedesin.

Kendi çağını harâm zaman yap!

Zira harâm zamandasın.

Yeryüzûnû Mescid-i Harâm yap!

Zira Mescid-i Harâm'dasın,

zira "Yeryûzû Allah'ın Mescidi'dir;"

ama görûyorsun ki "öyle değil"!

III. BÖLÜM

ŞEHÂDET; HAC'DAN DAHA BÜYÜK İBÂDET

Şehâdet; Hac'dan Daha Büyük İbâdet

"Hüseyin, bize şehâdetinden daha büyük bir ders vermiştir: Hacc'ı yarıda kesmek ve şehâdete yürümek! O, bütün geçmişleriyle, ecdâdının, atası ve babasının ihyâsı uğruna cihad ettikleri Hacc'ı yarıda keserek şehâdeti seçiyor. Evet, Hüseyin Hac merâsimini bitirmiyor. Hüseyin böyle yapmakla, tarihin tüm hacılarına, tarihin tüm namaz kılanlarına ve İbrahim'in sünnetine inanan herkese şunu öğretmek istiyor: Eğer imâmet olmazsa, rehberlik olmazsa; eğer hedef olmazsa, eğer Hüseyin olmaz da Yezid olursa, Allah'ın Evi'ni tavaf etmek, puthâneyi tavaf etmekle eşit olur. Hüseyin Hacc'ı yarıda bırakıp Kerbelâ'ya yöneldiği anda tavafa onsuz devam edenler, Muaviye'nin yeşil sarayında tavafa duran kimselerle müsavîdirler.

Hac! Putkıran İbrahim'in sünneti.

"İnsanların evi"nde ya da Allah'ın Evi'nde –ne fark eder?–

Bir halk girdabı, tazyikli ve hararetli, tavaf halinde...

Yüzler şevkten parlamış, yürekler aşktan erimiş, Allah'ın dâvetine "lebbeyk" diyor ve iman çoşkusu, İslâm heyecanı, Allah korkusu, âhiret azabının ürküntüsü, cehennem cezâsının korkusu ve ibâdet aşkı, ümmetin seçkinlerini mukaddes bir halkanın içinde döndürüyor.

Ve sîmâlar arasında kimler yok ki:

Peygamber'in ashâbı, İslâm'ın öncüleri [Mütekaddimîn], cihad kahramanları, küfür topraklarının fâtihleri, yeryüzü puthânelerini virâneye çevirenler, tevhidin hâmileri, Kur'an hâfızları, Sünnet'e bağlı olanlar, Hanif din'in ruhanîleri... Bunların hepsi dönüyor ve İbrahim'le ahidlerini yeniliyorlar. Bu aşağı/adî dünyadan, bu toprak dünyasından ve bu bayağı yeryüzünde olup biten her şeyden fâriğ olup kalblerini Allah'a bağlayarak dönüyorlar. Cennet, gözlerinin önünde dansa çıkmış. Hüriler, mahcup yüzlerine göz kırpıyor. Melekler arş kongresinden onlara güzel sesler gönderiyor. Cibril, kanatlarını sevgiyle onların tavaf eden ayaklarının altına seriyor..

Peki atmosfer bu iken, böyle öfkeli, kararlı, Müslümanların sıkı tavaf girdabını yarıp çıkan, "hürmet, güvenlik ve dokunulmazlık" şehrini terkedip giden insan da kim?

Bütün Müslümanların Kâbe'ye yöneldiği bu esnada o nereye yönelmiştir? Niçin bir an olsun bu dönen daireyi görmek için dönüp bakmıyor?

O dâirede insanları, Nemrûd müziğiyle İbrahim'in Evi'nin etrafında döndürüyorlar;

Safâ ve Merve arasında boş sa'ylerinin uğruna koşturuyorlar: Tarihin başlangıcı olan ve Âdem ile Havva'nın yeryüzünde ilk buluşma yerleri olan Arafat'tan "Meş'aru'l-Haram"larına gece karanlığında geliyorlar. Bu haram beldede –ki bu gece cehâlet kullarının oraya girişi yasaktır– onların şuûrlarını öldürüyorlar, seher vakti gelir gelmez Allah'ın koyun sürüsünü harekete geçiriyor ve İbrahim'le dalga geçer ve Allah'ı aldatırcasına, Âdem'den Âhirü'z-zamana kadar gelen üç daimî mabüdu oyun olsun diye taşlamaları için, –üç uğursuz teslis putunun toprağı olan– "Mina"ya doğru sürüyorlar.

Evet, rengârenk yedi güzel ve zarif çakıl taşını, narin baş parmaklarıyla, inekân ve zamanlarının üç tanrısının ağarmış çehresine, cilve ve aşk oyunu turları yaparcasına atmaları için...! Ve zillet yüklü yazgılarının bir işâreti olarak koyunları boğazlasınlar diye: Onlar, "Allah'ın koyunlarıdır." Tanrı'nın üç daimî temsilcisi, bu koyunların yün, süt, deri ve etinden daima yararlanmıştır.

Onların daimî kurbanlıkları, bunlardır. Onlar her yerde, "dilsiz" olan bu kurbanları, kendi canları uğruna keserler; onların al kanları ise "Yeşil Saray", "Mescid-i Dırar" ve "Karun'un hazinesi"nin damarlarında dolaşmaktadır.

Sonunda bu "üç taşlanan" putun kulluğuna baş koymalarının göstergesi olarak başlarını tıraş ettirirler; bu traş aynı zamanda zulmün eylem âletinin cehâlet olduğunu, elleri hakikat kanına bulanmış olanların, pragmatistlerin ta kendileri olduğunu da göstermektedir. Bu "pragmatistler, her çağda ve her nesilde",

"kendi yoklukları"yla "insanın şehâdeti"ne zemin hazırlarlar. Bu takva ve kudsiyet perdelerinin ardında cellatlık gizlenmiştir. Bu hacılardır ki her zaman ve her mekânda, tüm zamanların ve tüm mekânların o üç putunun vesvesesiyle İsmail'i, bizzat kendi elleriyle Nemrûd'un ayakları altında kesmişlerdir. Bunlar, "insanın kurban" gününü ve zamanın İsmailinin boğazlanma gününü bayram olarak kutlar; Kâbe'ye sırtlarını dönerek, zillet kıblesine yüz sürer, "âhiret cenneti"ni "dünya cehennemi" pahasına satarak ilâh ve rablerinin mutfağının sıcak külleri üzerinde âfiyetle kendilerinden geçmiş vaziyette uyur ve yağma sofralarının artıklarında büyük bir zevkle otlanırlar.

Ek:

Nâsır Hüsrev'in Hac İle İlgili Kasidesi

Hacılar, rahîm olan Allah'ın rahmetine şükrederek ve O'nu yücelterek geldiler.

Arafat'tan Mekke'ye gelip ta'zîmle Umre lebbeykini haykırdılar.

Hicaz sıkıntısı ve belâsıyla yorulup Cehennem ve elîm azaptan kurtuldular.

Hacc'ı idrâk edip Umre'yi tamamlayarak, eve selâmetle döndüler.

Ben bir an istikbâle gittim, haddimi aştım.

Kafile arasında mermer gibi, muhlis, aziz ve kerîm bir dost vardı.

Ona dedim ki söyle bu acı ve korku ile yolculuk yapmaktan kurtulup da,

Senden ebedî olarak geride kaldığım zaman düşüncemi sıkı bir pişmanlık kaplar.

Haccettiğin için mutlu oldum, bu iklimde senin gibisi yoktur.

Yine söyle, o yüce Harîm'in hürmetine nasıl sahip oldun?

Tam ihrama girmek istediğinde, o tahrîm hususunda neye niyet ettin?

Bütün kötülükleri ve yüce Yaratıcı'nın dışındaki herşeyi kendine haram ettin mi?

Dedi ki hayır.. Ona dedim ki ilim ve ta'zîmle lebbeyk'i haykırdın mı?

Hakk'ın nidâsını duyduğunda Kelîm'in verdiği gibi cevap (karşılık) verdin mi?

Dedi ki hayır, ona dedim ki Arafât'ta durup takdimde bulunduğun zaman

Hakk'ın ârifi ve nefsinin münkiri olduğunda, sana ma'rifetten bir esinti geldi mi?

Dedi ki hayır, ona dedim ki Harem'e gittiğin zaman Ehl-i Kehf ve Rakîm gibi,

Cehennem alevi ve azabının kederiyle nefsinin şerrinden emin oldun mu?

Dedi ki hayır. Ona dedim ki (Minâ'da) kovulmuş Şeytan'a cemre taşını attığın zaman,

Kendi nefsinden de bütün kötü adet ve fiilleri attın mı?

Dedi ki hayır. Ona dedim ki esir ve yetimin uğruna koyun (kurban) kestiğin zaman

Öncelikle Hakk'a yakınlaştığını gördün ve alçak ve aşağılık nefsi öldürüp kurban ettin mi?

Dedi ki hayır. Ona dedim ki sen Makam-ı İbrahim'e muttali olduğun zaman,

Sıdk, itikâd ve yakîn ile kendi nefsini Hakk'a teslim ettin mi?

Dedi ki hayır. Ona dedim ki tavâf vaktinde var gücünle koştuğun zaman,

Bütün meleklerin koskoca arş etrafındaki tavaflarını hatırlayıp andın mı?

Dedi ki hayır. Ona dedim ki Safâ'dan Merve'ye doğru taksîm üzere sa'y ettiğin zaman,

Kendi Safâ'nda iki kevn'i gördün mü ve kalbin cennet ve cehennem düşüncesinden kurtuldu mu?

Dedi ki hayır, ona dedim ki ikiye bölünmüş kalple Kâbe'nin ayrılığıyla geride kaldığın zaman,

Şu anda çürüdüğün gibi, acını orada mezara gömdün mü?

Dedi ki bu konuda söylediğin şeylerin, doğru mu yanlış mı olduğunu ben anlamadım (bilmiyorum).

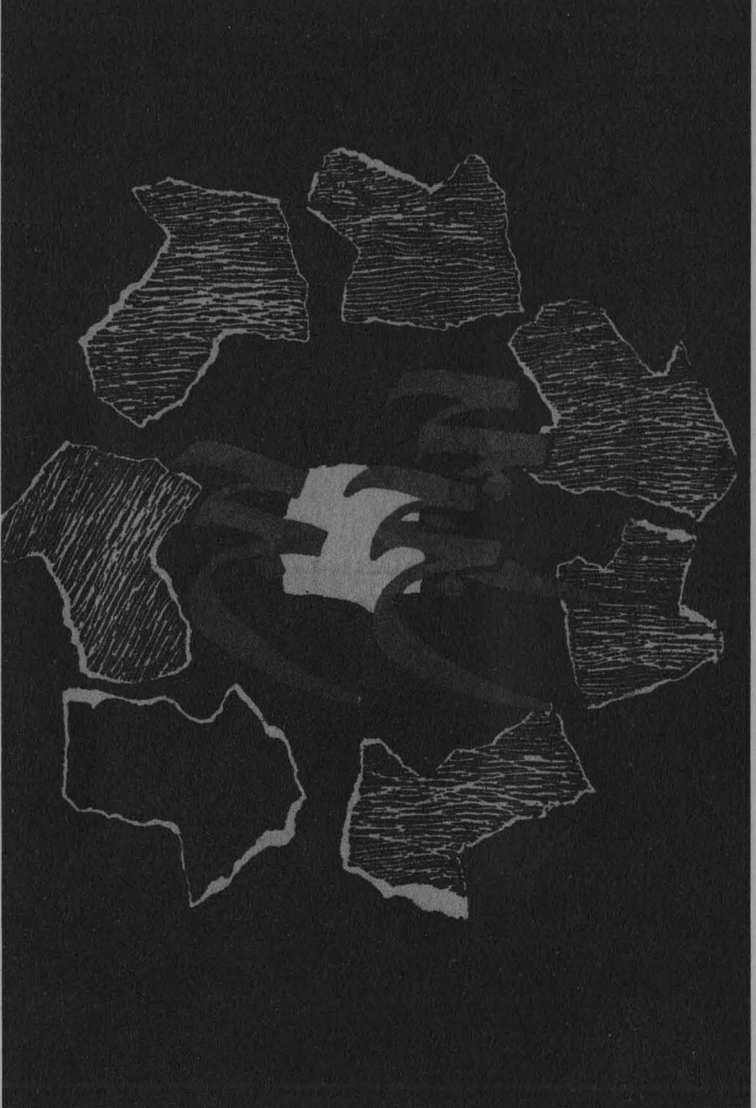
Dedim ki ey dost, öyle ise sen haccetmedin, mahv makamında mukîm olmadın.

Gittin, Mekke'yi gördün ve çölün sıkıntısını gümüş ile satın alıp geri geldin,

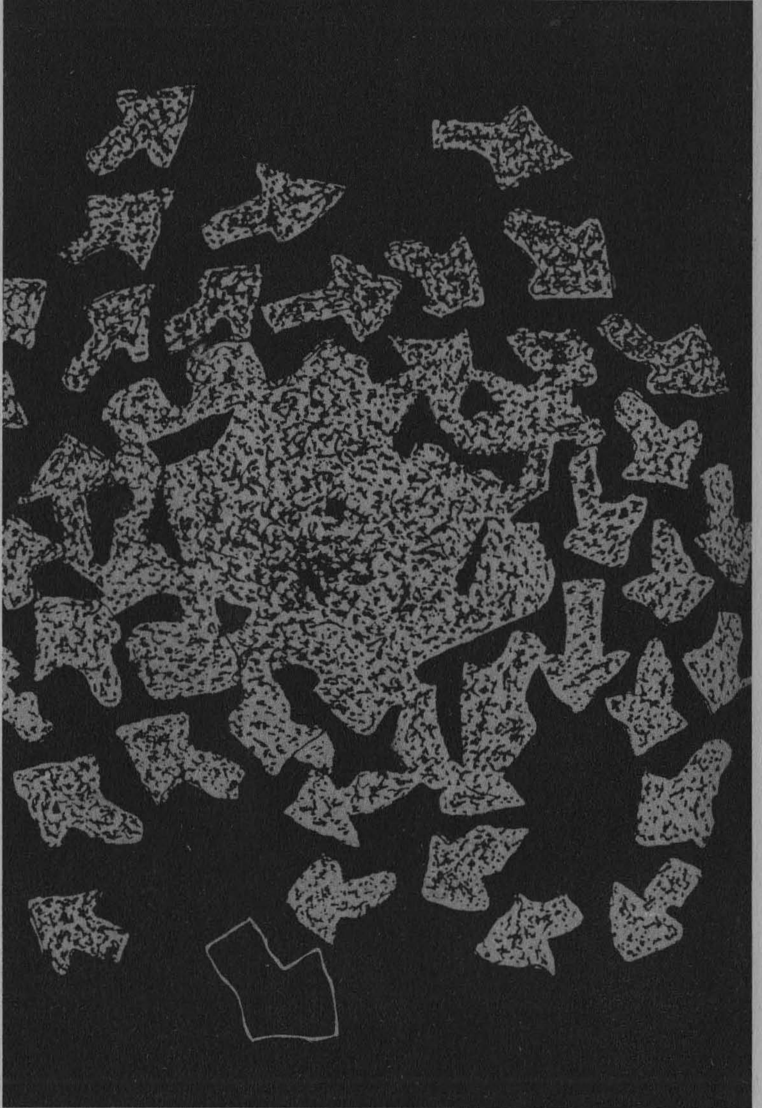
Bundan böyle eğer haccetmek istersen sana öğrettiğim gibi yap.

RESİMLER

Ali Şeriati'nin kendi eliyle çizdiği bu iki resimde diğerlerinin tersi yönde hareket eden koyu siyah ok hakkı sembolize etmektedir.

Resim 1

Resim 2

Ali Şeriati'nin Hac Resimleri
(1970)

Resim 3

Resim 4

Resim 5

Hac: İstek, niyet ve yönelme, yani hareket ve aynı zamanda hareket yönüdür. Her şey, kendini kendinden, hayatından ve bütün bağlarından koparmakla başlıyor. Yoksa sen, kendi şehrinde sâkin değil misin? Sükûnet mi? Sükûn mu? Hac, sükunun gidişidir. Hayat, hedefi bizzat kendisi olan şey, yani ölüm. Bir tür soluk alıp veren, can taşıyan ölüm. Murdarca yaşamaksa, bir nevî kokuşmuş var oluş.

www.fcr.com.tr